

Miksi eläinaktivisti menee ”maan alle”?

**Laitonta suoraa toimintaa käyttävien
eläinoikeusaktivistien
motiivit taktiikoilleen**

Miira Rauhamäki
Jyväskylän Yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Yhteiskuntapolitiikka
pro gradu -tutkielma
2008

Pro gradu -tutkielman tiivistelmä

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Tekijä: Miira Rauhamäki

Tutkielman nimi: Miksi eläinaktivisti menee ”maan alle”? Laitonta suoraa toimintaa käyttävien eläinoikeusaktivistien motiivit taktiikoilleen

Päivämäärä: huhtikuu 2008 , sivumäärä: 153

Laitos: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, oppiaine: Yhteiskuntapolitiikka

Tutkielman ohjaajat: Esa Konttinen ja Teppo Eskelinen

Tiivistelmä:

Mediassa on puhuttu ensimmäisistä ”kettutyttöiskuista” vuodelta 1995 asti eläintenvapautusiskuista. Turkiseläinten irtilaskeminen ja tarhojen taloudellinen sabotoiminen rikkoi suomalaisen yhteiskunnallisen protestiperinteen. Tekijät ja teot on marginalisoitu rikollisiksi ja rikollisuudeksi ilman, että tekijöiden motiiveja on nostettu suurennuslasin alle. Tutkimuksen puute kyseisestä aiheesta oli motiivi tehdä gradu. Tutkimusongelmana on ”laitonta suoraa toimintaa käyttävien eläinoikeusaktivistien kollektiivinen identiteetti toimintataktiikoiden näkökulmasta”. Tutkimusmetodeina on etnografia ja kriittinen yhteiskuntatutkimus. Aineistona on käytetty vuosina 2001–2004 tehtyjä kahdeksan laittoman suoran toiminnan eläinoikeusaktivistin teemahaastatteluja sekä eläinoikeusliikkeen sisällä tuotettuja julkaisuja ja valtamedian uutisointia. Haastatellut olivat tutkimushetkellä 22–30-vuotiaita työtätekeviä, työttömiä tai opiskelijoita eri puolilta Suomea, Pohjois-Suomea lukuunottamatta. Kuusi heistä on miehiä ja kaksi naisia. Kaikki olivat vegaaneja ja toimivat tai olivat toimineet myös muunlaisessa yhteiskunnallisessa liikehdinnässä kuin eläinoikeusliikkeessä. Haastateltavat pyrkimys oli, että eläimiä kunnioitettaisiin yksilöinä, joilla olisi mahdollisuus lajityypilliseen elämään ja kuolemaan: ihmisten ja eläinten välisten suhteiden tulisi perustua vuorovaikutukseen. Haastatellut toimivat juuri eläinoikeusliikkeessä – vaikka kokivat ihmisoikeudetkin tärkeinä – koska heidän mielestään eläinten olot kaipasivat kaikkein eniten puolestapuhujia ja koska eläimet eivät voi itse puolustaa oikeuksiaan. Esimerkkinsä he ovat saaneet niin yhdysvaltalaisesta kuin englantilaisesta eläinoikeusliikkeestä kuin myös historian vapautusliikkeistä kuten orjien tai keskitysleirien juutalaisten vapauttamisesta. Sisällön lisäksi myös toiminnan muoto oli tärkeä: haastatellut kokivat voivansa konkreettisesti vaikuttaa iskujen kautta. Aineiston aktivistien mielestä eläinoikeusliike tarvitsee niin laillisia kuin laittomiakin keinoja, mutta useissa tapauksissa lailliset keinot koettiin liian tehottomiksi ja hitaiksi. Laki ei tarkoittanut haastatelluille samaa kuin moraalit – lain rikkomisella haluttiin muuttaa lakeja ja yhteiskuntaa oikeudenmukaisemmaksi. Iskujen kautta haluttiin konkreettisesti vapauttaa eläinyksilöitä lajista riippuen joko kotihoitoon tai luontoon, aiheuttaa taloudellista vahinkoa eläimiä hyödyntäville tahoille sekä salakuvata eläinten oloja. Turkistarhaiskuissa aktivistit korostivat antavansa eläimille mahdollisuuden vapaaseen elämään. Väkivallan käytössä aineiston aktivistit vetivät rajan ekotaasian käyttöön: väkivalta omaisuutta vastaan oli oikeutettua, mutta ei ihmisiä tai eläimiä kohtaan. Ihmisten uhkailun haastateltavat hyväksyivät, mutta eivät uhkausten toteuttamista. Kolme viidestä haastatellusta ei tuominnut englantilaisia radikaaleimpia eläinoikeustahoja, jotka suuntasivat iskuja ihmisiä kohtaan. Kukaan haastatelluista ei ollut itse valmis käyttämään kyseisenlaisia taktiikoita. Väkivalta ihmisiä kohtaan koettiin strategisesti huonoksi taktiikaksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Avainsanat: Eläintenvapautus, eläintenvapautusisku, laitton suora toiminta, eläinoikeus, eläinoikeusaktivismi, ”kettutyttö”, eläinoikeusaktivisti, tarhaisku, yhteiskunnallinen liike, kollektiivinen identiteetti,

SISÄLLYSLUETTELO:

I TEORIA – Mitä tutkijat sanovat

1. JOHDANTO

2. TUTKIMUSKOHDE JA -ONGELMA

3. TEOREETTINEN KEHYS – UUDET YHTEISKUNNALLISET LIIKKEET, ELÄINOIKEUSLIIKE NELJÄNNEN AALLON OSANA SEKÄ KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI

3.1. Uudet yhteiskunnalliset liikkeet – elämäntavan painotusta luokkataistelun sijaan

3.2. Eläinoikeusliike neljännen aallon näkyvimpänä osana

3.3. Kollektiivinen identiteetti – mahdollisuuksien ja rajoitteiden kenttä

4. METODIT

5. AINEISTONKERUUMENETELMÄ JA AINEISTO ELI HAASTELTAVANI RYHMÄNÄ

6. LUOTTAMUKSEN TÄRKEYS –

TUTKIJAN POSITIO JA TUTKIMUKSEN MUUT EETTISET ONGELMAKOHDAT

7. METSÄSTYKSEN SABOTOINNISTA MINKKIEN VAPAUTUKSIIN – ELÄINTEN VAPAUTUSTEN HISTORIAA MEILLÄ JA MUUALLA

7.1. Kaikki alkoi metsästyksen sabotoinnista Englannissa

7.2. Kettutyöt toivat uudet taktikat suomalaisten tietoisuuteen

7.3. ALF:sta väkivaltaisempiin ryhmiin – tosin ei Suomessa

8. ELÄINOIKEUSAKTIVISTIEN TAVOITTEET ELI RAAPAIKUUS

ELÄINOIKEUSFILOSOFIAAN

8.1. Eläinsuojelu- ja eläinoikeusliikkeellä eritasoiset vaatimukset

8.2. Eläin nähtävä itseisarvoisena olentona

II Aineisto – Mitä eläintenvapauttajat itse sanovat

9. ELÄINAKTIVISTIEN TAVOITTEET TOIMIJOIDEN OMIN SANAIN

9.1. Ajankuva vaikuttaa tavoitteisiin

9.2. Miksi juuri eläimet?

10. LAITTOMIEN SUORAN TOIMINNAN TAKTIIKOIDEN JA TOIMINTASOLUJEN MUOTO SEKÄ AKTIVISTIEN PERUSTELUT NIILLE

10.1. Radikaali eläinaktivismi mursi suomalaisen protestiperinteen

10.2. Toimintaryhmien muoto ja pääperiaatteet

10.3. Lakia ei pidetä oikeudenmukaisena, oman moraalin mukaisena

10.4. Laittomat keinot laillisten rinnalla tehokkuutensa ja konkreettisuutensa vuoksi

10.4. ”Yhteiskunnalliset muutokset maailmalla ovat vaatineet lakien rikkomista”

10.5. Iskujen tekijöille mediajulkisuus ei ole itseisarvo

10.6. Iskut pelottelukeinoina

10.7. Laittoman aktivismin merkitys tekijänsä identiteetille ja elämälle

11. LAITTOMAN SUORAN TOIMINNAN TAKTIKKAMUODOT TARHAISKUISTA SABOTAASEIHIN JA KEINOJEN KÄYTTÄJIEN ANTAMAT PERUSTELUT

11.1. Suora eläinten pelastaminen: koe-eläimet, chinchillat, kanat

11.2. Kettujen ja minkkien vapautukset

11.3. Hennvärjäys tekee kettujen turkeista taloudellisesti hyödyttömiä

11.4. Materiaalin sabotoiminen: ikkunoiden rikkomiset, lukkojen liimailut, tuhopoltot ja metsästyslavojen sabotoinnit

12. SUHTAUTUMINEN VÄKIVALTAAN – RAJANVETO KULKEE OMAISUUDEN JA IHMISEN KOSKEMATTOMUUDEN VÄLILLÄ

12.1. Väkivalta hyväksytään itsepuolustusmielessä

12.2. Kolme kahdeksasta hyväksyy väkivallan ihmistä kohtaan – mutta ei itse käyttäisi sitä

12.3. Uhkailu hyväksytään – kunhan uhkauksia ei toteuteta

12.4. Eläinoikeusliikkeen tulevaisuus väkivallan näkökulmasta

13. JOHTOPÄÄTÖKSET

I TEORIA – MITÄ TUTKIJAT SANOVAT

1. JOHDANTO

”What do we want?

Animal Liberation

When do we want it?

NOW!

Are you going to fight for it?

Don’t talk about it, don’t wait for instructions, get out there and DO IT.

Animal abuse is everywhere – butchers shops, fur & leather shops, factory farms, vivisection laboratories, animal breeders, zoos, circuses, hunt kennels. It’s all around you.

So what are you waiting for?

GET THE BASTARDS. DON’T LET THEM GET AWAY WITH MURDER!”

(The Power Is Ours: A Manual on Saving the Earth and the Animals)

”Elämää pitää kunnioittaa eikä lakia.”

(Filosofian tohtori, ympäristöfilosofi Leena Vilkka, 1999,6)

Eläinten Vapautusrintama nousi ryminällä kaiken kansan tietoisuuteen vuonna 1995, kun ”kettutyöiksi” leimatut nuoret naiset avasivat neljän kettutarhan häkkien ovet Pohjanmaalla. Samalla he rikkoivat suomalaisen kulttuuriin vakiinnutetut protestoinnin muodot, jotka korostavat rauhanomaisuutta, lainkuuliaisuutta ja omilla kasvoilla toimimista (esim. Siisiäinen, 1990, Konttinen & Peltokoski 2004). Englannissa vastaavanlaiset laittoman suoran toiminnan keinot eläinten puolesta otettiin käyttöön jo 1970-luvulla. Sieltä ne levisivät seuraavana vuosikymmenenä ympäri Länsi-Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. (www.elaintenvapautus.net)

Suomessa keskustelu eläintenvapautusliikkeen ympärillä on käynyt kausittain kuumana aina näihin päiviin saakka. Milloin ovat myllytyksessä olleet orimattilalaisen turkistarhaajan, Markku Kuisman, ampumat laukaukset kohti hänen tarhalleen tunkeutuneita aktivisteja, milloin Karttulan koe-eläinlaitokselta anastetut beagle-koirat ja niiden palautus takaisin laboratorioon, vapautettujen minkkien seuraukset ympäröivään luontoon tai aktivistien salaa kuvaamat materiaalit

tehotuotantokanaloissa ja -sikaloissa. Valtalehdistö on uutisoanut tapahtumia viljelemällä kuvaa kaikista eläinoikeusaktivisteista demonisoivasti yhteiskunnallisena uhkana, mitätöivästi keskenkasvuisten häiriköintinä sekä holhoavasti nuorisokapinana ja pitkälti sulkenut näin koko eläinoikeusliikkeen (siis ei pelkkiä laitonta suoraa toimintaa käyttäviä aktivisteja) ”*vakavasti otettavan julkisen keskustelun ulkopuolelle*” (Juppi, 2002, 2003 ja 2004, lainaus Juppi, 2003, 172). Eläinaktivismissa ja radikaalien protestien tapauksessa yleisemminkin on julkisuudessa sitouduttu vahvasti viranomaislähteisiin ja -tulkintoihin (Juppi, 2004, 226 ja 240 ja McLeod & Hertog, 1999, 312-320). Jupin (2004, 240, ks. myös emt. luku 10.5.) mukaan eläinoikeusliikettä koskevia moraalisia väitteitä ovat voimallisesti valtalehdistössä esittäneet turkistarhaajat etujärjestöineen sekä toimittajat, etenkin päätoimittajat. Hieman vähemmän ponnekkaasti tähän ovat liittyneet myös useat muut toimijat kuten eläinoikeusliikkeen tuominneet poliitikot. Eläinoikeusliikkeestä kirjoitetuissa artikkeleissa eläinaktivismia on julkisuudessa käsitelty usein rikollisuutena ja ”*poliisi on jutuissa useimmin aktiivisena toimijana esiintynyt toimijaja ylivoimaisesti yleisin juttujen ensisijainen määrittelijä...*” (Juppi, 2004, 267, suora lainaus 266). Pääsääntöisesti kritiikki on kohdennettu eläinoikeusliikkeen käyttämiä taktiikoita kohtaan, mutta heti ensimmäisten ”kettutyttöiskujen” jälkeen eli 1990-luvun puolivälissä ”*esiintyi kuitenkin myös pyrkimystä maltillisenkin turkistarhauskeskustelun ja -kritiikin illegitimointiin*” (emt., 256). Eläinoikeusliikkeen radikaalit toimintakeinot ja näiden luoma symbolinen uhka on ratkaistu sanomalehdissä ehdottomalla tuomitsemisella, jolloin monitahoisempiin eettisiin kysymyksiin eläinten kohtelusta ei ole ollut tarvetta ottaa kantaa (Juppi, 2004, 261).

Keskustelu elää yhä ja on osoittanut laitonta suoraa toimintaa käyttävän radikaalin eläinoikeusaktivismin ajankohtaiseksi tutkimusaiheeksi, johon ei yksityiskohtaisesti oltu vielä paneuduttu yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, syystä tai toisesta, kun valitsin työni aiheen 2000-luvun alkuvuosina. Joissain tutkimuksissa, lähinnä pro gradu tai laudaturtöissä aihetta oli sivuttu (esim. Panu Luukan (1998), Pia Lundbomin (1998) ja Arto Lindholmin (1998) gradutyöt), mutta tarkemmin laitonta suoraa toimintaa eläinoikeusaktivismin muodossa ei oltu vielä nostettu suurennuslasin alle. Vasta työni loppuvaiheilla, vuoden 2005 loppupuolella, ilmestyi tutkija Mari Kallialan väitöskirja aiheesta. Mutta Kallialan työssä on käytetty aineistona poliisin lähteitä ja lehtiartikkeleita sen sijaan, että olisi jututettu itse aktivisteja: kysytty heiltä itseltään, miksi he ovat käyttäneet laittoman suoran toiminnan keinoja ajaakseen eläinten oikeuksia.

Tutkimusaiheeni valinta johtuu kyseistä aihetta koskevasta tutkimuksen puutteesta, omasta mielenkiinnostani aihetta kohtaan sekä median ja poliitikkojen kommentteista laitonta suoraa

toimintaa käyttävistä aktivisteista ”pelkkinä terroristeina”, näkemättä asiaa pintaa syvemmälle. On mielestäni tärkeää, että erilaisten radikaalien toimijoiden maailmankuvaa valotetaan ja tulkitaan heidän perspektiivistään käsin eikä vain siten, että sitä arvottavasti verrataan kuviteltuun kokonaisuhteiskunnalliseen arvomaailmaan tai kulttuuriin. Filosofian opiskelijat Jepa Leväsvirta ja Aleksis Neuvonen kirjoittivat osuvasti aiheesta graduni alkumetreillä Ylioppilaslehteen syksyllä 2003 (Yo-lehti nro 13/2003, s. 13) arvioiden, että nykykeskustelu turkistarhaiskuista on hakoteillä. Laittoman suoran toiminnan iskuista on puhuttu terroritekoina ja aktivisteista ekoterroristeina, vaikka kyse ei ole fyysistä väkivaltaa tai sillä uhkaamista käyttävistä ihmisistä. Konttinen ja Peltokoski (2004) esittävätkin toiminnalle termiä ekotaasi, jota aktivistit itsekin ovat toimistaan käyttäneet (esim. Muutoksen kevät –lehdet, lisää termistä kappaleessa 10). Suoran toiminnan iskuja tekevien aktivistien mielestä jokainen eläin yksilönä on pelastamisen arvoinen siihen liittyvistä, henkilökohtaisista riskeistä huolimatta. Ajatus perustuu logiikkaan, jonka mukaan väkivallan ja alistamisen kohteeksi joutunutta tulisi auttaa, olkoon kyseessä sitten orja puuvillaplantaasilla, juutalainen keskitysleirillä tai minkki turkistarhalla. Eläinoikeuksien parissa toimivat eivät näe eläimiä moraalisesti ihmistä alempiarvoisempina: niillä kuten ihmisilläkin tulisi olla oikeus elää lajityypillistä elämää vailla kärsimystä. Suoran toiminnan aktivistit haastavat oikeuskäsitystämme vaatien yhteiskuntaamme punnitsemaan eläimiä koskevat lakimme uudestaan: eläimet tulisi nähdä yksilöinä eikä esineen kaltaisena omaisuutena, hyödykkeenä. Tätä haastetta ei niin omastani kuin Leväsvirran ja Neuvosen mielestä olla otettu julkiseen keskusteluun: on vain vedottu olemassa oleviin lakeihin ikään kuin ikuisina ja muuttumattomina. Kuten Leväsvirta ja Neuvonen painottavat, ei ongelma – eli eläinaktivistien toiminnan leimaaminen pelkiksi riehujiksi – koskekaan lopulta pelkkää eläinoikeuskeskustelua, vaan kuten nämä filosofianopiskelijat osuvasti sen sanoiksi pukivat:

”Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa pitäisi ainakin yrittää ymmärtää vierasta arvomaailmaa, on ero sitten uskonnollinen tai muuten ideologinen. Ymmärtäminen ei tietenkään tarkoita samaa kuin hyväksyminen tai oikeuttaminen. Silti on tärkeää, että kaikkien ihmisten, väkivalta- ja ammattirikollisten, uskonnollisten fanaatikkojen ja meidän tavistenkin, toiminnan motiiveja edes yritetään eritellä.”

Kimmokkeen graduni aiheeseen sain myös osaltaan, kun haastattelin vuoden 2002 alussa Aleksis Kiven elämä -elokuvan ohjaajaa Jari Halosta Jyväskylän Ylioppilaslehteä (nro 1/2002) varten. Hän puhui taiteen merkityksestä humanisuuden tuojana ja siitä, kuinka taiteen asema on nykyään sivuutettu. Hänen mielestään humanisuuden ääni saattaa nykymaailmassa kuulua taiteen sijaan

esimerkiksi globaalin talouden vastustajilta tai kettutyöiltä:

”Suomessa 1990-luvun merkittävin aloite oli kettutyöillä. Sukupolvensa voisiko sanoa älymystöön kuuluvat tytöt liki tuhosivat elämänsä elämän puolesta. Se on jotain sellaista, jota ei olisi pitänyt sivuuttaa, oli tarhauksesta mitä mieltä tahansa.”

Tämä on periaatteessa tutkimukseni lähtökohta eli annan painoarvon liikkeen toimijoille itselleen heitä kuunnellen. Haastattelin kahdeksaa aktivistia teemahaastatteluilla vuosina 2002–2004, tutustuin aktivistien tuottamiin lehtiin, kirjoihin ja pamfletteihin sekä aktivisteista tehtyihin haastatteluihin. Hahmotan tätä kautta, toimijoiden omista näkemyksistä lähtien, laitonta suoraa toimintaa käyttävien eläinoikeusaktivistien kollektiivista identiteettiä (ks. kappale tutkimuskohde ja -ongelma). Pääpainon identiteetin hahmotuksessa pyrin antamaan aktivistien valitsemille toimintataktiikoille, niiden käytön perusteluille ja merkityksille heidän omien sanojensa ja merkitysten tuotantonsa mukaan. Tutkijalla on toki tässä tulkintatyössä ja merkitysten koodaamisessa merkittävä osansa.

Haluan heti kärkeen painottaa, etteivät suinkaan kaikki eläinoikeusaktivistit ole osa tätä radikaaleinta, laittomia keinoja käyttävää eläinoikeusliikkeen siipeä. Kuten oma kokemukseni eläinoikeusliikkeessä sekä esimerkiksi Luukan (1998, 7) sekä Konttisen ja Peltokosken (Sosiologia 37, 2000:2, 2004) tutkimukset kertovat, valtaosa eläinoikeusliikkeen toimijoista toimii täysin laillisin keinoin, mutta usein ymmärtää iskujen motiivit ja suhtautuu rivikansalaista hyväksyvämmiin laittoman suoran toiminnan iskuihin. Eläinsuojelujärjestöt eli Suomen Eläinsuojeluyhdistys ja Animalia puolestaan tyrmäävät laittomat keinot.

Pro gradu -työni valmistuminen on viivähtänyt vuosilla muun muassa palkkatöiden vuoksi, joten haastatteluni olen tehnyt jo vuosina 2002–2004. Täten en ole tarkemmin keskittynyt vuoden 2007 lopulla kuumaksi keskustelunaiheeksi nousseeseen tehotuotantotilojen salakuvaamiseen. Muiden laittomien toimien kuten turkistarhaiskujen määrä puolestaan on ollut minimissä haastattelujeni teon jälkeen 1990-luvun loppuvuosiin ja 2000-luvun alkuun verrattuna, mutta tähänkään en ole voinut haastatteluissani kiinnittää huomiota. Sen sijaan graduni viivästyminen on ollut hyötyäkin: aktivistien ”ennustukset” väkivallan käyttämisestä ovat ainakin tähän mennessä osoittautuneet paikkaansa pitäviksi (väkivallasta kappaleessa 12 ja johtopäätöksissä eli kappaleessa 13).

2. TUTKIMUSKOHDTE JA -ONGELMA

Suomalainen eläinoikeusliike on osa kansainvälistä liikettä niin laittomalla kuin laillisellakin puolella. Vaikka tutkimukseni koskee suomalaista eläintenvapautusliikettä ja nimenomaan sen laitonta puolta eli laitonta suoraa toimintaa käyttäviä eläinoikeusaktivisteja, joudun silti käsittelemään jonkin verran myös maailmanlaajuisia eläinoikeusliikettä lähinnä verkostoitumiskysymysten ja historiallisen kontekstin myötä.

Painotan katsausta laittomaan suoraan toimintaan aktivistien kollektiivista identiteettiä hahmottamalla (kollektiivisen identiteetin käsitteestä kappaleessa 3). Tämä on keskeinen tutkimusongelmani, joskin pääpainoni siinä on aktivistien käyttämässä toimintamuodoissa eli laittomissa suoran toiminnan iskuissa, niiden valintaan ja käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Tutkimusongelmani on siis:

Laitonta suoraa toimintaa käyttävien eläinoikeusaktivistien kollektiivinen identiteetti toimintataktiikoiden näkökulmasta.

Yritän hahmottaa, miksi aktivistit valitsivat kyseisen toimintakeinon eli laittomat suoran toiminnan iskut, mistä ideat on saatu, millä he perustelevat ja oikeuttavat valintansa, mitkä ovat keinojen taustalla olevat ajatusmaailmat ja pyrkimykset sekä toimintamuodon periaatteet ja merkitys toimijoilleen. Pyrin selvittämään, millaisia keinoja aktivistit ovat valmiita käyttämään ja erityisesti mikä on heidän suhtautumisensa väkivaltaan, lakiin ja moraaliin. Mikä saa nuoren aikuisen valitsemaan tien, joka sotii yhteiskunnassa ”yleisesti hyväksytyjä” toimintamuotoja ja mielenosoitusperinnettä vastaan, aiheuttaa tunteiden kuumentumista ja johtaa aktivistien itsensä osalta pahimmillaan vankeustuomioihin ja kenties loppuelämän taakaksi jääviin korvausten maksuihin. Mitä he ajattelevat siitä, että toimivat lakia ja näitä ”yleisesti hyväksytyjä” toimintatapoja vastaan? Haluan kartoittaa myös sen, miksi juuri eläinten olot ovat se asia, mikä saa aktivistit turvautumaan näin radikaaleihin keinoihin.

Hahmotan aktivistien kollektiivista identiteettiä hieman myös sen muista osa-alueista lähtien, kuten suhtautumisesta eläinten ohella muuhun yhteiskuntaan, lakiin ja moraaliin. Esimerkiksi Della

Portan ja Dianin (1999) kulttuurinen aspekti -ajatuksen mukaisesti valotan hieman myös aktivistien muuta elämäntapaa, lähinnä toimimista muissa ruohonjuuritason järjestöissä. Olen luvannut haastateltavilleni olla paljastamatta heidän henkilötietojaan, joten tämä on luonut rajansa aiheille, joita voin käsitellä työssäni. Kaikki haastateltavani esiintyvät työssäni tekaistuilla nimillä.

3. TEOREETTINEN KEHYS – UUDET YHTEISKUNNALLISET LIIKKEET, ELÄINOIKEUSLIIKE NELJÄNNEN AALLON OSANA SEKÄ KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI

Tutkimukseni päätarkoitus on tutkia laittomia suoran toiminnan keinoja käyttävien eläinaktivistien kollektiivista identiteettiä eli liikkeen toimijoiden yhteistä määritelmää, kuvaa liikkeestään. Eläinten vapautusiskujen tekijät ovat osa – radikaalein siipi – eläinoikeusliikkeestä. Suomalainen eläinoikeusliike puolestaan on osa kansainvälistä eläinoikeusliikettä, omilla kansallisilla painotuksillaan. Eläinoikeusliike puolestaan on osa niin kutsuttuja uusia yhteiskunnallisia liikkeitä. Suomessa eläinoikeuskysymysten esiinnousu, 1990-luvun puolivälistä lähtien, on ajoittunut ympäristöprotestoinnin sykleissä niin sanottuun neljänteen aaltoon, jota käsittelen kappaleessa 3.2.

Käyn seuraavaksi läpi nämä tutkimukselleni tärkeät teoreettiset termit järjestyksessä, eli mitä ovat yhteiskunnalliset liikkeet ja varsinkin uudet sellaiset erotuksena vanhemmista, mikä on ollut tyypillistä ympäristöprotestoinnin neljännelle aallolle ja varsinkin eläinoikeusliikkeen toimijoille sen osana ja lopulta mitä tarkoitetaan kollektiivisella identiteetillä sekä siihen likeisesti liittyvällä liikkeen kulttuuri -termillä.

3.1. Uudet yhteiskunnalliset liikkeet – elämäntavan painotusta luokkataistelun sijaan

Mikä on yhteiskunnallinen liike ja mikä ”pelkkää” kollektiivista toimintaa? Yksi mielenosoitus, tarhaisku tai muu kollektiivinen mielipiteen ilmaus ei vielä tee toiminnasta yhteiskunnallista liikettä. Kaj Ilmonen (1998, 15) painottaa, ettei yhteiskunnallisissa liikkeissä ole kyse jonkinlaisista valmiista, muuttumattomista sosiaalisista muodostumista, vaan nämä elävät ajan kanssa. Täten yhteiskunnallisen liikkeen käsite on hänen mielestään pikemminkin ”*analyyttinen kuin johonkin sosiaalisessa todellisuudessa jo olevaan viittaava kategoria.*” Ilmonen (emt., 15–16) näkee käsitteen sopivan senkaltaiseen kollektiiviseen toimintaan, jolle ovat ominaisia seuraavat kolme piirrettä:

- 1) yhteiset tavoitteet eli pyrkii edesauttamaan tai jarruttamaan sosiaalista muutosta, aiheuttaen näin yhteiskunnallisia konflikteja
- 2) kohtalaisen yhteiset keinot tai käsitys keinoista tavoitteeseen päästäkseen
- 3) saa aikaan ja pitää yllä solidaarisuuden tuntoa, ja toiminnan oltava sen verran ”organisoidunutta”, jotta sillä olisi ajallisesti jatkuvuutta.

Organisoituminen ei Ilmosen mukaan ole välttämättä muodollista, vaan tätä tärkeämpää on osallistujien kesken vallitseva vuorovaikutusverkosto. Tämä onkin korostunut juuri uusissa yhteiskunnallisissa liikkeissä ja erityisesti tutkimuskohteeni eli eläintenvapautusiskuja taktiikkana käyttävien eläinaktivistien keskuudessa. Eläintenvapauttajilla ei ole teoissaan mukana varsinaista järjestäytyneitä organisaatiota tai nimeä, vaan iskut tehdään irrallisissa ”soluissa” (ks. kappale 10.2.). Silti tämänkin ”epävirallisen” vuorovaikutusverkoston keskuudessa vahvistuu yhteiskunnalliselle liikkeelle ominainen, jonkinlainen ”me”-käsitys eli kollektiivinen identiteetti, erotuksena muusta ympäristöstä. (esim Ilmonen emt., 16 ja Melucci 1995, 1989)

Tutkin kohdettani eli eläinoikeusliikkeen radikaalia osaa uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimusperinteen mukaisesti erotuksena perinteistä, joissa yhteiskunnallista liikehdintää analysoidaan rakenteellisten tekijöiden kuten poliittisen mahdollisuusrakenteen kautta. Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimusperinteen mukaisesti tutkimukseni keskittyy nimenomaan eläinoikeusliikkeen radikaalin siiven kollektiivisen identiteetin tutkimiseen (tästä kohdassa 3.3). Poliittisen tai kollektiivisen toiminnan mahdollisuusrakenne -käsitettä käytettäessä sen sijaan painotetaan kollektiivisen toiminnan poliittisia ja yhteiskuntarakenteellisia puolia, sitä yhteiskunnan suhdannetilaa, josta protesti nousee ja joka sitä kannattelee luoden suotuisia tai epäsuotuisampia edellytyksiä protestoinnille (poliittisen mahdollisuusrakenteen teorioista esim. Siisiäinen, 1990 ja Tarrow 1988a). Melucci ei täysin tyrmää poliittisen mahdollisuusrakenteen merkitystä eikä hylkää kokonaan sen ideoita, mutta hän kritisoi kyseisenlaista analyysiä siitä, että se jättää liikkeiden sosiaalisen puolen jalkoihinsa. Melucci pitääkin tärkeämpänä liikkeen identiteetin tutkimista, koska uusissa liikkeissä nousee esiin liikkeiden kritiikki poliittisen järjestelmän, parlamentarismen, logiikkaa kohtaan. Täten liikkeet toimivatkin pitkälti ulkoparlamentaarisin keinoin, luoden uusia merkityksiä ja muotoja sosiaaliselle toiminnalle. Tällaista toimintaa tutkittaessa ei poliittisen mahdollisuusrakenteen teorioista ole juurikaan tutkimuksen työkaluiksi, vaan huomio tulee Meluccin mukaan kiinnittää liikkeen sisäisiin toimijoihin. Yhdyn Ari Rasimuksen (2003, 42–43)

näkemykseen Meluccin teorioista: ”*antamalla enemmän tilaa toimijoille ja heidän yksilöllisille ja sosiaalisille tilannearvioille Meluccin teoria yhdistää rakenne- ja yksilötason teorioiden parhaat puolet.*” (esim. Melucci 1996, 68–86, 202–203 ja 1988, ks. myös della Porta & Diani, 1999, 83–109 sekä Rasimus 1998, 34–36).

Mitä sitten ovat uudet ja näistä erotuksena vanhat liikkeet? Niin sanottuja vanhoja yhteiskunnallisia liikkeitä on luonnehdittu muodollisesti ja hierarkkisesti, usein yhdistysmuotoisesti, organisoiduiksi, edistysuskoisiksi, yhteiskunnallisen ryhmän materiaalisia etuja ajaviksi liikkeiksi (Ilmonen, 1998, 32, Konttinen & Peltokoski, 2004, 41, Siisiäinen, 1990). Yleisenä esimerkkinä vanhoista liikkeistä käytetään työväenliikettä. Eläinoikeusliike puolestaan määritellään osaksi niin kutsuttuja uusia yhteiskunnallisia liikkeitä, joiden on katsottu käynnistyneen 1960–1970-luvuilta lähtien länsimaissa (esim. Donatella della Porta, 1999, 2&11 sekä Plotke, 1995, 114). Uusissa yhteiskunnallisissa liikkeissä ovat korostuneet nimenomaan liikkeen kulttuuri ja identiteetti (esim. Jasper, 1997, Melucci 1989). Tosin tätä näkemystä ovat kritisoineet muun muassa Kaj Ilmonen ja Martti Siisiäinen (Ilmonen & Siisiäinen (toim.), 1998, 12), joiden mielestä ”*vanhat liikkeet ovat politisoineet sellaista, jota on pidetty epäpoliittisena, luoneet uusia merkityksiä ja olleet nimenomaan identiteettiliikkeitä siinä missä uudetkin liikkeet*”. Ilmonen ja Siisiäisen mukaan otettaessa huomioon liikkeiden kehitysvaiheet havaitaan, ettei vanhojen ja uusien liikkeiden välillä olekaan niin valtavia eroja: vanhojen liikkeiden alkuvaiheissa on ollut samansuuntaisia piirteitä kuin uusien liikkeidenkin alkuvaiheissa. Ilmonen (emt., 21 & 33) argumentoi, että monimuotoiselle työväenliikkeellekin on ollut sen alkuaikoina tyypillistä identiteettiä rakentava ominaisuus, jonka on katsottu olevan juuri uusille liikkeille luonteenomainen piirre. Myös esimerkiksi Tarrow (1988b, sekä Konttinen & Peltokoski, 2004, 41) on kritisoinut uusien ja vanhojen liikkeiden jaottelua tähdentäen, että huomio tulisi kiinnittää pikemminkin protestisykliin näkökulmaan. Hänen argumentointinsa mukaan uusille liikkeille leimatut ominaisuudet ovat ennemminkin protestisyklin alkuvaiheelle tyypillisiä ominaisuuksia, joita on havaittavissa myös vanhoissa, erityisesti uskonnollisissa liikkeissä. Konttinen ja Peltokoski ovat perehtyneet suomalaisten protestisykliin neljänteen aaltoon, jonka aikana eläinoikeusliikehdintäkin putkahti pintaan (tästä kohdassa 3.2.).

Kritiikistä huolimatta katson, että uudet yhteiskunnalliset liikkeet -käsite tarjoaa käyttökelpoisen, analyyttisen apuvälineen tutkimukseeni, ja siksi on syytä avata sen sisältöä. Uusilla liikkeillä tarkoitetaan esimerkiksi 1970-luvulla päätään nostaneita rauhan-, ympäristö- ja naisasialiikkeitä.

Melucci on nimennyt itsensä ”uudet yhteiskunnalliset liikkeet” -termin ”isäksi”. Myös Alain Touraine on ensimmäisten joukossa alkanut käyttää kyseistä termiä 1970-luvun alkupuolella (Ilmonen & Siisiäinen, 1998, 10 sekä Hyvärinen, 1985, 78), liittäen uusien liikkeiden esiinmarssin ”jälkitekollisen yhteiskunnan” syntyyn (Touraine, 1977). Meluccin (1989, 5–6) jaotteluiden mukaan voidaan uusissa liikkeissä havaita seuraavanlaisia piirteitä:

- 1) Liikkeet eivät toimi enää vain tuotannon ja resurssien ympärillä. Ne kiinnittävät enemmänkin huomiota siihen, kuinka yhteiskunta muodostaa tietoa ja välittää jäsenilleen merkityksiä.
- 2) Liikkeet ovat muutakin kuin instrumentteja kohti päämäärää, niihin osallistuminen on jo päämäärä itsessään. Jo liikkeiden muoto operoi viestinä muulle yhteiskunnalle. Liikkeet keskittyvät tulevaisuuden visioiden sijasta enemmän nykyisyyteen.
- 3) Asiat huomioidaan globaalimmalla tasolla kuin aiemmin, eli toimijat ovat selvillä kompleksisen yhteiskunnan planetaarisesta ulottuvuudesta.

Karl-Werner Brandt (1990, 25–26, siteerattu Konttinen ja Peltokoski 2004, 42) puolestaan näkee uusien liikkeiden piirteet seuraavanlaisena:

- 1) Uudet liikkeet korostavat elämän laatua ja elämäntapaa poliittisen ja taloudellisen vallan ympärillä pyörivien kysymysten sijaan
- 2) Liikkeiden kannattajat tulevat entistä useammin koulutetun keskiluokan parista
- 3) Liikkeiden tähtäimenä ei ole aatteellinen oppi, vaan ne korostavat monimuotoista kulttuuria ja erityisyyttä
- 4) Hajautettuja, autonomisia organisoitumisen muotoja suositaan liikkeiden keskuudessa
- 5) Liikkeiden parissa on kehittynyt uusia poliittisen toiminnan muotoja

Della Porta (2000, 238) argumentoi, että uudet liikkeet erottautuvat vanhemmista ”*korostamalla postmaterialistisia arvoja ja yhdistämällä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset yksilön oikeuksien puolustamiseen*”. Uusille liikkeille on hänen mukaansa myös ollut tyypillistä havitella vallan desentralisoimista ja asioista kiinnostuneiden kansalaisten mukaan ottamista joidenkin poliittisten päätösten muotoiluun, esiintyen ”alhaalta nousevan demokratian”

instituutioina. Tämä ideaali konkretisoituu 1990-luvun neljännen aallon liikkeissä tee-se-itse-periaatteena (ks. luku 10) ja erityisesti laittoman toiminnan iskuissa: minkkejä ja kettuja ei jätetä yksin poliitikkojen päätäntävällän alle, vaan yritetään itse konkreettisesti tehdä asioille jotain päästämällä eläimet häkeistään.

3.2. Eläinoikeusliike neljännen aallon näkyvimpänä osana

Yhteiskunnallinen liikehdintä on jaettavissa voimakkuutensa mukaan protestisykleihin eli vaihteleviin ajallisiin periodeihin nousuineen ja laskuineen, ”*joiden aikana protestointi leviää laajemmalle yhteiskuntaan, vakiintuu tai tukahdutetaan*” (Siisiäinen, 1990, 12, viitaten Tarrow, 1987, 1988a ja 1988b). Suomalainen ympäristöä koskeva yhteiskunnallinen liikehdintä on Konttisen ja Peltokosken (esim. Konttinen ja Peltokoski, 2000 & 2004 sekä Juppi, Peltokoski ja Pyykkönen (toim.), 2003) mukaan jaettavissa eri ajanjaksoihin sijoittuviin ympäristöprotestin aaltoihin. Protestiaallolla eli liikehdinnän purkauksella tarkoitetaan kiihkeää vaihetta protestoinnissa. Eläinoikeusliikkeen alku sijoittuu protestoinnin neljänteen aaltoon, jonka näkyvä, mutta ei suinkaan ainut osa eläinoikeusliike on. Eläinoikeusliikehdintä on osa laajempaa, radikaalia vastakulttuurista liikehdintää (Juppi, Peltokoski & Pyykkönen toim., 2003, 6 sekä Konttinen & Peltokoski, 2004).

Ensimmäinen suomalainen protestiaalto oli 1960-luvun lopussa (1967–1970), jolloin moderni ympäristöliike saapui Suomeen. Toinen aalto koettiin kymmenisen vuotta myöhemmin (1979–1982) Kojjärvi-liikkeen ja Vihreän liikkeen syntymisen myötä. Tällöin mielenosoitusperinteessä siirryttiin laillisista mielenilmauksista avoimeen kansalaistottelemattomuuteen, jossa ei vahingoiteta omaisuutta eikä käytetä väkivaltaa. Vuosiin 1987–1990 sijoittuneelle kolmannelle aallolle tyypillisiä protestikohteita olivat esimerkiksi metsäkamppailut. (ks. esim. Konttinen ja Peltokoski, 2004, 9, 174-180.)

Turkisliikkeitä alettiin sabotoida 1990-luvun alkuvuosista lähtien (ks. kappale 7.). Neljännen aallon alun ydintapahtumia olivat kuitenkin ”vasta” ensimmäiset Pohjanmaan turkistarhasabotaasit toukokuussa 1995 (Konttinen ja Peltokoski, 2004, 19). Myös Luukka (1998, 51) tulkitsee eläinoikeusliikehdinnän muodostuneen ”liikkeeksi” Suomessa vuonna 1995. Neljännessä aallossa

oli paljolti kyse kiihtyneestä ympäristöliikehännästä, eläinoikeuskysymysten liittyen yhdeksi sen merkittävimmistä ja ehkä jopa liikeaallon kokonaisuutta yhdistävimmistä teemoista (Juppi, Peltokoski & Pyykkönen toim., 2003, 7). Toisaalta aallolle olivat ominaisia myös yleisempi ekologinen teema sekä rauhan-, ihmisoikeus-, anarkisti-, kehitysmaa- ja naisliike, eli toimijoilla oli halu käsitellä laajasti ympäristöteemoja sosiaalisten kysymysten ohella (Konttinen & Peltokoski, 2004, 18, 68-72 & 168 ja Konttinen & Peltokoski, 2000, 114-115). Konttisen ja Peltokosken (2004, 168) sanoin: *”Neljäs aalto oli moniasialiikehännää, jonka ytimen muodostivat ympäristökysymykset yleisesti, eläinten oikeudet ympäristökysymysten viitekehyksessä sekä antimilitarismi ja solidaarisuus kolmannen maailman ihmisiä kohtaan.”* *”Neljäs aalto määritteli ongelmien lähteeksi yhteiskunnan modernin vaiheen tavoitteet ja toimintatavat”* eli *”jatkuva talouskasvu sekä teollisuus- ja valtiokeskeisyys näitä tukevine parlamentaarisine instituutioineen”* (emt, 170). Konttisen ja Peltokosken tutkimuksista käy ilmi, että neljännen aallon aktivisteille tyypillisiä piirteitä ovat olleet luontokeskeinen suhtautuminen, ei-puoluepoliittinen vasemmistolaisuus, pienyhteisöllisyyden ihannoiti, valtion ja talouden globalisoitumisen kritisointi sekä rakenteellisten muutosten tarpeellisuuden korostaminen. Liikehännässä oli havaittavissa toimintaa yli kansallisen ja poliittisen kentän (Konttinen ja Peltokoski, 2004, 8).

Neljännelle aallolle ominaisia toimintatapoja olivat ulkoparlamentaariset taktiikat yhdessä perinteisempien vaikuttamiskeinojen kanssa. Toimintamuodot radikalisoituivat siis selvästi, mutta perinteisempiäkään taktiikoita ei hylätty. Konttinen ja Peltokoski (2004, 172) toteavat, että ilmeisesti vain pieni osa aktivisteista osallistui kaikkein militanteimpiin toimintamuotoihin kuten eläintenvapautusiskuihin. Kokonaan uusia osallistujaryhmiä ilmaantui suurella kirjolla ympäristöliikehännän pariin neljännen aallon myötä. Näistä tärkeimpinä Konttinen ja Peltokoski (2004, 23-28) mainitsevat Vegaaniliiton, Oikeutta eläimille -yhdistyksen, Maan ystävät sekä suurelta osin neljänestä aallosta erillisen toimijan: Dodo – tulevaisuuden elävä luonto.

Konttisen ja Peltokosken hahmottelemat piirteet neljännen aallon aktivisteista osuvat yksiin myös haastattemieni kahdeksan laittomia iskuja käyttävän tai käyttäneen eläinoikeusaktivistin kohdalla, eli toiminnan taustalla vaikuttavat pitkälti samansuuntaiset arvot ja käsitykset yhteiskunnasta. Tosin haastattelemani henkilöt toimivat selvästi tiiviimmin yhden asian eli eläinoikeusteeman parissa kuin neljännen protestiaallon toimijat keskimäärin. Tämä piirre nousi esiin myös Konttisen ja Peltokosken tutkimuksessa (2004, 124 & 169): yhden asian aktivisteja löytyi neljännen aallon

aktivistien joukosta lähinnä vain eläinoikeusaktivistien ja ympäristöliikkeen parista. Jokainen haastateltavistani piti tärkeinä asioina myös muita kuin eläinoikeuteemoja, mutta suurin osa oli valinnut toimivansa eri syistä selvästi eniten eläinten parissa.

3.3. Kollektiivinen identiteetti – mahdollisuuksien ja rajoitteiden kenttä

Pyrin selvittämään tutkimuksessani radikaalien eläinoikeusaktivistien kollektiivista identiteettiä. Meluccin mukaan identiteetti käsitteenä avaa portin uusien liikkeiden erityisyyden ja merkityksen ymmärtämiseen (1996, 68–86). Melucci kirjaa kolme mielestään tärkeää osatekijää, joita tarvitaan kollektiivisen toiminnan syntymiseen:

- 1) kollektiivisen identiteetin
- 2) vastustajan tunnistamisen ja profiloinnin
- 3) toiminnan päämäärän määrittelyyn.

Kollektiivinen identiteetti on tärkeää solidaarisuuden muodostumiselle kollektiivisen toimijaryhmän sisällä. Täytyy olla jonkinlainen kuva ”meistä” sekä ”heistä” eli vastapoolista. Melucci (1989, 34–35, 1998, 342 sekä 1996,70) selittää kollektiivisen identiteetin olevan useiden yksilöiden tai ryhmien muodostama interaktiivinen, yhteinen määritelmä koskien ryhmän toiminnan suuntaamista. Se on myös mahdollisuuksien ja rajoitteiden muodostama kenttä, jonka puitteissa ryhmä toimii. Kollektiivinen identiteetti kattaa toiminnan motiivit ja toimintaympäristön. Tämän identiteetin muodostaminen, muokkaaminen ja ylläpitäminen tarjoaa toimijoille pohjan, jotta nämä voivat laskelmoida toiminnan hyötyjä ja haittoja sekä muotoilla odotuksiaan toiminnasta.

Toisaalta liikkeet eivät ole toimijoilleen pelkkiä vaikuttamisen keinoja, vaan myös oman subjektiviteetin muodostamisen ja toteuttamisen paikkoja (Konttinen & Peltokoski, 2004, 42). Haastatteluideni kautta käy ilmi, kuinka liikkeessä toimiminen on aktivistille elämäntapa. Aktivismi määrittää osaltaan koko elämää, mutta ei toki ole koko elämä. Toisaalta eläinoikeusaktivismi ei ole pelkkää eläinoikeusaktivismia, sillä se liittyy läheisesti aktivistien yhteiskuntanäkemykseen ja haluun puolustaa yleisesti ottaen alistettuja, niin eläimiä, luontoa kuin ihmisiäkin.

Meluccin mukaan kollektiivinen identiteetti on kolmen toisiinsa kietoutuneen ulottuvuuden käsittävä prosessi:

- 1) Kognitiivisen viitekehyksen muotoileminen eli käsitykset tavoitteista, keinoista ja toimintaympäristöistä. Näistä on vallittava ryhmän keskuudessa jonkinlainen yhteisymmärrys, jotta voidaan puhua kollektiivisesta identiteetistä.
- 2) Toimijoiden keskinäisten suhteiden aktivoimisen ulottuvuus.
- 3) Tunteellisten investointien tekemisen ulottuvuus. Näiden investointien avulla kollektiivin jäsenet voivat tunnistaa toinen toisensa yhdeksi kokonaisuudeksi.

Työssäni keskityn näistä Meluccin ulottuvuuksista ensimmäiseen: kollektiivinen identiteetti tarkoittaa kognitiivista viitekehystä, jonka kautta aktivistit määrittelevät toimintaympäristönsä sekä heille sopivat tavoitteet, päämäärät ja keinot. Aktivistien tavoitteita avaan kahdeksannessa ja yhdeksännessä kappaleessa takertumatta niihin hyvin syvällisesti, sillä eläinoikeusaktivistien tavoitteita on tutkittu jo aiemminkin muun muassa Luukan (1998), Lundbomin (1998) ja veganismin osalta Peltokosken (1999) pro gradu -töissä sekä tutkija Elisa Aaltolan väitöskirjassa ja sen pohjalta kirjoitetussa Eläinten moraalinen arvo -kirjassa. Keinoihin ja toimintaympäristöön paneudun kappaleissa kymmenen ja 11. Keinoista nostan erikseen esiin aktivistien suhtautumisen väkivaltaan kappaleessa 12, hahmottaen mielestäni tärkeää kysymystä eli sitä, miten suomalaiset aktivistit suhtautuvat ihmisiin kohdistuvaan väkivaltaan, millaiset rajoitteet ja mahdollisuudet väkivalta-käsite ja sen hahmottaminen tarjoaa aineistoni aktivisteille. Meluccin kohtia kaksi ja kolme en nosta juurikaan tutkimuspöydälle, näiden tutkittavuuden vaikeuden vuoksi tässä teemassa. Kyseessä on laitonta toimintaa, joten aktivistit eivät puhu enkä heiltä tarkemmin kysellyt keskinäisistä suhteista muuten kuin yleisemmällä tasolla.

Meluccin teorian valintaa pönkittää osaltaan myös James M. Jasperin (1997) teoriat. Hän nostaa protestikulttuurin eli sisäisten tekijöiden tärkeyden esiin. Jasperin mukaan ymmärtääksemme sitä, miksi yhteiskunnallisten liikkeiden toimijat valitsevat protestoinnin ja siinä käyttämänsä taktiikat omikseen, meidän täytyy ymmärtää protestiliikkeen kulttuuria eli sen sisältämiä moraalisia arvoja, tietoutta ja liikkeiden sisältämiä tunnelatauksia. Näistä kahteen ensimmäiseen keskitynkin työssäni, mutta en siis tunnelatauksiin, koska siinä mentäisiin liian henkilökohtaisiin asioihin

laittomuuksista puhuttaessa. Moraalinen arvomaailmamme antaa meille emotionaalista energiaa, jolla ohjaamme elämäämme (Jasper, 1997,10). Jasperin (1997, 240, 215) mukaan selitettäessä, kuinka aktivistit valitsevat käyttämänsä taktiikat, vaaditaan huomion kiinnittämistä kulttuurin lisäksi myös elämäkertaan ja protestoinnin ”taiteeseen”. Omassa tutkimuksessani en aktivistien henkilöllisyyden salassapidon vuoksi voi juurikaan keskittyä elämäkertoihin, ainakaan elämäkokemusten osalta, jotka saattaisivat paljastaa haastateltavan henkilöllisyyttä liikaa. Protestin ”taiteellisuuden” mukaan Jasperin mielestä protestoinnissa yhdistetään sekä strateginen tarkoitus että liikehdinnän tuottama mielihyvä, tuska ja muut tunteet, jotka motivoivat protestitoimintaa.

Melucci näkee uudet liikkeet myös merkityksentuotannon areenoina: niissä kyseenalaistetaan joitain vakiintuneita todellisuuden määrittelyjä ja nostetaan esiin vaihtoehtoisia. Uusissa liikkeissä synnytetään hänen mielestään uusia merkityksiä sosiaaliselle toiminnalle. Myös identiteettiä voidaan tulkita merkityskamppailuna: tältä osin teoriani nojautuukin lievästi myös kulttuuriseen konstruktionismiin. Tämän mukaan ihmiset yhdessä luovat kaiken tietonsa ja kokemuksensa, tai vähintäänkin ne kehykset, joiden läpi katsomme kokemuksiamme (Jasper, 1997,10). Omat ja toisten ihmisten kulttuuriset perinteet määrittävät maailmankuvaamme. Toisaalta kulttuurisella konstruktionismilla on myös kääntöpuoli eli se, että ihmiset myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa jatkuvasti kielellisesti tuottavat maailmaa olevaksi. Eli laitonta suoraa toimintaa käyttävien aktivistien kohdalla pyrin ottamaan huomioon myös vuorovaikutuksen ja erilaisissa kehyksissä tapahtuvan kamppailun symbolisesta vallasta – merkkien merkityksellistämisen – sillä kulttuurin ja ihmisten maailmankuvan suhde on alati muuttuva. Tämä näkyy myös joissakin haastateltavieni antamissa vastauksissa: heidän eivät pidä asioita lopullisesti pysyvinä, täysin stabiileina. He eivät kappaleessa yhdeksän antamiensa vastausten perusteella näe – elämäntapojensa kuten ruokavalionsa tiukkuudesta huolimatta – yhtä ja ainoaa ”oikeaa” tapaa elää.

4. METODIT

Metodeina käytän etnografiaa ja kriittistä yhteiskuntatutkimusta väljässä mielessä sekä aineistonkeruussa teemahaastattelua (ks. kappale 5). Etnografian Bentz ja Shapiro (1998, 117) selittävät olevan tutkimusta siitä, kuinka ”ihmiset tietyissä ryhmässä, organisaatiossa, yhteisössä tai yhteiskunnassa elävät, kokevat ja järjestävät oman elämänsä, maailmansa sekä yhteiskuntansa tai ryhmänsä.” Bentzin ja Shapiroon mukaan etnografia pyrkii tutkimaan tiettyjä ihmisryhmiä, ryhmää koskevia tiettyjä asioita tai ihmisiä yleensä. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota käyttäytymismuotoihin, moraalisiin ja sosiaalisiin sääntöihin sekä ideologioihin. Tilaa annetaan sille, kuinka tutkitut ihmiset itse kokevat maailmansa ja itsensä. Bentzin ja Shapiroon mukaan etnografisessa tutkimuksessa on kolme toisiinsa liittyvää muotoa: kuvaus, tulkinta ja selitys. (Bentz ja Shapiro, 1998,117-118.) Eskolan ja Suorannan (2003, 105-106) mukaan tutkija elää tutkimuskohteensa arkipäivää tietyn ajanjakson oppiakseen ryhmän kulttuuria sisältäpäin. Tutkimuksessa on täten tarkoituksena selvittää tutkimuskohteen toiminnallisia käytäntöjä. Olen itse toiminut useita vuosia eläinoikeusliikkeen laillisella puolella, jolla myös laittomia keinoja käyttäviä aktivisteja toimii, ja tutkimukseni hahmottuu ja on lähtenyt käyntiin osin myös omien kokemusteni ja havaintojeni perusteella, mutta en toki ole tutkimustarkoituksessa ”elänyt” laittomasti toimivien eläinaktivistien kanssa yhdessä. Eli etnografia on tutkimuksessani mukana väljässä mielessä.

Tutkimuksessani nousee esiin jonkin verran väistämättä myös itsereflektio, koska olen itse eläinoikeusliikkeen osallistujana – tosin laillisella puolella – ollut lähellä tutkimuskohdettani (tästä kappaleessa 6). Itsereflektio on tärkeää yleensäkin etnografiselle tutkimukselle, koska kyseessä on tutkimus jostain sosiaalisesta ryhmästä. Tutkijan tulee ymmärtää ja avata oman sosiaalisen taustansa koodit voidakseen tuottaa yhteiskunnan valtasuhteita uusintamatonta tietoa. Etnografian on tunnettava tutkimuskohteensa kulttuuriset merkitysrakenteet, jottei tämä kytke niitä hierarkkiseen valtasuhteeseen. Viimeksi mainitussa itseäni tutkijana auttaa se, että eläinoikeusliikkeen kulttuuri on minulle jo ennestään tuttu. Toisaalta taas etnografian ei tule olla sokea tutkimuskohteelleen ollessaan hyvin lähellä sitä tai itse osa ryhmää: hänen ei tule ottaa mitään itsestänselvyytenä, vaan pikemminkin kääntää ”jokapäiväiset asiat” tutkimuskohteekseen, ilmiöksi. (Bentz ja Shapiro, 1998, 117-119, Pyykkönen, 2000, 5–6.)

Tutkimuksessani esiintyy jonkin verran myös kriittisen yhteiskuntateorian piirteitä. Tämän metodin

Bentz ja Shapiro (1998,146) kuvaavat yritykseksi ymmärtää, analysoida, kritisoida ja muuttaa sosiaalista, ekonomista, kulttuuriin liittyvää tai psykologista ilmiötä tai järjestelmää. Ilmiöön tulee liittyä sarron, hyväksikäytön ja epäoikeudenmukaisuuden muotoja, joita tutkimuksella yritetään korjata. Kriittisellä yhteiskuntatutkimuksella pyritään siis lisäämään oikeudenmukaisuutta ja vapautta. Sen tulee päätyä kritiikkiin, mutta huomioiden silti asioiden molemmat puolet. Tutkimuksessani näkyy kriittisen yhteiskuntatutkimuksen tavoin nykyisenlaisen, eläimiä välineellistävän yhteiskunnan kritiikki sekä tutkittavien suulla että väistämättä osin heijastaen myös omia mielipiteitäni lähinnä nykyisenkaltaisesta tehoeläintuotannosta. Samoin siinä näkyy kritiikki tapaan, jolla eläinoikeusaktivistien toiminta ja motiivit on lakaistu julkisessa keskustelussa maton alle.

5. AINEISTONKERUUMENETELMÄ JA AINEISTO ELI HAASTELTAVANI RYHMÄNÄ

Olen kerännyt tutkimusaineistokseni kahdeksan laittoman suoran toiminnan taktiikoita käyttävän aktivistin haastattelut. Samoin olen käyttänyt kaikkia käsiin saamiani, eläinoikeusaktivistien itsensä tuottamia julkaisuja kuten lehtiä ja pamfletteja, muun muassa Muutoksen Kevät ja Sudenhetki-lehtiä, Oikeutta eläimille -järjestön jäsenlehtiä sekä Anonyymi-, Vastarinta- ja Eturintama-julkaisuja ja järjestöjen ja toimijoiden internetsivuja. Näiden lisäksi olen myös käyttänyt muutamia, työni kannalta relevantteja, eläinoikeusaktivisteista valtamediaan tehtyjä uutisia. Samoin olen hyödyntänyt aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta hyväkseni, esimerkiksi Panu Luukan (1998), Pia Lundbomin (1998) ja Arto Lindholmin (1998) pro gradu -töitä sekä ulkomaisia tutkimuksia ja aktivistien omia julkaisuja ja heistä tehtyjä haastatteluja ja tv-dokumentteja. Meluccin (1996, 202-203) näkemykset tukevat aineistovalintaani, sillä hänen mielestään esimerkiksi protestoinnin näkyvät purkaukset kuten tarhaiskut rekisteröivien viranomaislähteiden käyttö tutkimuksen perustana tarjoaa lähtökohdat kvantitatiiviselle tutkimukselle, mutta ei pysty luomaan liikkeistä sosiologista ymmärtämystä.

Aineistonkeruumenetelmänä olen käyttänyt puolistrukturoitua, etnografiseksi haastatteluksikin kutsuttua teemahaastattelutapaa. Teemahaastattelulla tarkoitetaan Hirsijärven ja Hurmeen (2000, 48, ks. myös Eskola & Suoranta, 2003) mukaan sitä, että haastattelun aspekteista yksi eli haastattelun aihepiirit – toisin sanoen teema-alueet – ovat kaikille haastateltaville yhteiset. Teemahaastattelussa ei käytetä strukturoidulle lomakehaastattelulle tyypillisiä kysymyksille asetettuja tarkkoja muotoja ja järjestystä, vaan keskustelu saa versoilla. Toisaalta teemahaastattelu ei ole yhtä vapaata kuin syvähaastattelu, joka etenee vielä teemahaastatteluakin vapaammin. Teemahaastattelussa vuorovaikutus tapahtuu enimmäkseen haastattelijan ehdoilla tai ainakin hänen johdollaan jättäen silti tilaa haastateltavien omille ajatuskuluille. Haastattelijä kysyy asioita teemoittain, johdattelee tarkoin haastattelutilannetta ja keskusteluaiheita, mutta ei liian tiukasti. Näin haastattelussa ilmenevät tiedot voivat johdatella uusien, etukäteen tutkijan suunnittelemattomien ja tutkijan entuudestaan tietämättömien kysymysten äärelle. Haastateltava itsekin voi siis nostaa esille tärkeäksi katsomiaan asioita, mikä on mielestäni tärkeää, jotta nimenomaan eläinoikeusaktivistien omat merkityksenannot tulisivat esille. Tämä olisi mahdotonta strukturoidun haastattelun kysymysten tarkkojen muotoilujen kautta. Suhteellisen väljästi määritellyt aihealueet takaavat sen, että tutkittavien asioiden rikkaus paljastuu mahdollisimman hyvin. Halusin haastattelulle tiukemmat

rajat kuin mitä avoimessa haastattelussa käytetään. Teema-aiheiden runko varmistaa sen, että jokaisen haastateltavan kanssa puhutaan pitkälti samoista asioista. Käytännössä koin, että teemahaastattelu oli todellakin hyvä tapa haastatella aineistoni aktivisteja. Aiheet rönnyilivät välillä, mutta paljastivat samalla asioita, joita en ennalta olisi tiennyt kysyä. Teemahaastattelun kautta keskustelutuokiosta saatiin mielestäni myös kevyempi kuin hyvin tarkasti strukturoidusta haastattelusta, joten vastaajallakin oli ilmeisen selvästi mukavampaa vastata. (Hirsjärvi ja Hurme, 1991, 36, 41–43, Hirsjärvi & Hurme, 2000, 47-48)

Teemahaastattelu on Mertonin, Fiskin ja Kendallin (1956, lainattu teoksesta Hirsjärvi & Hurme 1991) pohjustama metodi. Heidän mukaansa yhteiskuntatieteilijän tulee aluksi selvittää tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeät osat ja tehdä tämän seurauksena tiettyjä oletuksia. Näiden perusteella hän muodostaa haastattelurungon, jota hän käyttää haastattelussa saadakseen selville henkilön subjektiivisia kokemuksia. Muodostin haastattelurunkoni näillä perusteilla. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 72) oppien mukaan tein aluksi niin sanotun esihaastattelun, jolla testasin kysymyksiäni. Esihaastattelun ja muutamien ensimmäisten haastattelujen myötä tarkensin vielä haastattelurunkoa lisäämällä ja poistamalla muutamia kysymyksiä. Hirsjärvi ja Hurme (emt., 72) kehottavat tekemään esihaastatteluja useassa vaiheessa, mutta koska aihepiiri oli itselleni ennestään jo varsin tuttu ja koska haastattelujen teko oli minulle toimittajana tuttua jo tuolloin, katsoin yhden esihaastattelun riittävän.

Olen haastatellut vuosina 2001–2004 kahdeksaa laitonta suoraa toimintaa taktiikkanaan käyttävää eläinoikeusaktivistia. Heistä osa oli jäänyt kiinni, osa ei. On ollut aika lailla tuurista ja ”verkostoista” kiinni, keitä olen sanoisinko suurella vaivalla, saanut haastateltavakseni. Haastateltavien saaminen oli niinkin vaivalloista, että olin välillä jättää koko pro gradu -työn teon kesken ja työnteko pitkittyi jo alkuvaiheessa. Matkustin turhaan, omilla kuluilla, haastateltavia metsästäen eri puolille Suomea, koska mukaan lähtemistä ei voinut kysyä puhelimitse tai sähköpostilla kiinnijäämisriskin vuoksi. Olen yrittänyt saada nauhurin päähän mahdollisimman kattavan ihmisjoukon, mutta mahdollisuudet tähän olivat rajalliset asian ”maalaisen”, laittomuuden tuolla puolen kulkevan luonteen vuoksi.

Haastateltavien joukko muodostuu kuudesta miehestä ja kahdesta naisesta. Tästä en toivo lukijoiden vetävän sitä johtopäätöstä, että suurin osa laittomista toimijoista olisi miehiä. Haastattelusta

kieltäytyneistä suurempi osa oli naisia ja taas toisaalta haastateltavien löytäminen on ollut osaltaan sattuman kauppaa. Näin minulla ei ole tarkempaa käsitystä siitä, onko laittomien taktiikoiden parissa toiminut enemmän naisia tai miehiä ja kuinka paljon heitä on ollut tai on. Haastateltavieni ikähaitari oli haastatteluhetkillä 22–30-vuotta. Haastateltujen joukossa oli sekä opiskelijoita, työssäkäyviä että työttömiä. He ovat kotoisin ympäri maata lukuun ottamatta Pohjois-Suomea. He asuivat haastatteluhetkillä isommissa kaupungeissa, mutta syntyperältään useampi on pienemmästä kaupungista tai kunnasta. Konttisen ja Peltokosken (2004, 173) tutkimuksen perusteella neljännen protestiaallon aktivistit olivat pääosin koulunuria ja opiskelijoita, joista suurin osa oli naisia. Tämä ei siis täysin käy yhteen oman haastattelujoukkoni kanssa, tosin Konttisen ja Peltokosken tutkimuksen aineistonkeruusta onkin kulunut jo tovi. Eli koulunuria ei haastateltavieni joukkoon kuulunut, ja ikää aktivisteille oli tullut hieman enemmän kuin että he olisivat parinkymppin hujakoilla, kuten Konttisen ja Peltokosken mukaan neljännen aallon aktivistit olivat. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa (verkkouutiset www.helsinginsanomat.fi, 22.12.2005) julkaistun uutisen mukaan maalahtelaiselle turkistarhalle tunkeutuneet viisi tarhauksen vastustajaa olivat kolme naista iältään 20-, 25-, ja 32-vuotiaita sekä kaksi miestä iältään 28 ja 31 vuotta. He olivat kotoisin Tampereelta, Jämsästä ja Jämsänkoskelta (Pohjalainen 23.12.2005). Tarhalle oli yritetty iskeä vuonna 2003, mutta hälytyslaitteiden johdosta isku jäi yritykseksi.

Yhteiskunnasta syrjäytyneitä tämän aineiston aktivistit eivät olleet: yksi heistä ilmoitti olevansa haastatteluhetkellä virallisesti työtön, mutta hänkään ei pitänyt itseään millään lailla syrjäytyneenä ja saattoi esimerkiksi olla juuri kahden työn tai koulupaikan välissä tai toimia työmarkkinoiden ulkopuolella aktiivisesti yhteiskunnassamme. Osa haastatelluista on ollut mukana laittomassa eläintenvapautustoiminnassa aivan tai lähes suomalaisen eläinoikeusliikkeen alkumetreiltä, kun taas osa on tullut mukaan myöhemmin. Pari haastateltavaa oli vielä melko vastikään ”hommaan” ryhtyneitä. Näin sain hieman eri näkökantoja esimerkiksi väkivaltateemaan liittyen (kappale 11) ja voin tehdä johtopäätöksen, että kyse ei suinkaan ole yhdestä täysin homogeenisestä massasta. Niin samansuuntaisia näkemyksiä heillä toki on, että voin puhua kollektiivisesta identiteetistä, mutta tämä ei tarkoita, etteikö toimijoilla olisi omia mielipiteitä ja mielipide-eroja useista laittomaan toimintaan liittyvistä asioista.

Miten haastateltavani tulivat mukaan liikehdintään? Jasperin ja Poulsenin (Social Problems, 1995) mukaan yhteiskunnallisilla protestiliikkeillä on kaksi tapaa rekrytoida ihmisiä:

- 1) tuttavien, kuten perheen, ystävien ja aikaisemman aktivistitaustan synnyttämien kontaktien kautta
- 2) moraalisen shokin kautta, joka on joko visuaalisessa tai verbaalisessa muodossa.

Moraalisella shokilla Jasper tarkoittaa sitä, kun jokin tapahtuma tai tieto järkyttää ihmistä niin, että hän tulee avoimeksi mahdollisuudelle liittyä mukaan protestiin, joskus jopa ilman aktiivista rekrytointia (1997, 129). Jasperin (Social Problems, 1995, 498) mukaan ensimmäinen askel tuntemattomien rekrytoinnissa on se, kun tapahtuma tai tilanne nostaa rekrytoitavassa sellaisen vihan tuntemuksen, että hän kiinnittyy mukaan protestiliikkeeseen. Näin voi tapahtua myös silloin, kun henkilöltä puuttuu entuudestaan kontaktit, sosiaalinen verkosto kyseiseen liikkeeseen. Tällaiset tilanteet ovat Jasperin mielestä usein julkisia, odottamattomia ja hyvin julkisoituja tapahtumia. Useimmilla vastaajistani ”herääminen” yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen alkoi kasvissyönnin kautta ja muuttui sittemmin kaikilla vegaaniudeksi eli pyrkimykseksi olla käyttämättä mitään eläinperäisiä tuotteita. Kolme haastateltavistani oli saanut kavereiltaan tietoa eläinoikeusliikkeestä ja kasvissyönnistä. Yksi haastatelluista kertoi kokeneensa niin sanonut moraalisen shokin luettuaan ensin Peter Singerin Oikeutta Eläimille -kirjan (lisää Singeristä kappaleessa kahdeksan), toinen taas saatuaan lennäkkien jakajalta käteensä Stockmannin vastaisen lentolehtisen (Stockmann myi turkiksia ja joutui siksi aktivistien boikotoinnin kohteeksi) ja kolmas nähtyään televisiossa dokumentin pitkistä eläinkuljetuksista. Yksi sanoi saaneensa ensimmäiset vaikutteensa punk-musiikista. Yksi puolestaan kertoo etsineensä itse aktiivisesti tietoa erilaisista ruohonjuuriliikehännän muodoista. Seitsemän kahdeksasta haastatellusta ei sanonut uskovansa esikuviin eläinoikeusliikkeessä, yksi mainitsi saaneensa paljon vaikutteita Ulos häkeistä -kirjasta ja toisesta sen kirjoittajasta, eläinaktivisti Joni Purmosesta, joka jäi kiinni laittomista iskuista ja toimi liikkeen alkuvuosina yhtenä näkyvimmistä eläinoikeusaktivistien äänitorvista Suomessa. Kuudella kahdeksasta oli ulkomaisia ystäviä tai tuttavvia eläinoikeusliikkeen parissa. Laittomista iskuista ei heidän mukaansa paljoa puhuttu ulkomaisten tai suomalaistenkaan ystävien kesken (ks. lisää kappale 10.2).

Kuudella kahdeksasta vastaajasta oli ollut lemmikkejä lapsena, suurimmalla osalla oli aikuisenakin. Aivan kaikki eivät olleet erityisen ”eläinrakkaita” eli eivät esimerkiksi halunneet itselleen löytöeläimestä lemmikkiä. Kaupankäyntiä lemmikkieläimillä haastateltavani kritisoivat. Kaikilla paitsi yhdellä aktivismiin liittyi alusta saakka muutakin kuin eläinoikeuksien ajamista: ihmisoikeus-, ympäristö-, kehitysmaa-, anarkismi-, rauhan-, talouden globalisaation vastaisia, ay-

ja antimilitarismiaiheita. Puolet haastateltavista sanoi toimivansa muissa liikkeissä vain yksittäisten mielenosoitusten tai muun ”pienemmän” toiminnan kautta. Loput sanoivat toimivansa enemmänkin muussakin liikehdinnässä. Mutta eläinoikeudet olivat olleet tai olivat edelleen heille kaikille tärkein aihealue, johon käytettiin eniten aikaa ja energiaa, mitä muuhun liikehdintään tuli.

Jokainen haastateltava esiintyy tutkimuksessani tekaistulla nimellä, ilman viitettä asuinpaikkakuntaan tai ikään. Tarkempia henkilötietoja en voi haastateltavistani antaa, koska kyseessä on laitonta toimintaa, enkä tutkimuksellani voi saattaa tutkimuskohteitani vaikeuksiin tekojensa vuoksi. Tämä on ollut ehdoton sääntö ja ehto sille, että kyseiset ihmiset ovat haastatteluihin suostuneet. Moni ei silti lähtenyt haastatteluun mukaan esimerkiksi kiinnijäämispelon vuoksi.

6. LUOTTAMUKSEN TÄRKEYS – TUTKIJAN POSITIO JA TUTKIMUKSEN MUUT EETTISET ONGELMAKOHDAT

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä pohtia tutkijan vaikutusta tutkimukseen ja sen antiin. Etnografisessa tutkimuksessa tutkija on osana tutkimusta, viimeistään kirjoitusvaiheessa, minkä vuoksi on tärkeää kirjoittaa tutkimuksen alussa oma tutkijanpositionsa auki. Pyykkösen sanoin: *”Etnografisen tutkimuksen on kriittisen reflektion vuoksi lähdettävä siitä, että tutkija omine subjektiivisine lähtökohtineen on yksi osa sitä, minkä vuoksi tutkimustulokset ovat kulloinkin sitä mitä ovat – hän on osa tutkimusta.”* (Pyykkönen, 2000, 12.) Kuten Pyykkönenkin toteaa, on liiketutkimuksen taholla usein konkreettisesti niin, että tutkijat ovat itse tai ovat joskus olleet mukana liikkeessä ryhmien aktiivijäseninä. Pyykkösen pro gradu -työn ohella vastaavia ”sisältöpäin”-kirjoitettuja tutkimuksia Suomessa ovat myös esimerkiksi Peltokosken (1999) ja laudaturtöiden osalta Toivasen (1997) työt. Oma asemani on sinänsä verrattain samankaltainen, että olen ollut enemmän ja viime vuosina vähemmän aktiivisesti eläinoikeusliikkeessä mukana, lähinnä Oikeutta Eläimille -järjestön ja Vegaaniliiton Jyväskylän paikallisosastoissa toimien, nykyisin enemmän eläinsuojelupuolella löytöeläimiä auttaen ja eläinoikeusjärjestöissä olen jäsenmaksun maksavana ”hengessä mukana”. Vegaanius on ollut elämäntapani 11 vuotta. Olen myös päässyt tutustumaan kirjallisuutta lähempää englantilaiseen eläinoikeusliikkeeseen ollessani lukuvuoden 1998–1999 Englannissa opiskelijavaihdossa, osallistuen Hunt Saboteurs Assosiation -yhdistyksen Northamptonin alueella toimivan paikallisryhmän aktioihin sekä käyden erilaisissa eläinoikeusaiheisissa mielenosoituksissa. Nämä järjestöt eivät tehneet laittomia suoran toiminnan iskuja. Itsekin olen vuosien saatossa ollut niin sanottu moniaktivisti, eli eläinoikeuksien ohella olen kokenut tärkeäksi ja pyrkinyt toimimaan myös esimerkiksi ympäristö-, ihmisoikeus- ja rauhanaiheiden parissa.

Mikä on sitten oma asenteeni eläintenvapautuksiin? Tätä minulta on kysytty alati tutkimusta tehdessäni ja siitä puhuessani. Oma mielipiteeni ei mielestäni sinänsä ole tärkeä, sillä en pyri tutkimuksellani esittelemään omia mielipiteitäni aktivistien keinoista ja niiden oikeutuksesta, vaan tutkimaan laittomilla keinoilla toimivien eläinoikeusaktivistien motiiveja. En ole itse käynyt tarhoilla vapauttamassa turkiseläimiä, mutta ymmärrän eläintenvapauttajien motiiveja – huolta tehomatalouden ikeessä pelkän hyödykkeen asemaan ajetuista eläimistä, joista pitää saada kaikki irti entistä kustannustehokkaammin, eläimen lajityypillisiä käyttäytymistarpeita juurikaan

huomioimatta. Ymmärrän helposti turhautumista ja tunteita siitä, että laillisilla keinoilla ei saada tarpeeksi eläinten kärsimyksiä vähennettyä.

Oma läheisyyteni tutkimuskohteeni kanssa ja omat mielipiteeni siitä eivät luonnollisestikaan voi olla vaikuttamatta tutkimustuloksiini. Olen kuitenkin pyrkinyt etäännyttämään itseäni ja omia mielipiteitäni tutkimuskohteestani ja asettumaan kriittisen kuuntelijan ja ajattelijan rooliin. Pääasiassa katson läheisyyteni kohteen kanssa olevan kyseisessä tutkimuksessa lähinnä etu. Sen huomaa jo siitä, että ilman henkilökohtaisia suhteita ja liikkeen minua kohtaan tuntemaa jonkinasteista luottamusta tutkimus olisi ollut mahdotonta tehdä aiheen lainkirjaimen nurjalla puolella liikkumisen vuoksi. Itsellenikin – vaikka olenkin 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alkuvuosina ollut suhteellisen ”tunnettu” toimija eläinoikeusliikkeessä – oli vaikeuksia saada haastateltavat vakuuttuneiksi siitä, ettei heille koidu työstäni riskiä jäädä kiinni tai muuten paljastaa liikaa teoistaan. Useampikin ihminen sanoi ”ei” haastattelupyynnölleni. Mutta luottamukseni mahdollisti sen, että minulle oli mahdollista saada haastateltavakseni henkilöverkostojen ja runsaiden utelujen ja sattumienkin kautta myös iskuista tuomitsemattomia aktivisteja. Toisaalta myös entuudestaan suhteellisen laaja-alainen eläinoikeusliikkeen tuntemukseni helpottaa luonnollisesti tutkimuksen tekoa säästäen suurelta määrältä etukäteistyötä.

Eettiset ongelmat työssäni ovat liittyneet mielestäni lähinnä aiheen arkaluontoisuuteen eli salassapitovelvollisuuteen. Tutkijana en ilmeisesti nauti samanlaista lähdesuojaa kuin toimittaja työssään. Kuitenkin tutkimukseni on lähtenyt nimenomaan luottamuksesta: haastateltavat eivät olisi puhuneet minulle arkaluontoisista asioista, ellen olisi pystynyt lupaamaan heille ehdotonta luottamusta. Täten tutkimukseni a ja o on, että haastatteleman aktivistit voivat luottaa ehdottomaan tietojen salassa pitämiseen niin, ettei tutkimukseni vuoksi yksikään aktivisti joudu ongelmiin lain kouran kanssa. Joudun siis tasapainoilemaan tutkimuksessani sen kanssa, että haastattelumateriaalini pysyvät salassa ja että kirjoitan tutkimukseni sellaiseen muotoon, ettei yksikään rikkeistään kiinnijäämätön aktivisti voi sen vuoksi joutua lain kanssa ongelmiin. Tässä on auttanut nopea haastattelujen litterointi eli puhtaaksikirjoitus ja haastatteluaineiston eli nauhoitusten tuhoaminen heti litteroinnin jälkeen sekä se, etten ole kysynyt haastateltavieni henkilötietoja. Lisäksi olen saanut useiden puheluiden jälkeen muutamalta huumetutkimuksia eli huumeiden käyttäjiä tutkineilta ihmisiltä vinkkejä aineiston salassapitoon ja kannustusta siihen, että tutkijat yleensä jätetään poliisin puolelta rauhaan tekemään tutkimustaan. Tähän olen joutunut luottamaan,

sillä missään tilanteessa en voisi haastateltavieni identiteettejä paljastaa. Lisäksi kysyin lähdesuojaa koskeviin kysymyksiin neuvoja tutkijaystävääni myös apuna käyttäen muun muassa poliisitoimesta sekä Jyväskylän yliopiston eettiseltä toimikunnalta sekä yliopistomme lakimieheltä tutkimukseni alkuvaiheissa, mutta nämä kaikki tahot lähinnä kohauttivat ongelmalleni hartioitaan ja sain esimerkiksi kuulla ”oletpas aiheen valinnut”. Tästä saamastani kohtelusta olin hyvin pettynyt ja turhautunut. Yhteiskunnan ja yliopiston virkamiesten suhtautuminen aiheeseen tuntui jo tässä vaiheessa kouriintuntuvasti olevan aihetta vastaan jo tutkijankin kohdalla.

7. METSÄSTYKSEN SABOTOINNISTA MINKKIEN VAPAUTUKSIIN – ELÄINTEN VAPAUTUSTEN HISTORIAA MEILLÄ JA MUUALLA

Öiseen aikaan avatut minkkihäkit, laboratorioista viedyt koe-eläimet, liharekkojen tuhopoltot sekä monenlaiset muut vapautusiskut ja sabotaasit ovat tulleet jo 1970-luvun puolivälin jälkeen kiinteäksi osaksi eläinoikeusliikettä ympäri Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. Esikuva tulee pitkälti Englannista, jossa on jo 1970-luvun alusta lähtien sabotoitu koe-eläinrakennuksia ja ketunmetsästäjien omaisuutta. 1980-luvulla taktikat olivat levinneet useisiin Euroopan maihin sekä Kanadaan ja Yhdysvaltoihin. (Jasper & Nelkin, 1992, 49, Purmonen & Tuomivaara, 1998, 257.)

Suomeen laittomat suoran toiminnan iskut eläinten puolesta rantautuivat 1990-luvun puolivälissä. Suurin osa iskuista on suuntautunut turkistuotantoa vastaan, varsinkin 2000-luvun taitteen jälkeen: iskut on suunnattu lähes yksinomaan turkistarhoja, turkisliikkeitä ja rehusekoittamoja ja muita turkisteollisuuteen liittyviä yrityksiä vastaan. Turkistuottajat Oyj:n mukaan vuodesta 1995 huhtikuuhun 2004 mennessä Suomessa oli tapahtunut 69 turkistarhaiskua, joista 12 on ollut tuhopolttoja (Helsingin Sanomat, 21.4.2004). Tarhaiskuissa kiinnijäämisprosentti on ollut pieni, sillä alkuperäisten kettutyttöjen lisäksi käräjillä oli syksyyn 2004 mennessä tuomittu kaksi naista ja yksi mies. Lisäksi tarhaiskun yrityksestä on ollut käräjillä ainakin kymmenen ihmistä eli niin sanottu Orimattilan viisikko (ks. kappale 7.3.) 1990-luvun lopulla ja viisi muuta ihmistä vuoden 2005 lopulla. Tuhopoltoista yksikään henkilö ei ole joutunut tuomiolle. (emt., Muutoksen kevät nro 27, 5.)

7.1. Kaikki alkoi metsästyksen sabotoinnista Englannissa

Laittomat suoran toiminnan taktikat eläinten puolesta toimittaessa juontavat juurensa jo vuoteen 1870, jolloin englantilainen Band of Mercy -ryhmä vastusti metsästystä vaurioittamalla metsästäjien kivääreitä (Eturintama-lehti, 1995). Laittoman suoran toiminnan yleisnimikkeen, Animal Liberation Frontin, alkusysäys tapahtui vuonna 1963, jolloin Englannissa syntyi HSA eli Hunt Saboteurs Association. Siinä toimivien aktiivien mielestä mielenosoituksilla ei saatu tarpeeksi konkreettisia tuloksia päättäjiin ja näiden kautta lainmuutoksiin vetoamalla, joten oli turvaututtava suoraan toimintaan eli pelastaa itse ketut ja jänikset metsästäjiltä. HSA häiritsee brittiläisen yläluokan harjoittamaa kettujen ja jänisten metsästystä suoran toiminnan keinoin eli lähinnä metsästäjien omia keinoja käyttämällä, kuten ohjaten ketun perässä juoksevaa metsästyskoiralaumaa harhaan metsästystorven, käskyjen, metelöinnin ja hajusteiden kuten sitruunatuoksun avulla. Peruspyrkimyksenä on siis johdattaa metsästyskoiria harhaan eikä juurikaan olla tekemisissä itse metsästäjien kanssa. HSA-järjestöä on tituleerattu myös maailman ensimmäiseksi eläinoikeusjärjestöksi erotuksena eläinsuojelujärjestöihin. Se on edelleen aktiivinen yhdistys sekä Brittein saarilla että Irlannissa, joissa siihen kuuluu useampia tuhansia ”säbbääjiä” eli metsästyksen sabotoijia yleensä kaupunkikohtaisine toimintaryhmineen. Ketunmetsästys kiellettiin Britanniassa vuonna 2005, mutta tämä ei ole saanut yläluokkaa täysin edelleenkaan lopettamaan harrastustaan, joten HSA:llakin riittää edelleen toimintaa ja toimijoita. (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 255-256, <http://hsa.enviroweb.org/hsa.shtml> sekä omat kokemukseni ollessani Iso-Britanniassa opiskelijavaihdossa lukuvuoden 1998–1999 ja osallistuessani ketunmetsästyksen ”säbbäämiseen”.)

Seuraavalla vuosikymmenellä ”säbbääjien” suoran toiminnan ajatus vietiin lain toiselle puolelle, kun ryhmä aktivisteja perusti maanalaisen ryhmän nimeltä Band of Mercy vuonna 1972. Nimi juontuu edellisellä vuosisadalla metsästäjien aseita mystisesti tuhonneesta samannimisestä ryhmästä. Band of Mercyn toimintatapoihin kuuluivat metsästäjien autojen ja muun omaisuuden sabotoiminen, ja syksystä 1973 se suuntasi iskunsa myös muita eläimiä hyväksikäyttäviä kohteita vastaan. Sen vastuulla on esimerkiksi hylkeenpyyntialuksen upottaminen East Angliassa ja lääkeyhtiö Hoechstin rakenteilla olleen koe-eläinlaboratorion ja usean muun eläinkoelaboratorion tuhopolto Englannissa ja Walesissa. Vuonna 1974 Band of Mercyn näkyvimmat hahmot Ronnie Lee ja Cliff Goodman tuomittiin kolmeksi vuodeksi vankilaan. Vapauduttuaan ehdonalaiseen he käynnistivät noin 30 muun aktivistin kanssa Animal Liberation Front -nimisen toimintataktiikan. Sen esikuvina toimivat Purmosen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 256) mukaan englantilaiset suffragetit – jotka toimivat naisten äänioikeuden puolesta laittomin keinoin – sekä orjuuden vastustajat Yhdysvalloissa. Näihin toimintatapoihin haluttiin yhdistää anarkistisille ryhmille tunnusleimainen hierarkiattomuus, autonomisuus, kasvissyönti sekä väkivaltaa eläviä olentoja kohtaan vierastama asenne (ALF:n periaatteista lisää kappaleessa 10.2.). Jo samana vuonna ALF oli 14:sta koe-eläinlaboratorioihin suunnatun iskun ja 200:n koe-eläinkasvattajien tiloilta vietyjen eläinten vapautusiskujen takana. Muita iskujen kohteita ALF:lle ovat olleet lihamyymälät ja turkiskaupat, eläinkasvattamot, pikaruokalot ja eläinkilparadat, missä keinoina on käytetty esimerkiksi tuhopoltoja, lukkojen liimaamista ja ikkunoiden rikkomista sekä eläinten vapauttamista luontoon tai viemistä kotihoitoon eläinlajeista riippuen (Monaghan, 1997, 110). Monaghanin (1997, 112) mukaan ALF:lla oli artikkelinsa kirjoittamisen aikaan Britanniassa 2500 nimissään toimivaa aktivistia, joista noin sata oli valmiita käyttämään räjähteitä. ALF:a tutkineen David Henshawn (siteerattu Monaghan, 1997, 112) mukaan ALF:lla on tämän lisäksi ollut arviolta 2000 tukijaa, jotka ovat antaneet rahaa ja lahjoituksia ALF:n tukiryhmän kautta. Tukiryhmä käyttää rahat kiinni jääneiden aktivistien oikeusapuun ja muunlaiseen vankitukeen. Henshaw arvioi myös, että ALF:n tukipohja on Britanniassa laaja-alainen vaihdellen anarkisteista fasisteihin sekä teini-ikäisistä konservatiiveja äänestäviin eläkeläisiin. Omat havaintoni Englannissa asuessani ja eläinoikeusmielenosoituksissa ahkerasti käydessäni vuonna 1998–1999 tukevat Henshawn väitteitä: ALF-huppareita ja t-paitoja oli todellakin erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten päällä. Tämä oli itselleni sinänsä yllättävä näky tottuneena Suomen tilanteeseen, jossa eläinten vapautusiskuja ovat kannattaneet lähinnä nuoret tai nuoret aikuiset. Tosin yllättävää oli myös se, kuinka avoimesti ylipäänsä ihmiset pitivät yllään laittomuuksia tukevia paitoja. (Luukka, 1998, 42–46, Monaghan, 1997, 109, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 255–257.)

Espanjalaisen filosofin ja eläinoikeusaktivistin Oscar Hortan (Henri Haimi, 2002, 12) mukaan Iso-Britanniassa toimi 1970-luvun lopulla myös suurta huomiota aikaansaanut, noin 50 henkilön kokoinen ALF-ryhmä, joka ei vapauttanut eläimiä eikä tuhonnut omaisuutta. Sen toimintataktiikoina oli tunkeutua koe-eläinlaboratorioihin ja dokumentoida eläinten oloja niissä. Ryhmän toimintatavat saavuttivat Hortan mukaan positiivista julkisuutta.

ALF-tyyliset eläinten vapautusiskut levisivät pienellä viiveellä ympäri maailmaa. Vuonna 1979 eläinten vapautustoiminta juurtui Yhdysvaltoihin, Ranskaan ja Hollantiin englantilaisen esimerkin mukaisesti. Yhdysvalloissa ensimmäinen ALF-isku tapahtui 1977, kun The Undersea Railroad -niminen ryhmä vei hawaijilaisesta tutkimuslaboratoriosta kaksi pyöriäistä. Seuraava isku oli maaliskuussa 1979, kun New York University Medical Centeristä vietiin kaksi koiraa, kaksi marsua ja kissa. Jasperin ja Nelkinin (1992, 33-34, 49) mukaan vuoteen 1992 mennessä oli Pohjois-Amerikassa harjoitettu laittoman suoran toiminnan iskuja eläinten puolesta yli sata kertaa, vapauttamalla noin 5000 eläintä ja aiheuttamalla useiden miljoonien dollareiden arvosta taloudellista vahinkoa eläimiä hyväksikäyttävälle tahoille. Vain kourallinen aktivisteista oli jäänyt näistä iskuista kiinni. (Jasper & Nelkin, 1992, 33–34, 49, www.animalliberationpressoffice.org/history.htm)

Italiassa oli ensimmäinen eläintenvapautusisku 1978 ja aktiivista laitonta toimintaa eläinten puolesta jo koko 1980-luvun. Espanjassa ALF alkoi aktiivisesti toimia 1990-luvun puolivälissä. Ruotsiin toiminta rantautui kesäkuussa 1985 Djurens Befrielse Frontin nimellä. Suomen ensimmäinen vapautusisku tapahtui kymmenen vuotta tätä myöhemmin. 1990-luvun lopulle mennessä koko läntinen Eurooppa on Purmosen (1998, 257) mukaan päässyt todistamaan eläinten puolesta tehtyä laitonta toimintaa. 2000-luvulla vastaavanlaisia iskuja on esiintynyt myös useissa Itä-Euroopan maissa kuten Tsekkien tasavallassa, Slovakiassa, Puolassa, Virossa sekä Venäjälläkin. Suomesta katsoen näitäkin kauempana on iskuja esiintynyt myös Etelä-Afrikassa, Israelissa, Singaporessa, Japanissa, Brasiliassa, Uusi-Seelannissa ja Kanadassa. Kaikissa maissa toiminta on ollut samankaltaisten periaatteiden mukaista, eläinten vapautuksen puolesta tehtyä laitonta aktivismia. (Luukka, 1998, 42–46., Jasper & Nelkin, 1992, 49, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 257, <http://www.elaintenvapautus.net/>, Bite Back -lehti nro 12)

7.2. Kettutyöt toivat uudet taktiikat suomalaisten tietoisuuteen

Tiettävästi Suomessa tehtiin eläinten hyväksi ensimmäinen laitton turkistarhaisku jo 1985 Tornion Puuluodossa, jossa rakenteilla oleva kettutarha oli poltettu maan tasalle. Teko jäi ilmeisesti yksittäiseksi. Vielä aiemmin, 1970-luvulla, tapahtui tiettävästi ensimmäinen ”eläintenvapautus”, kun Anu Halme vei Töölön koe-eläinhallista koe-eläinkissan. Maria Wikströmin ja Anu Halmeen tarkoituksena oli julkisuuden valokeilassa viedä useita kissoja, mutta Iltaset-lehden julkaistua jutun sovittua aiemmin Halmeen kainalossa kotihoitoon päätyi vain yksi naukuja. (Muutoksen kevät nro 20, 12.)

Varsinaisesti radikaali eläinoikeustoiminta vasta venytteli siipiään lentokuntoon 1980-luvulla, lähinnä turkisliikkeiden ollessa ilkeiden kohteena. Useat Panu Luukan pro gradu -työssään (1998) haastattelemat aktivistit kuvasivat näitä tekoja yksittäisten ”punkkarien” tekosiksi. Luukan mukaan näiden taustalta löytyy kuitenkin tiettyä yhtenäisyyttä, ja varsinkin tekojen raportointi ulkomaille viittaa jonkinasteiseen järjestelmällisyyteen, jota vuoden 1991 jälkeen on näkynyt selvemmin. Purmosen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 259) mukaan näissä iskuissa ei kuitenkaan näkynyt pitkäjänteisempiä tavoitteita. Anarkopunkkareiden vuonna 1991 perustama rekisteröimätön yhteenliittymä Suomen Punk Anarko Yhdistys oli yksi paalu eläinoikeusliikkeenkin historiassa. Yhdistyksen keskeiseksi tehtäväksi nousi eläinten auttaminen myös suoran toiminnan keinoilla. (Kalliala, 1998, 7.)

Ensimmäiset raportoidut suomalaiset laittoman suoran toiminnan iskut löytyvät pohjoisamerikkalaisesta Underground-lehdestä elo–joulukuulta 1993. Teot olivat ympäri Suomea tapahtuneita, lähinnä turkisliikkeisiin kohdistuneita sabotointi-iskuja, joiden tekijät kutsuivat niitä nimellä ”Operation Bite Back”. Allekirjoituksena tekopaikoilta löytyi ALF eli Animal Liberation Front. Vuonna 1994 yksittäisiä ilkvaltatapauksia löytyi jo satakunta, ja ne olivat levinneet hiljalleen Helsingistä muihinkin kaupunkeihin. Turkisliikkeiden lisäksi teot kohdistuivat teurastamon kuljetusautoihin. Purmosen (1998, 260-261) ja Luukan (1998,1) mukaan tammikuussa 1995 ilmestynyt, eläinten vapautusteemaan keskittynyt Vastarinta-lehti on yksi merkkipaalu radikaalissa eläinoikeusliikkeessä. Koko nimike Eläinten vapautusrintama – tosin aluksi kieliopillisesti väärin kirjoitettuna Eläinten Vapautus Rintama – on kyseisen lehden synnyttämä. Aiemmin iskut oli tehty ALF-nimikkeen alla. Toukokuun alussa Eläinten vapautusrintama rynnisti ensimmäistä kertaa valtakunnalliseen lehdistöön, kun kymmenen turkisliikkeen ikkunat tuhottiin suomalaisten MM-jääkiekkovoiton humussa Helsingissä. Samana keväänä alkoi käynnistyä myös laillisen puolen eläinoikeusliik ehdintä, jonka näkyvimmäksi osaksi päätyi maalīs–huhtikuussa perustettu, laillisuuden molemmilla puolilla kiikkuva Oikeutta eläimille -järjestö. Oikeutta eläimille ei ole järjestönä tehnyt iskuja, vaan sen keinoina ovat olleet lailliset toimintatavat lentolehtisten jakamisesta mielenosoitusten ja keskustelutilaisuuksien järjestämiseen sekä kansalaistottelemattomuustempaukset. Toisaalta Oikeutta eläimille on ilmoittanut ymmärtävänsä laittoman toiminnan iskuja, ja joitain järjestössä toimineita on jäänyt kiinni osallistuttuaan eläintenvapautusiskuihin. Laillisella puolella pitäytyvä Vegaaniliitto puolestaan oli perustettu jo pari vuotta ennen Oikeutta eläimille -yhdistyksen syntyä. Toivanen (1997, 92) nimittää aikaa syksystä 1994 kevääseen 1995 merkitysten tihentymisen kaudeksi tee-se-itse -kulttuurissa, jota suoran toiminnan iskutkin ovat. (Luukka, 1998, 48–53, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 258-262.)

Varsinaisesti laittomat taktikat pulpahtivat kaikkien suomalaisten tietoisuuteen vasta toukokuun lopulla 1995, kun niin sanotut ”kettutyöt” avasivat kettuhäkkien ovien lisäksi uudenlaisten, laittomien taktiikoiden kirjon suomalaisen yhteiskunnallisen liikehdinnän osaksi. Iskut oli tehty ALF:n nimissä. Ilman muita ennakkosuunnitelmia kuin tarhakettujen auttamishalu kolmikko suuntasi kahdelle evijärveläiselle ja kahdelle uusikaarlepyyläiselle tarhalle aukoen mahdollisimman monen häkin ovet. Kolmikon teot päätyivät hurjaan julkisuusrumbaan. Iskujen ajoitus oli huono: kettujen poikimisaika oli vielä käsillä ja täten mediassa näytettiin kilvan ruuan puutteeseen kuolleita tai emonsa paniikissa tappamia poikasia. Purmonen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 263) kertoo: *”Tuloksena oli sotku, josta ei kukaan voinut olla tyytyväinen. Kettutarhoille iskeneet naiset olivat varmasti jälkikäteen sitä mieltä, että iskut oli väärin ajoitettu.”*

Poliisi pidätti heinäkuussa Kirsi Kultalahden ja tämän paljastamat toverit Minna Salosen ja Mia Sallin. Heidät tuomittiin teoistaan kahden jälkimmäisenä mainitun kohdalla vuoden mittaiseen ja Kultalahden kohdalla yhdeksän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Kolmikön maksettavaksi määrättiin yhteisvastuullisesti oikeudenkäyntikuluja ja vahingonkorvauksia yhteensä noin 860 000 markan edestä (Streng, 1999, 77). Kolmikön esimerkkiä seurattiin nopeasti: jo saman vuoden kesä-heinäkuun vaihteessa 50 kettua laskettiin vapaaksi Haukiputaalla ja syyskuussa 110 kettua koki saman kohtalon Porvoossa. Paremman ajoituksen ansiosta ei näiden iskujen kohdalla esiintynyt enää poikaskuolemia, ja uutisointi jäi samaten minimaaliseksi. (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 38&250)

Ensimmäinen turkistarhaajien nahoittamorakennuksen ja rehusekoittamon tuhopolttokin koettiin jo joulukuussa 1995 Valtimolla ja Juankoskella nimellä ”Operaatio pahin painajainen”. Iskuissa ei käytetty ajastimia, vaan ne oli sytytetty paikan päällä. Samana vuonna päättyivät ensimmäistä kertaa tuhotöiden kohteeksi myös metsästyslavat. Vuoden 1996 syksyllä Orimattilassa laskettiin Markku Kuisman tarhalla 150 kettua irti. Toimintakeinojen joukkoon kipusi myös kettujen hennavärjäys toimintaryhmä Ruskanvärin ja EVR-nimen myötä. EVR:n nimissä haettiin Kuopion yliopiston Karttulan koe-eläinkeskuksesta yksi beagle. Vantaalla ja Turussa viisi liharekkaa kärventyi eläinoikeusaktivistien kätten jäljiltä. (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 263–267&307, Helsingin Sanomat maaliskuu 1998.)

Vuonna 1997 eläinten vapautuksia tapahtui jo tiuhaan tahtiin. Taktiikkakuvioihin astuivat mukaan minkkien vapautukset kantakorttien tuhoamisineen. Lihateollisuutta vastaan hyökättiin sabotoimalla viittä teurastamoaa. Kahdesta koe-eläinlaboratorioista ja yhdestä kasvattamosta vietiin yhteensä 11 kania, 28 rottaa ja viisi beaglea. Vuosi muistetaan lähinnä ampumistapauksesta, kun orimattilalainen turkistarhaaja Markku Kuisma ampui hauleilla tarhalleen hennavärjäysaikeissa tullutta viisikkoa kohti. Joni Purmonen ja Elina Salonen saivat osumat jalkoihinsa. Jani Seppälä joutui sairaalaan useammaksi päiväksi, sillä haulit olivat osuneet hänen selkäänsä ja lävistivät hänen keuhkonsa. Hovioikeus tuomitsi kotirauhan rikkomisesta viidelle aktivistille neljä kuukautta ehdollista vankeutta, kun taas Markku Kuisma sai kaksi vuotta ehdollista vankeutta (Muutoksen kevät nro 19, 26). Kolmelle ammutulle Kuisman tuli maksaa 500, 2500 ja 5000 markkaa korvauksia, kun taas Kuisma vaimoineen saivat kumpikin 5000 markkaa korvauksia henkisestä kärsimyksestä (emt). Vuoden aikana tapahtuneissa iskuissa käytettiin ainakin nimiä EVR, Ruskanväri (joissain hennavärjäysiskuissa) sekä Yöpelimannit (Kaustisilla tapahtunut minkkien vapautus). (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 268-272 & 311-321, www.elaintenvapautus.net)

Myös vuosi 1998 oli aktiivinen eläintenvapautusiskujen rintamalla. Uutuutena astuivat mukaan kanojen vieminen häkkikanalasta sekä isku Jyväskylän yliopiston Konneveden tutkimusasemalle, josta päästettiin irti 50 myyrää ja 100 punakylkirastasta EVR:n nimissä. Myös villisikafarmilta vapautettiin eläimiä heinäkuussa. Koe-eläimiä vietiin kahdesta paikasta. Minkkien vapautuksissa irtilaskettujen eläinten määrät olivat vuonna 1997 pysytelleet alle tuhannessa yksilössä, mutta vuonna 1998 Joroisilla laskettiin vapautteen 2000 minkkiä ja Kirkkonummella 3800. Kirkkonummen tapauksessa merkittävää oli se, että tarha jouduttiin iskun ja läänineläinlääkäriin käynnin jälkeen sulkemaan huonon kuntosensa, kuten jätehuollon puuttumisen vuoksi (Sudenhetki nro 3, s. 3). Tuhopoltojen kohteiksi päätyivät edelleen myös liharekat ja turkistarhan varastorakennukset. (www.elaintenvapautus.net, Helsingin Sanomat, 8.4.1998)

Ensimmäinen ja ainakin toistaiseksi ainoa chinchillatarhaisku tapahtui Mäntsälässä syyskuussa 1999, kun tarhalta vietiin 16 chinchillaa koteihin sijoitettavaksi. 16 angorakania vapautettiin kotihoitoon Jokioisessa sijaitsevalta tarhalta. Kettujen, supikoirien ja minkkien vapautuksia sattui edelleen, samoin kettujen hennavärjäyksiä ja tuhopolttoja. Näissä näkyi jälleen toisintoa: iskuja suunnattiin paljon samoille tarhoille, joille oli jo aiemmin isketty. Vuosi 2000 ei tietävästi tuonut uusia taktiikoita tullessaan. Myöskään vuosi 2001 ei tuonut muuta uutta tullessaan kuin Grünsteinin turkistehtaan joutumisen iskujen kohteeksi sen jälkeen, kun Marimekko oli ostanut Grünsteinin. Turkistarhaiskuissa näkyi laskusuhdanteen merkit. Närpiöläiselle tarhalle tehdyn vapautusiskun jälkeen vangittiin viisi ihmistä. Näistä yksi, 25-vuotias nainen, tuomittiin tammikuussa 2004 hänen takistaan löytyneen yhden safiiriminkin karvan perusteella kahdeksan kuukauden ehdolliseen vankeustuomioon. Korkoineen hän joutuu maksamaan tarhaajaparikunnalle yhteensä 17 400 euroa. Samassa yhteydessä kiinniotettu helsinkiläinen 23-vuotias mies puolestaan todettiin helmikuussa 2004 käydyssä oikeudenkäynnissä syylliseksi Taipalsaarella kolme vuotta aiemmin tehtyyn kettutarhaiskuun. Hänet tuomittiin seitsemän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Helsingin Sanomat, 29.1.2004, Helsingin Sanomat 12.2.2004, www.elaintenvapautus.net/)

Vuonna 2002 kettujen värjäyksissä tehtiin uusi ”ennätys”: aiemmin hennaväriä oli saanut nahkaansa kymmeniä tai satoja kettuja, mutta marraskuussa juukalaisella tarhalla hennatipat sai selkäänsä jopa 1600 kettua. Syyskuussa jopa noin 7800 minkkiä laskettiin irti kokkolalaiselta turkistarhalta. Vuonna 2002 ja 2003 tehtiin isompia tuhopolttoja mm. kettutarhan varastorakennukseen, turkistarhojen rehuvalmistamoon ja Grünsteinin turkistehtäaseen, kun taas turkistarhaiskuja oli vain muutamia. Syksyllä 2003 itävaltalainen eläinaktivisti ja eläinsuojelun opettaja Martin Balluch kävi salakuvaamassa 25 suomalaisella turkistarhalla niiden oloja (mm. Keskisuomalainen, 14.3.2004, s.

10). Myös vuonna 2004 iskuja oli vähäisesti, merkittävin lienee hennavärjäysisku Ahvenanmaan ainoalle kettutarhalle. Vuonna 2005:kin eläintenvapautusiskuja oli vain viisi, kaikki turkistarhoille. Uutta oli se, että iskut tehtiin kesäaikaan turkistarhalle ja vapautettiin kettuja minkkien sijaan – tätä ennen pitkään vapautusten kohteena olivat lähinnä minkit. Vuonna 2006 esiintyi lähinnä vain vandalismia turkisliikkeitä vastaan, vuonna 2007:kin tapahtui vain yksi tarhaisku Mustasaassa. Sen sijaan suurta mediamyllytystä sai loppuvuodesta laittomat kuvausreissut tehotuotantotiloille, joissa näytettiin suursikaloiden ja -kanaloiden oloja. Tämä sai niin paljon hyvääkin julkisuutta taktiikkana, että media otsikoi aivan eri tyyliin kuin mistään eläintenvapautusiskuista, vaikka toki kritisoijiakin on löytynyt. (www.elaintenvapautus.net/, www.tehotuotanto.net, www.oikeuttaelaimille.net)

Vuosittain tapahtui tusinoittain myös pienempiä sabotaaseja kuten metsästyslavojen rikkomisia ja useissa isommissa Suomen kaupungeissa hajotettiin turkisliikkeiden ikkunoita. Alkuvuosina sabotaasi-iskut suuntautuivat myös esimerkiksi lihateollisuutta, metsästysliikkeitä ja McDonald'-yrityksiä vastaan, kun taas 2000-luvulla sabotaasit ovat selvemmin kohdistuneet juuri turkisteollisuuden kimppuun. Vuoden 1998 jälkeen ei iskuja esimerkiksi koe-eläinlaboratorioihin tai -kasvattamoon ole enää tiettävästi tapahtunut. Mitä sabotaasien määriin tulee, kettutyttöiskujen jälkeen pienellä viiveellä iskujen määrät kohosivat korkeimmilleen vuoden 1996 lopulta aina vuoden 1997 joulukuun Orimattilan ampumatapaukseen saakka. 2000-luvulla iskut lähtivät jälleen noususuuntaan muutamaksi vuodeksi, mutta eivät saavuttaneet yhtä suurta mittakaavaa kuin aiemmin. Myös haastateltavani totesivat, että iskut suunnataan pitkälti nimen omaan turkisteollisuutta vastaan. Ne ajoittuvat tiettyihin vuodenaikoihin turkistarhojen nahoitusaikojen mukaan (ks. luku 10). Iskujen määrät ja ajankohdat astuvat hyvin Konttisen ja Peltokosken (2004) tutkimukseen protestiliikhehdinnän neljännessä aallosta.

Huomionarvoista laittomien iskujen historiassa on kuitenkin se, että laittomia keinoja ei ole käytetty vain eläinten oikeuksien nimissä, vaan eläinoikeudellisten iskujen rinnalla on toiminut myös kolme muuta laittomia keinoja käyttävää ”nimimerkkiä”: AFA eli Antifacist Action, Anarkistinen suora toiminta sekä ELF eli maanvapautusrintama Earth Liberation Front. Näin laittomat keinot ulottuivat niin ympäristö- kuin yhteiskunnallisiinkin aihepiireihin. Iskujen kohteeksi ovat päätyneet esimerkiksi tietyömaat sekä Shell ja Esso. (Konttinen & Peltokoski, 2004, 28, Kalliala, 1999, 137, www.elaintenvapautus.net/maanalta, Helsingin Sanomat, maaliskuu 1998)

7.3. ALF:sta väkivaltaisempiin ryhmiin – tosin ei Suomessa

Suurimmalta osin eläinten vapautusiskut kansainvälisessä mittakaavassa ovat pysytelleet ALF:n periaatteiden mukaisesti erossa elollisiin olentoihin kohdistetun väkivallan käytöstä, pieniä erillisiä fraktioita lukuun ottamatta. Ryhmä englantilaisia aktivisteja halusi ALF:a kovempia otteita ja alkoi vuonna 1982 toimia Animal Rights Militian nimissä lähettämällä kirjepommeja eläinkokeiden tekijöille ja Margaret Thatcherille. Kukaan ei kuitenkaan loukkaantunut iskuissa. Monaghanin (1997, 110) mukaan ARM lähetti pommeja samana vuonna myös Britannian neljän johtavan puolueen johtajille. Myös ”tavalliset kuluttajat” joutuivat ARM:n iskujen kohteeksi. Tällaisista iskuista tuntuvin oli vuoden 1984 tapaus, kun ARM väitti myrkyttäneensä 87 Mars-patukkaa rotanmyrkyllä. Syynä huijaukseksi paljastuneelle teolle oli se, että kyseistä suklaata valmistava yritys teki eläinkokeita. Jokaiseen patukkaan oli laitettu merkki, joka kertoi tuotteen myrkyllisyydestä ja sisälsi viestin: ”Halumme ei ole vaarantaa elämää, mutta julmuuteen perustuvien tuotteiden ostajien on kannettava vastuu teoistaan” (Monaghan, 1997, 111). Kampanjan vuoksi Mars menetti kuusi miljoonaa puntaa. ARM on löytynyt vastaavanlaisten iskujen takaa myös Kanadasta vuodesta 1992 lähtien. (Luukka, 1998, 44–46, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 248-249, Singer, 1991, xiv.)

Vielä ARM:aa radikaalimpi ryhmä ilmaantui näyttämölle loppuvuonna 1993. Tämä Justice Departmentiksi (JD) itseään nimittävä ryhmä lähetti kirjepommeja sekä partateristä ja hiirenloukuista kasattuja ”kirjeansoja”, joiden vuoksi ainakin seitsemän ihmistä on joutunut sairaalahoitoon. Vuonna 1993 ryhmä ehti tehdä 31 iskua, kun vuonna 1994 iskun kohteita oli jo sata. Näiden kahden ryhmän lisäksi Purmonen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 249) mainitsee myös Provisional Animal Liberation Front -nimisen ryhmän, jonka teot ovat olleet samaa luokkaa kuin Justice Departmentin. Hänen mukaansa vuoteen 1998 mennessä aitoja kirjepommeja on lähetetty eläinoikeusliikkeen historian aikana ainoastaan alle kymmenen kappaletta, ja voimakkuudeltaan ne ovat olleet pienten palovammojen luokkaa. Sen sijaan poikkeuksena Purmonen mainitsee JD:n lähettämän paketin äärioikeistolaisryhmä National Partyn toimistoon Englannissa. Paketti aiheutti vakavampia henkilövahinkoja. Kaikkein väkivaltaisimman ryhmän on Purmosen mielestä kuitenkin Hunt Retribution Squad. Se on hakenut avoimesti yhteenottoja ketunmetsästäjien kanssa, seurauksena useita sairaalahoitoja sekä metsästäjien että aktivistien puolella. Hannu Toivonen (1998, 104) huomauttaa kuitenkin, että ”ainakin joidenkin Englannissa lähetettyjen kirjepommien takaa on paljastunut yhteyksiä mm. turvallisuuspoliisiin”. (Luukka,

1998, 44–46, Streng, 1999, 76, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 248-249.)

Jasperin ja Nelkinin mukaan (1992, 50-51) tietävästi vain yksi ihminen Yhdysvalloissa oli yrittänyt viedä väkivaltaa niin pitkälle, että hän on koettanut tappaa koe-eläintieteilijän vuonna 1988. Muutoin Yhdysvalloissa on tietävästi pysytelty ALF:n ihmistä vahingoittamattomalla linjalla (emt., 50). Yhteenkään kuolemantuottamukseen eivät radikaaleimmatkaan eläinoikeusryhmät ole syyllistyneet, kun taas Englannissa kolme eläinoikeusaktivistia on kuollut vastapuolen toimesta – kaksi häirittyään ketunmetsästystä ja yksi jäätyään eläinkuljetuksia vastustaneessa mielenosoituksessa eläimiä kuljettaneen rekan alle. Lisäksi Saksassa eläinoikeusaktivistit ovat päätyneet metsästäjien kynsistä sairaalahoitoon, kun taas Itävallassa sikojen olosuhteita valokuvannut eläintensuojelija kohtasi farmarin asean piipun hengenvaarallisesti. Myös Suomessa viisi aktivistia päätyi turkistarhaaja Markku Kuisman tulilinjalle Orimattilassa vuonna 1997. (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 248-249 & 311-318.)

Suomessa eläinten vapautusliikkeen radikaaleinkin siipi on pidättäytynyt ALF:n elollisia olentoja vahingoittamattomalla linjalla, ja sama linjaus todennäköisesti jatkunee tulevaisuudessakin. Väkivallasta lisää kappaleessa 12.

8. ELÄINOIKEUSAKTIVISTIEN TAVOITTEET ELI RAAPAIKU ELÄINOIKEUSFILOSOFIAAN

Eläinoikeusliikkeen esiinmarssi 1990-luvun puolivälissä toi mukanaan sekä uusia taktiikoita että entistä radikaalimpia päämääriä eläinten hyvinvointiin. Tätä aihepiiriä on jo tutkittu ennen omaa pro graduani melkoisesti, joten pääasia omassa tutkimuksessani on lähinnä päällisin puolin selvittää, mitkä ovat haastattelemieni aktivistien tavoitteet radikaaleille ja vähemmän radikaaleille keinoilleen. Perinteinen eläinsuojeluliike on hyväksynyt eläimen käytön ihmisen omaisuutena ja hyödykkeenä ja että eläimiä tapetaan, kunhan kärsimyksen tuottamista vältetään. Eläinoikeusliike korostaa eläinyksilön subjektiviteettiä omaan elämäänsä: sillä tulisi olla oikeus elää lajityypillistä elämää ja kuolla vasta ”luonnollisen poistuman” kautta. Ihmis-eläinsuhteeseen liike hakee vuorovaikutusta, vastavuoroista hyötyä.

8.1. Eläinsuojelu- ja eläinoikeusliikkeellä eritasoiset vaatimukset

Mitä eroa on eläinsuojelulla ja eläinoikeuksien ajamisella? Tämä kysymys on esitetty minulle lukuisat kerrat jo työni alkumetreillä, joten lienee syytä selittää termien ero lyhyesti. Eläinoikeusliike eroaa eläinsuojeluliikkeestä siinä, että se ei näe eläimiä moraalisesti ihmistä alempiarvoisempina: eläimillä kuten ihmisilläkin tulisi olla oikeus elää lajityypillistä elämää vaille kärsimystä. Eläimet tulisi nähdä yksilöinä eikä pelkkänä esineen kaltaisena omaisuutena, hyödykkeenä. Eläinsuojelijat hyväksyvät sen, että eläimiä pidetään ihmisen omaisuutena, hyödykkeenä, ja että niitä tapetaan, kunhan eläimille ei elämänsä aikana aiheuteta tarpeetonta kärsimystä ja niitä kohdellaan humanisti (mm. Francione, 1996,1&8, Tuomivaara, 1998, 32). Regania (siteerattu Jasper & Nelkin, 1992, 51) lainaten ja karkeistaen: kun eläinsuojelijat vaativat isompia happeja, vaativat eläinoikeusaktivistit, ettei eläimiä pitäisi pitää häkeissä lainkaan.

Tosin jaottelu ei ole käytännössä näin mustavalkoinen. Esimerkiksi Gary Francione (1996, myös Aaltola, 2003, 75) jaottelee eläineettisen liikehdinnän eläinasialiikkeeseen, eläinoikeusliikkeeseen ja uuteen eläinasialiikkeeseen. Eläinasialiike painottaa eläinten kärsimyksen ja kivun lieventämistä, kun taas eläinoikeusliike näkee kaikki eläinten intressit kokonaisuudessaan tärkeinä. Uusi eläinasialiike puolestaan näkee pitkällä tähtäimellä tavoitteekseen eläinten oikeudet, mutta näiden saavuttamiseksi käyttää eläinsuojelijoiden keinoja. Francione kuvaa logiikkaa lauseella: ”Cleaner cages today, empty cages tomorrow” (1996,3) ja kritisoi kirjassaan vahvasti tätä logiikkaa.

Suomalaisista järjestöistä Oikeutta eläimille, vuonna 2006 perustettu Fauna ry ja Vegaaniliitto ry edustavat eläinoikeusajattelua ja Suomen eläinsuojeluyhdistys SEY eläinsuojelijoita. SEY on esimerkiksi lehdessään mainostanutkin suomalaista lihantuotantoa. Eläinsuojeluliitto Animalian näen kuuluvan eläinoikeusajattelun ja eläinsuojelun rajamaille: se on toisaalta käyttänyt eläinoikeusretoriikkaakin, mutta esimerkiksi ajaa luomutuotannon edistämistä eläintuotannossa koko eläintuotannon lopettamisen sijaan eli sen voisi kutsua edustavan Francionen jaottelulla uutta eläinasialiikettä. Taktiikoina Animalian toiminta on ollut perinteisen eläinsuojelutyön mukaista päättäjien lobbaamista ja tiedottamista ja se on esimerkiksi tuominnut eläintenvapautusiskut. Useat tietämäni eläinoikeusaktivistit, heidän joukossaan esimerkiksi ensimmäisistä kettutyttöiskuista tunnetut Mia Salli ja Minna Salonen, ovat toimineet sekä Oikeutta eläimille -järjestössä että osallistuneet perinteisesti eläinsuojelutyöksi nimettyyn löytöeläimistä huolehtimiseen.

8.2. Eläin nähtävä itseisarvoisena olentona

Eläinoikeusliikehännän esiinmarssissa merkittävä rooli on ollut moraalifilosofialla. Filosofinen keskustelu eläinetiikasta syntyi 1970-luvulla etenkin australialaisen Peter Singerin vuonna 1975 julkaiseman ”Animal Liberation” -teoksen myötä. Kirjan ilmestymisen aikoihin nousivat myös eläinoikeusryhmät esiin varsinkin Iso-Britanniassa, samalla kun eläinten käytössä siirryttiin yhä teollistuneempiin muotoihin. Francionen (1996, 47) mielestä Singerin tarjoama etiikka on uuden eläinliikkeen näkemysten perustaa. Animal Liberation ilmestyi suomeksi nimellä Oikeutta eläimille vuonna 1991 eli samalla vuosikymmenellä, kun eläinoikeusliike täällä pyyhälsi käyntiin. Vuonna 2007 siitä ilmestyi suomenkielinen uusintapainos, jonka Suomi-osuudet on päivittänyt filosofi Elisa Aaltola. Sekä omien haastattelujeni että Luukan (1998) tutkimuksen perusteella Singer on hyvin luettu suomalaisten eläinoikeusaktivistienkin keskuudessa. Kiistaa on käyty siitä, voiko hänen ”seuraamuseettistä”, utilitaristista ajatteluaan pitää varsinaisesti eläinoikeusetiikkana, sillä Singerin edustama koulukunta ei käytä oikeus-termiä edes ihmisten kohdalla (Singerin kirjassa Aaltola, 2007, 22). Seuraamusetiikan näkemyksen mukaan ”on tehtävä sellainen teko, jonka myötä tyydytys ja turhautuminen jakautuu parhaiten niiden kesken, joita teko koskee” (Regan, 1997, 12). Singerin mukaan kaikenlainen eläimen hyötykäyttö ja eläinten tappaminen ei siis ole väärin, vaikkakin tasavertaisuusperiaatteen mukaan kaikkien, myös eläinten, intressit tulee ottaa huomioon. Hän esimerkiksi voisi periaatteessa hyväksyä sellaiset eläinkokeet, jotka todella johtaisivat monia ihmisiä vaivanneiden ihmisten sairauden parantamiseen. Tosin hänkin kritisoi eläinkokeita kovin sanoin ja todistelee kirjassaan niiden olevan eettisesti väärin sekä suurelta osin tarpeettomia ja

harhaanjohtaviakin (1991, 25-100, eläinkokeiden kritiikistä myös esim. Aaltola, 2003 ja 2004). Singerin mukaan ”...koe on oikeutettu vain, jos se on niin tärkeä, että aivovaurioisten ihmistenkin käyttäminen olisi oikein” (1991, 89). Hän jatkaa vielä: ”En usko, että kokeiden tekeminen aivovauriopotilaille voisi missään tilanteessa olla oikein” (1991, 89). Singerin teos ottaa huomioon edistysaskelia perinteisistä eläinsuojelijoiden näkemyksistä eläinten oikeuksiin päin ja Singer antaa avoimesti tukensa eläinoikeusajattelullekin. Singer vertaa eläinten kohtaamaa sortoa pahemmaksi kuin mitä valkoihoisten tummaihoisiin kohdistama orjuutus on koskaan ollut, ja siirtää tasa-arvon vaatimuksen eli eläinten ja ihmisten tasaveroisen huomioonottamisen koskemaan kaikkia lajeja. Singer perustaa näkemyksensä eläinten kärsimys- ja nautintokykyyn. Hänen mukaansa ei ihmisten suurempaa painoarvoa voida todistaa myöskään esimerkiksi vetoamalla ihmisten suurempaan älykkyyteen, sillä muutenhan esimerkiksi vaikeasti vammaisilla ja dementoituneilla olisi yhtä alhaiset oikeudet kuin nykyään eläimillä. Singer puhuu Richard Ryderin (Finsen & Finsen, 1994, 26&55) jo vuonna 1971 käyttöönottamasta spesiesismi-termistä: hän vastustaa spesiesististä elämän oikeuden rajaviivan vetoa prikuulleen ihmislajin ja muiden lajien välille (1991, 20).

Toinen tunnettu ja siteerattu eläineetiikko, yhdysvaltalainen Tom Regan, puolestaan edustaa selvästi eläinoikeusajattelua ja eläinoikeusliikettä. Hän määrittää eläinoikeusliikkeen päämäärien olevan (Regan, 1997, 5):

- 3) kaiken tieteessä tapahtuvan eläinten hyväksikäytön lopettaminen
- 4) kaupallisen eläintalouden täydellinen purku
- 5) sekä kaupallisen että urheilumetsästyksen purku ja riistanpyynnin lopettaminen

Regan syyttää eläinten kohtelusta yhteiskuntajärjestelmää, ”joka saa meidät näkemään eläimet resursseinamme” (1997, 5–6). Hän kritisoi utilitaristisia näkökuntia siitä, että ”niissä ei anneta painoa erillisten yksilöiden yhtäläisille moraalisisille oikeuksille”, ja että parhaaseen yhteenlaskettuun seuraamukseen johtava teko ei johda välttämättä jokaisen yksilön kannalta parhaaseen seuraamukseen (1991, 12–13). Regan puhuu elämän subjektista (subject of life), eli eläimet ja ihmiset ovat arvokkaita itsessäänkin eivätkä vain muille tuottamansa hyödyn perusteella. Reganin mukaan kaikki ihmiset ja eläimet ovat elämän subjekteja tasa-arvoisesti esimerkiksi sukupuoleen, rotuun, uskontoon, omaisuuteen tai älykkyyteen katsomatta. Jokainen meistä, niin ihminen kuin eläinkin, on omaa elämäänsä kokeva subjekti, jolle kaikki elämän ulottuvuudet nautinnosta kipuun vaikuttavat oman elämän laatuun. Eläimillä on yhtä suuri itseisarvo kuin ihmisillä, sillä yrittämällä väittää muuta – esimerkiksi järjen, autonomisuuden tai älyn puutteeseen

vetoamalla – joutuisimme alentamaan myös esimerkiksi kehitysvammaiset eläinten kanssa yhtä lailla alempaan kastiin kuin muut ihmiset. Toisaalta myös Singer painottaa paljolti samoja asioita vedoten esimerkiksi yhtä lailla ihmisten kuin eläintenkin kykyyn kärsiä.

Useampi feministitutkija on kritisoinut Singerin ja Reganin teorioita siitä, että ne ovat väheksyneet ja syrjäyttäneet tunteiden kuten sympatian, empatian, myötätunnon sekä hoivaamisen merkityksen eläinten puolustamisessa. Esimerkiksi Josephine Donovan, Deane Curtin ja Brian Luke ovat oikeusteorioiden sijaan lähteneet eläinten puolustamisessa feministisestä hoivateoriasta (Donovan, 1990, Curtin, 1991, Luke, 1992). Donovan (1994) vetoaa sympatiaan eläinten eettisessä kohtelussa, Mary Midgley (1983) puolestaan empatiaan. Carol Adamsin mukaan niin naisten kuin eläintenkin alempiarvoinen kohtelu ja hyväksikäyttö juontuvat patriarkaalista asenteista (Adams, 1995 & 1995b).

Suomessa eläinoikeusfilosofiaan ovat perehtyneet etenkin ympäristöfilosofi Leena Vilka ja viime vuosina suomalaisessa mediassa tunnetuksi tullut, Manchesterissä asuva filosofian tohtori ja tutkija Elisa Aaltola. Vilkan mielestä eläinten oikeuksien kehittämisessä ”*ei ole kysymys ihmisoikeuksien antamisesta eläimille, vaan erityisen moraalijärjestelmän ja oikeusjärjestelmän kehittämisestä, nimittäin eläinoikeuksien kehittämisestä. Voimme kunnioittaa eläimiä heidän erilaisuutensa ja heidän ominaispiirteidensä vuoksi, eikä etsiä yhtäläisyyksiä eläinten ja ihmisten väliltä*” (1996, 118). Vilkan mielestä eläinten niputtaminen yhteen ei ole oikein erilaisia eläimiä kohtaan, ja esimerkiksi ihmisen ja simpanssin välinen ero lienee pienempi kuin esimerkiksi koiran ja simpanssin. Aaltolan (2004, 249) mukaan ihmiset eivät pysty täydellisesti kunnioittamaan jokaisen elävän olennon hyvinvointia, mutta rajallisuus ei hänen mielestään suinkaan tarkoita, että ihminen voisi tuudittautua passiivisuuteen. Hän vetoaa nimen omaan eläinten tietoisuuteen. ”*Hyvänä ohjenuorana toimii aikaisemmin auttamiseen liittyvissä kysymyksissä mainittu ajatus, jonka mukaan meidän on toimittava muiden olentojen hyväksi niissä rajoissa, jotka oma hyvinvointimme asettaa...riittää, että...pyrkii tekemään parhaansa...Eräs elementti kirjassa on kuitenkin vahvasti mukana, ja sitä voi pitää loppuyhteenvetona: eläimillä on yksilöarvoa, joka johtaa monien eläinten käyttötapojen kriittiseen arviointiin. Me emme voi kohdella eläimiä ainoastaan vaikkapa välineinä – eläimillä on moraalista arvoa, ja tuo arvo on huomioitava niitä koskevia päätöksiä tehtäessä*”. (2004, 249–251, sanojen korostaminen Aaltolan)

II Aineisto – Mitä eläintenvapauttajat itse sanovat

Tässä työni toisessa osassa lasken tutkijoiden, kirjojen ja lehdistölähteiden sijaan ääneen haastattelemani kahdeksan laittomaa suoraa toimintaa taktiikoinaan käyttävää tai käyttänyttä eläinoikeusaktivistia sekä aktivistien itsensä tuottamaa materiaalia kirjoista ja alakulttuurijulkaisuista ja näiden sisältämiä laittoman suoran toiminnan aktivistien kommentteja. Hahmotan aineistoni kautta toimijoiden kollektiivista identiteettiä: yksilöiden muodostamaa interaktiivista ja yhteistä määritelmää toimintansa suuntaamisesta: mahdollisuuksien ja rajoitteiden kenttää. Keskityn selvittämään aineistoni aktivistien toiminnan motiiveja ja toimintaympäristöä. Kollektiivinen identiteetti ja sen muokkaaminen antaa toimijoille toimintansa pohjan, jonka kautta he itse voivat miettiä toimintansa plussia ja miinuksia. Aktivistit kertovat tulkitseminani, millaisia tavoitteita heillä on ja miksi he käyttävät ja miten perustelevat käyttämänsä taktiikat ja mitä he odottavat niillä saavuttavansa. Käyn erikseen läpi myös väkivalta-aspektin: miten aktivistit itse tulkitsevat väkivallan ja millaisia taktiikoita väkivallan näkökulmasta he ovat valmiita käyttämään eli millaiset mahdollisuuksien ja rajoitteiden rajat väkivalta-teema tarjoaa kollektiiviselle identiteetille. Keskeistä laittomilla suorilla keinoilla toimivien eläinoikeusaktivistien toimintatavoissa ja päämäärissä on myös uusien merkitysten antaminen sosiaaliselle toiminnalle. Tämä on selvästi korostunut ja käy ilmi myös aineistoni aktivistien näkemyksissä. (Näistä työni teorioista ja näiden lähteistä enemmän kappaleessa 3.3.)

9. ELÄINAKTIVISTTIEN TAVOITTEET TOIMIJOIDEN OMIN SANOIN

Kuten eläinoikeusliike yleisemminkin, haastatteleman kahdeksan laittoman suoran toiminnan aktivistia tavoittelevat eläinyksilöiden subjektiviteetin tunnustamista, itseisarvoa eläimelle. Jokaisella eläinyksilöllä tulisi olla oikeus lajityypilliseen elämään ja ”luonnolliseen poistumaan”. Ajankuvalla on vaikutusta tähän, sillä useamman haastateltavan mukaan ilman nykymuotoista tehomaaatalousajattelua ei eläinoikeusliikettä olisi välttämättä ainakaan olemassaolevassa muodossa syntynytkään. Toisaalta aktivisteille ei ole tärkeää vain eläinten oikeudet vaan myös esimerkiksi ihmisoikeudet, ”heikomman puolustaminen”, rauha ja ympäristöasiat.

9.1. Ajankuva vaikuttaa tavoitteisiin

Eläinoikeusaktivismi kulminoituu eläinten tehotuotannon vastustamiseen. Aktivistit näkevät, että eläinten kohtelu on mennyt koko ajan huonompaan suuntaan koventuneen talouskilpailun eli entistä tehokkaamman ja entistä suurempiin voittoihin tähtäävän tehomaaatouden vuoksi. Laitumet ja ulkoaitaukset ovat vähentyneet, eläinten hoito koneellistunut, eläimet jalostetumpia yhä nopeammin kasvaviksi ja tuottaviksi eläinten terveyden ja eliniän lyhenemisen kustannuksella. Tuomivaaran mukaan eläinoikeusliikettä ei tuskin olisi edes syntynyt, jos eläinten tuotanto olisi säilynyt vuosikymmenien takaisena pientilat tuotantona:

”Eläinten laajamittainen ja paikoin erittäin julma tehotuotanto, jota nykyisin harjoitetaan, eroaa vanhanaikaisista tuotantoyksiköistä huomasti. Vanhassa mallissa käyttöä oli perinteiselle eläinsuojeluliikkeelle, joka valisti ihmisiä eläinten hyvästä hoidosta ja puuttui yksittäisiin väärinkäyttötapauksiin. Tänä päivänä tilaus on eläinoikeusliikkeelle, joka puuttuu koko nykyisenkaltaisen eläinten hyödyntämisen oikeutukseen, vaatii muutosta koko tuotantoajatteluun. Uuden eläinliikkeen tarkoitus on myös kyseenalaistaa eläimen hyväksikäyttö ja tappaminen sinänsä. Konkreettisenä päämääränä liikkeellä kuitenkin on eläinten hyväksikäytön vähentäminen ja kohtelun parantaminen, eikä kaiken eläinten tappamisen lopettaminen.” (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 70 – 71).

Samansuuntaisesti näki asian haastateltavani Timo:

Haastattelija: *”Minkä takia sun mielestä sitten ihminen ei saisi hyväksikäyttää eläintä?”*

Timo: *”No ehkä just sen takia, kun se on jotenkin niin pitkälle vietyä se eläinten hyväksikäyttö. Se eläinten asema, tehomaatalouseläinten asema, olisi jotenkin sellaista kuin mitä se on ollu joku 100 vuotta sitten, että on ollu viidestä kymmeneen lehmää pikku navetassa ja päässy ulos kesällä ja lehmätkin ollu perheenjäseniä. Jos olisi vielä sellaista, niin en usko, että edes olisi mitään tällaista eläinoikeusliikettä.”*

Haastattelemani laittoman suoran toiminnan aktivistit vaativat eläimille oikeuksia, itseisarvoa, pitkälti samoin kuten Tom Regankin. Heidän mielestään eläimiä ei tulisi nähdä omaisuuden kaltaisena hyödykkeenä. Eläimillä tulisi aktivistien mielestä olla oikeus mahdollisimman lajityypilliseen elämään ja luonnolliseen kuolemaan.

Haastattelija: *”Mitä käsität sanoilla eläinten oikeudet, mitä ne sulle merkitsee?”*

Janne: *”No, mä aattelen niin, että se tarkoittaa, että eläimellä on oikeus elää elämänsä luonnolliseen kuolemaan asti. Eli ihmiset ei tappaisi niitä, elää silläilla mahdollisimman luonnollisissa oloissa, vapaana ja ylipäättään, että niitä ei pidetä tuotantoesineen asemassa. Että ne saa olla vapaana eikä alisteisessa asemassa.”*

Jutta: *”No sitä, että jokainen eläin on yksilö ja niillä on oikeus elää hyvä, lajityypillinen elämä, ilman että niiltä riistetään elämä, tai ilman että ihminen ottaa hengen oman hyödyn tavoittelun vuoksi siltä eläimeltä.”*

Matti: *”...että ihmisten ja eläinten keskinäinen suhde ei saisi perustua hyväksikäytölle, vaan sen pitäisi olla molemminpuolinen suhde.”*

Häkkikoon lisääminen ei eläinoikeusaktivistien mielestä riitä minkään eläimen kohdalla vaatimukseksi, vaikka yksittäiselle eläimelle sekin on parempi kuin ei mitään.

Haastattelija: *”Riittäiskö, että annettais isot häkit tai karsinat?”*

Heli: *”Ei se riittäisi, oishan se yksittäisen eläimen kohdalla vähän parempi ratkaisu. Mutta jos sitä tapahtuisi, niin (se) tuntuisi turhalta. Mutta ei toki sen eläimen kannalta olisi. Mutta mieluummin pitäisi muuttaa ihmisten asenteita.”*

Kuudella kahdeksasta vastaajasta oli ollut lemmikkejä lapsena ja suurimmalla osalla oli aikuisenakin, mutta kaikki eivät omien sanojensa mukaan olleet erityisen ”eläinrakkaita”. Kukaan ei maininnut syyksi eläinoikeusaktivismille varsinaisesti eläinrakkautta, vaan yhtä lailla eläinten kuin ihmistenkin oikeuden lajityypilliseen elämään ja kuolemaan, elämään ilman tarpeetonta kärsimystä. Pekan kommentti kuvaa asiaa hyvin:

Haastattelija: ”*Sä ilmeisesti oot eläinrakas?*”

Pekka: ”*No en mä nyt tiedä, en mä sen kummemmin ole eläinrakas. Kyllä mä nyt tykkään koirista, mutta en mä oo sen kummemmin ihmisrakaskaan. Pointti on vaan se, ettei halua kärsimystä niille.*”

Haastateltavani eivät näe mitään yhdenlaista ja muuttumatonta staattista tilaa ihanneyhteiskunnakseen, eivätkä halua sellaista alkaa maalaillla. Ihanne olisi, että niin ihmiset kuin eläimetkin voisivat elää ”sulassa sovussa” ja luontoa kunnioittaen ilman, että kenenkään – niin ihmisten kuin eläintenkin – oikeuksia ”riistetään”. He eivät lähtisi saarnaamaan eläimiä omiin ruokailutarkoituksiinsa metsästäville alkuperäiskansoille lihan syönnin eettisyydestä, vaan kritiikki on kohdistettu länsimaalaista tehomaataloutta kohtaan. Esimerkiksi Pekka mainitsi, ettei hän myöskään ensimmäisenä saarnaisi opaskoirien käytöstä – varsinkaan kun ei omien sanojensa mukaan tiedä niiden koulutusmetodeista mitään. Tuomivaaran mukaan ”*eläinaktivistien joukossahan on niin kaiken eläinten hyväksikäytön ja tappamisen ehdottomia vastustajia kuin myös niitä, jotka voisivat tietyn eläinten hyödyntämisen hyväksyä*” (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 70). Maitoa kukaan haastateltavista ei halunnut suosia, koska lehmä tuottaa maitoa vasikkaansa varten. Eli tärkeää on myös se, tarvitseeko eläin tai sen jälkeläinen itse näitä eläimen itsensä tuottamia aineita kuten esimerkiksi maitoa tai kananmunia:

Pekka: ”*Pitää ottaa huomioon ekologisuus ja sitte myös ne eläimen omat tarpeet: tarviiko se vasikka sen maidon tai tartteeko se kana sitä munaa. Toisaalta jonkun auton alle jääneen eläimen syöminen, en mä nää siinäkään mitään väärää, et miks ei sitä voisi hyödyntää.*”

Haastateltavistani Jutta ja Pekka mainitsivat, että joissain tilanteissa vegaaninkin olisi ”eettisesti oikein” syödä kananmunia, kunhan eläinten kanssa elettäisiin molempia osapuolia hyödyttävässä vuorovaikutussuhteessa:

Haastattelija: ”Millainen olisi sun mielestä ihanneyhteiskunta?”

Jutta: ”Sellainen, että eläimiä kohdeltaisiin yksilöinä ja olisi sellainen vuorovaikutussuhde. Esimerkiksi mun mielestä se on ihan hyväksyttävää tässä yhteiskunnassa, että jos vaikka joku pelastaa kanoja häkkikanalasta ja niitä pidetään hyvin, niillä on paljon tilaa ja ne saa elää elämänsä loppuun asti ilman, että niitä tapetaan siinä vaiheessa, kun niiden munatuotanto laskee, niin mun mielestä on oikeus syödä niitä kananmunia tai antaa niitä jollekin. Mun mielestä se ei oo mitään hirveetä eläimen riistoa. Mutta sellainen, että ihmiset eläisivät enemmän luonnonläheisesti, tuhoamatta ympäristöä enemmän kuin tarvitsee ja (eläisivät) vuorovaikutuksessa eläinten kanssa.”

Haastattelija: ”Oisko kaikki ihmiset vegaaneja?”

Jutta: ”En mä tiedä. Se ihanneyhteiskunta/utopiyhteiskunta ja todellisuus on ihan eri asia. En tiedä sitäkään, että jos nyt joku eläin kuolee luonnollisesti, eikö sitä saisi syödä, jos haluaa. Se on sitten eri asia, että tarvitseeko ihminen sitä tai miten hyvää se tekee ihmisen elimistölle, mutta ei ihmiset varmaan ainakaan joisi vasikalle tarkoitettua lehmän maitoa. Ei siinä kuolleen eläimen syömisessä olisi mitään sen väärempää kuin syödä kuollut ihminen. Mutta haluaako syödä sen, jonka kanssa on viettänyt paljon aikaa, tai niinkuin omaa kaveria, tai eläintä, jos se on rakas, niin tuskin sen haluaa paistiksi laittaa.”

Samoin Lauri vetää selvän eron tehotuotetun eläintuotteen syömisen ja paremmissa oloissa eläneen eläimen tai sen tuotteiden syömiselle – vaikka toki toivoisi ihmisten mieluummin olevan kasvissyöjiä.

Haastattelija: ”Minkälainen tää ihmisen ja eläimen suhde sitten sun mielestä pitäis olla?”

Lauri: ”No sellainen just ettei eläimiä tapeta sen takia, että saadaan lihaa tai turkiksia tai mitään tällaista. Kyllä mä nään sitten parempana sen, että jos joku ihminen vaikka asuu jossain maalla ja kalastaa, niin en mä nää sitä semmoisena, kumminkaa semmoisena pahana kuin esimerkiksi jotain tehokalastusta. Jos joku ihminen vaikka kasvattaisi itselleen vaikka, että sillä ois jotain kanoja tai mitä tahansa, jos se ei tapa niitä eläimiänsä sen takia, että se saa niistä lihaa. Toisaalta, niin, käytännössä kyllä mä senki ymmärrän, mun mielestä tavallaan järkevämpää, että joku niinku ittelleen tappais sen sitte kuin että menee ja ostaa kaupasta jotain lihaa, mikä on tehotuotettu. Jos se kuitenkin pitää sen eläimen tosi hyvissä oloissa. Vaikka itse en sitä kyllä koskaan tekiskään. Mutta

silti kyllä mä nään sen parempana asiana. Totta kai jos ihmiset alkais kasvisyöjiksi, niin ei tavallaan tarvittaisi niitä eläimiä tuottamaan ihmisille maitoa, lihaa ja turkiksia ja tällaisia.”

Johtopäätöksenä totean, että haastatteleman aktivistit – joista kaikki ovat vegaaneja eli pyrkivät elämään ilman minkäänlaisia eläinkunnan tuotteita – eivät siis olettaneetkaan muuttavansa koko maapallon ihmiskuntaa vegaaneiksi. Heidän tähtäimessään on se, että eläimiä kunnioitettaisiin yksilöinä ja annettaisiin eläimille mahdollisuus lajityypilliseen elämään ja kuolemaan. Eläinkunnan tuotteiden käyttämisessä pitäisi heidän mielestään miettiä sekä ekologisuus että se, tarvitseeko eläin itse tai sen jälkeläinen tuottamia aineita kuten maitoa tai munia. Eläimille kärsimyksen tuottamisen välttäminen on haastateltujen mielestä tärkeää: tästä syystä esimerkiksi ympäristöaktivismi ei ole heille niin tärkeää, sillä kasvikunta ei ole kykeneväinen tuntemaan tuskaa. Ihmisten tulisi elää eläinten kanssa vuorovaikutussuhteessa pelkän yksipuolisen hyötynäkökulman sijaan. Suurin kritiikkiä haastateltaviltani kohdistuu eläinten tehotuotantoa ja turkistarhausta kohtaan.

9.2. Aktivismin monialaisuus

”Vapautus merkitsee vapautta kaikille eläimille kaikista riiston ja kärsimyksen muodoista, lajisortoa (spesismi) vastaan vapauden puolesta. Vapauden, joka perustuu rinnakkaiseloon, vuorovaikutukseen, jossa molemmat hyötyvät, eikä nykyisenkaltainen riisto, jossa vain ihmiset saavat lyhyen tähtäimen hyötyjä. Vapautusliikkeen on nähtävä riiston takana olevat syyt, taustalla olevat rakenteet, hallitukset, ylikansalliset yhtiöt ja kapitalismin talouskasvu-ajatteluineen. On myös nähtävä ongelmien samankaltaisuus eli riiston eri muotojen yhteys toisiinsa. Samat syyt, jotka johtavat eläinten riistoon, johtavat myös ihmisten sortoon ja ympäristön tuhoutumiseen, näiden rakenteiden suojaksi tarvitaan yhteiskunnan militarisoitumista (poliisia ja armeijaa).

(Mitä on eläinten vapautus? -artikkeli Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletissa, ilmestynyt 1990-luvun jälkimmäisellä puoliskolla)

Tom Reganin mukaan eläinoikeusliike on osa ihmisoikeusliikettä, sillä teoria, joka puolustelee rationaalisesti eläinten oikeuksia tekee saman myös ihmisoikeuksille. Hänen mukaansa ne, *”jotka kuuluvat eläinoikeusliikkeeseen, ovat mukana kamppailussa ihmisoikeuksien varmistamiseksi esimerkiksi naisille, vähemmistöille tai työläisille. Eläinoikeusliike on veistetty samasta moraalisesta puusta kuin ihmisoikeusliikkeet”* (Regan, 1997, 18). Yhdysvaltalaiset

eläinoikeusliikehdinnän tutkijat Lawrence ja Susan Finsen kirjoittavat, että moderni eläinoikeusliike kehkeytyi naisasialiikkeen ja ihmisoikeusliikehdinnän myötä ja Vietnamin sotaa vastustaneet ihmiset siirtyivät eläinoikeusliikehdintään (1994, 26). Samaa ovat havainneet Shapiro ja R.T. Richards sekä R.S. Krannich (Shapiro, 1994, 127 & 132): aktivistit kuuluvat yleensä eläinliikkeen lisäksi useisiin muihin yhteiskunnallisiin liikkeisiin kuten ihmisoikeus-, ympäristö- ja feministiliikkeisiin. Sen sijaan omat sekä joidenkin haastateltavieni kokemukset kertovat toista Iso-Britannian eläinaktivismista: suurin osa eläinaktivisteista näyttäisi olevan keskittynyt nimenomaan eläinaktivismiin. Suomessa puolestaan aktivistit eivät yleensä ole olleet pelkkiä eläinoikeusaktivisteja. Matin sitaatti kuvaa hyvin haastateltavieni näkökulmaa eli sitä, kuinka he yhtyvät edellä mainittuun, kokonaisvaltaisempaan yhteiskunnalliseen ajatteluun pelkän eläinoikeusajattelun sijaan:

Matti: *”Ensinnäkin, minkä takia eläimiä käytetään hyväksi – tietysti taloudellisista syistä. Mä en näe, että tavallaan eläinten heikko asema olisi hirveesti erillään siitä, miten ihmisiä kohdellaan yhteiskunnassa, miten tavallaan se selittävä syy on sama. Siitä pitäisi päästä eroon. Mulle eläintenvapautusideologia tarkoittaa sitä, että mä näen myös ihmiset eläiminä. Ei voi ajatella, että ne olisivat jotenkin erilaisia. Että periaatteessa ongelman syyt on samoja, niin pitäis vaikuttaa niihin syihin. Mikä tarkoittaa aika perustavanlaatuisia muutoksia yhteiskunnassa.”*

Konttisen ja Peltokosken tutkimuksen (2004, 68-72, 167-169) perusteella suomalaiset neljännen aallon aktivistit olivat monialaisia aktivisteja ja toimivat useammassa yhteiskunnallisessa liikkeessä ihmisoikeuksista, rauhanasiasta ja ympäristöasioista eläinoikeuksiin. Eläinoikeusliikettä tutkineiden Panu Luukan (1998, 63-65) ja Pia Lundbomin (1998, 10-14) mukaan on ollut pikemminkin poikkeuksellista, jos eläinoikeusaktivisti toimii vain eläinoikeusliikkeessä eikä myös muussa yhteiskunnallisessa liikehdinnässä. Luukka kuvailee olleen tavallista, että eläinoikeusaktivisti on aloittanut aktivisminsa yhden teeman ympäriltä, mutta laajentanut toimintakenttäänsä pian vanhempien aktivistien mallin mukaisesti. Pia Lundbomin (2001, 57) mukaan: *”harva nykyiseen liikehdintään identifioitavissa oleva aktivisti edes määrittää itsensä tai sanoo olevansa pelkkä eläinaktivisti, vaan kampanjointikohteita on monia.”* Lundbomin (emt., 57-58) mukaan suurin osa eläinliikkeen toimijoista toimii erilaisten, epäkohdiksi kokemiensa teemojen parissa erilaisilla keinoilla. Toiminnan monialaisuus paistaa myös esimerkiksi Muutoksen Kevät -lehdistä, jonka numerossa 20 alkuperäisiin ”kettutyttöihin” kuulunut Mia Salli kirjoittaa aktivismitoimintansa alkuajoista:

”Minua kiinnosti kokonaisvaltainen toiminta, sillä käsitin eläinoikeus-, luonnonsuojelu- ja ihmisoikeuskysymykset samaksi kokonaisuudeksi...Olin mielenterveystukihenkilönä, vapaaehtoisena kehitysmaakaupassa, tekemässä puurtavia toimistotöitä Greenpeacessa, järjestämässä päihitteettömiä konsertteja mm. VR:n makasiineilla, jakamassa lennäkkejä Oikeutta Amazonasille -kampanjassa, pitämässä esitelmiä kouluissa, etsimässä koteja kodittomille eläimille, istuin Agenda-ilmastonmuutoskokouksissa...”

Neljännän protestiaallon ajamat asiat eläin- ja ihmisoikeuksista ympäristönsuojeluun paistavat myös haastattelemieni laittoman suoran toiminnan aktivistien ajamista arvomaailmoista. Pelkästään eläinoikeudet eivät ole heille tärkeitä. Silti he poikkeavat keskimääräisistä neljännen protestisyklin aktivisteista, Mia Sallin elämästä ja muista eläinoikeusaktivisteistakin siinä, että he toimivat pääasiassa nimenomaan eläinoikeusliikkeessä. Sama kumpusi esiin myös Konttisen ja Peltokosken tutkimuksessa (2004, 124 & 169): yhden asian aktivisteja löytyi neljännen aallon aktivistien parista lähinnä vain eläinoikeusaktivistien ja ympäristöliikkeiden keskuudesta (ks. enemmän kappaleessa 5). Vain yksi haastateltavistani mainitsi aiemmin toimineensa eniten eläinoikeuksien parissa, ja haastatteluhetkelläkin toimi jossain määrin, mutta erilaiset ihmisoikeusteemat olivat eri syistä hänen toimintalistallaan näkyvämmällä tasolla. Toisaalta ympäristöteema oli hänen mielestään lopulta kaikkein tärkeimpiä vaikuttamiskohteita. Esimerkiksi brittiläisiin eläinoikeusaktivisteihin verrattuna – niin usean haastateltavan kuin omasta mielestäni – suomalainen eläinoikeusliike on ”monialaisempi. Erään haastateltavani lausahdus kuvaa tätä hyvin (peitenimi mainitsematta mahdollisen tunnistettavuuden vuoksi):

”Se on paljon enemmän poliittisesti tietoisempi ja laajapohjaisempi, siis Suomen liike. Laajapohjaisempi poliittisesti, mutta paljon kapeampi ikärakenteeltaan...Se on paljon enemmän poliittisesti tietoisempi ja laajapohjaisempi, siis Suomen. Englannin voima on se, että siinä on laajapohjainen ikärakenne...Suomen liike on niin paljon enemmän manner-eurooppalainen, manner-Euroopassa on paljon samanlaista toimintaa.”

Ajankohdalla oli hänen mielestään vaikutusta aktivismin muotoon:

”Oisin varmaan ollut joskus vuonna 1950 täysillä jossain työläisjutussa ja oisin ehkä ollu 1980-luvun alussa jossain Kojjärvellä: sen takia, koska nää eri liikkeet ei oo mulle niin hirveen eri

asioita kuitenkinkaan...”

Mistä syystä haastateltavani sitten toimivat tai olivat toimineet pääosin juuri eläinasian parissa? Peten mukaan hän pyrkii toimimaan aina heikompien puolella, koska asia sitten ihmisiä tai eläimiä:

”...heikompia ei pidä käyttää hyväkseen vain pelkästään vahvimman oikeudella. Se on sillä selvä. Se on se sama syy, että mikä ihmisoikeusasioissa, se on se sama teema.”

Suurin osa haastateltavistani koki, että vaikka ihmisoikeudet ovat yhtä lailla tärkeitä kuin eläinoikeudetkin, ovat eläinten olot sellaiset, jotka kaipaavat kaikkein eniten puolestapuhujia. Eläimet eivät itse voi puolustaa omia oikeuksiaan, ja toisaalta ihmisille on jo luotu edes jonkinasteiset ihmisoikeudet erilaisiin kansainvälisiin ja valtiokohtaisiin lakeihin. Vastaavaa argumenttia käyttivät myös Pia Lundbomin tutkimuksen haastateltavat (2001, 56).

Haastattelija: *”Miksi sulle sit just eläinten oikeudet on niin tärkeitä suhteessa muihin yhteiskunnan epäkohtien korjaamiseen?”*

Jutta: *”Mun mielestä ehkä eläinten hyväksikäyttö tai eläinten rääkkäys on rinnastettavissa muiden ihmisten hyväksikäyttöön ja pahoinpitelyyn ja sellaiseen. Tietenkin ne kaikki on tärkeitä, olisi hyvä saada ympäristöasiat kuntoon ja ihmisoikeudet, naisten oikeudet, mustien oikeudet hyvälle tasolle ja myös eläinten oikeudet ihanneyhteiskunnassa. Kaikki otettaisiin huomioon ja kaikkien tarpeet otettaisiin huomioon. Mutta sellainen varmaan tärkein syy on, että eläimet eivät pysty itse puhumaan itsensä puolesta, eivät pysty tekemään vastarintaa. Muut ihmiset pystyvät, mutta tietenkin rajoitetusti. Ei välttämättä tai ei sekään oo varmaa, että esimerkiksi afgaaninlaisilla olisi hirveesti mahdollisuuksia ottaa omaa elämää haltuun mitenkään. Mutta juuri se, että monet ihmiset, vaikka ne ei toimi niin kuin muka ajattelee, mutta niiden mielestä on aika hyväksyttäviä arvoja jotkut ihmisoikeudet ja mustien, naisten ja miesten tasa-arvo ja ympäristöasiat. Että ne on hyvä juttu, vaikka ei sitten käytännössä tee mitään (niiden asioiden eteen). Mutta eläimet laitetaan vaan niin eri kastiin, sellaseen eri ryhmään, että ne nyt on meitä alempia, niitä ei nähdä mitenkään yksilöinä tai ei niistä vaan ajatella, että niitä ei käytettäisi hyväksi, tai että mitä niille sitten tehtäisiin. Vaikka eläin kuitenkin on yhtä kärsimiskykyinen ja eläin kokee iloa kuten ihminenkin, mutta ihmiset ei vaan ajattele, että eläimet on ehkä kaikkein sorretuimmassa asemassa tässä yhteiskunnassa.”*

Janne: ”No yks syy on, että mä itse ajattelen, että tämmönen ihmisoikeustoiminta on tärkeitä toimintaa, mutta se ei oo mun juttu kovinkaan paljon. Siksi, koska ajattelen niin, että ihmiset voi kuitenkin taistella omat taistelunsa puolestaan ja ihmisiä auttaa toiset ihmiset. Mutta eläimet ei voi, niillä ei oo mitään mahdollisuutta taistella riistäjiä vastaan ja alistajia vastaan, että jonkun pitää olla niitten puolella. En mä usko, että munkaan silmät on täysin avoinna sille räikeelle riistolle, mistä eläimet kärsii. Mä koen sen henkilökohtaisesti niin sellaseks räikeeks, just se et ne on niin avuttomia.”

Pekka: ”Ihmisille on kuitenkin periaatteessa jo myönnetty yleismaailmalliset oikeudet, vaikka niitten kunnioitus on mitä on, mutta ne on kummiskin jollain tavalla otettu huomioon, ja yleensä ihmisoikeusrikkomukset tuomitaan jollain tasolla edes. Sen sijaan eläimillä ei oo minkäänkokoisia oikeuksia. On tällaisia eläinsuojelullisia lainsäädäntöjä, saattaa olla siellä täällä, mutta nekin ottaa yleensä hyvin heikosti huomioon ne eläinten omat tarpeet. Ja sit se on varmaan yks syy, miks toimin just eläinten oikeuksien puolesta, että mä nään, että ne on ikään kuin kurjimmassa asemassa tällä hetkellä. Että kaikista vähiten huomioon otettu ryhmä, ehkä tietenkkin ympäristöongelmien ohella, mutta ympäristö ei oo kykeneväinen tuntemaan tuskaa, se on se syy miks keskittyminen eläinten oikeuksiin.”

Kaikkeen ei ole yhdellä ihmisellä aikaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa. Tätä korostavat Matti ja Heli yhdeksi syyksi, miksi he toimivat tai ovat toimineet juuri eläinoikeuksien parissa:

Matti: ”Mä oon keskittynyt eläinoikeusliikkeeseen. Kyl mä alussa olin tai oon mä yhteiskunnallisessa liikehdinnässä, osallistun kaikkiin tapahtumiin, en kauheen aktiivisesti, haluisin kyllä ehkä olla, mut ei oo aikaa ja sama koskee ympäristöliikehdintää.”

Heli: ”...ehkä se on sitä, et ei voi ihan kaikkea. Jonaki aikana ehkä sitä sit keskittyy johonkin muuhun asiaan. Mä toivosin, et jotkut toiset keskittys johonkin muuhun.”

Yksi syy eläinoikeusliikehdinnässä eniten toimimiselle oli se, että siinä nähdään olevan enemmän tarvetta aktivisteille kuin joissain muissa suuremmissa yhteiskunnallisissa liikkeissä. Näin sanoivat Jutta, Lauri ja Pete.

Lauri: ”...lisäksi liikkeissä, mitkä tavallaa ajaa ihmisten oikeuksia ja tollasta, niin kuin Amnesty ja muut, tottakai niihin tarvitaan aina enemmän ihmisiä, mutta mun mielestä niissä on kuitenkin niin

paljon ihmisiä mukana, että mä voin antaa enemmän panosta johonkin muuhun, muunlaiseen toimintaan. Ja sit siinä samalla tehdä jotain muutakin toimintaa, muutakin kuin eläinoikeustoimintaa.”

Haastattelija: *”Onko niin, että eläinoikeusliike ois tärkeempi sulle kuin muut (yhteiskunnalliset liikkeet)?”*

Jutta: *”On, tai se on sellanen asia, mihin mä haluan keskittyä eniten, koska toimijoita siinä on paljon vähemmän kuin muissa liikkeissä, ja siitä se on mulla alkanu, ja se on ollu sellanen prioriteetti aina. Kyllä ne kaikki on yhtä tärkeitä, mutta se miten mä haluan toimia on eläinoikeusliikkeessä eniten tai kannustaa siihen...”*

Pete: *”Toisaalta joskus mä mielellään ajattelen silleen, että jos joku liike, jos siellä ei oo paljon aktivisteja, niin teen mielellään siellä hommia. Mutta taas jos on paljon aktivisteja, niin vois mielellään siirtyä vaikka johonkin toiseen juttuun. Koska tietää, miten inhottavaa se on olla yksin koko maailmaa vastaan.”*

Pete näkee myös, että on hyvä asia ”takoa rautaa silloin, kun se on kuuma”. Kun eläinoikeusasiat olivat tapetilla, oli hyvä takoa juuri niitä asioita. Toisaalta hän myös näkee, että eläinasiat olivat hyvin konkreettinen asia, johon yrittää vaikuttaa, ja johon pystyi vaikuttamaan ja joka tuntui sydämässä hyvältä:

Pete: *”... mut taas miksi mä valitsin ne eläinoikeusjutut, niin niissä on enemmän imua kuin puskuja. Että koska se lähti niin hulluna liikkeelle, niin siinä oli aika siistiä olla mukana. Tai ei nyt siistiikään vaan hyödyllistä, että kannattaa takoa rautaa, kun se on kuuma...Mutta eläinoikeusjutuissa on semmone, että se on niin, se oli jotenkin paljon konkreettisempaa se aktivismi aina, kun esimerkiksi joku yleisanarkistinen toiminta tai joku vaikka globalisaatioasiat, joissa liikutaan hirveen teoreettisella tasolla...Eläin häkissä, ota pois häkistä, se ei oo enää häkissä. Se on niin konkreettinen juttu...Eläinjutuissa oli vähän semmonen,, että se tuntu sydämässä oikeelta ja hyvältä tehdä niitä juttuja, koska se täytyy tuntua myös sydämässä.”*

Eläinoikeusliikkeen vaikutusmahdollisuudet ja toimintamuodot ovat aiheen ohella vaikuttaneet myös Timon ja Matin kohdalla siihen, että he ovat halunneet toimia nimenomaan eläinoikeusliikkeessä eikä esimerkiksi myöskin tärkeiksi kokemisissaan ihmisoikeus- tai

ympäristöliikehdinnässä:

Haastattelija: *”Osaatko sanoa, et miks just eläimet, miks just eläinten puolesta?”*

Timo: *”...oikeesti tuntu siltä, et voi oikeesti saada jotain tuloksia aikaan. Totta kai se aihe oli tärkeä.”*

Haastattelija: *”Onks sun mielestä eo-liikehdintä aiheena tärkeempää kuin esim joku ihmisoikeustoiminta tai ympäristöaktivismi, et sä sen takia toimit enemmän siinä?”*

Timo: *”No ei se nyt just tärkeempi oo, mut koen sen paljo tärkeemmäks toimii eläinten oikeuksien puolesta kuin vaikka ihmisoikeuksien. Ne kanavat mitä on tarjolla siihen, niin ne on paljon mielekkäämpiä, että jos vaikka ihmisoikeusliikettä ajattelee, rakenteeltaan ja toiminnaltaan ne on ihan erilaisia eläinoikeusliikehdinnän kanssa. Niinku tää on semmonen vapaa juttu, rento juttu, missä voi tehdä, mikä itestä tuntuu hyvältä. Että ei ole rekisteröityä organisaatiota.”*

Haastattelija: *”Miksi sitten just eläinten oikeudet on sulle niin tärkeitä, mikset sä yhtä hanakasti puolusta vaikka ihmisoikeuksia?”*

Matti: *”Ensinnäkin ihan puhtaasti toimintamuodot sopii mulle paremmin...”*

Haastattelija: *”Jos vertaa vaikka luonnon puolesta vastaavaa, laitonta suoraa toimintaa?”*

Matti: *”Suomessa ei oo ollu sellasta (laitonta suoraa toimintaa ympäristöasioissa) sillon kun mä tulin tähä, vaikka periaatteessa mulle muutki yhteiskunnalliset asiat on yhtä tärkeitä. Periaatteessa se on ehkä sattumaa, mihin sitä on lähtenyt.”*

Yhteenvedona todettakoon, että aineistoni aktivistit nimeävät useita syitä toimimiselleen eniten juuri eläinoikeuksien parissa. Vaikka ihmisoikeudet tai ympäristöasiat ovat yhtä lailla tärkeitä kuin eläinoikeudetkin, ovat eläinten olot sellaiset, jotka kaipaavat näiden aktivistien mielestä eniten puolestapuhujia. Eläinten aseman he näkivät olevan vielä huonompi kuin ihmisten, ja ihmiset yleisesti ottaen voivat heidän mielestään itse puolustaa itseään toisia ihmisiä vastaan, kun taas eläimet ovat alisteisessa asemassa eivätkä pysty ”puhumaan” ja toimimaan omasta puolestaan.

Toisaalta haastateltavani korostavat myös yleisesti toimimisen tärkeyttä sorrettujen ihmisten puolesta, vaikka eivät itse siihen syystä tai toisesta käyttäisi yhtä lailla aikaa kuin eläinoikeuksiin. Aktivistin aika ei riitä moneen liikehdintään, joten on ollut pakko tehdä priorisointeja. Yksi syy valintaan oli myös se, että ihmisoikeuksien parissa koettiin olevan enemmän ihmisiä kuin eläinoikeuksien, joten eläinoikeusliikkeessä nähtiin olevan enemmän tarvetta aktivisteille kuin joissain muissa, suuremmissa yhteiskunnallisissa liikkeissä. Yksi haastateltu puhui sen puolesta, että on hyvä nostaa juuri se aihe esille, joka on muutenkin tapetilla: eläinoikeudet olivat huomattavasti enemmän haastatteluhetkellä 2000-luvun alkupuoliskolla esillä kuin vuonna 2008. Myös eläinoikeusliikkeen toimintakeinot olivat yksi tärkeä syy toimia juuri tässä liikkeessä. Tärkeää oli toiminnan konkreettisuus: eläin vapaaksi häkistä verrattuna vaikkapa mielenosoituksen järjestämiseen. Tärkeäksi asiaksi nousi myös yhden aktivistin suulla, että toiminta tuntuu sydämässä hyvälle.

10. LAITTOMIEN SUORAN TOIMINNAN TAKTIIKOIDEN JA TOIMINTASOLUJEN MUOTO SEKÄ AKTIVISTIEN PERUSTELUT NIILLE

Eläinoikeusliikkeen radikaalimman siiven valitsevat keinovalikoimat rikkoivat suomalaiselle yhteiskunnalle ominaisen kansalaisaktivismiin taktiikkaperinteen. Mediassa itse eläinoikeusasia jäi taktiikoiden varjoon. Miksi laittoman suoran toiminnan aktivistit valitsivat nämä keinot ja millä he perustelevat niitä yleisesti ottaen? Käyn seuraavissa alaluvuissa läpi näitä haastateltavieni antamia perusteluita muun muassa lain rikkomisen ja moraalisen oikeutuksen, mediakysymyksen sekä uhkausten luomisen kautta.

10.1. Radikaali eläinaktivismi mursi suomalaisen protestiperinteen

Suomessa yhteiskunnalliselle liikehdinnälle on perinteisesti ollut luonteenomaista järjestäytyminen virallisiin yhdistyksiin, voimakas itsekuri, laillisuus, valistuksen käyttäminen keinona sekä pidättäytyminen väkivallattomissa toimintamuodoissa (Konttinen 1998, 214, Konttinen & Peltokoski 2004, 139 sekä Siisiäinen, 1998, 219). Siisiäinen (emt, 220) kirjoittaa, että yhdistysmuotoisuus on tarkoittanut käytännössä väkivaltaa kaihtavia, lainkuuliaisia ja ei-aktionistisia keinoja. Siisiäisen artikkelin perustava ajatus on, että keinotraditiot muuttuvat yleensä hitaasti, kansallisiin poliittisiin ja organisatorisiin käytäntöihin nojaten. 1960-luvulta lähtien suora toiminta – vaikuttaminen virallisten, edustuksellisten väylien kuten eduskunnan ohi – on yleistynyt Suomessa ja muualla maailmassa. Kyse ei ole vain sabotaaseista vaan laajemmastakin ulkoparlamentaarisin keinoin vaikuttamisesta. 1960-luvun liikkeet olivat Siisiäisen (emt, 227) mukaan ”välittäviä muotoja vanhojen ja uusien liikkeiden välillä”. 1980- ja 1990-luvun liikkeet puolestaan omaksuivat monia 1960-luvun liikkeiden keinoja. 1960-luku toi mukanaan yhdenasianliikkeitä, 1980-luvun liikkeet puolestaan epäformaalimpia toimintamuotoja. Sittemmin 1980-luvun vihreä liikekin ”jäykistyi” suurelta osin puolueeksi, mutta vähemmän hierarkiseksi kuin muut puolueet. Uusina toimintamuotoina nämä uudet eli 1960-luvulla tai sen jälkeen syntyneet liikkeet toivat passiivisen vastarinnan keinoja ja julkisuuden voimakasta hyödyntämistä. Väkivaltaa pyrittiin edelleen välttämään ja pidätykset johtuivat pikemminkin poliisin hajaantumiskäskyn noudattamatta jättämisestä tai muunlaisesta niskoittelusta (emt, 231, uusista liikkeistä lisää ks. kappale 3.1.). Jäsenten sitoutuminen liikkeisiin ei enää ollut yhtä vahvaa kuin aiemmin, vaan sen osallistujat sitoivat omat elämäntapansa liikkeiden moraalisten päämäärien mukaisiksi, osittain julkisuuden kautta symbolisesti (Ilmonen, 1998, 31).

Neljäs protestiaalto ja etenkin sen näkyvin osa eli laitonta suoraa toimintaa käyttävät aktivistit toivat mukanaan yksityisen omaisuuden vahingoittamisen, maanalaisen toiminnan ja julkisuuden vuorottelun sekä osittain yhdistysmuotoisuutta kaihtavat toimintaverkostot (Siisiäinen, 1998, 234–235). Konttisen ja Peltokosken (2004, 139) sanoin neljäs aalto rikkoi suomalaisen protestoinnin pitkäkestoisen perinteen. Konttinen (2003, 135) kertoo iskujen rikkoneen kahta kansallisessa kulttuurissamme olevaa vahvaa normia vastaan:

- 1) mielenosoitusten avoimuutta eli omalla nimellä tekojen takana seisomisen normia
- 2) laillisen omaisuuden suojaaja.

Iskuja lukuun ottamattakin neljännen aallon eli 1990-luvun loppupuolen aktivistit nojasivat entistä enemmän ulkoparlamentaarisiiin keinoihin (Konttinen & Peltokoski, 2004, 137). Näistä yksi tärkeimmistä oli elämäntapojen politisoituminen, joka oli keskeisemmässä asemassa juuri 1990-luvun liikehdinnässä kuin kertaakaan aiemmin, politisoiden uudelleen kasvissyöntikulttuurin (Konttinen & Peltokoski, 2004, 103). Kuvaavaa onkin, että kaikki haastateltavani ilmoittivat olevansa vegaaneja eli pyrkivät välttämään kaikkia eläinkunnan tuotteita kuten lihaa, maitoa, kananmunia ja voita. Tosin tiedän haastateltavieni tai varsinaisesta haastattelusta kieltäytyneiden kautta, että aivan kaikki suomalaiset eläintenvapauttajat eivät ole olleet vegaaneja, vaan joukossa on ollut myös joitain vegetaristeja (ei lihaa, mutta kyllä esimerkiksi maitoa ja kananmunia). Konttisen ja Peltokosken (emt, 106) sanoin ”neljännen aallon vegaanit ja kasvissyöjät korostivat ennen kaikkea elämäntapansa ekologista ja eläinoikeudellista ulottuvuutta erottautuen näin perinteisistä kasvissyöjistä, jotka tähdentävät yleensä terveysnäkökohtia”. Näin kasvissyöntiä perusteltiin sekä eläinoikeudellisilla että ekologisilla perusteilla, kuten karjatalouden aiheuttamalla kuormituksella luonnolle tai osasyynä sademetsien hakkaamiselle ja kolmannen maailman nälänhädälle (emt, 2004, 106–107 sekä Peltokoski, 1999, 9–10). (Siisiäinen, 219-235, Ilmonen, 1998, 30.)

Tutkin työssäni kollektiivista identiteettiä aktivistien parissa nimen omaan ryhmän valitsemista, laittoman suoran toiminnan taktiikoista käsin. Della Porta ja Diani (1999, 173) jakavat protestiryhmien käyttämät toimintamuodot Daltonin käyttämän mallin mukaisesti neljään eri ryhmään, joista kaksi ensimmäistä toimivat laillisin keinoin:

- 1) Lakia noudattavat toimintatavat kuten mielenosoitukset ja nimienkeräyslistat
- 2) Suoran toiminnan keinot kuten kulutusboikotit

- 3) Laittomat mutta väkivallattomat toimet kuten epäviralliset lakot ja rauhanomaiset talojen valtauksset
- 4) Väkivaltaiset toimintamuodot, sisältäen fyysisen vahingonteon

Tässä luokittelussa tutkimuskohteinani olevien eläinaktivistien käyttämä laitton suora toiminta sijoittunee neljänteen ryhmittymään, vaikkakin suomalaiset, laittomia suoran toiminnan iskuja tekevät eläinoikeusaktivistit pitäytyvät harjoittamasta väkivaltaa mitään elollista eli ihmisiä ja eläimiä kohtaan (väkivallasta kappaleessa 12). Tästä syystä tämä jaottelu ei mielestäni olekaan paras mahdollinen kuvaamaan eläinoikeusaktivistien tekemiä laittomia suoran toiminnan iskuja. Tulee eritellä vielä toiminnat, joissa käytetään väkivaltaa materiaalia kohtaan ja erikseen toiminta, jossa käytetään väkivaltaa myös eläviä olentoja kohtaan. Konttinen ja Peltokoski ovat onnistuneet luomaan tämän seikan huomioivan jaottelun, jossa kaksi ensimmäistä kohtaa edustavat yhteiskunnan sallimaa eli laillista toimintaa ja kolme jälkimmäistä laitonta (Konttinen & Peltokoski, 2004, 137-138):

- 1) luvalliset, julkiset mielenosoitukset
- 2) vapaaseen kokoontumisoikeuteen ja vapaaseen mielipiteenilmaisuun liittyvät monenlaiset vaikutusmuodot, joihin ei tarvita viranomaisen erillistä lupaa
- 3) kansalaistottelemattomuus
- 4) ekotaasit
- 5) ekoterrorismi

Kolmen jälkimmäisen osalta väkivallan aste on merkittävä erontekijä. Kansalaistottelemattomuudessa – jota on esimerkiksi luvanvastainen, väkivallaton, julkinen mielenosoitus tai metsätöiden pysäyttäminen – väkivalta minimoidaan ja vaikuttaminen on avointa. Omaisuusvahinkoja voi esiintyä, mutta ei itsetarkoituksella, ja toimista kannetaan julkisesti vastuu. Tätä taktiikkaa käytti esimerkiksi Koijärvi-liike, joka nautti laajaa yleisöltä saatua tukea. Nykyisin vastaavaa taktiikkaa käyttävät esimerkiksi ympäristöjärjestö Greenpeace sekä ydinaseiden vastaiset protestoijat monissa eri paikoissa ja erinimisissä verkostoissa kuten Belgian Bombspotting-kampanjassa ja Trident Ploughshares -aurantakojaverkosto Iso-Britanniassa. Ruotsissa on käytetty tätä omilla kasvoilla toimimisen periaatetta ainakin 120 kanan vapautuksessa, jättäytymällä tarkoituksella kiinni, Suomessa vastaavaa ei olla kokeiltu

(<http://www.elaintenvapautus.net/uutiset/uutinen.php?id=124>).

Ekotaasi-nimitys juontaa juurensa aktivisteilta itseltään: jo ensimmäiset ”kettutyöt” nimesivät tekoaan ekotaasiksi (Konttinen & Peltokoski, 2004, 19 & 138). Muutoksen kevät -lehdessä (1/1996, s. 21, korostus alkuperäisen kirjoittajan) selitetään: *”Ekotaasi on väkivallatonta vastarintaa, joka pyrkii elonkehän, eläinten tai ihmisten puolustamiseen. Ekotaasia ei koskaan suunnata mitään elävää, ihmistä tai eläintä vastaan. Sitä käytetään vain elottomia elämää tuhoavia kappaleita, koneita ja välineitä vastaan.”* Julkisuushakuiset tai -pakoiset ekotaasit ovat suoraa ympäristötoimintaa, jossa ei kunnioiteta fyysisen omaisuuden koskemattomuutta. Ekotaasilla voidaan yrittää vaikuttaa suoraan rakenteisiin eli esimerkiksi heikentää turkistarhan kannattavuutta hennaamalla ketut tai polttamalla rehusäilö, tai se voi olla symbolista. Ekotaasin ja kansalaistottelemattomuuden raja voi olla hyvinkin liukuva, samoin ekotaasin ja ekoterrorismin. Ekotaasit voidaan vielä jakaa välillisiin ja välittömiin toimiin: välillisissä yritetään vaikuttaa koko tuotantoon ja yhteiskuntaan ja sitä kautta välillisesti saada eläimille paremmat olot esimerkiksi tuhopolttamalla rehusäilö tai tuhoamalla siitoseläinten kantakortit, kun taas välittömissä keinoissa vaikutetaan konkreettisesti suoraan eläinten oloihin esimerkiksi laskemalla eläimet vapauteen häkeistään tai viedään ne kotihoitoon huolehdituiksi lemmikeiksi.

Ekoterrorismissa teot suunnataan tietoisesti ihmisen koskemattomuutta vastaan. Motiivina voi olla pelon aiheuttaminen iskun kohteiden keskuuteen. Ekoterrorismia ovat esimerkiksi luvussa 7.3. käsitellyt Animal Rights Militian ja Justice Departmentin tekemät pommiviritelmät, jollaisia ei siis Suomessa ole esiintynyt, ja joissa Englannissakin fyysiset vahingot ovat yleensä jääneet lähinnä säikäytyksen aiheuttajiksi.

Suomessa tehdyt laittoman suoran toiminnan iskut kuuluvat siis jaottelussa ekotaaseihin, vaikka mediassamme onkin vuosien varrella lanseerattu ekoterrorismi-käsitettä kaikelle laittomalle suoralle toiminnalle (ks. Juppi, 2004). Kuten Konttinen ja Peltokoski painottavat (2004, 138): *”Ekoterrorismin käsite on mielekästä varata niille tapauksille, jotka tietoisesti suuntautuvat ihmisen fyysistä koskemattomuutta vastaan.”* Samaa toteaa myös Juppi (2004, 238): *”Vaikka terrorismi on tulkinnanvarainen ja väljästi käytetty käsite, voidaan eläinten vapautusten, vahingontekojen ja tuhopolttojen kaltaisten tekojen niputtamista samaan 'terrorismi'-kategoriaan pommeja räjäyttävien ja ihmisiä kidnappaavien ja murhaavien poliittisten ja uskonnollisten terrorismiryhmien ja -verkostojen kanssa, pitää perustellusti 'laadullisena liioitteluna'. Liioittelua terrorismi-leiman lyöminen eläinaktivismiin on myös Euroopan Unionin ja Suomen terrorismi-*

määritelmien valossa.” Myös Streng (1999, 76) määrittelee terrorismin ”omaan fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvaksi väkivallaksi tai sillä uhkaamiseksi.” Hänen mielestään uhkauskirjeissä tai muissa pelottelutavoissa liikutaan jo hyvin lähellä terrorismin rajaa. Osa haastattelemistani laittomia keinoja käyttävistä eläinoikeusaktivisteista on käyttänyt myös uhkaustaktiikoita, mutta ei hyväksy lopulta uhkausten toteuttamista (lisää kappaleessa 12). Uhkaustaktikat ovat jakaneet mielipiteitä eläinoikeusliikkeen keskuudessa. Sudenhetki-lehdessä (1/1997, s. 43) silloinen eläinoikeusaktivisti ja Muutoksen kevät -lehden päätoimittaja Ville Lähde kritisoi kaikenlaisia uhkauskirjeiden ja kotikäyntien keinoja yrittäjien luo: ”Tässä tilanteessa voidaan puhua todellisesta terrorista, etenkin kun kohteeksi joutuu yrittäjän itsensä lisäksi tämän muita omaisia. Terrorismin ominaispiirteitähän on poliittiseen päämäärään pyrkiminen sivullisiakin uhkaamalla.”

Konttisen ja Peltokosken (2004, 20) mukaan ensimmäiset kettutyttöiskut käynnistivät koko neljännen protestiaallon ja nostivat eläinoikeusaktivistien tyytymättömyyden julkiseksi protestiksi. Iskut toivat eläinoikeusasiat julkisuuteen ja median hampaisiin rytinällä (ks. mm. Juppi, 2004). Konttinen ja Peltokoski (emt, 21) kuitenkin huomauttavat, etteivät ”neljännen aallon järjestöt” kuten Oikeutta eläimille ja Maan ystävät kuitenkaan syntyneet iskujen seurauksena, vaan esimerkiksi Oikeutta eläimille oli syntynyt jo muutamia kuukausia ennen kettutyttöiskuja.

Yhteenvetona kerrottakoon, että ensimmäiset turkistarhaiskut nostivat eläinoikeusaiheen julkiseksi kysymykseksi ja mursivat kasvottomuutensa ja toisen ihmisen omaisuutta sabotoimalla suomalaisen protestiperinteen. Taktikat ovat pysyttäytyneet väkivallattomuuden periaatteessa ihmisiä ja eläimiä kohtaan, jonka vuoksi niitä kannattaa kutsua ekotaaseiksi, mediassa usein vilisseen ekoterrorismitermin sijaan.

10.1. ALF-periaatteet ja nykypäivän ei-EVR

Ellet sinä, kuka?

Ellei nyt, milloin?

(Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletti)

”Eläinten vapautuksen ydin muodostuu tavallisista ihmisistä, jotka itsenäisesti omaa sydäntään

kuunnellen murskaavat laboratorioden lukkoja, tunkeutuvat sisään ja kantavat eläimiä turvaan niiden kynsistä, jotka eivät kunnioita elävää ja tuntevaa eläinyksilöä. Laillisuus ei ole este, sillä eläinrääkkäyksen sallivan lain rikkominen on mahdollisten seurausten arvoinen.”

(Purmonen kirjassa Tuomivaara & Purmonen, 1998, 273)

Suomessa laitonta suoraa toimintaa eläinten puolesta käyttävät aktivistit käyttivät alkuvuosina tekojensa yhteydessä nimeä ALF (Animal Liberation Front) yhdysvaltalaisen ja brittiläisen mallin mukaan ja sen suomenkielistä versiota Eläinten vapautusrintama EVR. Purmosen mukaan (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 261) ALF-nimen tilalle tuli suomenkielinen käänös nimen omaan Vastarinta-omakustannelehden ansiosta, sillä kyseisessä lehdessä EVR-nimikettä käytettiin ensimmäisen kerran. Sittemmin signeeraukseksi tiedotteisiin tai tapahtumapaikoille on jätetty useita eri nimiä kuten Ruskanväri tai Yöpelimannit ja EVR-nimeä alettiin vältelläkin tai käyttää vähemmässä määrin. Vaikka toimintanimi ja tekijät ovat vaihdelleet vuosien ja iskujen myötä, ALF:n ja EVR:n elolliseen kohdistuvan väkivallattomuuden periaatetta ja ”iskusolujen” toimintamuotoa on noudatettu laittomissa suoran toiminnan eläinoikeusiskuissa näihin päiviin saakka.

Eläinten Vapautusrintama on lähestulkoon suora kopio englantilaisesta Animal Liberation Frontista, tosin maakohtaisia eroja toiminnassa toki on ollut. Luukan (1998, 110–111) mukaan ALF:n rakenne ja toimintatavat perustuvat lähinnä anonyymisti eläintenvapautusliikkeen lehdissä julkaistuun A.L.F. Primer -kirjoitukseen, jota tukevat muun muassa aktivistien haastattelut eläinoikeusliikkeen lehdille, valtamedian uutisoinnit tapahtuneista iskuista, ryhmien omat tiedonannot, ALF-aktivistien omatekoinen elokuva Animal Liberation: the Movie sekä aiheita käsittelevät Ingrid Newkirkin Free the Animal ja Rik Scarcen Eco Warriors -kirjat. Luukan (1998,111) mukaan ”*ALF:stä on tullut yhteinen nimittäjä spontaaneille ikkunanrikkomisille sekä suunnitelmallisemmille vapautusiskuille. Sen nimissä tehtyjen iskujen laajuudesta ja määrästä on tullut eräänlainen voiman (osana kollektiivista identiteettiä) osoitus sekä ulos että sisäänpäin...*” Eläinten Vapautusrintama perustaa toimintansa laittomalle, suoralle toiminnalle eläinten hyväksikäyttöä vastaan yrittäen pelastaa eläimiä (välitön toiminta eläinten puolesta) ja aiheuttaen taloudellista vahinkoa eläinten hyväksikäyttäjien omaisuudelle (välillinen toiminta eläinten puolesta). Kun iskujen ensisijainen tarkoitus on eläinyksilöiden konkreettinen vapauttaminen, vapautetuista eläimistä sitoudutaan tavalla tai toisella huolehtimaan myös iskun jälkeen. Tällaisiin iskuihin voidaan luokitella

esimerkiksi iskut eläinkoelaitoksille tai -kasvattamoille, kanaloihin ja chinchilla- sekä kaniturkistarhoille. Ryhmä pyrkiikin etsimään eläimille kodit jo ennen iskua. Turkistarha-aktioissa esimerkiksi minkki-, kettu- ja supitarhoille eläimiä on laskettu irti häkeistään, jotta ne pääsisivät vapauteen luontoon. Joissain vapautusiskuissa on taustalla lisäksi myös taloudellisen vahingon aiheuttaminen eläimiä hyväksikäyttävälle instituutiolle, esimerkiksi vapautuksen ohella tuhomalla eläinten siitostiedot sisältävät kantakortit.

Taloudellisen vahingon aiheuttaminen on tärkeänä osana esimerkiksi turkiseläinten vapautusiskuissa, kettujen hennavärjäyksissä sekä tuhopoltoissa. Suurin osa näistä iskuista on ollut pienimuotoisia, kuten turkisliikkeiden ikkunan rikkomisia tai lukkojen liimailua, joista raportoidaan ainoastaan aktivistien itse tuottamissa vaihtoehtomedian välineissä (mm. Lindholm, 1998, 25).

Kolmantena ALF:n toimintatapana on pyrkiä paljastamaan ”suljettujen ovien” takana tapahtuva eläinten huono kohtelu. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi eläinkokeista tehtyjen videomateriaalien varastamista, huonossa kunnossa olevien eläinten salakuvaamista ja filmatisointien toimittamista julkisuuteen. Vastaavaa taktiikkaa on käytetty Suomessakin esimerkiksi kuvaamalla turkistarhojen olosuhteita iskujen yhteydessä. Syksyllä 2003 nousi otsikoihin Suomessa ja Itävallassa itävaltalainen eläinaktivisti ja eläinsuojelun opettaja Martin Balluch, joka kävi salakuvaamassa 25 suomalaisella turkistarhalla niiden oloja, tarkoituksenaan levittää materiaalia itävaltalaisten, suomalaisten turkiksia käyttävien kuluttajien tietoisuuteen (mm. Keski-suomalainen, 14.3.2004, s.10). Marraskuussa 2007 Yle 1:n A-Studio näytti eläinaktivistien salaa sikaloissa ja kanaloissa kuvaamaa materiaalia, josta nousi sankka mediakeskustelu (www.tehotuotanto.net). Vielä haastattelujeni teon aikaan kyseistä taktiikkaa ei oltu näin näyttävästi käytetty, joten en ole siitä tarkemmin vastaajilta kysynyt. Peter Singer (1991, xiii) pitää tällaista taktiikkamuotoa yhtenä ALF:n tehokkaimmista iskumenetelmistä. Hän mainitsee esimerkkinä tohtori Thomas Gennarellin Pennsylvanian yliopistossa sijaitsevaan laboratorioon kohdistetun iskun, jossa aktivistit varastivat videonauhoja eläinten räähkäämisestä ja saivat niiden avulla sosiaali- ja terveysministerinkin uskomaan, että laboratorion tekemät kokeet oli lopetettava. (Luukka,1998, 113–114.)

EVR-toiminnan yleisenä tähtäimenä on lyhyellä aikavälillä pelastaa niin monta eläintä kuin mahdollista sekä häiritä eläinten hyväksikäyttöä ja saada pakottamalla eläimiä hyötykäyttäviä yrityksiä pois liiketoiminnasta. Pitkällä aikavälillä sen ideana on olla osana lopettamassa eläinten

taloudellinen hyötykäyttö, eläinten alistaminen välineen asemaan ja lopettaa kaikkalainen kärsimyksen aiheuttaminen eläimille. (Luukka, 1998, 110–114, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 230., <http://www.elaintenvapautus.net/kirjasto/teksti.php?teksti=evrflab>)

Eläinten Vapautusrintaman toimintaperiaatteisiin kuuluu väkivallattomuus eläviä olentoja kohtaan. Tämä koskee niin ihmisiä kuin eläimiäkin. Tähän mennessä EVR:n iskuissa aktivistit eivät olekaan käyttäneet väkivaltaa eläviä olentoja kohtaan. Koska liikkeen toiminta on lainvastaista, toimivat sen nimeä käyttävät aktivistit anonymisti yksin tai pienissä, noin kahdesta viiteen henkilön ryhmissä, ilman isompaa organisaatiota ja keskusjohtoisuutta. Ulkomailla ALF:n nimissä tehdyissä iskuissa on ollut myös enemmän kuin viisi ihmistä, yhden haastateltavani mukaan jopa 30 osallistujaa. Kyse ei ole siis yhdistyksestä, vaan toimintanimestä. Solut toimivat itsenäisesti, valitsemiensa keinojen ja kohteiden mukaan. Täten jokainen, joka on vegaani tai vegetaristi ja tekee iskuja EVR:n periaatteiden mukaisesti, voi kutsua itseään nimellä EVR tai ALF. EVR:n käyttämien ohjeiden mukaan näillä pienillä toimintasoluilla ei saa olla keskinäistä kanssakäymistä, eikä iskuista saa kertoa kellekään omalla nimellä kiinnijäämisvaaran vuoksi. (Luukka, 1998, 115, 117–118, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 230)

Kaikkia näitä edellämainittuja solun toimintaperiaatteita korostivat myös oman aineistoni haastateltavat. He kertoivat toimivansa pienissä soluissa, joissa päämääränä on johtajattomuus. Vaikka jollakulla voikin olla enemmän tietoa iskun kohteesta alun perin kuin toisella, tieto pyritään jakamaan. Haastateltavieni mukaan kukaan iskuryhmässä ei tee mitään vastoin tahtoaan, vaan päätökset yritetään tehdä yhteispäätöksinä, konsensus-periaatteella. Toimintanimen tai nimettömyyden, taktiikat ja muut asiat valitsi solu keskenään. Muutama haastateltavistani nosti esiin, että käytännössä joillain enemmän kyseisestä iskusta tietävällä saattoi olla enemmän sanan sijaa suunnitelmissa ja niiden toteuttamisessa, mutta kukaan ei tehnyt mitään vasten omaa tahtoaan. Tämä johtajattomuus-periaate tuntui olevan kaikille hyvin tärkeä asia. Matin ja Jutan kertomat esimerkit kuvastavat asiaa:

Haastattelija: *”Onks joskus jäänyt suorittamatta joku isku sen takia, että joku panikoi?”*

Matti: *”Mä en oo ollu sellasessa, mulle ei oo käyny, mutta oon kuullut, että niin on tapahtunu.”*

Sehän periaattees pitää olla sellanen konsensus siitä, että kun ollaan siellä paikan päällä, niin että kaikki on mukana. Jos joku sanoo, että en mä haluu tehdä tätä, niin sitten ei tehdä. Vaikka oltaiskin ajettu Helsingistä Kokkolan korkeudelle, käännytään takas...Ryhmän sisäinen demokratia on semmoinen, jonka pitää toimia.”

Haastattelija: *”Miten päätöksiä ryhmässä tehdään ?”*

Jutta: *”Yleensä yhdessä päätetään. Voi miettiä eri vaihtoehtoja ja niistä punnita mikä järkevintä ja voi olla että jollain on joku idea valmiina ja esittää sen muille ja sit mietitään yhdessä, hyötyjä ja haittoja ja riskejä ja saavutuksia. Että jos joku ei halua lähteä siihen mukaan, niin sitten se ei lähde, sitten etitään joku muu tai ollaan ilman.”*

Aika ajoin mediassa on viljelty uskomuksia ulkomaalaisista ”kännykkäjohtajista”, mistä muodostui suorastaan vitsi eläinoikeusliikkeessä 1990-luvun loppupuolella. Osa haastateltavistani ei tuntenut ketään ulkomaisia eläinoikeusaktivisteja. Jo alusta alkaen, 1990-luvun puolivälissä, suomalaisessa eläinoikeusliikkeessä toimineiden haastateltavieni mukaan taktiikkatietoa saatiin liikkeen alkuaikoina tilaamalla ALF-toimintaoppaita Yhdysvalloista. Oppaissa esimerkiksi neuvottiin, kuinka peittää rikoksen jäljet. Yhden haastateltavani mukaan oli suorastaan näiden ulkomaisten toimintaoppaiden vika, että alkuperäisten kettutyttöjen isku meni täysin pieleen:

”Niissä oppaissahan luki, että toukokuun alusta saakka voi tehdä iskuja, koska Jenkeissä on eri kasvatusaika (tarhatuilla ketuilla). Eli oikeastaan ois ollu ihan hyvä, että ei ois ollu oppaita siihen.”

Haastateltavien mukaan alkuvuosina varsinaisia tuttavuuskontakteja Yhdysvaltoihin tai Englantiin ei juurikaan ollut. Eräs haastateltavistani sanoi näin:

”Ei mitään oikeestaan, Englantiin ei ollu mitään, tai sanotaan paljon mitään. Voisin sanoa tälleen, että on huhuttu erilaisista yhteyksistä, mistä poliisit tietää. Esimerkiksi eräs englantilainen tyyppi joutui kuulusteluihin siitä, kun hän lähetti Black Widow -ritsoja suomalaisille ja myös muita tällasia vastaavanlaisia...Nyt puhutaan jostain vuosista 1993–95:kin, se oli enemmän

Yhdysvalloista tutut, koska englantilaiset ei oo mihinkään vaihtoehtokulttuuriin sidoksissa...”

Erään haastateltavani mukaan iskuista ei myöhemminkään paljoa puhuttu tai ainakaan suunniteltu ulkomaalaisten aktivistien kanssa senkään vuoksi, että eri maissa eläinten olot, sää ja yhteiskunta ovat erilaiset. Pekan lausahdus kuvaa hyvin niiden aineistoni aktivistien mielteitä, jotka ulkomaisia aktivisteja tunsivat:

Haastattelija: *”Keskustellaanko ulkomaisten eläinoikeustuttujen kanssa iskuista tai iskujen tekemisestä?”*

Pekka: *”Se riippuu hirveesti. Ehkä voi kuitenkin sanoa, että kun ne ulkomaiset tyypit asuu rajojen ulkopuolella, niin ehkä niitten kanssa tulee keskusteltua vähemmän. Kummiskaan noista iskuista ei hirveesti edes puhuta, muuta kuin niitten tyyppien kanssa, jotka on ollu siinä kyseisessä iskussa mukana... Varmasti jos jossain ulkomailla vaikka käytetään jotain uutta taktiikkaa tai uutta keinoa, tai tulee uudenlainen kohde, siitä voidaan hyvinkin keskustella, että oisko semmonen järkevä kohde ja voiko tämmösestä oppia jotain. Että keskustelu on enemmänkin sellasta yleistä.”*

Haastattelija: *”Onko keskustelu samanlaista Suomessa?”*

Pekka: *”Joo, sellaisella yleisellä tasolla. Mutta ei ehkä niinkään keskustella yksittäisistä iskuista vaan yleisistä kohteista ja järkevyydestä.”*

Iskuista raportointi on tärkeä osa toimintaa. EVR-aktivistit raportoivat toiminnastaan ensin ulkomaisten aktivistilehtien kautta, sitten ensimmäisten maanalaiseen toimintaan keskittyvien, vuonna 1995 ilmestyneiden Vastarinta- ja Etulinja-lehtien sekä vuonna 1996 julkaistun Anonyymi-lehden välityksellä. Näistä kahta ensin mainittua ilmestyi vain yksi numero, Anonyymia puolestaan kaksi. Sitten raportointi siirtyi Raportit- uutistoimistolle ja siitä Muutoksen kevät -lehdelle, jota julkaistiin vuosina 1996–2003. Myös kolme numeroa kattaneessa, vuosina 1997–1998 julkaistussa Sudenhetki-lehdessä raportoitiin iskuista. Lisäksi syksyllä 2004 ilmestyneessä Revontuli-lehdessä oli raporttien osuus. Nykyisellään raportointi tapahtuu Oikeutta eläimille -lehdessä ja www.elaintenvapautus.net-sivulla. Näiden tiedonantojen kautta halutaan levittää tietoa ja uutta ”innovaatiota” kaikille aktivisteille (Luukka, 1998, 123–124).

Iskuista kiinnijääneitä tai epäiltynä kiinniotettuja varten on Suomessa toiminut hieman Englannin Animal Liberation Front Supporters Group -ryhmän malliin EVR TR eli Eläinten vapautusrintaman tukiryhmä. Nykyisellään ryhmän nimi on Eläinten vapautuksen tukiryhmä. Siihen aktivoituu yksittäisiä ihmisiä silloin, kun avulle on tarvetta, eli esimerkiksi jos joku aktivisti joutuu tutkintavankeuteen. Ryhmä ei tee laittomuuksia, vaan ”tukiryhmä on humanitaarinen järjestö, jonka tarkoituksena on antaa sekä moraalista että taloudellista tukea vangituille aktivisteille” (Purmonen kirjassa Tuomivaara & Purmonen, 1998, 251). Vastaavia ryhmiä on Purmosen (emt., 251) mukaan Englannin lisäksi Yhdysvalloissa, ja tarpeen tullen niitä on perustettu esimerkiksi Ruotsiin, Norjaan ja Hollantiinkin.

Suomessa on lähes alusta saakka tehty iskuja, joissa ei ole käytetty EVR-”titteliä” vaan esimerkiksi Ruskanväri tai Yöpelimannit-nimiä, tai vaihtoehtoisesti mitään ”signeerausta” ei ole liitetty mukaan. Miksi nimeä Eläinten Vapautusrintama on alkujaan käytetty ja miksi sitä ei sen jälkeen käytetty systemaattisesti, vaan sitä on jopa vältelty? Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletissa, joka on ilmestynyt 1990-luvun lopulla, ei ole tarkoituksella enää puhuttu eläinten vapautustoiminnasta nimillä EVR tai ALF. Tämä siksi, että ”on täysin mahdollista puhua suorasta toiminnasta ilman mitään tiettyä nimeä”. Pamfletin tuntemattomaksi jäävien kirjoittajien mukaan (pamfletin s.8.) ALF-nimen käytön tärkein syy Englannissa olivat lehdistötiedotteet. Nimen ja lehdistötiedotteiden kautta saatiin luotua muiden mieliin kuva eläinten vapautuksesta. Tämä on kirjoittajien mielestä toiminutkin, eli nimi on saatu ihmisten tietoon näin myös Suomessa. Silti nimeä ei tarvitsisi enää käyttää, koska Matin sanoin:

”Jos olemme oikeasti sitä mieltä että toiminta, ja syy miksi sitä tehdään, ovat tärkeintä, niin silloin nimellä ei pitäisi olla merkitystä – se on tehnyt taktisen tehtävänsä.”

Yksi suomalaisessa eläinoikeusliikkeessä lähes alusta alkaen mukana ollut haastateltavani kommentoi nimen käyttöä näin:

”Voi olla, että se nimen käyttö on tullut alun perin vaan sellaisena ulkomaan apinointijuttuna, että siinä ei oo ollut mitään sellaista taktista ajattelua. Itse asiassa se nimi nyt ei mun mielestä oo mitenkään hirveen hieno nimi. EVR lyhenteenä on siisti, mun mielestä, mutta kun sen lyhenteen

purkaa, niin se kuulostaa tosi kornilta. Mutta sitten taas sillä nimellä oli niin suuri vaikutus, kun se oli spraymaalattuna johonkin niin kuin turkistarharakennukseen, niin kyllä se on varmaan ollut sen tarhaajan paska hetki.”

Lauri selittää, että enää ei tarvita EVR-nimitystä kuten aiemmin, jolloin sitä käytettiin pelotteena. Matin näkemys puolestaan on, että nimellä ei ole liiemmin merkitystä – kunhan mikään solu ei ole niin tyhmä, että käyttäisi aina samaa nimeä. Matin mielestä EVR-nimen käyttö voisi johtaa harhaan:

”Mun mielestä noi ei oo kovin olennaisia kysymyksiä (kysymykset nimistä), että se nimi voi olla semmonen, mitä sä keksit tai mitä haluat laittaa jostain syystä ryhmän nimeksi...Sekin että on tommonen Eläinten vapautusrintama, niin jos sitä nimeä käytetään, niin ihmisillä ehkä syntyy sellaisia vääriä mielikuvia siitä, että miten se organisaatio toimii, että siinä muka ois joku organisaatio, joka ne tekis, tai joku rintama. Mutta ei mitään sellaista ole.”

Samaa sanotaan myös Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletissa: nimi EVR antaa virheellisesti kuvaa toiminnasta, jota pyörittäisi järjestö tai eliittiorganisaatio johtajineen. Pamfletin mukaan luomalla käsitys jostain ryhmästä, kannustaa se tukemaan ryhmää itse asian sijaan: *”Tätähän käyttävät monet maltillisemmat järjestöt: maksa meidän jäsenmaksumme ja maailma/eläimet pelastuu. Vapautusliikkeen pitää toimia toisin päin. Sen tulee osoittaa ihmisille, että he voivat toimia itse, he voivat saada aikaan tuloksia.”* Kyse on siis selvästi enemmänkin ideologiasta kuin nimiproblematiikasta sinänsä.

Pamfletin mukaan uutisoinnin yhteydessä EVR-nimi on mahdollistanut ”terroristijärjestö EVR” -nimen käytön, muokaten yleistä mielipidettä negatiiviseksi eläintenvapauttajia kohtaan. Samaa sanoi Jutta:

”...siitä on varmaan luovuttu sen takia, kun just oikeudenkäynneissä sitä on käytetty tosi paljon vastaan, aktivisteja vastaan, että hän kuuluu tällaiseen EVR-ryhmittymään, koska hän oli tässä iskussa ja spreijattu tämä, ja tämän esikuva on ulkomailta ALF, ja ulkomailla on lähetetty kirjepommeja. Sellaista mustamaalaamista. Muutenkin siitä EVR-nimestä puhuttiin aika paljon mediassa, ja se ei välttämättä ollu niin sellasta toivottavaa mediaa. Tai sitten ihmiset on vaan jättäny nimen pois tai käyttäny Ruskan väri -nimeä jossain hennavärjyysiskuissa tai niinku muuta

nimee. Kyl se mun mielestä toimii paremmin näin, ettei oo ollu nimeä, koska sitten mediassa ei oo sitä pientä tietokulmaa, et EVR on tämä ja tämä. Nykyään jopa puhutaan, että eläinaktivistit värjäisivät tai eläinsuojelijat, tai et se ei oo enää niin että EVR-terroristit.”

Toisaalta pamflettitekstin lopussa todetaan, ettei nimen käyttö poissuljettuakaan ole, sillä se voisi myös toimia moraalisenä tukena luoden kuvaa yhtenäisestä rintamasta. Valinta on pamfletin mukaan kunkin toimijan itsensä, mitä nimeä tämä teoistaan käyttää tai käyttäkö laisinkaan ”signeerausta”.

Yhteenvedoksi sanottakoon, että eläintenvapautusiskut eli laittomat suoran toiminnan taktiikat eläinten puolesta ovat tulleet Suomeen alkuperäisesti ”ulkomailta apinoituna”, ALF:n mallin mukaisesti varsinkin Yhdysvalloista, mutta myös Iso-Britanniasta. Ideoita on saatu alkujaan ainakin yhdysvaltalaisista ALF-toimintaoppaista, mutta sittemmin sovellettu Suomen oloihin ja ideoitu itse. Vapautusiskuja on tehty yksin tai noin yhdestä viiteen henkilön, joskus useammankin ihmisen ryhmissä. Johtajattomuus- ja konsensuspäästösten periaatteet ovat olleet iskujen tekijöille tärkeitä asioita. Kuten ALF-toimintaperiaatteissakin, iskujen tekijöille ovat olleet tärkeitä asioita väkivallattomuus kaikkia eläviä olentoja kohtaan. Toimijoita on myös yhdistänyt kasvissyönnin periaate. Aluksi teoissa käytettiin ALF- tai EVR-signeerauksia esimerkiksi lehdistötiedotteiden yhteydessä tai tarharakennusten seiniin spraymaalattuna, sittemmin nimet ovat vaihdelleet tai iskut on tehty ilman mitään nimeä. Iskuista raportoiminen on tapahtunut lehdistötiedotteina ja aktivistien itse luomia väyliä pitkin esimerkiksi eläinoikeusväen omissa julkaisuissa ja internetsivuilla. Kiinnijääneitä aktivisteja varten on toiminut laillisin keinoin aktivistien tukiryhmä aina tarpeen mukaan, eli jos joku eläintenvapauttaja on joutunut kuulusteluihin.

10.3. Lakia ei pidetä oikeudenmukaisena, oman moraalin mukaisena

”Ei ole oikeutta, on vain me!”

(yksi usein käytetyistä EVR-sloganeista, mm. Muutoksen kevät, nro 11, 1998, s.13)

Haastatteleman aktivistit kertovat, ettei laki ole heille sama asia kuin moraalit. He voivat rikkoa sellaisia lakeja vastaan, jotka mahdollistavat toisen olennon epäoikeudenmukaisen kohtelun. Pyrkimyksenä on elää oman moraalin mukaisesti. Lain rikkomisen ei ole itsessään tarkoitus, vaan oikeudenmukaisuuden tavoittelu. Purmosen kirjoittama esimerkki konkretisoi asiaa (Tuomivaara &

Purmonen, 1998, 227):

”Jos näemme jonkun ihmisen pahoinpitelevän toista, huomattavasti pienempää ja heikompaa ihmistä, on velvollisuutemme mennä väliin. Jos näemme häiriintyneen ihmisen potkivan avutonta lemmikkiään, menemme väliin. Alistettua, heikompaa osapuolta ei saa jättää yksin. Joskus väliinmeno vaatii jopa väkivaltaa, mutta siihen ei eläinliikkeessä ole jouduttu. Väliinmeno tehdään sabotaasin muodossa.”

Samaa sanovat myös Janne ja Jutta:

Janne: *”Kyllähän se nyt tietysti oli sitä, että yhdeks syyksi voi laskea, että tuntuu tavallaan ahdistavalta ja turhautavalta, että toiset saa laillisesti tehdä sellaisia juttuja, just nää turkisalalla olevat ihmiset, jotka sotii tosi räikeesti mun omaa moraalikäsitystä vastaan. Että ei sitä voi pelkästään tai en mä voi pelkästään laillisia keinoja käyttää.”*

Jutta: *”Jotkut lait ovat oman käsitykseni mukaan hyväksyttäviä, mutta toiset ovat käsittämättömiä. En koe ongelmaksi, että rikkoo lakia, koska ei se oo sellainen moraalinen ohjenuora.”*

Lainsäädännössä on aineistoni aktivistien mielestä ristiriitaisuuksia, ja osaltaan siksin he rikkovat lakeja – muuttaakseen niitä oikeudenmukaisemmiksi. Useat haastateltavistani korostivat lainsäädännössä virheeksi sen, kuinka samaa eläinlajia saa kohdella eri tavoin eri tilanteissa, eläimen käyttötarkoituksen mukaan:

Jutta: *”No ihan niinku maalaisjärjellä, että kylhän nyt se on yleisesti hyväksytyä yhteiskunnassa, että eläimiä ei saa rääkätä ja se on eläinsuojelulaissa määrätty, millaisissa oloissa niitä pitää pitää ja kaikki eläinlajit määritelty erikseen... Sitten on erikseen eläintenpitosäädöksiä turkistarhoille ja laboratorioeläimille, mikä on aivan käsittämätöntä. Siis että yhteiskunta näkee, että siihen tarkoitukseen, mihin se eläin on tuotettu, niin sitä voi kohdella sen mukaan eri tavalla kuin toista saman lajin olentoa. Eli kotikoiralla täytyy olla tietty tila, täytyy ulkoiluttaa, täytyy olla virikkeitä ja sitä ja tätä. Koekoiralla ei tarvitse olla niitä asioita vaan paljon vähemmän. Siis sama eläinlaji, mutta kuitenkin sen mukaan se määritetty, että mihin sitä eläintä käytetään, mihin tarkoitukseen. Samoin kotikanilla on eri säädökset kuin turkistarhakanilla tai eläinkoekananilla ja sellainen ajattelu on niin vääristynyttä. Että sellaista ajattelua mä en ymmärrä. Eihän se perustu järjellisyteen, se vaan perustuu siihen, että toiset eläimet on arvokkaampia kuin toiset, kun järjellä ajateltuna se ei*

oo niin, se pitäis olla niin, että niillä ois kaikilla vähän niin kuin sama laki. Ja jos niillä ei oo se sama laki, niin pitäisi pyrkiä saamaan se samanlaiseksi.”

Asetin haastateltavilleni esimerkin, että jos esimerkiksi jonkun tutkimuksen mukaan 9/10 ihmisistä hyväksyisi turkistarhauksen, niin mikä oikeuttaisi aktivistia rikkomaan turkistarhauksen sallivaa lakia vastaan. Haastateltavani katsovat, että usein muut ihmiset joko muuttavat mielipidettään, jos laki muuttuu, tai että useat ihmiset vain elävät massan mukana ajattelematta asioita. Eli haastateltavani pitkälti argumentoivat, että esimerkiksi turkistarhausta kannattavat ihmiset olisivat miettineet mielipiteitään yhtä tarkkaan kuin tarhausta vastustavat ihmiset.

Haastattelija: *”Eikö se tunnu sitten pahalta, et jos vaikka 9/10 ihmisestä ois sitä mieltä, että turkistarhaus on ok ja sä oot sitten enemmistöä vastaan?”*

Janne: *”No ei se nyt mitenkään pahalta tunnu. Kyllä musta tuntuu, että niistä yhdeksästäkin ihmisestä aika moni, ellei kaikki, jos tulevaisuudessa laissa kielletään turkistarhaus, niin sitten ne olisivat sitä mieltä, että turkistarhaus on väärin. Kyllähän niitten ihmistenkin mielipide muuttuu sen lain mukaan, mikä kertoo siitä, että onko se niitten mielipide nyt sitten ihan loppuun asti harkittu. Koen, et ne muut ei toimi moraalinsa mukaan, vaan ne vaan menee siinä massan mukana, sen lain mukana. Mun mielestä se ei mee niin, että mä laitan mun moraalini niiden moraalin yläpuolelle.”*

Lauri: *”En usko, että enemmistö välttämättä olisi toista mieltä. Monet ovat vaan silleen, että ne ei tavallaan ajattele asioita, ne vaan elää aivan muussa, niitten elämä on täynnä kaikkee muuta, niin sitten ne ei aattele mitään tommosia niinku eläimiä. Ne käy töissä, ei ehi tekemää muuta. Ei oo tarjottu niille koskaan mitään muuta. Ja sit tavallaan se ei suoraan tavallaan oo niitten ihmisten syytä, että tavallaan joku muu käyttää niitä hyväkseen. Se on silleen, että ihmiset voi muuttua, kaikissa asioissa.”*

Matti: *”...mun mielestä heikompien puolustaminen on aina oikein, vaikka enemmistö oiskin sitä mieltä, että niitä saa sortaa, tai vahvemmat.”*

Timo: *”Mutta siis mulla on selkeesti omat mielipiteet ja ne ajattelee mun mielipidettä vastaan. Mutta eihän sekään oo niin kuin selkeesti oikein, että mitä joku enemmistö ajattelee asioista. Jos 9/10 ajattelee, niin eihän se silti oo välttämättä oikein... ne sanoo noin (hyväksyvänsä turkikset) monesta eri syystä. Vaikka että ne on tottuneet siihen, että eläimiä hyväksikäytetään, että ne ei näe*

sitä vääränä, koska ne on niin tottuneita siihen. En mä tiedä, mäkin voisin olla tottunut niin moneen eri asiaan, jos se ois vaan yleistä, mutta ei se välttämättä olis silti oikein.”

Tiivistelmänä kerrottakoon, että laitonta suoraa toimintaa käyttäville eläinoikeusaktivisteille laki ei siis ole sama kuin moraalii, ainakaan kaikissa asioissa. Aineistoni aktivistien mielestä velvollisuutemme on auttaa heikompa, huonommassa asemassa olevaa. Vaikka suurin osa ihmisistä sanoisi olevansa esimerkiksi turkistarhauksen puolella, tämä ei heidän mielestään silti välttämättä oikeuttaisi turkistarhausta. Lain rikkominen ei silti ole tarkoitus itsessään, vaan lait ja yhteiskunta halutaan saada muutettua oikeudenmukaisemmaksi. Enemmistön mielipide ei välttämättä ole moraalisesti kestävin mielipide heidän mielestään, vaan enemmistön kantaan saattaa heidän mukaansa olla monta mieltä, esimerkiksi pelkkä tottuminen siihen miten asiat jo ovat tai ettei asioita ole ajateltu arkipäivän askareiden ikeessä. Lain epäkohdiksi nostettiin myös se, kuinka lainsäädäntömme sallii saman lajin yksilöiden kohtelun eri tavalla vain ihmisten eläimille luoman käyttötarkoituksen mukaan.

10.4. Laittomat keinot laillisten rinnalla tehokkuutensa ja konkreettisuutensa vuoksi

Virallinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen poliittisten instituutioiden kautta on haastattelemieni aktivistien mielestä liian hidas ja osalle näin turhauttavakin vaikuttamisväylä – laittomat suoran toiminnan keinot tarjoavat konkreettisen, suoran vaikutusmahdollisuuden. Toisaalta heidän mielestään myös lailliset keinot ovat tärkeitä laittomien rinnalla. Käyn tässä alaluvussa läpi näitä aktivistien argumentteja heidän omien perustelujensa kautta.

Laittomia iskuja tekevät eläinoikeusaktivistit eivät tee laittomuuksia saadakseen niillä itselleen maallista mammonaa kuten esimerkiksi varkaat, vaan laittomuudet liittyvät heillä politiikkaan, oikeudenmukaisen kohtelun vaatimukseen muita olentoja kohtaan. Iskujen tekijöiden rikosrekisterit ovatkin usein täysin puhtaita ennen kuin he ovat ehkä jääneet kiinni eläintenvapautusiskuista. Purmonen selittää (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 232):

”Vaikka olen rikkonut lakipykälää muun muassa pelastamalla eläimiä koe-eläinkasvattamoista ja olen yrittänyt iskeä turkistarhalle, en muuten ole mitenkään rikollinen. En varastele tai ole väkivaltainen, enkä hanki itselleni mitään taloudellista etua lakia rikkomalla tai riko lakia huvikseni. Lain rikkominen on minulle aina ollut tietoinen valinta ja olen päätenyt siihen pitkällisen

harkinnan jälkeen poliittisiin, käytännöllisiin, järkeen ja tunteisiin perustuvista syistä.”

Olennaista keinojen yleisessä radikalisoitumisessa neljännen protestiaallon aikana oli Konttisen ja Peltokosken tutkimuksen (2004, 18) mukaan *”lisääntynyt tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen ja intohimoinen uuden suunnan etsiminen”*. Juppi toteaa väitöskirjassaan (2004, 216): *”Osaltaan siis radikaalien ja jopa laittomien toimintakeinojen hyväksyminen kytkeytyy koko parlamentaarista poliittista järjestelmää kohtaan esitettyyn kritiikkiin: jos järjestelmää ei koeta sen enempää legitimiinä kuin tehokkaana ja kansalaisille toimintamahdollisuuksia tarjoavana kanavana, on turvaututtava edustuksellisen järjestelmän ohittamiseen, suoraan toimintaan.”* Eläinaktivisti Salla Tuomivaara (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 29) on kuvannut Oikeutta Eläimille -järjestön syntymotiiveja muun muassa näin:

”Puhuimme mielenosoituksista, infopöydistä, tempauksista, kaikesta siitä toiminnasta, johon vakiintuneilla järjestöillä ei tuntunut enää riittävän aikaa ja voimavaroja. Vanhoilla järjestöillä oli myös maineensa suojeltavanaan. Ne istuivat työryhmissä, lobbasivat eduskunnassa, tekivät yhteistyötä eläintuotannon edustajien kanssa eivätkä halunneet vaarantaa tätä asemaa radikaaleilla kannanotoilla tai repäisevillä tempauksilla.”

Tuomivaaran (emt, 29–30) mukaan eläinsuojelujärjestöjen toimintatavoissa ei sinänsä ollut mitään väärää, päinvastoin, mutta niiden ei koettu olevan riittäviä keinoja herättämään julkista keskustelua alati huonontuneesta eläinten kohtelusta. Nämä syyt ovat osaltaan olleet vaikuttamassa myös eläintenvapauttajien toimintaan. He ovat kokeneet, että myöskään Oikeutta eläimille -järjestön käyttämät taktiikat eivät yksin riitä, vaan niiden ohessa tarvitaan myös laitonta suoraa toimintaa. Anonyymi-lehdessä (1996, nro 1, s.5) nimetön EVR-aktivisti kertoo:

”Eläimiä murhataan päivä päivältä enemmän ja enemmän, eivätkä nämä järjestöt (laillisesti toimivat) ole saaneet aikaan juurikaan olennaisia muutoksia eläinten oloissa. Olin niin turhautunut tilanteeseen...Tuntui, ettei eläimistä rahansa saava saasta lopeta, jos minä sitä heiltä kyltti kädessä pyytäisin. Näytti ettei ole muuta keinoa pysäyttää eläinten murhat kuin suora toiminta. Toki olen nykyään sitä mieltä, että tarvitaan myös laillisia järjestöjä.”

Muutoksen Kevät -lehdessä (nro 11, 1998, s.12) EVR-aktivistit selittävät:

”yksilön vaikutusmahdollisuudet yhteiskunnassa ovat hyvin rajalliset. Emme usko lakiin

ehdottomana totuutena, eikä lain puitteissa toimimalla aina saada haluttuja tuloksia aikaan...”

Purmonen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 224) selittää, kuinka hänen laittomien keinojen käyttönsä alkoi turkisliikkeen ikkunoiden rikkomisesta ja kuinka teko aiheutti vapauttavan tunteen:

”Kaikki turhautumiset mielenosoitusten voimattomuudesta tai poliisin harjoittamasta mielivallasta sekä turkiseläinten kohtelusta purkautuivat kerta heitolla. Kirjaimellisesti!”

Samankaltaisia näkemyksiä oli myös kaikilla haastateltavillani: heiltä uupui luottamus pelkkiin laittomilla keinoilla toimimisen tehokkuuteen ja useille laittomien keinojen hitaat tulokset aiheuttivat turhautumista. Laillisia keinoja kuunnellaan heidän mielestään liian huonosti yhteiskunnassamme:

Pete: *”Jos pysyy laillisessa, niin sulla täytyy olla sellanen luottamus, että ne lailliset toimii. Sulla täytyy olla sellanen luottamus, että se yhteiskunnallinen muutos toimii. Täytyy olla myös hirveen kärsivällinen siinä mielessä, että sun täytyy alistua tavallaan siihen, että eletään sellases demokratias, että täytyy odottaa, että suuri osa ihmisistä välittäis näistä asioista niin paljon, että siitä tulis jotain poliittista voimaa, että se vaikuttas poliittisiin äänestysratkaisuihin tai muuta. Ehkä mä en ole niin kärsivällinen.”*

Pekka: *”Lailliset keinot voi olla tehokkaita, mutta niitä hirveen harvoin kuunnellaan esimerkiksi turkistarhauksen suhteen. Turkistarhausta vastaan pystyy hyvin heikosti kamppailemaan laillisin keinoin.”*

Haastattelija: *”Kuinka paljon sun mielestä turhautuminen on vaikuttanut laittomien keinojen valintaan?”*

Jutta: *”On varmasti aika paljon. Ihmiset on kattoneet sitä, että parikymmentä vuotta on ollut sellasta eläinsuojelutoimintaa, mutta sillä on saatu jotain pieniä muutoksia johonkin lakipykäliin, tai kosmeettisia muutoksia, jotka ei oo oikeesti hirveesti muuttanu eläinten oloja mihinkään suuntaan. Tai kyllä nyt varmaan mieluummin jokainen vaikuttas laillisesti, jos sillä saisi tuloksia aikaan, mutta nyky-yhteiskunnassa taloudella ja rahalla on niin suuri vaikutus. Sitten just se, mistä*

saa taloudellista hyötyä, se menee elämän edelle, minkä vaan elämän, luonnon tai ihmisen tai eläimen. Se on varmasti just aika suuri osa siitä, että miksi ihmiset ovat lähteneet siihen, että yrittää sitten vaikuttaa siihen talouteen. Muutenkin rahalla on niin paljon valtaa, että ei siinä pienen ihmisen sana paina yhtään mitään, tai mitkään argumentit.”

Lauri: *”Sä voit pitää niin paljon meteliä mielenosoituksen yhteydessä kuin sä haluat, mutta silti ne ei muutu. Siinä voi tavallaan mennä vuosikausia: sä meet ja jaat lentolehtisiä turkisliikettä vastaan ja siltikään se ei mene kiinni se paikka. Mutta sitten sä meet sinne ja laitat paskaks sen liikkeen tarpeeksi usein, niin siinä ei välttämättä mene kauaakaan, kun se sulkeutuu. Tavallaan siinä voi suoraan iskeä siihen tai aiheuttaa taloudellista vahinkoa. Kumminkin raha on se, joka joissain asioissa on se, miks ihmiset sitä tekee.”*

Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletissa (s. 4) kirjoitetaan, että lainmukaisesti toimivilla järjestöillä on rajansa, sillä ihmisten saaminen kiinnostumaan tehotuotannon ja teurastamoiden todellisuudesta ja muuttamaan ajatteluaan sekä elämäntapojaan on erittäin vaikeaa ja suuritöistä. Tämän lisäksi ”valtaa pitävillä” on pamfletin mukaan intressinä vain ajaa omia intressejään, eivätkä kaikki ihmiset vain välitä eläinaiheesta. Tämä ei koske vain eläinoikeuksia vaan koko yhteiskuntajärjestelmää:

”Emme pysty lopettamaan eläinten ja luonnon riistoa, joka on erottamaton osa järjestelmän taloutta (“Suomi elää metsästä”, “Suomi on turkistarhauksen kärkimaita” jne.), emme myöskään pysty saavuttamaan ihmisten sorron lopettamista ja vapautta reformistisin keinoin nykyjärjestelmän puitteissa. Harvainvalta (“demokratia”), jonka talous perustuu jatkuvaan kasvuun, omaa kuitenkin täysin eri arvot kuin mitä me vaadimme, eikä se tule antamaan periksi saavutettuja etujaan, asemiaan ja tulonlähteitään.”

(Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletti, s. 8)

Lailliset keinot eivät pamfletin tuntemattomiksi jäävien kirjoittajien mielestä yksin riitä. EVR-esittelytekstissä (www.elaintenvapautus.net/tukiryhmä.php) sanotaan ihmisiä ajavan tehokkuuden lisäksi laittomaan suoraan toimintaan sekin seikka, että:

”laillisten keinojen käyttöä on hankaloitettu. Esimerkiksi poliisi kuvaa laillisiin mielenosoituksiin osallistuvia ihmisiä, ja Tampereella ja Helsingissä se sakotti ihmisiä lentolehtisten jakamisesta.”

Kuten aiemmin mainittu, myös Purmonen koki yhdeksi syyksi laittomille keinoille myös ”poliisin harjoittaman mielivallan” aktivisteja kohtaan. Haastateltavistani Heli korosti myös, että hänellä on tunne, ettei hän joka tapauksessa ole koskaan saanut päättää mistään asiasta. Toisaalta, vaikka esimerkiksi kansanedustajilla olisi halua muuttaa lakeja paremmiksi vaikkapa eläinten kannalta, loppupelissä se on kuitenkin hänenkin mielestään raha joka puhuu. Talouden kannalta kun ei ole parempi asia, että eläinten hyvinvointiin satsattaisiin enemmän. Hyvin samaa sanoi myös Lauri: lait on hänen mielestään tehty valtaapitävien ja talouden näkökulmasta.

Haastattelija: *”Eiks se tunnu sit pahalta, että kun lait on yhdessä ihmisten päättämiä, että rikot yleistä tahtoa vastaan?”*

Heli: *”Mulla on se olo, että mä en oo täs maailmas saanu päättää yhtään mitään. Jos oisin saanu päättää, niin noin ei olisi... Mä koen, että niille ihmisille mä en tee mitään, ne ei oo se mun kohde. Aattelen siinä niitä eläimiä – että miten tommonen voi olla laillista, sallittua, jonkun elinkeino.”*

Haastattelija: *Etkö koe, et pystysit päättämään vaikka hakemalla eduskuntaan?*

Heli: *”Mitä mä oon seurannut, mitä jossain eduskunnassa on, niin en tiedä mikä henkilövaihdos pitäis tapahtua, että asiat muuttuisi. Kuitenkin taloudelliset asiat on ne, mitkä näkyy kaikessa päättävän.”*

Samaa argumenttia aineistoni aktivistit käyttivät pitkälti myös syiksi, miksi he toimivat tai ainakin kannattavat monenlaista muutakin kansalaisjärjestötoimintaa: jotta eläinten tai ihmisten oikeuksia voisi parantaa, koko yhteiskunnassa pitäisi tapahtua merkittäviä muutoksia eli näidenkin eteen pitäisi tehdä työtä. (ks. lisää luvuissa 5&8)

Laittomia keinoja käyttävät aktivistit eivät silti vanno yksin laittomien taktiikoiden nimeen. Muutoksen kevät -lehdessä (nro 11, 1998, s.12) EVR-aktivistit selittävät, kuinka laittomat keinot ovat keinoja muiden joukossa: on myös tilanteita, joihin laittomat taktiikat eivät sovi. Laittomista taktiikoista kiinni jäänyt Joni Purmonen (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 216) sanoi käyttäneensä 99 prosenttia ajastaan laillisen kampanjoinnin parissa, tarkoittaen ilmeisesti aktivismin parissa viettämästään ajasta. Samoin haastateltani painottivat niin laittomien kuin laillistenkin taktiikoiden tärkeyttä, kuinka molempia tarvitaan. Useimmat sanoivat toimivansa periaatteessa sekä laittomilla että laillisilla keinoilla, vaikkakin eri määrin.

Timo: *”Mun mielestä kaikki toimintakeinot on tosi tärkeitä ja kaikki toimintakeinot tavallaan yhdessä ajaa sitä asiaa parhaiten eteenpäin.”*

Haastattelija: *”Mites taktiikoista, sä ite käytät ilmeisesti sekä laittomia että laillisia taktiikoita?”*

Jutta: *”Joo”*

Haastattelija: *”Onks sulle jompikumpi tärkeempää? Missä suhteessa sä käytät niitä?”*

Jutta: *”Molemmat on tärkeitä ja molempia tarvitaan. Ehkä laitton suora toiminta on sen takia tärkeätä, että kuitenkin (laillisesti toimivia) eläinoikeusaktivisteja on määrällisesti enemmän kuin niitä, jotka tekee sitä laitonta toimintaa. Että ehkä just ajattelen usein niin, että mitä tekee ihmiset vähiten tai mitä kuitenkin tarvitaan lisää. Mutta on ne molemmat kuitenkin tosi tärkeitä, ne tukee toisiaan, että ei voi olla toista ilman toista, tai voi olla laillista ilman laitonta, mutta se ei välttämättä johda niin nopeesti tuloksiin. Kyllä ne on yhtä tärkeitä.”*

Lauri: *”Kai sitä sillee tavallaan näki sen, että laittomalla suoralla toiminnalla voi tavallaan nopeuttaa asioita, esimerkiksi turkisliikkeiden kiinnisaamista tai sulkeutumista ja turkistarhoille tehdä paljon enemmän vahinkoa kuin mielenosoituksilla. Että niillä on merkitystä, mutta väheksymättä mitenkään laillista toimintaa, että se on yhtä tärkeätä, joissakin tapauksissa tärkeempääkin, että ei kaikkiin tapauksiin laitton, suora toiminta soviikaan.*

Yksi vastaajistani sanoi jättäneensä lailliset keinot lähes kokonaan pois laittomien ”tieltä”, jotta minimoisi kiinnijäämisvaaran. Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletin kirjoittajat ovat olleet asiassa ehdottomia, sillä he suosittelivat lopettamaan kaiken muun eläinoikeusliikkeessä toimimisen samalla, kun henkilö siirtyy laittomien iskujen tekijäksi. Tämä siksi, koska poliisi on erittäin kiinnostunut laillisestikin toimivista aktivisteista esimerkiksi kuvaamalla näitä mielenosoituksissa.

Haastateltavilleni oli tärkeää laittomien suoran toiminnan keinojen käyttämisessä myös se, että he tunsivat niiden kautta tekevänsä jotain konkreettista ja suoraan kohteeseensa, oikeiksi katsomiensa asioiden puolesta:

Matti: *”...ennen kaikkea mulle siinä se suoran toiminnan aspekti on tärkeätä, et vaikkei se olis*

laitonta ni se, et sä vaikutat suoraan siihen kohteeseen, tai vaikutat suoraan ite siihen asiaan, sen asian puolesta, minkä mä haluaisin leviävän.”

Pekka: *”Siitä tulee myös itelle voimakas tunne, et tekee jotain konkreettista.”*

Lauri: *”...se on konkreettista, varsinkin eläinten vapautuksessa. Siinä tavallaan vapautetaan niitä eläimiä konkreettisesti, eli siinä ei ole vaan se, että pelkkää taloudellista vahinkoa.”*

Miksi haastattelemani aktivistit eivät valinneet tavallaan puolitietä: omilla kasvoilla tapahtuvaa laitonta suoraa toimintaa? Jokainen haastateltava sanoi hyväksyvänsä kyseisenkaltaiset menetelmät – joita Suomessa ei ainakaan kukaan ole toistaiseksi käyttänyt eläinoikeusliikkeessä. Kukaan heistä ei ollut halunnut itse ryhtyä kyseisten taktiikoiden käyttäjiksi, koska sanktiot niistä olisivat heidän mielestään epäoikeudenmukaisia eikä taktiikka olisi tarpeeksi tehokas. Heidän mielestään pidemmän päälle toiminnalle olisi vaikea saada jatkuvuutta, ja entistä useampaa eläintä olisi vaikea saada autettua välillisesti (materian sabotoiminen) tai välittömästi (eläinten suora pelastaminen), jos aktivistit jättäytyisivät teoistaan kiinni tahallaan (mm Muutoksen Kevät, nro 11, s.13). Eläinoikeusaktivisti Joni Purmonen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 234 & 237) perustelee kasvottomuutta myös sillä, että henkilöllisyyden paljastaminen tarkoittaisi hänen mielestään samaa, kuin että tekijä hyväksyisi lainsäädäntömme oikeudenmukaiseksi. Purmonen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 235) selittää valinneensa laittomat taktiikat, koska koki avoimet eli rangaistuksiin ”alistuvat” taktiikat riittämättömiksi ja hyödyttömiksi: hänen mielestään ne eivät auttaneet eläimiä tarpeeksi. Pekka näkee hyvänä avoimet iskut, jos niiden tiedotuspuoli median suuntaan on hoidettu hyvin, mutta ei itse jättäytyisi tietien tahtoen epäreiluiksi katsomiensa lakien armoille.

Haastattelija: *”Miten suhtaudut avoimeen eläintenvapautukseen?”*

Jutta: *”Sitä ei oo kokeiltu Suomessa. Mun mielestä se on hyvä juttu kokeilla, mut sitä ei vaan pysty hirveen kauan tekee, tai ne samat ihmiset, kun siitä tulee älyttömiä sakkoja ja korvausvaatimuksia, että ei varmaan pidemmän päälle oo kestävä taktiikka. Mutta kyllä mun mielestä kannattaa kokeilla.”*

Pekka: *”En lähde tuomitsekaan, mutta en näe järkeä, että jäisi kiinni, kun saattaa ehkäistä tulevaa toimintaa. Jos sen jotenkin näkee järkevänä, avoin vapautus on mun mielestä hyvin pitkälle*

mediastuntti, joten jos sen mediapuolen on hoitanu hyvin, niin voi olla haluttuja aikaansaannoksia. Että tehköön, mutta en nää syytä jättäytyä Suomen lakien armoille tämmösissä asioissa, koska mun mielestä ne lait on päin vittua, että miksi mä haluisin Suomen lain alkaa tuomitsee mua tommosista asioista. Että tavallaan mä antaisin hyväksynnän laille, jos jäisin kiinni.”

Tiivistettynä sanottakoon, että laitonta suoraa toimintaa käyttävien aineistoni aktivistien mielestä lailliset keinot ovat yhtä lailla tärkeitä kuin laittomatkin, molempia tarvitaan. Eri asioissa eri taktikat ovat heidän mukaansa tehokkaampia kuin toiset, oli kyse sitten laillisista tai laittomista keinoista. Joissain asioissa jotkut aineistoni aktivistit kokivat laittomat keinot koettiin selkeästi tehokkaammiksi vaikutuskeinoiksi, esimerkiksi turkistarhauksen kohdalla. Lailliset tiet ovat usein aineistoni aktivistien mielestä liian hitaita ja tehottomia väyliä, ja niiden kautta ei kenties itsellä koettu olevan vaikutusmahdollisuuksia. Sen sijaan laittomat keinot tarjosivat konkreettisen ja nopeamman tavan, jolla voi vaikuttaa suoraan haluamaansa protestointikohteeseen. Omilla kasvoilla tapahtuvia laittomia eläintenvapautusiskuja kannattivat kaikki aineistoni aktivistit, mutta he eivät eri syistä olleet itse niihin valmiita esimerkiksi, koska ne eivät olisi tarpeeksi tehokkaita ja koska ne olisivat heidän mielestään epäoikeudenmukaisia tekijöilleen väistämättä koituvien sanktioiden vuoksi.

10.4. ”Yhteiskunnalliset muutokset maailmalla ovat vaatineet lakien rikkomista”

Radikaalimman siiven eläinoikeusaktivistit ovat perustelleet laittoman suoran toiminnan keinoja myös historian esimerkeillä. He ovat korostaneet, kuinka suuret yhteiskunnalliset muutokset ovat usein saaneet vauhtia lainrikkomisen kautta, esimerkiksi orjien, juutalaisten ja naisten oikeuksien kohdalla, samoin esimerkiksi työväenliike laittomien lakkojen kautta. Lain rikkomisella on epäoikeudenmukaisia lakeja saatu muutettua oikeudenmukaisemmiksi. Myös Salla Tuomivaara käyttää historian esimerkkiä Ulos häkeistä! -kirjassa (1998, 208): *”Monia hirmutekoja olisi historiassa estetty tapahtumasta, jos ihmiset olisivat ottaneet oikeuden omiin käsiinsä, väkivallattomasti. Lähes kaikki ovat valmiita hyväksymään tämän periaatteen itselle rakkaiden arvojen kohdalla, ihmisoikeuksien, värillisten oikeuksien, naisten oikeuksien – mutta ovatko eläimet tarpeeksi tärkeitä?”*

(väkivallattomasti-sanana korostaminen Tuomivaara.)

Aamulehdessä (7.9.1997, lainattu Juppi, 2004, 215) haastateltu Muutoksen kevät -lehden

päätoimittaja Ville Lähde selitti, kuinka lain rikkominen ei saisi olla koskaan moraalisuuden raja. Hän puolusteli tätä historian esimerkeillä:

”Lähde luettelee pitkän rimpsun lakien rikkomista edellyttäneitä suuria yhteiskunnallisia muutoksia naisten oikeuksista orjuuden lakkauttamiseen.”

Purmonen puolustelee eläinliikkeen laittomia toimintataktiikoita sillä, että orjuuden vastustajat käyttivät vastaavanlaisia taktiikoita 1800-luvulla Yhdysvalloissa pelastamalla orjia plantaaseilta, salakuljettamalla heidät Kanadaan ja sabotoimalla orjia käyttävien firmojen omaisuutta (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 227–228). Hänen mielestään – vaikkei eläimiä voikaan suoraan verrata ihmisiin – orjuuden vastaisen suoran toiminnan esimerkit kuvastavat myös eläinten vapauttajien tuntemuksia. Yhtä lailla jokainen orjuudesta pelastettu ihmisyksilö kuin jokainen turkistarhalta tai eläinkokeista pelastettu eläinyksilökin on hänen mielestään pelastamisen ja pelastamiseen liittyvän riskin arvoinen. Haastateltavani kertoivat vastaavia esimerkkejä. Jutan mielestä kaikissa isoissa vapautusliikkeissä on käytetty suoraa toimintaa ja se on tuottanut tulosta. Hän käytti esimerkkinä juutalaisten ”laitonta” pelastamista natsi-Saksan kynsistä. Myös Matti mainitsi juutalaiset:

Matti: *”...kyllähän maailmasta löytyy esimerkkejä. Jos amerikkalaiset sotilaat hajotti Auswitchin portit, ne rikko Saksan lakeja. Tai orjien vapauttajat. Mun mielestä laki ei koskaan saa olla semmonen, että se sortaa vähemmistöä tai nyt täs tapaukses eläimiä, jotka ei edes ole vähemmistöä. Niin tällaista lakia mun mielestä on oikeus rikkoo.”*

Lauri puhui myös naisten ja tummaihoisten oikeuksista, Janne yleisesti lain rikkomisesta historiassa ja nykypäivässä:

Lauri: *”...kyllä tavallaa löytyy historiastaki aika paljon laittoman toiminnan perusteita ja esimerkkejä. Kuten naisten oikeudet, miten naisten äänioikeus on aikanaan saatu, että jotkut suffragetit pisti paikkoja palamaan ja käytti sabotaasia tosi paljon. Ja työväenliike on käyttänyt vuosia laittomia keinoja ja mustien kansalaisoikeusliike myös...Tavallaan monissa muissakin asioissa on alettu rikkoa lakia, esimerkiksi naisten oikeuksissa ja mustien oikeuksissa, nekin on alkaneet rikkomaan niitä lakeja, mitkä ne on nähneet vääriksi.”*

Janne: *”Eihän laki kuitenkaan kerro sitä, että mikä on oikein ja mikä väärin. Onhan kautta historian lain nimissä tehty niinku ihan mitä sattuu ihmisillekin, ja se on ollu ihan sallittua, että tollaseen nähden ei se oo kauheen vaikee ajatella, että se laki, mitä mä rikon. Laithan on sellasia, mitkä elää ja muuttuu, et ei lait oo mitään sellasia juttuja, mitkä on vaan olemassa, vaan ne elää yhteiskunnan ja tilanteiden mukaan.”*

Tiivistelmänä sanottakoon, että laitonta suoraa toimintaa käyttävät eläinoikeusaktivistit käyttävät yhtenä moraalisena perusteena iskujen oikeutukselle historian esimerkkejä: vapaustaisteluissa kautta aikojen on käytetty yhteiskunnallisen muutoksen vauhdittajina laittomia keinoja esimerkiksi naisten, tummaihoisten ja juutalaisten oikeuksia haettaessa. Haastateltavani haluavat ulottaa saman oikeutuksen laittomien toimien käyttöön ihmisten hyväksi toimimisesta myös eläinten puolustamiseen.

10.5. Iskujen tekijöille mediajulkisuus ei ole itseisarvo

Julkisuus on uusille yhteiskunnallisille liikkeille ehdoton elinvoiman edellytys, jotta ne kykenisivät tuomaan uusia, vaihtoehtoisia ajattelumalleja yhteiskunnalliseen keskusteluun (ks. esim Konttinen, 2003, Juppi, 2003&2004 ja Pyykkönen 2003). Lundbomin mukaan monet eläinliikkeen toimijat ovat hyväksyneet vapautukset tai laittomat suoran toiminnan iskut, koska ne ovat saaneet osakseen paljon julkisuutta (2001, 62). Mutta millaista tämä julkisuus on ollut? Suojelupoliisin tutkija Kalliala (2005) esittää, että aktivistit onnistuivat tavoitteissaan vain osin, koska julkisuus pikemminkin kääntyi heitä vastaan. Journalistiikan tutkija Pirita Juppi sanoo eläinoikeusliikkeen mittelöivän saman ongelman kanssa kuin muutkin yhteiskunnalliset liikkeet ja protestit: *”Radikaalit ja dramaattiset toimintatavat, jotka varmimmin takaavat julkisuuteen pääsyyn, jättävät varjoonsa maltillisen ja lainkuuliaisen toiminnan ja tuottavat negatiivista julkisuutta ja kielteisiä reaktioita”* (2004, 238, ks myös emt luku 5.3).

Eläinoikeusliikkeen toiminnan muoto eli radikaalien, laittomien keinojen käyttäminen on kiinnostanut mediajulkisuutta enemmän kuin liikkeen ajamat tavoitteet: eläinten oikeudet ovat julkisuudessa hautautuneet keinojen varjoon. Toisaalta eläinoikeusliikkeen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole ollut ainoastaan jyrkentyntä asenneilmasto ja kiristynyt sosiaalinen kontrolli, vaan Jupin mielestä liike on saavuttanut pieniä ”voittoja”: mediakeskustelu on pakottanut esimerkiksi turkistarhaajat ja eläinkokeiden tekijät perustelemaan toimintaansa julkisesti.

”Julkisessa keskustelussa joudutaan siis reagoimaan eläinoikeusliikkeen esittämään haasteeseen – esimerkiksi turkistarhauksesta kirjoitettiin vuosituhannen vaihteessa harvoin juttua, jossa ei olisi millään tapaa viitattu tarhausta kohtaan esitettyyn kritiikkiin” (emt, 278). Kunnia näistä saavutuksista ei tosin Jupin sanoin lankea vain eläinoikeusaktivisteille, vaan myös eläinsuojelijoille ja aiheesta kiinnostuneiden poliitikkojen aloitteellisuudelle – mutta eläinoikeusliikkeen rooli on silti ollut keskeinen siinä, että teema on edes säilynyt otsikoissa ja toisaalta *”politisoitunut Suomessa siinä mitassa kuin nyt näyttää käyneen”* (emt, 278). Jupin näkemys on, että liike on vaikuttanut enemmän poliittisiin päättäjiin kuin suureen yleisöön. (emt, 238 & 278).

Voima-lehdessä (3/2005) vuosi väitöskirjansa julkaisun jälkeen Juppi selittää: *”Tutkimukseni pohjalta tuntemukseni kuitenkin on, että iskut ovat menettäneet voimansa. Nyt uutisoidaan enää yksittäisiä iskuja, eivät ne nosta eläinkysymyksiä keskusteluun. Kaikesta huolimatta eläinliikkeen pitäisi olla ylpeä siitä, mitä uutta se on tuonut Suomeen. Vaikka suuria näkyviä muutoksia ei ole saatu aikaan, eläimiin liittyvät kulttuuriset merkitykset ovat olleet kymmenen vuoden ajan liikkeessä, kun eläinliike on niitä hämmentänyt. Kulttuuriset muutokset vain ovat hitaita prosesseja, vievät sukupolvia.”* Jupin aineisto loppuu vuoteen 2000. Olisikin mielenkiintoista päästä lukemaan tutkimusta, millaista mediajulkisuus on kauttaaltaan ollut viimeisimpien ”iskujen” eli salakuvausten osalta vuosina 2007 ja 2008. Näppituntumalta median kirjoittelu on ollut huomattavasti positiivisempaa kuin esimerkiksi turkistarhaiskujen kohdalla, vaikka kritiikkiäkin toki on ollut roimastikin.

Purmosen mielestä julkisuutta havitteleva eläinoikeusliikkeen tekemä kansalaistottelemattomuus sai osakseen vain huonoa julkisuutta, joten laittomat taktiikat olivat parempi keino (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 235). Omat kokemukseni eläinoikeusliikkeestä sekä kirjoitukset aktivistien omissa lehdissä osoittivat myös, että yleisesti ottaen eläinoikeusaktivistit eivät olettaneet saavansa ”hyvää julkisuutta” mediassa myöskään iskuja miedommista kansalaistottelemattomuustempauksistakaan. Eläinoikeusaktivisti Juho Vuori kirjoitti osuvasti Sudenhetki -lehdessä tuntemuksistaan mediasta ja eläinoikeusaktivistin ”työstä” (1/1997, s. 11): *”Eläinoikeusaktivistina on tottunut siihen, että oli tehty työ millaista tahansa, media suhtautuu siihen nuivasti.”* Samaan liittyy myös Tuomivaaran kirjoitus niin sanotusti onnistuneista eläintenvapautuksista (Tuomivaara ja Purmonen, 1998, s.38): *”Vuonna 1995 vapautettiin myös haukiputaalaiselta tarhalta kesäkuun loppupuolella noin 50 kettua ja porvoolaiselta tarhalta syyskuussa 110 kettua. Nämä vapautukset sujuivat niin hyvin, että niitä olisi ollut hyvin vaikeaa kääntää vapauttajia vastaan. Tästä syystä ne kumpikin jäivät vain pienen paikallislehden uutisoimiksi. Jos eläinliikkeen laittoman toiminnan teosta ei löydy jotain*

helposti moitittavaa, jää uutisointi yleensä todella vähäiseksi.” Myös useimmat haastateltavistani olivat kriittisiä sitä ajatusta kohtaan, että valtamediasta olisi hyötyä eläintenvapautuksista kirjoitettaessa – koska media aina tuomitsee ja haastateltavieni mielestä myös vääristelee asioita. Mediajulkisuus oli heidän mukaansa huonoa eläinoikeusaktivismia kohtaan usein joka tapauksessa, olivat kyseessä sitten lailliset tai laittomat keinot. Heidän mukaansa iskuja ei tehdä julkisuuden tavoittelun takia.

Haastattelija: *”Minkä verran iskuissa ni haetaan mediaa vai haetaanko?”*

Jutta: *”Ei, koska ei sitä tehdä median takia vaan niitten eläinten.”*

Haastattelija: *”Mutta eikö se edistäis, jos saisi hyvää mediaa, että ihmisten mielipide kääntyis sit hyväksikäyttöä vastaan?”*

Jutta: *”Ei se sillä käänny, niillä iskuilla, vaan just sillä tiedottamisella ja henkilökohtaisella vuorovaikuttamisella ihmisiin, että ne saa oikeeta tietoo. Onhan siinä monta eri puolta.”*

Lauri: *”Mut en mä koskaan itte aattele, että millaista mediaa tästä tulee, että se on niinku periaatteessa siinä tilanteessa aivan sama. Koska sitten monesti laillinen toimintakin leimataan samalla tavalla ja sit on sama tulos. Että ajattelee, että parempi mennä ja tehdä jotain suoraan konkreettista ja aiheuttaa taloudellista vahinkoa ja pelastaa eläimiä ja muuta, kuin se että mennä pitää jotain mielenosoitusta ja siitä ei tuu ku paskaa niskaan vaan ja tavallaan ei oo saavutettu mitään.”*

Haastattelija: *”Eikö pelota, että kääntää ihmisiä sitä asiaa vastaan, sellainen uutisointi?”*

Heli: *”Mua se ei kauheesti haittaa. Tuntuu, että ne ihmiset, jotka sen takia menis niinkö eläinoikeudellisesti taaksepäin, niin ei ne sitten ole sellaisia ihmisiä muutenkaan, jotka ois valmiita tekemään asioita oman elämänsä kohdalla.”*

Timo: *”Siis se media ja sen positiiviset ja ei-niin-positiiviset jutut ei varmasti kenellekään iskun tekijälle oo se, minkä takia lähtee tekemään jotain.”*

Pekan ja Peten mielestä mediahuomion arvo riippuu myös kohteesta: turkisteollisuuden kohdalla

sillä ei ole väliä, kanojen ja koe-eläinten vapautuksissa on. Pete ei suosittelisi tekemään turkistarhaiskujen kohdalla lainkaan lehdistötiedotteita.

Pekka: ”Se riippuu hirveesti kohteesta...kun kyse on turkisteollisuudesta, niin sillä julkisuudella ei oo hirveesti väliä. Mut sit jos kyse on, vaikka tää kanojen vapautus, se ois ollu hirveen kiva jos ois saanu siitä jotain julkisuutta aikaiseksi. Mutta jollain turkisteollisuuden alasajamisella ja julkisella mielipiteellä ei oo juuri mitään keskinäistä vaikutusta. Julkinen mielipide ei kaada turkisteollisuutta, ni sinänsä se, ei nyt merkityksetöntä, mutta hirveen vähän sillä on väliä.”

Pete: ”Eläinten vapautuksesta mä haluan niin paljon mediaa kuin vain mahdollista, siis noista niin kuin pelastamisista, en niinkään irtilaskemisista. Mä oisin itse asiassa vähän vastaan, että tekis jotain lehdistötiedotteita...Koska ne on kuitenkin laittomuuksia ja ne vaan lietsoo enemmän jengiä sitä vastaan. Ainoa hyöty, mitä siitä vois saada, on että tarhaajat tulee tietää siitä. Mutta muut tarhaajat tulee tietää joka tapauksessa, niillä on ne omat systeemit, mitä kautta tulee se tieto, että siellä oli isku. Se mentaalinen vaikutus on siellä, et sitä on turha lehtiä palstalle levitellä. Mutta sitten taas jos jotain eläimiä pelastetaan jostain kasvattamoista tai laboratorioista – niin paljon vaan mediaa kuin mahdollista saada, se on se koko liikkeen ydin mun mielestä. Että ihmiset menee ja hakee eläimiä pois.”

Toisaalta haastateltavat näkivät, että alkuperäiset kettutyöt nostivat eläinoikeusasian pöydälle ja julkisuuteen. Varsinkin Jutta ja Janne muistuttivat, että myöhemminkin iskut ovat avittaneet turkistarhausta ja koko eläinoikeusteemaa parrasvaloon. Samaa tähdentävät myös Muutoksen kevät-lehdessä (11/1998, s. 12) haastatellut EVR-aktivistit, joiden mielestä eläinoikeusliike olisi ilman suoraa toimintaa saanut julkisuudessa huomattavasti vähemmän huomiota: heidänkin mielestään suoran toiminnan laittomat iskut aiheuttivat eläinoikeuskeskustelun heräämisen. Samoin iskujen saama media on voinut haastateltavieni mielestä olla merkittävää aktivisteille osoittaen, ettei liike ole kuollut, vaan on elossa ja voimissaan. Pekka puolestaan painotti myös ihmisten medialukutaitoa: kaikkea lehdistä luettua ei uskota eläinoikeusaiheidenkaan kohdalla:

Jutta: ”Niin siis se just, että kun iskuja tapahtuu, niin saa median kiinnostumaan. Esimerkiksi vuoden 2000 syksyllä iskuja tapahtu ja niistä oli mediassa paljon, niin ihmiset tai niinku kaikki ihmiset tai toimittajat kiinnostu siitä aiheesta ja tuli hirveesti keskusteluohjelmia ja kaikkea mahdollista. Ja niitä muitakin aiheita ehkä ruvetaan ajattelee, että vaikka tehdään vaikkapa veganismista dokumentti. Kyllä se näytti muille ihmisille, että ei se liike ollut kuollut ja näytti myös

niille omille ihmisille että hei, tollasta on taas tapahtunu. Että jos ei nyt oo hirveen tiiviisti yhteydessä kaikki aktivistit tai oo jollain listalla, niin voihan se inspiroida symppaavia ihmisiä, että tollasta on taas tapahtunu. Ja en nyt välttämättä usko, että se huonompi mediakaan ois välttämättä pahasta, onhan se selkeetä, että siitä on tullut sellanen poliittinen kysymys eläinten kohtalosta noitten iskujen jälkeen, sillä tavalla se pysyy sellasessa keskustelussa. Kyllä jokaisella on silleen mielipide asiasta, yleensä se on niistä iskuista, mutta että ihmiset on joutunu ehkä pohtii niitä asioita kuitenkin. Että ei sillä haeta mediaa, ei se oo se juttu, että sit sellaiset mediastuntit ja muut tapahtumat on enemmän. Mut siitä tulee mediaa, ja ei se välttämättä oo huono asia.”

Janne: ”Ja sitten se, et kun näistä iskuista kuitenkin, ei aina mutta usein, saa julkisuutta, lehdissä, ni sehän pitää ne asiat, että voi tuoda ne julkisuuteen tai keskusteluun tai pitää ne siellä yleisenä keskusteluaiheena. Saahan iskuista paljon negatiivistakin palautetta, mutta mun mielestä se on tärkeitä kuitenkin, että pysyy siellä keskusteluissa, koska kyllä se aiheuttaa sen, et ihmiset sit miettii noita asioita. Että jos ei niitä iskuja tekis kukaan, niin ei noita asioita tai harvempi niitä sit miettis ollenkaan.”

Pekka: ”Media kritisoi hirveesti, mut mä uskon myös, et ihmiset osaa lukea mediaa muullakin tavalla kuin pelkästään sillä median antamalla tavalla. Vaikka jossain päämedioissa lukee, mitä lukeekaan, niin ihmiset kuitenkin osaa olla mediakriittisiä. Tai vaikka esimerkiksi ton Kokkolan iskun jälkeen media repes ja kaikkialla haukuttiin ekoterroristeiks sun muuta, mutta se vaikutus ei näkyny ollenkaan pöydän pidossa esimerkiksi, infopöydän pidossa kaupungilla. Et siellä päinvastoin ihmiset tuli suunnilleen vaan antaa lisää rahaa ja sanoo, et hienoo et tällasta toimintaakin tapahtuu. Mikä mun mielestä osittain kertoo siitä, et ihmiset ei ookaan niin sokeita. Mä oon ittekin hirveesti pelänny sitä, että ihmiset lukee orjallisesti jotain Helsingin Sanomia tai muuta vastaavaa, ehkä ne kuitenkin vähän kriittisemmällä silmällä lukee sitä.”

Iskut ja niiden saama julkisuus on vuosien varrella saanut laillisesti toimivat eläinsuojelujärjestöt kuten Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen ja Animalian ottamaan selvää pesäeroa iskujen tekijöihin ja kritisoimaan heitä. Janne ja Timo kuitenkin näkivät, että laittomat iskut voivat kannustaa myös laillisesti toimivia aktivisteja toimintaan – lähinnä eläinoikeusaktivisteja suojelijoiden sijaan – ja samalla laillinenkin toiminta saa heidän mielestään enemmän näkyvyyttä uutisten joukossa:

Janne: ”Jos tehdään laittomia iskuja ja niistä uutisoidaan, niin mun näkemyksien mukaan se madaltaa laillisen toiminnan uutiskynnystä, koska ihmisiä kuitenkin kiinnostaa tällanen laitton

toiminta. Sitten se on median ja ihmisten mielissäkin helppo sekä hyvässä että pahassa sitten liittää lailliseen toimintaan. Että vaikka positiiviseen sävyyn kerrottu juttu jostain OE:n kampanjasta vaikka, niin sillä on mun mielestä paremmat mahdollisuudet mennä läpi just tällaseen aikaan, kun muussakin yhteyksessä nää eläimet on esillä. Ja kyllä mun mielestä silloin ennen kuin ite aloin tehdä mitään laitonta, niin koin niin, että jos mä sain kuulla jostain, että jossain tapahtunu iskuja, ni itelle toi sellasta innostusta toimia myös niitten laillisten keinojen parissa. Että saa tietää, että on olemassa ihmisiä, jotka ei tavoittele mitään omaa etuaan sillä, vaan laittaa oman itsensä tavallaan peliin eläinten puolesta, niin kyllä se mun mielestä tuo uskoa laillisellekin toiminnalle.”

Timo: ”...eläinoikeusjärjestöjä, jotka ollu mukana kohussa, ni niiden asema on selkeesti parantunu siinä, että miten joku media vaikka suhtautuu niihin...Tai se niitten asema on vahvistunu siinä, et miten ne saa juttunsa läpi.”

Johtopäätöksenä median merkityksestä aineistoni aktivisteille voidaan sanoa, että heidän mukaansa medialta saatu huomio ei ole ollut iskujen itsetarkoitus ja laillistenkin keinojen he näkivät usein saavan vain kielteistä julkisuutta. Negatiivisesta huomiosta julkisuudessa he eivät ole sanojensa mukaan liiemmin välittäneet ja toisaalta sen on nähty myös hyödyntävän aktivistien tarkoituksena pitämällä aiheen julkisuudessa. Muutama haastateltavani näki, että eläinoikeusjärjestöjen aiheet olisivat saaneet enemmän palstatilaa iskujen luoman huomion vuoksi ja kannustavan laillisesti toimivia aktivisteja toimintaan. Pekka ja Pete korostivat median erilaista merkitystä eri kohteissa: eläinten viemisessä kotihoitoon median nähtiin olevan hyödyllistä, kun taas vapautusiskuissa luontoon tai muissa keinoissa kuten tuhopoltoissa mediahuomiosta ei heidän mukaansa olisi hyötyä. Pete ei kannustanut jälkimmäisten kohdalla aktivisteja edes tekemään lehdistötiedotteita. Myös mediatutkija Pirita Jupin mukaan julkisuus on muutoin pääasiassa ollut eläinoikeusaktivisteja vastaan ja nostanut keinot itse aiheen ohi – mutta toisaalta eläinoikeusaihe on noussut julkiseen keskusteluun iskujen ansiosta edes jossain muodossa ja pakottanut esimerkiksi tarhaajat perustelemaan elinkeinonsa oikeutusta.

10.6. Iskut pelottelukeinoina turkistarhaajille

Aineistoni aktivistien mielestä jo pelkkä laittomien iskujen olemassaoleva uhka toimii pelotteena esimerkiksi ja varsinkin turkistarhaajille. Uhka tulee sekä median uutisoimien laittoman suoran toiminnan iskujen kautta – vaikka uutisointi olisi negatiivistakin aktivisteja kohtaan – että

esimerkiksi tarhaajien keskuudessa muitakin informaatioväyliä pitkin, aina tehtyjen iskujen jälkeen. Näin tarhaaja joutuu aktivistien mielestä jännittämään, milloin hänen omalle tarhalleen isketään. Sudenhetki-lehdessä (1/1997, s.28) kirjoitetaan, kuinka syksyn alkaessa alkaa myös eläinten vapautusten aika turkistarhoilla ja tällöin syttyy tarhaajien pelko siitä, että heidän omille tarhoilleen isketään. Samaa kirjoittaa Purmonen:

”Salaa, yön pimeydessä taloudellista voittoa karsien iskevät sabotöörit ovat pelottava uhka: koskaan ei voi olla varma, milloin, kenen toimesta tai mistä suunnasta seuraava isku tulee. Varmaa on vain se, että mikäli yritys tai yksilö jatkaa eläinten hyväksikäyttöä, on se myös potentiaalinen kohde.”

(Purmonen kirjassa Tuomivaara & Purmonen, 1998, 234)

Purmosen mukaan aktivistien kannattaa myöntää pelon aiheuttamisen osuus iskuissa, vaikka iskujen pääasiallinen tarkoitus onkin eläinten vapauttaminen ja taloudellinen sabotaasi:

”Pelon osuutta on turha aliarvioida ja siksi on parempi olla rehellinen ja myöntää, että halusi sitä tai ei, herättää yöllinen sabotaasi eläinten riistäjissä huomattavaa pelkoa. On kuitenkin huomattava, että sabotaasin pyrkimyksenä on ensisijaisesti taloudellisen paineen luominen ja eläinten hyväksikäytön häiritseminen. Pääkohde ei siten yleensä ole eläimiä räykkäävä henkilö, vaan ne välineet ja materiaaliset edellytykset, jolla hän eläimiä räykkää.”

(Purmonen kirjassa Tuomivaara&Purmonen, 1998, 292)

Myös haastateltavani tiedostivat selvästi pelon osuuden iskuissa (henkisistä uhkauksista lisää kappaleessa 12.3):

Pekka: *”Tiedostan sen, että tarhaiskut tuo varmasti tarhaajalle ja sen lähipiirille henkistä painetta, todennäköisesti paljon enemmän kuin mikään puhelinsoitto. Mutta hyväksyn myös henkisen painostamisen.”*

Lauri: *”...esimerkiksi kun turkistarhaaja lukee, että jollekin tarhalle on isketty, niin siitä tulee sellasta tavallaan pelkoa, että milloin ne tulevat omalle tarhalle ja muuta sellaista. Eli samalla se aiheuttaa sitä henkistä painetta muille tarhaajille ja eläinten hyväksikäyttäjille.”*

Pete: *”Olikohan se 1997, olikohan se niin, että oli kolme iskua samana yönä Pohjanmaalla. Sitten pohjanmaalaiset julkaisi niitä valokuvia, missä ne (tarhaajat) oli niitten haulikoiden kanssa. Sitten taas vähä sen jälkeen tuli tällöinen uhkaus (aktivisteilta), että kun te ootte teidän tarhoilla, niin teidän kodit on tyhjänä, niin vahtikaa sitä, tällöinen uhkauskirje. Se painettiin, olikohan se nyt Pohjalaisen etukanteen se koko kirje, semmoista hirveetä paniikin lietsontaa. Se pelasi täysin aktivistien pussiin. Ne ei ite oo varmaan sitä tajunnu, kun se oli vaan uutisarvoinen juttu. Mutta sehän oli ihan loistavaa. Se oli lähetetty aika monelle tarhaajalle, joiden luona oli ollu isku, ei oltu laitettu mihinkään medioihin. Tai on saattanu ollaki medioilleki, mutta se oli lähetetty tyypeille, joitten luona oli ollu isku ja jotkut niistä oli lopettanu tarhauksen siihen.”*

Pekka nosti esiin seikan, että iskut voisivat toimia pelotteena potentiaalisille uusille tarhaajille, jotta he eivät haluaisikaan alkaa tarhaajiksi:

Pekka: *”Se johtuu osittain turkistarhaiskuista, että kukapa haluaa sellasta ammattia ittelleen. Kaiken muun työn lisäksi joutuu miettiä, et tuleeks tänä yönä joku käymään siinä, mikä ei varmasti oo semmonen toiveammatin lisä...”*

Jannen mielestä erilaisilla iskuilla voisi olla vaikutusta tavallisiin turkisten kuluttajiinkin: he saattavat pelätä eläinaktivistin hyökkäävän turkinkantajan kimppuun esimerkiksi spraypullon kanssa, tahrिमalla turkin.

Janne: *”Että on se sit kuluttajillekin, että esimerkiksi mun oma äiti on sanonu, että hän haluais ostaa turkin turkisliikkeestä, mutta ei uskalla ostaa sitä, koska hän ei uskalla kaupungilla kulkea sen turkin kanssa, koska pelkää, että sit hyökkää joku eläinaktivisti. No okei, onhan se ikävää, että se ajattelee noin, mut viime kädessä se on sit kuitenkin niin, että se jättää sen turkin ostamatta.”*

Turkkien tahrimisia tapahtui tietävästi jonkin verran ainakin suomalaisen eläinoikeusliikkeen alkuaikoina, vaikkakin tällainen toiminta jäi tietävästi vähäiseksi. Haastateltavieni mielestä turkisteollisuudessa on parempi ”iskeä” laittomilla keinoilla tuottajien kimppuun kuin kuluttajien, koska vain pari prosenttia Suomessa tuotetuista turkiksista jää Suomeen. Kampanjointia on kyllä tehty turkisliikkeitä kohtaan niin laittomilla sabotaasi-iskuilla kuin mielenosoituksillakin. Saksassa aktivistit ovat turmelleet suuremmissa määrin turkiksia myös tavarataloissa, mikä on pakottanut tavarataloja luopumaan turkisten myynnistä (Keskisuomalainen, 14.3.2004, s.10).

Media uutisoi tarhaiskujen alkuvuosina sitä, kuinka aktivistien luomat pelotteet säikäyttivät myös perheiden lapsia näkemään painajaisia ja rakentelemaan ”kettutyttöansoja”. Haastateltavieni mielestä tarkoituksena ei toki ole säikäyttellä lapsia ja heidän mielestään vanhempien tulisi kantaa vastuu siinä, että he eivät suoltaisi omia ”aktivistipelkojaan” lapsiin. Pete painotti, että aktivistien tulee tiedostaa luomansa paineet:

”...mun mielestä on myös tärkeää, että ihmiset sitten tietää, jotka tekee tällasia iskuja, että se ei oo sitten väkivallatonta siinä mielessä, että sä et loukkaa fyysistä koskemattomuutta, mutta se ei oo kuitenkaan mitään kauheen nättiä. Et siinä mielessä iskut instituutiota vastaan on paljon petsattuja, ja Karttulan kasvattamo tai Kuopion yliopistoa tai rehusekottamo tai suurta turkistarhaa, mitä nää turkistarhat nykyään yhä enemmän ja enemmän on, eli siinä turkistarhaaja ei asu lähelläkään sitä turkistarhaa, joskus ei käy läheskään joka päivä, vaan niistä tulee semmosia vähän isompia yrityksiä.”

Yhteenvedona sanottakoon, että haastateltavieni mukaan laittomat suoran toiminnan iskut voivat toimia myös pelotteena varsinkin turkistarhojen kohdalla. Tarhaajien lapsia kukaan ei halunnut tietten tahtoen säikäyttellä iskuilla. Sen sijaan Suomessa on ollut varsin vähän kuluttajiin kohdentuvia turkisten sabotaasi-iskuja.

10.7. Laittoman aktivismin merkitys tekijänsä identiteetille ja elämälle

Suojelupoliisin tutkija Mari Kalliala esittää väitöskirjassaan (2005), että laittomissa eläintenvapautusiskuissa on kyse ensisijaisesti yhteisön vahvistamisesta ja halusta pitää liike koossa ja toiminnassa. Lisäksi haluttiin ylläpitää tunnetta johonkin kuulumisesta. Kalliala koosti aineistonsa vain ja ainoastaan julkisista lähteistä kuten poliisin arkistoista ja mediasta. Oma aineistoni siis eroaa tästä merkittävästi, kun olen päässyt haastattelemaan itse aktivisteja, jotka ovat itse sanoneet, mitä ovat iskuilla tavoitelleet.

Haastateltavani korostivat iskujen merkityksessä ensisijaisesti niiden yhteiskunnallista vaikutusta, sillä yhteenkuuluvuuden tunnetta saisi heidän mielestään haettua laillisestikin toimivista ryhmistä. Toisaalta iskujen teot tähtäsivät kyllä myös halusta pitää liike koossa ja toiminnassa – kuten oletettavasti mikä tahansa muukin aktivistiliike haluaa pitää liikkeensä toiminnassa. Oma

näkemykseni haastattelujen perusteella on myös, että laittomien iskujen päämäärät ja osaltaan niiden tekemuodot olivat tärkeimpiä motiiveja iskujen teolle kuin yhteenkuuluvuus johonkin ryhmään. Laittomien iskujen tekemisestä ei voi huudella ympäriinsä, vaan teot on pidettävä salassa. Koko laittomien iskujen toimintakulttuuri eli se, että solut eivät olisi juurikaan tekemisissä toistensa kanssa. Tämä puoltaa myös esittämäni näkemystä (toimintamuodoista, soluista, kappaleessa 10.2.) Omat kokemukseni eläinoikeusliikkeessä puoltavat muutenkin tätä näkemystä: kukaan iskuja tehnyt ei tullut kertomaan teoistaan. Haastateltavani myös esimerkiksi kiistivät, että iskuja tehtäisiin kavereiden saamisen ja jännityksen hakemisen toivossa. Pekka oli ainoa, joka myönsi saaneensa jonkin veraa lisää kavereita nimen omaan laittomien iskujen tekemisen kautta.

Haastattelija: *”Mites tämmöset, et sais kavereita sitä kautta tai?”*

Jutta: *”Ei siitä kavereita saa (nauraa). Ei siinä oo mitään muuta, tai siis onhan se jännittävää ja siitä saa sellaisia kiksejä, mutta ei se oo niinku sellanen itsetarkotus. Kyllä varmasti jokainen joka tekee laitonta suoraa toimintaa, niin mieluummin istuis kotona tai tekis jotain muuta kuin rämpis jossain metsässä jalat märkinä ja jossain haisevalla turkistarhalla, sydän kurkussa, että tuleeko joku ampumaan. Varmasti ois mielekkäämpää tekemistä. Että ei se oo, että etsii sitä jännitystä tai jotain...ei muuten tapahdu mitään, jos ei itse tee jotain konkreettista asian eteen.”*

Haastattelija: *Saako iskujen kautta enemmän sosiaalisia suhteita?*

Lauri: *”Ei kyllä. Tietysti ne ihmiset kenen kanssa toimii, mut enemmän mä itte pidän, että se on tavallaan työ, mikä pitää tehdä, enkä sillee että ne ihmiset ois, no totta kai ne on kavereita, mutta että ne ois sitä joka tapauksessa. Mutta että joitakin ihmisiä, esimerkiksi jos tulee uusia, että ei oo aikasemmin toiminut jonkun kanssa, niin se ei se tavallaa paranna sitä, että sitten ois tavallaan enemmän kaveri, vaan ajattelee, että tää on homma, mikä pitää tehdä.”*

Pete korosti, että iskuissa toki on paljon mukavaa jännitystäkin – ainakin joillekin aktivisteille – mutta että kukaan ei tekisi iskuja jännityksen takia ainakaan pidemmän päälle. Muitakin mukaviakin tunteita hänen mukaansa liittyy kyllä tekoihin, mutta ne eivät ole itsetarkoitus:

”Kaikista paras olis, jos nauttis myös vähän siitä jännityksestä ja pystyy hallitsemaan tavallaan sen adrenaliinin, koska se on ihan mieletön. Se on ihan uskomaton fiilis kuitenkin, siinä täytyy olla silleen kylmäpäinen. Jotkut voi mennä ihan shokkiin, ne ei pysty tekeen mitään, ne ei muista, mis on vasen ja missä oikee, menee ihan paskaks ja kusee housuun. Sitten taas toiset on, ett jännää ystävien kans ja on tosi sellasta, intensiivisiä tunteita jakaa joidenkin ihmisten kanssa, sehän on ihan mieletöntä. Sit jos se, ne tunteet on oikealla asialla ni sehän on kans tosi tärkeitä...Kaikki nää fiilikset kuitenkin mistä mä puhuin, ni ne on sivuseikka, koska sit voi mennä Linnanmäelle. Mut sitte taas niitten kieltäminen ois tosi epärehellistä, koska mun elämän siistein aika on ollu ne tietyt jutut, mistä mä oon tosi ylpee.”

Toisaalta jokainen toi kyllä esiin iskujen tuoman merkityksen itselle: he kokivat laittomien iskujen tekemisen hyvää identiteetilleen siinä mielessä, että itse kokee tehneensä jotain hyvää ja oikein, saavuttaneensa jotain konkreettisesti.

Haastattelija: *”Minkälaisia vaikutuksia tällasella toiminnalla on sun identiteetille, tuleeks sulla kokemuksia, et sä oot hyvä ihminen?”*

Matti: *”Niin sulla on sellaset moraaliset periaatteet elämästä, sä haluat toimia niitten pohjalta. Tietysti se antaa sulle jotain, että sä voit toteuttaa niitä omia periaatteitasi. Ei siinä mun mielestä oo mitään eroa, että onko se, toteutatko sä sitä laittomalla suoralla toiminnalla vai jollain muulla keinolla. Että sä haluat toimia niin kuin sä näet oikeaksi, niin totta kai siitä saa sun omalle identiteetille...Se aktivismi on siinä se, et sä oot havainnu ongelman ja myös toimit, etkä pelkästään jää kotiin ajattelemaan sitä, ni on ainakin mulla on se, mikä on muodostunu tärkeeksi omalle identiteetille.*

Pekka: *”Koska mä nään sen laittoman suoran toiminnan niin tärkeenä, kyllä mä veikkaan että se on aika suuri osa mun minäkuvaa ja en varmasti tuntisi itseäni niin eheäksi tai kokonaiseksi ihmiseksi, mikäli mä jostain syystä lopettaisin sen käyttämisen. Toki saattaa tulla semmonen aika vielä että lopettaa, joku muu syy.”*

Jutta korostaa myös, että laittomien iskujen tekemisestä saa itsetunnon lisäksi positiivista energiaa elämälleen sekä organisointikykyä:

”On se aina jos on joku onnistunu juttu ni tosi mieltä ylentävää ja voi saada älyttömästi energiaa ja positiivisuutta ja sellasta elämänvoimaa ja intoa. Ja jos kuulee et jotain tapahtuu muualla ni se on tosi hienoa. Siitä vaan tulee tosi onnelliseks, että ei sitä pysty selittää...oonhan siitä varmaan saanu jotain itsevarmuutta ja sellasta organisointikykyä, että pystyy ite organisoimaan asioita ja miettimään asioita ja joutunu pohtimaan kaikennäköstä, omaa tulevaisuutta ja arvomaailmaa ja niitä kohteita ja miten valita niitä. Onhan se varmasti tehny enemmän hyvää kuin huonoa.”

Vaikka suora toiminta ja aktivismi yleensäkin antaakin haastateltavieni itsetunnolle positiivisia asioita, se tuottaa heidän omasta mielestään myös ongelmia ja stressiä heille: pelko kiinnijäämisestä, pelko että omaa toimintaa seurataan ja salakuunnellaan, pelko luottotietojen menettämisestä ja loppuelämän kestävästä velkavankeudesta. Lisäksi kaikki haastateltavani sanoivat laittavansa iskuihin rahat omista kukkaroistaan, joskus saavansa myös joitain lahjoituksia.

Heli: *”On joutunu oikeestaan miettimään sitä kautta, et jos itte jäis kiinni tästä, et ku periaatteessa koska tahansa voi jäädä kiinni, ni muu elämä saattaa muuttua kokonaan. Et enää ei vois tehdä sellasia asioita, mitä haluis tehdä. Et on yleensäkin joutunu ajattelemaan, et minkä takia täällä yleensäkin elelee. Aluks sellaset asiat oli esteenä, ettei alkanu tekemään tällasta. Mut sit vähitellen ku alko miettimään jotenki et jos kaikkea alkaa pelkäämään, ni eihän täs uskalla kohta mitään tehdä, jos aattelee vaan sitä et minkälaisen työpaikan mä sit saan. Tajus et vois ite alkaa tekee semmosta, missä ei vaikuta et mitä on aiemmin tehny.”*

Janne: *”...Jotenkin tuntuu et itestäki joskus skitsofreeniseltä, et ei oikein puhelimessakaan tiedä, jos joku eo-kaveri soittaa, ni ei haluis puhua ees näistä laillisista toimista puhelimessa, et kyl siitä on tullu vähän sellasta painetta ja tietyssä mielessä stressiäkin, et vähän tylsällä tavalla jännittävää...ei varmaan tarvii miettiä tulevaisuudessa mitään kauheen porvarillista elämää...vaikuttaahan se taloudelliseen elämään, johonkin lainan ottoon... Kyllähän siinä jotain tällasesta tavallisesta elämästä menettää mahdollisuuksia. Mutta en koe menettäväni mitään, mikä ois mulle tärkeitä. En koe, että mun elämänlaatu, että mitä koen hyväks elämäks, niin en menetä sellasia.”*

Pete korostaa myös sitä, kuinka pahalta on tuntunut joutua valehtelemaan ajankäytöstään läheisilleen – elää kaksoiselämää:

Pete: *”Kaksoiselämä on aina aika stressaavaa ja siinä joutuu tekee sellasia valkosia valheita tosi*

läheisille ihmisille. Perhe, vanhemmat, sukulaiset, se on niinku paha, se on niinku todella paha, siis nyt mä puhun että jos jää kiinni, se on erittäin erittäin paha. Ja jollain tavalla se on enemmän noloa, että sä oot tehny sen rikoksen jostain aatteellisista syistä, kuin että sä oisit vaikka vain pölliny itelles videot...Jos sä pöllit itelles videot, ni se on paljon silleen yhteiskunnallisesti hyväksyttävämpää ja sellanen itsekäs rikollisuus on tavallaan sellasta, että sitä sattuu ja tapahtuu, se on sellanne lapsus, niinku moka. Mut aatteellinen rikos on sellanen harkittu et voi ei, nyt tavallaan sinusta ois voinu tulla sitä ja tätä, mut nyt sä teetkin näin...”

Vain Timo kuittasi kysymykseni lähestulkoon niin, ettei hän juurikaan ajattele iskujen seurauksia – hän ei kokenut saaneensa niiden kautta mitään sen ihmeempää kuin muistakaan elämänsä osaluista.

Lopputiivistelmänä kappaleeseen kerrottakoon, että yhtä lukuunottamatta kaikki haastateltavani kokivat saaneensa iskujen kautta sekä positiivisia että negatiivisia asioita omalle elämälleen ja itsetunnolleen. Kavereiden saamisen tai jännityksen hakemisen vuoksi yksikään ei ilmaissut tekevänsä iskuja. Pete korosti, että jännityksestä voi myös nauttia kyllä ja Pekka mainitsi saaneensa iskujen kautta joitain uusia ystäviä. Positiivisiksi puoliksi laittomien toimintakeinojen käyttämisestä itselle koettiin tunne tehneensä jotain merkityksellistä, joka parantaa osaltaan omaa identiteettiä omissa silmissä. Muun yhteisön silmissä iskujen teolla ei ole voinut ”elvistellä”, koska kyse on laittomista toiminnoista. Jutta koki saaneensa myös organisointikykyä ja energiaa. Miinuspuoliksi kerrottiin esimerkiksi erilaiset pelot kiinnijäämisestä, työn ja lainansaannin vaikeutumisesta ja velkavankeudessa elämisestä mahdollisten kiinnijäämissanktioiden vuoksi sekä tunne siitä, että omaa elämää seurataan viranomaisten toimesta. Pete kertoi myös kuinka pahalta tuntuu joutua elämään kaksoiselämää eli valehtelemaan läheisilleen ajankäytöstään.

11. LAITTOMAN SUORAN TOIMINNAN TAKTIKKAMUODOT TARHAISKUISTA SABOTAASEIHIN JA KEINOJEN KÄYTTÄJIEN ANTAMAT PERUSTELUT

Suojelupoliisin tutkija Mari Kalliala selittää väitöskirjassaan (2005), ettei turkistarhaiskuista näytä olevan hyötyä eläinoikeusaktivistien tavoitteille eli esimerkiksi sille, että turkistarhaus lopetettaisiin. Aineistoni aktivistit ovat eri mieltä. Samalla he muistuttavat, ettei mikään suuri yhteiskunnallinen muutos tapahdu hetkessä, muutamassa vuodessa. Iskuilla on heidän mielestään saatu aikaan edistysaskeleita kuten se, että tarhauksesta puhutaan entistä enemmän ja osa turkistarhoista on lopettanut toimintansa iskujen jälkeen. Lisäksi iskujen kautta on saatu konkreettisesti autettua eläinyksilöitä uuteen, vapaampaan elämään kotihoidossa.

Haastattelija: *”Onks sun mielestä oikeesti laittomalla suoralla toiminnalla saatu niin paljon aikaan, että sitä kannattaa käyttää?”*

Jutta: *”On, ulkomailla varsinkin, jossa on pidemmät perinteet, on suljettu älyttömästi koe-eläinkasvattamoita, koe-eläinlaboratorioita ja myös kaikkii teurastamoita ja turkistarhoja laitettu, ajettu konkurssiin suoralla toiminnalla. Myös Suomessa on hirveesti turkisliikkeet vähentyny sen jälkeen, kun niitä vastaan alettiin kampanjoida, älyttömästi tippunu niiden määrä ja turkistarhojen määrä vähentyny, mikä ei välttämättä suoranaisesti johdu iskuista tai että sen yhden iskun jälkeen lopettais, mutta sillä on varmasti merkitystä, että niitä iskuja tapahtuu koko ajan ja sitä ei pystytä estämään ja ne joutuu mieltii vartiointia ja käymään siel tarhalla joka yö tai mieltii, et jos ne nyt tulis, ni kaikki ois pilalla ja että onko tässä nyt mitään järkeä tässä ammatissa. Niin ja sitten ilmeisesti yksi chinchillatarha on lopettanu iskujen jälkeen. Turkistarhoja on myös lopettanu Etelä-Suomessa ja jossain muuallakin, Kirkkonummella ja Lapinjärvellä.”*

Suomessa laittoman suoran toiminnan keinoina on käytetty suoraa eläinten hakemista laboratorioista tai turkistarhoista kotihoitoon (laboratorioeläimet sekä turkistarhattavat chinchillat ja kanit sekä tehotilojen kanat), turkiseläinten vapauttamista luontoon, taloudelliseen sabotaasiin tähtääviä keinoja (tarhakettujen hennavärjäys, tuhopoltot, omaisuuden sabotoiminen) sekä salaa eläinten olojen kuvaamista. Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi jokaista eri keinoa aineistoni aktivistien kanssa: miksi nämä keinot ovat heidän omasta mielestään hyödyllisiä. Salakuvaamiseen en sen sijaan mene tarkemmin, koska sitä ei oltu käytetty haastattelujeni tekojen aikaan vielä muutoin kuin yhtenä keinona muiden joukossa esimerkiksi turkistarha- tai koe-

eläinkasvattamoiskujen yhteydessä kuvaamalla eläinten ja laitoksen oloja ja tiloja. Vain itävaltalainen eläinoikeusaktivisti oli käynyt haastattelujeni teon loppuvaiheilla Suomessa kuvaamassa turkistarhaeläinten oloja muutamien suomalaisten aktivistien avustuksella (ks. kappale 7 sekä 10.1.). Lyhyesti todettakoon, että kaikki haastateltavani pitivät salakuvausta hyvänä keinona muiden joukossa. Muutoksen Kevät -lehden (1998, nro 11, s.13) myös Kirkkonummen turkistarhaiskun yhteydessä läänineläinlääkäri Tapani Parviainen oli todennut, että hyvä turkistarhaiskun muoto olisi kamera ja muistiinpanovälineet. Syksyllä 2007 tämän keinon käyttäminen tunkeutuikin suurella voimalla julkisuuteen aktivistien kuvattua sikaloiden ja kanaloiden oloja (ks kappale 7 ja kampanjan kotisivut www.tehotuotanto.net).

11.1. Suora eläinten pelastaminen: koe-eläimet, chinchillat, kanit ja kanat

Eläinyksilöiden vieminen kotihoitoon esimerkiksi kanaloista, chinchilla- ja kaniturkistarhoilta sekä koe-eläintiloista on saanut laittomista keinoista eniten ymmärrystä eläinoikeusliikkeen sisällä. Kotihoitoon on viety sellaisia eläimiä, jotka eivät Suomen luonnossa pärjäisi: koe-eläimiä kuten rottia, hiiriä, kaneja ja beagle-koiria sekä tarhattuja chinchilloja ja kaneja sekä tehotuotantokanaloiden kanoja. Tuomivaaran kirjoitus kuvastaa mielestäni hyvin näkökulmaa eläinoikeusliikkeen sisällä kyseiseen taktiikkaan:

”Eläinyksilön vapauttaminen on itselleni perusteista kaikkein ongelmattomin tai ainakin siihen perustuvaa toimintaa on kaikkein vaikeinta kritisoida, mikäli toiminta hoidetaan huolella ja eläinten pääsy hyviin olosuhteisiin taataan. Vaikka yksilöiden vapauttaminen ei välttämättä hievauta kokonaisuutta mihinkään suuntaan, eikä kaikkien eläinyksilöiden vapauttaminen ole näköpiirissä käytännöllisesti katsoen koskaan, on jokainen vapautettu eläinyksilö tehdyin työn arvoinen. Sen eläimen kohdalta kukaan ei olisi sille voinut tehdä mitään arvokkaampaa.”

(Tuomivaara ja Purmonen, 1998, s. 208-209)

Kaikki haastateltavani hyväksyvätkin lämpimästi eläinyksilöiden pelastamisen taktiikat, kunhan eläimille on vastuullisesti hyvät kodit tiedossa. Kyseiset taktiikat saavat iskujen tekijöiden keskuudessakin eniten hyväksyntää keinoja vertailtaessa, vaikkakin osa haastateltavista oli selvästi keskittynyt vain turkistarhaiskuihin ja piti niitä kaikkein kannattavimpina.

Mitenkäs sitten iskut koelaboratorioihin?

Heli: *”Ne on mun mielestä, ois se vieläkin ehkä positiivisempaa kuin turkistarhaiskut... Ne eläimet otetaan mukaan, sijoitetaan, tietää miten niille käy. Ja niillä se elämä voi olla paljon pidempi kuin turkistarhalla. Ja sellasta, mitä mä en voi hyväksyä, tuskallisia kokeita, vielä sen lisäksi että ne joutuu olee siellä.”*

Myös haastateltavani painottivat Tuomivaaran tavoin taktiikan merkitystä juuri kyseiselle eläinyksilölle, vaikka iskulla ei olisikaan suurempaa merkitystä koko kyseiselle tuotannon alalle:

Jutta: *”Vaikka pelastaisi vain yhden eläimen sellasista oloista, niin vaikka se saattaa kuulostaa vähäpätöiseltä, mutta se on kaikki mitä sillä eläimellä on. Koska sillä on vaan se yksi elämä... Jos se pääsee parempiin oloihin, niin se on mittaamattoman arvokasta ja hienoa.”*

Pekan näkemys kanalaiskuista on vastaava:

Pekka: *”Se on niille eläinyksilöille äärettömän tärkeätä. Se että sillä ois hirveen suurta vaikutusta kanalateollisuuteen, niin en usko. Toki siinä on taas se, että miten saatais julkisuutta, jos saatais lisättyä, niin se ois totta kai hyvä. Mutta esimerkiksi tää viimeeksi Alastarossa tapahtunut 12 kanan vapautus ei saanu minkäänlaista mediaa missään, ei myöskään eläinoikeusliike noteerannu sitä millään tavalla. Että totta kai se on ollu hyvä niille 12 kanalle, mut muuten täysin no, en sano että huono, mutta...”*

Outokummun häkkikanalasta siivekkäitä vapauttanut ”Aino” painottaa vapautettujen eläinyksilöiden elämänlaadun paranemista kotihoidossa (Sudenhetki nro 3, s.19):

”Oli mahtavaa olla mukana vapauttamassa näitä eläinkunnan vankeja ja vielä mahtavampaa nähdä ne vapaana tepastelemassa uuden kotinsa pihalla, kuopimassa maata ja suoristelemassa siipiään ensimmäistä kertaa elämänsä aikana.”

Vaikka iskujen vuoksi esimerkiksi koe-eläintiloihin otettaisiin uusia eläimiä tilalle, voi haastateltavieni mukaan laittomien keinojen seuraus näkyä eläinyksilöiden kotihoitoon pääsyn lisäksi myös esimerkiksi julkisessa keskustelussa ja häiriöinä kokeiden tekemisessä tai turkiseläinten kasvatuksessa – myös taloudellisesta näkökulmasta. Usein iskuihin on liittynyt myös salakuvaaminen eläinten tiloissa, ja julkisuuteen on levitetty näitä filmauksia. Pienimpien koe-

eläinten kuten rottien ja hiirten kohdalla muutaman eläimen vieminen ei taloudellisesti ”tunnu missään” yliopiston laitosten tai kasvattamon budjeteissa, kun taas haastateltavieni mukaan isomman eläimen, lähinnä koe-eläinkoirien kohdalla menetys on myös rahallinen. Peten mukaan Englannissa tutkimuksia on jouduttu lopettamaan, kun koe-eläimet on varastettu. Samaa sanoo Jutta:

”Niitä tutkimusprojekteja on lopetettu sen jälkeen, kun iskuja on tapahtunut. Kyllä ne nyt uuden eläimen hankkii, mut se maksaa niille ja on vaikeeta, kuitenkin ne eläimet jotka on pelastettu on ensiarvoisen tärkeitä.”

Eläinten pelastamisessa kotihoitoon on usein ollut lisänä elottoman materiaalin tuhoamista eli taloudellista vahingontekoa. Aktivistit ovat esimerkiksi hajoittaneet tutkimusvälineitä, eläinten tietoja ja spraymaalanneet tunnuslauseita, vaikeuttaakseen eläimiä hyödyntävien ihmisten työntekoa:

Heli: *”Ja onhan siinä ne taloudelliset puolet, tulee vahinkoa, että joutuu uudet laitteet hankkii, mutta aina se vaikeuttaa sitä niiden työtä. Se vois kuitenkin vähentää (eläinten kokonaismäärää), että kun vietäs niitä niin paljon, ni vaikeuttas, ja ne ei sais tehdä enää niin suojatusti. Mutta eihän se yksistään iskuista johtuis, mutta että iskut vois olla siinä mukana.”*

Eniten turkistarhauksen vastustamiseen laittomilla keinoilla keskittynyt Pekka sen sijaan kritisoi, ettei taloudellisella vahingonteolla koe-eläinlaitoksia kohtaan ole juurikaan vaikutusta laitoksen toimintaan:

”Joku koe-eläinlaitoksen ikkunoiden rikkominen on aika merkityksetöntä loppujen lopuks, tai se on hyvin symbolista toimintaa. Mikäli kyseessä on valtion tai yliopiston koe-eläinlaitos. Eri asia tietysti, jos kyseessä on joku yksityinen paikka, silloin sabotaasilla saattaakin olla jotain vaikutusta. Mutta en usko, että jotain valtion toimintaa saadaan suoralla toiminnalla kaadettua.”

Tartunnan saaneita eläimiä ei haastateltavieni mukaan kannata kotihoitoon viedä – tästä syystä iskut kasvattomolle laboratorion sijaan ovatkin Peten mukaan turvallisempia. Koe-eläintieteilijät ovat kritisoineet iskuja muun muassa sillä, että laboratorioeläimet eivät voisi sopeutua niille vieraaseen, tavalliseen elämään kodissa. Tosin useammatkin laboratoriotyöntekijät ovat itse saaneet julkisuuden verhon takana ottaa entisiä koe-eläimiä tai koe-eläimiksi kasvatettuja eläimiä kotihoitoon.

Jyväskylän Oikeutta Eläimille -paikallisryhmä kävi yliopiston luvalla pitämässä seuraa yliopiston koe-eläinkissoille 1990-luvun lopulla ja sai lopulta sijoittaa kissat koteihin. Olin itse yksi aktiiveista, jotka näiden kissojen luona kävivät. Kaikki kissat pärjäsivät kodeissaan tiettävästi hyvin, osaa näistä olen senkin jälkeen tavannut. Samoin Karttulan koe-eläinkasvattamolta vietyjen beaglekoirien kotihoitajat kertoivat avoimesti julkisuudessa, kuinka hyvin koirat olivat sopeutuneet lemmikkikoiran elämään. Muutamat koirista ehtivät olla kodeissaan puoli vuotta, yksi kuudesta koirasta oli jopa vuoden, ennen kuin suuret lehtikirjoittelut saivat koiran nähneitä ihmisiä kuten naapureita paljastamaan eläinten olinpaikat ja ne joutuivat takaisin kasvattamoille. Kotihoitajat yrittivät ostaa beaglet takaisin itselleen, hoitaja Eija Ripatti ryhtyi nälkälakkoonkin, mutta kasvattamo ei taipunut pyyntöihin. (ks aiheesta lisää esim. Purmonen kirjassa Tuomivaara ja Purmonen, 1998, 286-289.) Haastateltavani kertoivat vastaavanlaisia esimerkkejä kotihoitoon viedyistä eläimistä:

Mitenkäs sitten iskut eläinkoelaboratorioihin?

Jutta: *”Jos ne pääsee pois sieltä, niin ne pääsee kotihoitoon ja lemmikeiks, ne saa elää monta vuotta siitä eteenpäin, kuin mitä ne ois saanu siellä labrassa, ja mukavimmissa olosuhteissa. Se on niinko ihan paskapuhetta mitä joku Timo Nevalainen (Valtakunnallisen koe-eläinkasvattamon johtaja) ja muut mikäs sen nimi, Tarja Kohila (Helsingin yliopiston koe-eläinkeskuksen johtaja), selittää, et ne ei pärjäis, et niitä ei sen takia voida luovuttaa kotieläimiksi... koska ne ei selviäis, että kun ne on tottunu niihin laboratorio-oloihin. Mutta kuitenkin niilläkin, kun on ite nähny ja kuullu, kaikkii eläimiä, jotka on pelastettu, niin tää väite kaatuu aika nopeesti.”*

Suomessa oli laittomia eläinten vapautuksia koe-eläintiloista, -kasvattamolta ja chinchillatarhalta vuosien 1996-1999 välillä, mutta ei enää sen jälkeen. Koe-eläintilat satsasivat iskujen jälkeen merkittävästi lisää tilojen vartiointiin. Haastateltavieni ja Purmosen (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 274) mukaan ongelmana onkin ollut sekä laboratorioiskujen tekemisen ja varsinkin eläinten sijoittamisen vaikeus. Iso-Britanniassa eläinten sijoittaminen kotihoitoon ei ole ollut niin ongelmallista – yhteiskunta ja sen asukasmäärä ovat isommat siellä ja toisaalta iskuja ei ole niin paljoa uutisoitu siellä. Peten mukaan suomalaisilta aktivisteilta uupuu myös tietotaitoa verrattuna brittiläisiin. Jutan mukaan iskut vaativat paljon työtä esimerkiksi sen selvittämällä, mihin tutkimukseen kyseiset eläimet liittyvät.

Heli: *”Se on varmaan se niihin (koe-eläintiloihin) menemisen vaikeus.”*

Jutta: ”...täytyy tietää tosi tarkasti siitä paikasta, että täytyy tietää, mitä kokeita niillä eläimillä tehdään ja täytyy olla kodit valmiina tai joku välisijoituspaikka tai molemmat. Että siinä on älyttömästi työtä. ”

Pete: ”Suomessa on niin vähän kasvattamoita – jos niitä on muutama, niin ne on niin helppo suojata. Sitä paitsi Suomessa on se tietotaitokin niin eri tasolla, että aika pienillä turvajärjestelyillä aktivistit menee miehuummin jonnekin muualle. Englannissa on tehny iskuja jo 1970-luvulta lähtien, niin kyllä sitä varmaan jotain oppii...Englannissa kanaloihin mennään seinästä läpi, kun ne on sellaista 'pahviseinää'...Monessa englantilaisessa oppaassa on, että mene katon kautta, remote tiles – mee suomalaisen katon läpi, siinä tarvii poravasaraa, että pääsee...”

Matti: ”No näyttää siltä (että iskujen tekeminen koe-eläintiloihin on vaikeaa), kun 1998 viimeeksi Suomessa tapahtunut (koe-eläinten vapautus), ja sitten on se chinchillatarhaisku ollut 1999, siinäki on jouduttu ettimään kodit... Että siinä täytyy olla joku ihminen vastuussa siitä eläinten sijoittamisesta, joku joka ei oo ollu mukana iskuissa...Se eläinten kotiuttaminen on se vaikee kysymys. Ja sit se iskun tekeminenkin saattaa olla tosi vaikeeta, mut se on kuitenkin aina pienempi vaikeus.”

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että Suomessa eläinten vapautukset kotihoitoon koe-eläinlaboratorioista ovat sammahtaneet vuoteen 1998 ilmeisesti iskujen teon vaikeuduttua parempien turvajärjestelyiden myötä ja koska iskut muutenkin vaativat paljon tietoutta. Tärkeimpänä syynä kyseistenkaltaisten iskujen tekemättömyydelle suurin osa haastateltavistani piti kuitenkin sitä, että viedyille eläimille on ollut vaikeaa löytää kotihoitopaikkoja ja useat isommat hoidokit ovat paljastusten takia joutuneet takaisin koe-eläintiloihin. Chinchillatarhoja Suomessa on puolestaan ollut vähän. Kanojen vapauttamisia on ollut muutamia myöhemminkin. Eläinoikeusliikkeessä kyseiset keinot ovat saaneet eniten kannatusta laittomien keinojen joukossa periaatteella, että pelastetulle eläimelle sen oma henki on kaikki kaikessa – jokainen eläinyksilö on arvokas itsessään. Kaikki haastateltavanikin kannattivat kyseisiä keinoja lämpimästi, joskin muutama halusi silti satsata voimavaransa vain turkistarhauksen vastustamiseen priorisoinnin ja resurssien riittämisen vuoksi. Aktivistien kokemukset pelastettujen eläinten pärjäämisessä kotihoidossa ovat olleet hyviä – toisin kuin muutamat koe-eläintieteilijät ovat arvelleet. Iskuissa on ollut konkreettisen eläinten pelastamisen lisäksi yleensä oleellista myös taloudellisen vahingon aiheuttaminen esimerkiksi sabotoimalla koe-eläintilojen laitteita tai hajoittamalla laitoksen ikkunoita.

11.2. Kettujen ja minkkien vapautukset

Turkistarhauksen vastustaminen on ollut laittomia keinoja käyttäneille aktivisteille kohde numero yksi ensimmäisistä kettutyttöiskuista lähtien. Tähän löytyy useampia syitä. Kuten Luukkakin (1998, 75) toteaa: *”Eläinoikeusaktivisteille turkistarhaukseen kulminoituu ihmisen itsekkyyks ja turhamaisuus.”* Kenenkään ihmisen ei ole selvitäkseen käytettävä turkiksia, vaan ne ovat enemmänkin ihmisten status-symboleja aktivistien mukaan. Tästä syystä turkiksia vastaan on heidän mielestään myös helpompi argumentoida kuin esimerkiksi lihansyöntiä tai maidonjuontia. Samoin turkistarhat ovat olleet helpompia iskukohteita kuin esimerkiksi tarkkaan vartioidut koe-eläintilat, eikä luontoon vapautettaville eläimille ole tarvinnut etsiä koteja.

Janne: *”...Kyllä mulla itellä on just noi turkisteollisuuden jutut ykköskohteena, koska se on mun mielestä selkeesti semmonen, mitä niin sanottujen taviksien on helpompi tajuta, et ihmiset ei tarvii turkkia kuin se, et ihmisten ei tarvii syödä lihaa. Ylipäänsä turkisteollisuus on mun mielestä eläinoikeusliikkeelle helpommasta päästä oleva kohde. Ja kun se on munkin mielestä jossain mielessä vieläkin räikeempää hyväksikäyttöä kuin vaikka joku lihateollisuus, joka sekin on mun mielestä paha, mut turkisteollisuus on vielä astetta pahempi.”*

Haastattelija: *”Miks sit just turkistarhauksen vastustaminen just niin tärkeä?”*

Heli: *”Musta tuntuu, että se on niin tarpeetonta, että tarpeettomien asioiden takia tehdään tollasta. Ja sitte ehkä toisaalta se voi olla vähän helpompikin ja ihmiset vois jotenkin paremmin ymmärtää ja voi olla helpompi lopettaa se.”*

Laittomat suoran toiminnan keinot ovat laittomia keinoja käyttävien eläinoikeusaktivistien mielestä tehokkaita juuri turkistarhauksen kohdalla. Eläinten vapautus ja suora toiminta -pamfletissa (s.9.) tähdennetään, että suoran toiminnan tekijöillä tulisi olla ”pitkän tähtäimen suunnitelma”. Pamfletin mukaan ei kannata ”huitoa sinne tänne”, vaan on osattava valita, mihin eläintuotannon muotoon pystytään ja halutaan vaikuttaa. Kirjoittajien mukaan tehokkaita kohteita ovat juuri turkistarhat:

”Turkisteollisuus on ehdottomasti tämän hetken kohde nro 1, siinä meillä on hyvät mahdollisuudet saada jotain aikaiseksi, kun taas esimerkiksi lihateollisuuteen emme pysty tekemään kuin mitätöntä vahinkoa.”

Samaa mieltä olivat haastateltavani. Heidän mielestään kannattaa keskittyä turkistarhaus-teemaan, koska turkistuotanto on heidän mielestään helpompi saada loppumaan Suomessa kuin vaikkapa lihan tuottaminen ruuaksi. Lisäksi laittomat iskut keinona sopivat hyvin juuri turkistuotannon vastustamiseen kaikkien haastateltavieni mukaan. Tarhaus-aiheessa on heidän mielestään parempi iskeä taktiikat suoraan tuottajiin kuluttajien sijaan, koska lähes kaikki Suomessa tuotetut turkikset menevät vientiin. Iskuilla voidaan haastateltujen mukaan saada yksittäisiä tarhaajia lopettamaan toimintansa ja toisaalta laajemmassa skaalassa pidetään painetta yllä päättäjien suuntaan:

Haastattelija: *”Miten suoritate solun kanssa kohteen valinnan?”*

Jutta: *”Suomessa keskittyminen on turkistarhaukseen. Ei varmaan eläinkoelaboratorioiskujakaan oo suljettu pois, mutta varmaan sinänsä mietitään...että on hyvä keskittyä turkisteollisuuteen, koska se on ala, joka tulee loppumaan. Sitten taas joku maitorekkojen polttaminen, siitä ei sinänsä ole hyötyä, koska se maidon tuotanto ei lakkaa, ennen kuin ihmiset lakkaa juomasta maitoa. Mutta sitten taas turkistuotannossa ei oo sitä kysymystä, koska Suomeen jää kaksi prosenttia niistä turkiksista, niin se ei ole sellainen samanlainen kysymys. Ja sitten varmaan sen mukaan, mitä tietoja kenelläkin on siitä paikasta, varmaan sitten ehkä käy kattomassa sitä.”*

Matti: *”Turkistarhaus taas Suomessa, niin lähes kaikki turkikset menee vientiin. Ja jos Suomes lopetettas kokonaan turkisten kulutus, niin ei se vaikuttas mitään turkistarhaukseen. Se pitää mennä sit suoraan sinne, mis ne turkikset tuotetaan, eli tarhoille ja sit jos niit iskuja tehdään sinne tarhalle, niin tavallaan yrittää sillä keinoin vähentää tarhaajien moraalia, saada yksittäisiä tarhaajia lopettamaan toimintansa, semmonen objektinen merkitys vähenee...”*

Haastattelija: *”Näetkö selkeitä eroja, että vaikka laittomat keinot on paljon parempia kuin lailliset?”*

Matti: *”En nyt silleen kategorisesti, että laittomat keinot ois aina parempia. Mun mielestä esimerkiksi turkistarhaus on sellanen, missä laittomat keinot on kaikkein tehokkaimpia Suomessa. Mut sit esimerkiksi maitoteollisuuden vastustaminen ei oo sellanen asia. Se et sä poltat jonkun maitorekan, ni se ei tavallaan muuta tilannetta suuntaan eikä toiseen. Tietysti se voi olla symbolinen, nostattaa keskustelua, et kylhän suoralla toiminnalla on monta tehtävää, et se ainut ei oo se vahingon tuottaminen. Et joku hyvin suunniteltu tavallaan symbolinen aktiokin voi olla hyvä. Mutta semmonen niinku maitoteollisuus, mikä elää siitä, et melkein jokainen ihminen Suomessa käyttää maitoa, ni ei se tuu kaatumaan, ennen kuin ne ihmiset lakkaa kuluttamasta maitoa. Turkistarhaus taas Suomessa, ni lähes kaikki turkikset menee vientiin ja jos Suomes lopetettas*

kokonaan turkisten kulutus, niin ei se vaikuttas mitään turkistarhaukseen. Se pitää mennä sit suoraan sinne, mis ne turkikset tuotetaan, eli tarhoille ja sit jos niit iskuja tehdään sinne tarhalle, niin tavallaan yrittää sillä keinoin vähentää tarhaajien moraalialia, saada yksittäisiä tarhaajia lopettamaan toimintansa, semmonen objektinen merkitys vähenee.”

Pekka: *”...Miks laiton suora toiminta on hyvä keino nimenomaan turkistarhausta vastaan: koska musta selkeesti laittomalla suoralla toiminnalla pystyy marginalisoimaan entisestään turkistarhausta, eli saadaan tarhojen määrä vähenemään, tarhoille ei enää löydy jatkajia ja kun tarhaus on saatu tarpeeksi marginalisoitua, sen jälkeen päättäjien on helpompi kieltää se. Tällä hetkellä turkistarhaus kummiski tuo vientituloja Suomeen, et eihän kukaan päättäjä sellaista halua kieltää...Tärkeintä on pitää painetta yllä, se on se suurin syy, miks turkistarhaiskuja kannattaa tehdä.”*

Tuomivaara korostaa Ulos häkeistä! -kirjassa, että turkistarhaus on paljon tunteita herättävä joko- tai-kysymys:

”Turkistarhaus on suhteessaan eläinoikeusajatteluun alttiimpi konflikteille kuin moni muu eläinten hyötykäytön osa-alue. Tämä johtuu siitä, että kompromissin mahdollisuutta ei tässä kysymyksessä ole käytännöllisesti katsoen lainkaan. Turkistarhaus säilyy suurin piirtein nykymuotoisena tai se lakkaa olemasta, näin sekä turkistarhaajien että vastustajien mielestä. Turkistarhaus muuttuu kannattamattomaksi, jos eläimille taataan mahdollisuus tyydyttää luonnolliset käyttäytymistarpeensa - - - Tämä asetelma tuo myös tunteet mukaan vahvemmin kuin muilla eläinoikeustyön alueilla.”

(Tuomivaara & Purmonen, 1998, 55)

Miksi aktivistit sitten ovat vapauttaneet minkkejä, kettuja ja supeja luontoon? Teoilla on ollut kaksi eri puolta: taloudellisen hallan tekeminen turkistarhaajille, jotta elinkeino ei enää kannattaisi ja toisaalta eläinyksilöiden konkreettinen vapauttaminen vankeudesta ja varmasta, ennenaikaisesta kuolemasta. Kolmanneksi voisi mainita myös joidenkin vapauttajien käyttämän oheistaktiikan: turkistarhan olojen salakuvaamisen. Neljäntenä on yritys synnyttää yhteiskunnallista keskustelua.

Minkit, ketut ja supit periaatteessa pärjäävät Suomen luonnossa, toisin kuin vaikkapa kuumasta ilmastosta Andeilta kotoisin olevat chinchillat, jotka on tarhaiskujen yhteydessä pitänyt sijoittaa koteihin lemmikeiksi. Esimerkiksi minkkiä tavataan lähes koko Suomen alueella, vakiintuneena kantana. Aineistoni aktivistit olivat tietoisia siitä, että kaikki vapautetut minkit eivät Suomen

luonnossa pärjää. Heidän tiedossaan oli, että vain murto-osa minkeistä jää tarhaajien kiinnisaantioperaatioiden jälkeen vapauteen ja näistäkin vielä pienempi murto-osa selviää luonnossa hengissä talven yli. Koska työni ei ole biologian aihepiiriä, en mene tarkasti aktivistien ja vastapoolin väitteisiin siitä, millaista jälkeä nämä pienet petoeläimet voivat tai eivät voi luonnossa saada aikaiseksi. Kuvailen kuitenkin hieman aktivistien motiiveja ympäristön kannalta iskuille. Haastateltavani Matti korosti sitä, että minkkien vapautuksissa ja eläinoikeusasioissa yleensä ei ole kysymys luonnontieteellisistä argumenteista, vaan kysymys on enemmän filosofinen ja poliittinen. Aineistoni aktivistit argumentoivat, että minkki on alun perinkin kotiutunut maamme luontoon tuontieläimenä ja nimen omaan turkistarhoilta karkuun päässeiden yksilöiden kautta, ilman aktivistien apua tähän. Haastateltavieni mukaan tämä murto-osa lopulta ympäristöön jäävistä vapautetuista minkeistä ei juuri heilauta maan minkkikantaa ylös tai alas. Toisaalta laajan reviirin omaava minkki levittäytyy heidän mukaansa isolle alueelle:

Haastattelu: *"Mites just sit minkkien vapautukset, ekologiset katasrofit"*

Matti: *"Niin toi yks tarhaaja sano telkkaris, et ne syö kaiken hirviä pienemmän...(naurahtaa) Luonnontieteellistä tietoa tosta aiheesta riittää moneen lähtöön, mut jos miettii järkevästi, että minkki on territoriaalinen eläin, ja minkki pitää tosi tiukasti elinalueensa rajat, et samalla alueella ei voi elää kahta minkkiä. Mikä tarkoittaa sitä, et sä vapautat vaikka kuinka monta minkkiä, ni ne ei jää sille samalle alueelle, ne lähtee eteenpäin ettimään sitä omaa elinaluettansa, et sil ei oo pitkäaikasta vaikutusta edes siihen yhteen populaatioon sillä alueella. Koska ne ei yksinkertaisesti tuu toimeen keskenään. Ne joko etti uuden alueen, tai sitten ne kuolee. Et siinä mielessä se ekokatastrofi on ehkä pikkusen liioteltu. On totta, että niinku minkit syö esimerkiksi sellasella alueella, missä aikasemmin ei oo ollu minkkejä, niin ne voi esimerkiks saaristos tuhota maassapesiviä lintuja, kaikki poikaset. Mut sellanen vahinkohan on periaatteessa tapahtunu jo 50-60-luvulla, kun minkit alko yleistyä, tarhalta karanneet, et ku ajatellaa, et nyt vapautat lisää minkkejä, niin niillä ei oo enää niin radikaalia, haitallista vaikutusta."*

Iskukohteet on haastateltavien mukaan valittu huolella niin, ettei lähellä olisi esimerkiksi suojeltuja lintualueita tai ettei vapautuksia tehdä kaupunkialueella. Tosin ainakin ensin mainittu ei aina ole toteutunut: ainakin Kirkkonummella on tapahtunut vapautus lintujen suojelualueen lähetyvillä (ks. esim. Muutoksen kevät, 1998, nro 11, s. 12). Tosin tästä uutisoitiin myöhemmin, ettei kyseisellä iskulla ollut suurta vaikutusta alueen lintukantoihin. Julkisuuressa niin päättäjät kuin toimittajatkin ovat kovin sanoin tuominneet minkkien vapautukset. Mediassa väitteet minkkien tuhoista ovat

vaihdelleet milloin niin, että minkki syö kaikki pienemmät, eteentulevat eläimet ja toisaalta, etteivät tarhakarkulaiset osaa luonnossa metsästä ruokaa. Kauhukuvia on herätelty myös siitä, kuinka vapautetut minkit tunkeutuisivat esimerkiksi lastenvaunuihin. Niin eläinsuojelu- kuin luonnonsuojelujärjestötkin, esimerkiksi Suomen Luonnonsuojeluliitto, ovat minkkien vapautuksia vastaan niin laittomien keinojen kuin minkkien luonnossa muille eläimille aiheuttamien tuhojenkin vuoksi: minkki aiheuttaa ympäristössään paljon petovahinkoja esimerkiksi syömällä linnunpoikaset pesistään. Suomessa on kampanjoissa pyydystetty jo luonnossa eläviä minkkejäkin tapettaviksi kannan vähentämiseksi.

Aineistoni aktivisteille minkkien vapautuksissa olennaista on ollut yksilön oikeus omaan elämäänsä sekä niin sanottu ”fighting chance”: haastateltavani ovat halunneet antaa eläinyksilöille **mahdollisuuden** vapaaseen elämään luonnossa – tarhaelämän ja sitä kautta varman kuoleman ja turkishyödykkeeksi joutumisen sijaan:

Pekka: ”No yksi syy (minkkien vapautuksiin) tietenkin on se, että haluaa antaa niille mahdollisuuden elää, eli englanninkielinen termi *fighting chance*, en nyt keksi hyvää suomennosta, mutta se on kuvaava termi. Kaikki väitteet mitä lehdissä on, että minkit tuhoaa kaiken ja niin edelleen, siihen voi heittää sen, et Suomessa on jo niin vakiintunu minkkikanta, että ne on tuhonsa jo tehny.”

”Tiedämme etteivät kaikki tarhalta vapautetut eläimet välttämättä selviä tai että tarhaaja voi saada niistä osan kiinni. Vapautettaessa eläimiä niille annetaan mahdollisuus selviytyä luonnossa omillaan, villieläimen arvon mukaisesti. Tarhalla eläimistä ei varmasti selviä yksikään.”

(nimettömät EVR-aktivistit Muutoksen kevät -lehdessä 1998, nro 11, s.12.)

Lauri: ”Mun mielestä jos ihmiseltäki kysyttäs silleen, että elätkö sä elämäs mieluummin vankeudessa ja et sut tapetaan loppujen lopuks, kuin että vaikka tulisitkin kuolemaan, ehkä, voi olla suuri todennäköisyys että tuut kuolemaan, ku eläsit vapaana, ni en tiedä sitte kuinka moni ihminen sitte jäis siihen vankeuteen tapettavaks vapaaehtoisesti. Mun mielestä takaa sen...että ne saa jonkunlaisen mahdollisuuden, niinku elää elämää, kun sit että jos ne jätettäs sinne häkkiin, ni ne kuolis takuuvarmasti. Ja koska ne ei siellä luonnossakaan tuu selviämään, että ei kukaan oo koskaan väittänykään, että ne selviäis siellä kaikki. En siihe uskois, että ne ei osaa metsästä ruokaa, koska kyl mun mielestä minkki varsinki on semmonen eläin, mikä osaa, aika hyvinki, mutta

se ei vaan selviä talven yli, kuten ei luonnossakaan se selviä, suurin osa sen poikasista.”

Vapautusiskujen ajoituksessa aktivistit ovat olleet tarkkoja kettutyttöjen ensimmäisten, ajoitukseltaan täysin epäonnistuneiden iskujen jälkeen, jotta eläimet eivät olisi liian nuoria selviytyäkseen yksin luonnossa. Vielä vuonna 1995 ilmestynyt Vastarinta-lehti (nro 1, s.4) kehotti yhdysvaltalaisten ohjeiden mukaan ajoittamaan turkistarhojen vapautusiskut kesäkuun alun ja lokakuun alun välille – USA:n ilmaston mukaisesti ilmeisimmin. Sen sijaan joitakin vuosia myöhemmin ilmestynyt Vastalauseesta vastarintaan – opas turkistarhauksen aktiiviseen vastustukseen -lehti vinkkaa: *”Minkkien vapauttaminen kannattaa ajoittaa syksyyn, elokuun alusta lumentuloon asti. Jos keväällä lumi on jo melkein sulanut, voi minkejä päästää häkeistään huhtikuussa. Siitosuroksia voi vapauttaa myös kesällä, mutta tällöin on osattava tunnistaa urokset muista eläimistä...”* Purmonen (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 306) puolestaan kirjoittaa, että vapautusten kulta-aikaa on jakso heinäkuun lopusta elo-syyskuun tienoolle, koska ravinto luonnossa alkaa sen jälkeen tehdä tiukkaa, eikä eläimelle jää aikaa kunnolla oppia metsästämään ennen talvipakkasia. Sen sijaan urosminkkejä ja -kettuja voisi Purmosen mukaan laskea irti kevästä syksyyn.

Jutta: *”Minkit synnyttää keväällä tarhoilla, toukokuussa ja se on se pari kuukautta et niitten pitäis antaa olla. En tiedä, missä vaiheessa ne vierotetaan emosta, mutta että ois kykeneväisiä selviytymään ite, niin (vapautusiskujen aika) ois elokuusta sitten syksyyn asti, niin kauan kuin tulee lunta tai jäätä, sellainen suuremmis määrin, mut varmaan käytännössä ehkä johonkin marraskuuhun asti. Joulukuussa ne tapetaan ne eläimet. Ja sitten muissa maissa, joissa ei oo lunta, niin myös talvella. Se on parempi taktiikka sinänsä: niillä on vaan siitoseläimet tarhalla, siellä on vähemmän työtä ja niitä myös vähemmän joutuu luontoon ja niitten on myös mahdollisuus selvitä. Ja se tuhoaa sen siitostoiminnan täysin... Mut Suomes ei oo, just ja just pystyy huhtikuun alus vapauttaa niitä, jos on lumet sulanu, sinänsä ois optimaalisin tilanne kevät sen jälkeen kun on paritettu, että ne synnyttäis luontoon. Sitten niistä poikasista tulis täysin luonnonvaraisia, et ne ei ois siinä häkissä eläneet ollenkaan. Minkit kuitenkin, minkkiuros kuitenkin parittelee vaan ja sitten häipyy eli naaras joutuu joka tapaukses tekee sen työn yksinään.”*

Turkistarhauksessa varsinaisen ketun eli punaketun pyydystäminen luonnosta on vuodesta 1991 lähtien ollut kiellettyä. Turkiskettujen alkuperäinen muoto on naali, napakettu. Erilaisia tarhakettuja ovat myös sinikettu ja hopeakettu. Kettujen vapautuksissa mielipiteet ovat vaihdelleet laitonta

suoraa toimintaa tekevien aktivistien joukossa vuosien varrella. Välillä niiden vapauttamista on suositeltu, välillä ei (ks. iskujen historiasta kertova kappale seitsemän). Josko tarhoilta vielä löytyy punakettujen jälkeläisiä, niiden vapauttamista haastateltavani ja Joni Purmonen Ulos häkeistä! -kirjassa kannattivat, koska ne voivat heidän mielestään selvitä luonnossa (Purmonen kirjassa Tuomivaara&Purmonen, 1998, 299). Samoin tarhasupikoirien vapautuksia he puolsivat. Purmonen (Tuomivaara ja Purmonen, 1998, 306) korostaa, että vapautteen ei kannata laskea sellaisia yksilöitä, jotka tarhaaja on syöttänyt runsaalla määrällä hormoneja tai syöttänyt eläimet muodottomiksi. Samaa sanoivat haastateltavani – tosin yksi heistä ei ottanut kantaa kettujen vapautuksiin, koska ei omien sanojensa mukaan tiennyt siitä aiheesta tarpeeksi. Julkisuudessa kettujen vapautukset eivät ole saaneet sellaisia tuomioita ympäristön haittavaikutusten vuoksi kuin minkkien vapautukset. Kettujen irtipäästämistä ollaan vältelty välillä siitä syystä, että useat ketut on jalostettu yliluonnottoman suuriksi ja apaattisiksi niin, etteivät ne itse pääse tai lähde häkeistään tahi selviä enää luonnossa, toisin kuin vikkelät minkit:

”Ketut ovat usein apaattisia tai ns. superkettuja, jotka on jalostettu niin suuriksi, etteivät ne kykene liikkumaan häkeissään paljoakaan. Tästä syystä kettujen vapauttaminen voi olla hyödytöntä: eläimet eivät yksinkertaisesti pysty lähtemään häkeistään. Poikkeuksia tietenkin on. Jos tarhalla on esim. punakettuja, ne kannattaa vapauttaa. Myös joskus eläinten aktiivisuudesta ja koosta voi päätellä niiden kyvystä selviytyä luonnossa.”

(Vastalauseesta vastarintaan – opas turkistarhauksen aktiiviseen vastustukseen)

Kaksi haastateltavaani korosti sitä, että tarhaketut ovat hyvin ”monenlaatuisia”: on siis tarha- ja yksilökohtaista heidän mielestään, kannattaako kettuja laskea ulos tarhoilta vai ei, eli pärjäisivätkö ne luonnossa. Paljon jalostettuja ”superkettuja” kannatti kaikkien muidenkin – paitsi kettuasiaan kantaa ottamattoman – mielestä tarhaiskujen yhteydessä esimerkiksi nostella pois häkeistään joka tapauksessa, niin että ne jäävät silti tarhan aitojen sisäpuolelle. Näin kettujen jalostustiedot menisivät sekaisin ja nämäkin yksilöt saisivat edes hetken aikaa jaloitella. Ongelmaksi kaikkien kettujen ja supikoirien kohdalla nähtiin, että vankeuteen sokeutuneet eläimet eivät itse välttämättä lähde liikkeelle, vaan ne pitää todella nostella vapautteen, mikä vie aikaa:

Jutta: *”On niitä hähkejä availtu, mut ne ei oo lähteny sieltä pois... siniketut ja muut sellaset superketut, jotka on jalostettu niin pitkälle, että niitten nivelet ei kestä ja muutenkin ne ei oikein löydä ruokaa ja ne on semmosii kuitenkin, että ne ei pysty enää selviämään, just sen jalostuksen*

takii. Mutta just yks hyvä keino on esimerkiksi nostaa ne ketut häkeistä pois, jos on aidattu alue, ni sillan ne sekottuu taas, se siitostyo...”

Lauri: ”...mitä nyt supikoira ja kettu varsinkaan lähtee, ketun kunto on joissakin tilanteissa semmoinen, että niitä ei kannata vapauttaa. Siis jos ne on sen kokoisia, että jos ne hyppää alas häkistä ja katkoo jalkansa ja ne on sellasia luonnottoman kokosia, jos on jalat vääntyneet ja muuta. Sitten esimerkiksi supikoirat on aika haluttomia lähtemään, ne pitäisi kantaa häkistä pois.”

Pete: ”Kettujen vapauttaminen on yleensä hyvä vaan, jos ketut sattuu olee sitä lajia, että ne on vähän paremmassa kunnossa tai siihen aikaan vuodesta, tarpeeks aikaisin syksyllä, ettei ne oo vielä lihonneet hirveen isoiksi. Sillon niillä on semmoinen pieni mahdollisuus. Muuten se on vaan sitä, että se sekoittaa koko jalostuksen. Yleensä ne ketut ei kyllä varsinkin päältä avattavista häkeistä, kauheen vähän niitä edes lähtee sieltä. Kyllä niitä lähtee silti. Turkistarhaajat väittää aina, että ne on sieltä ajettu veke, koska ne ei sieltä lähe, mutta kyllä ne sieltä vaan hyppii pois.”

Pete ihanoi sitä, että Suomessakin kokeiltaisiin kettujen kohdalla eläinten mukaan ottamista ja sijoittamista hitaasti luontoon tai samanlaista kokeilua, jonka yhdysvaltalaiset eläinoikeusaktivistit Rod Coronado ja Jonathan Paul tekivät 1990-luvulla: ostivat minkkitarhan eläiminen, vapauttivat eläimet yksitellen luontoon ja filmasivat ja seurasivat niiden sopeutumista sinne. Coronadon mukaan lähes kaikki entiset turkiseläimet sopeutuivat hyviin uuteen elämäänsä, oppien metsästäämään. (ks. Purmonen kirjassa Tuomivaara&Purmonen, 1998, 303.)

Taloudellista sabotaasia vapautusiskujen yhteydessä on tehty monin eri tavoin. Purmosen (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 306-307) sanoin ”vain mielikuvitus on rajana”: välineitä ja kiinteistöjä on sabotoitu, kantakortteja on varastettu sekä revitty jopa vuosien jalostustyön tuhoamiseksi ja siitoseläimiä on vapautettu sekaisin tarha-aidan sisäpuolelle.

Johtopäätöksenä turkistarhojen vapautusiskuista voidaan tiivistää, että eläimiä on laskettu turkistarhoilta vapauteen neljästä syystä: jotta aiheutettaisiin taloudellista vahinkoa tarhan tuottavuudelle, jotta eläinyksilöt saisivat **mahdollisuuden** vapaaseen elämään luonnossa ja iskujen yhteydessä tarhaeläinten oloja on voitu myös salakuvata. Lisäksi iskuilla on voitu herättää yhteiskunnallista keskustelua. Eläinten vapauttamisen ohella tarhoilla on sabotoitu omaisuutta ja laskettu eläimiä vapaaksi tarhan aitojen sisälle myös siitä syystä, että niiden jalostustyö menisi sekaisin. Liian jalostettuja tai muutoin epämuodostuneita tarhakettuja aineistoni aktivistit eivät ole halunneet vapauttaa luontoon, sen sijaan joitain nuorempia ja pienempiä kettueläimiä ja supikoiria kylläkin. Haastateltavien mukaan riippuu tarhasta ja kettu- tai supikoirayksilöstä, kannattaako se vapauttaa vai ei. Usein nämä eläimet joutuu nostamaan ulos ja kantamaan vapauteen, mikä vie aikaa ja on siksi hankalampaa kuin yleisemmät minkkien vapautukset. Kettujen ja supikoirien vapautusten yhteydessä ei julkisuudessa ole yhtä lailla tuomittu vapautettujen eläinten vaikutusta luontoon kuin minkkien kohdalla. Aktivistit puolustavat minkki-iskuja eläinyksilön oikeudella elämään ja sillä, että minkit ovat jo juurtuneet Suomeen alun perin tarhalta karanneiden minkkien muodostettua Suomeen psyvän kannan jo vuosia sitten. Haastateltavat tiedostavat petoeläinminkkien mahdollisesti aiheuttamat tuhot ympäristön pieneläinkannalle kuten linnuille, mutta heidän mielestään vapauteen ei jää lopulta montaa yksilöä. Täten vapautetut minkit eivät heidän mielestään aiheuttaisi juuri sen suurempaa hallaa kuin luonnossa jo oleva minkkikanta, esimerkiksi territoriaalisen elämäntapansa vuoksi: kaikki yksilöt eivät muutenkaan selviä talven yli luonnossakaan syntyneistä pentueista. Yleisesti ottaen julkinen mielipide ja eläin- ja ympäristöjärjestöt ovat tuominneet jyrkästi eläintenvapautusiskut ympäristönäkökanonienkin vuoksi.

11.3. Hennavärjäys tekee kettujen turkeista taloudellisesti hyödyttömiä

Eläintenvapauttajien toimintaryhmä Ruskanvärin myötä vuonna 1996 Suomeen saapui uusi turkistarhojen vastainen sabotointikeino: vaaleampien kettulajikkeiden ja pienemmässä määrin myös supikoirien hennavärjääminen. Joitain hennattuja kettuja on myös laskettu tarhoilta luontoon vapauteen. Idea omaksuttiin merieläinten puolustamiseen erikoistuneelta Sea Shepherd -ryhmältä, joka käytti vastaavaa taktiikkaa suojellakseen hylkeenpoikasia norjalaisilta ja islantilaisilta turkisten metsästäjiltä. Sea Shepherdin aktiivit värjäisivät poikasille punaiset täplät selkänahkaan hiusten värjäämiseen tarkoitetulla luonnonyrtillä nimeltä henna. Näin hylkeiden turkeista tuli metsästäjille arvottomia ja eläimet jätettiin metsästämättä. Turkistarhauksen vastustamisessa vastaava taktiikka

otettiin käyttöön jo 1980-luvulla Ruotsissa ja Englannissa niin kettujen, minkkien kuin kaniienkin kohdalla. (Purmonen kirjassa Tuomivaara&Purmonen, 1998, 308-309.)

Suomessa minkkejä ei ole värjätty hennalla, koska minkkien mustassa turkissa väri ei erotu ja koska minkit ovat usein vikkeläliikkeisiä – väriä saattaisi joutua vahingossa turkin sijaan vaikkapa eläimen silmiin, joissa se aiheuttaisi ärsytystä, kipua eläimelle. Jutan mukaan yksi syy on myös minkin notkeus: se saattaisi yltää nuolemaan hennaa selästään, mikä voisi olla sille epäterveellistä. Kettutarhoille iskettäessä taktiikkana on vapautusiskujen sijaan enemmän käytetty Suomessa hennausta: koska eläimet ovat usein epämuodostuneita eivätkä liiku tai pysty liikkumaan itse ulos häkeistään. Hennauksen ideana on iskeä tarhan kimppuun tehden sen taloudelle hallaa: värjäämällä turkeista rahallisesti arvottomia sekä tekemällä samalla muutakin sabotaasia kuten laskemalla eläimet irti häkeistään tarha-aitojen sisäpuolelle sekä tuhoamalla tarhan välineistöä kuten eläinten jalostustiedot sisältäviä kantakortteja. Eläimet kun lopetettaisiin tarhalla joka tapauksessa, oli niillä väriä selässään tai ei. Osa ketuista on myös päässyt tai päästetty tarhoilta vapauteen hennaläikkä selässään.

Haastattelija: *”Miksi kettuja enemmän hennataan kuin vapautetaan luontoon?”*

Lauri: *”Ne ei lähde sieltä häkeistä ja sitten kun ne on sen kokosia, että ei ne pärjäis mitenkään tai tyyliin ne katkoo jalkansa... jos ketut lasketaa häkeistä, sitten jos ne tavallaan saadaan kaikki kiinni, niin kyllähä siinä sitten menee nää siitostiedot sekaisin. Mutta hennauksessa kanssa viedään siitokortit, niin menee se puoli ihan vituiksi siinä. Että siinä tulee tavallaan kaksi asiaa samalla kertaa, että se (=tarhaaja) ei myöskään saa rahaa niistä turkeista.”*

Värjäykset on ajoitettu alkusyksystä joulukuun alkuun niin, että eläimen karva on vaihtunut jo talvikarvaksi ja tiedostaen, että tarhaketut lopetetaan yleensä tarhaajien toimesta joulukuun aikoihin. Mediassa on hennauskuvia uutisoitu usein väärin sanoen, että eläimiä olisi spraymaalattu, vaikka aktivistit ovat aina nimen omaan hennanneet eläimen turkkia. Hennaa he ovat käyttäneet siitä syystä, että se ei heidän mukaansa luonnontuotteena aiheuta samalla tavalla ihoärsytystä kuin esimerkiksi teolliset hiusvärit tai maalit. Väriin osumista silmiin tai korviin on haastateltavieni mukaan pyritty välttämään sillä, että ainetta on tiputettu tiedettävästi isokokoisten ja hidasliikkeisten kettujen päälle joko häkin päältä tai jos mahdollista, avaamalla häkin kansi ja suoraan häkin sisällä pullosta. Iskuja on kritisoitu myös sillä, että hennaa tai ei, aine aiheuttaisi

iholle ärsytystä ja saisi eläimet kaluamaan turkkiaan. Haastateltavani kiistävät väitteen isommalle ärsytykselle ketun paksussa turkissa, joskin eivät täysin kiistäkään sen mahdollisuutta. He sanoivat tiputtavansa hennaa vain lorauksen, ei litratolkulla. Toisaalta he nostivat esiin myös sen, että tarhattu eläin saattaa jyrsiä turkkiaan ilman väriäkin, stereotypisen stressikäytöksen vuoksi. Tällaista tavataan muillakin häkityillä, liian vähän virikkeitä saavilla eläimillä: olen itsekin todennut tätä käytännössä esimerkiksi löytöeläintyön parissa eri puolilla maailmaa valitettavasti. Toinen asia sitten on, tekeekö stressaavissa oloissa elävälle eläinyksilölle hyvää saada yhtään lisää stressin aiheuttajaa hennan ja kenties lisäjyrsimisen muodossa. Haastateltavani ajattelevat tässä asiassa enemmän hennaiskujen kokonaisvaikutusta kettutarhaukseen yleensä ja juuri sen tarhan kohdalla, koska tutkittua tietoa hennan vaikutuksesta kettujen turkin mahdolliseen kutinaan ei ole ollut saatavilla.

Pekka: ”Se riippuu missä kettu on. Jos kettu makaa hyllyllä, ja sen selkä on silloin melkein häkin yläosassa, niin silloin sen pystyy kaatamaan turvallisesti. Jos se kettu makaa rauhallisesti pohjalla, niin pystyy myös silloin kaatamaan. Jos se kettu on hirveen liikkuvainen, niin sitten ei voi muuta kuin avata häkki ja kaataa siitä. Että kyllä mä ainakin pyrin varmistamaan, ettei osu silmään.”

Timo: ”... jos se henna aiheuttaa jotain pientä kutinaa selkänahassa, niin onks se nyt sit kauheen väärin aatellen sitä, et mikä vaikutus sillä on tarhaajaan itsessään. Mä uskon et jos se nyt oikeesti aiheuttaa jotain pientä kutinaa, ni jos ne eläimet tietäis, et miks sen selässä nyt on sitä, ni jotenkin uskon, et ne kyl hyväksyis sen, että miksi näin tehään.”

Heli: ”Kyl mä uskon et se eläin huomaa sen, kylhä se varmaan ihoa vähän ärsyttää. Mut että se repis turkkinsa irti sen takia, en oo todisteita nähnyt.”

Lauri: ”...totta kai se on hirveetä, jos ne oikeesti kärsii, niille tulee jotain semmoista kutinaa siitä, mutta tavallaan joskus pitää ajatella aika selkeen kylmästiki, tavallaan sen onnistumisen kannalta. Ei tietysti niin, että eläimille aiheuttaisi tietoisesti kärsimystä. Mutta en mä usko myöskään siihen, että ne pitää paikkansa, koska ne yleensä saattaa monet eläimet olla niin huonokuntoisia siellä joka tapauksessa, että ei ne sen huonompaan kuntoon jää hennauksen jälkeenkään.”

Pete: ”Niin, turkin pureskelua on tosi paljon tarhoilla muutenkin...Voi olla, että siinä ois jotain perää, mut se turkin järsiminen ei sinänsä sen eläimen kannalta oo mikään elämän ja kuoleman

kysymys. Jos se järsii vähän turkkia, ei siinä mitään, sitten se järsii vähän turkkia.”

Myös hennausiskuissa on usein käytetty ohessa eläinten olojen salakuvaamisen taktiikkaa. Tästä on ollut hyötyä aktivisteille itselleenkin – useammassa tapauksessa kun toimittajia ei ole laskettu tarha-alueelle:

Jutta: ”Iisalmen turkistarhaiskussa väitettiin mediassa, tarhaaja väitti, että kettu oli kuollut hennauksen jälkeen shokkiin. Mutta sitten tuli eläinaktivisteilta video, joka näytti, että se oli kuollut jo aikaisemmin... Niistähän on kaksi kertaa ollut mediassa, että se (hennaaminen) ois aiheuttanut jotain haittaa niille...siinä on hirveen monta avointa kysymystä, ensinnäkin että miksi vaan nämä kaksi tarhaa, kun iskuja on kuitenkin ollut seitsemän vuoden ajan Suomessa. Toiseksi, ne ei ole päästäneet toimittajia niille kahdelle tarhalle.”

Tiivistettynä kerrottakoon, että luonnollisella hennayrillä on värjätty Suomessa vaaleampia turkistarhakettuja sekä joitain supeja, jotta niiden turkikset menettäisivät rahallisen arvonsa tai minimoisi arvon. Joitain värjättyjä kettuja on myös laskettu vapauteen luontoon. Taloudellisen sabotaasin aiheuttamiseksi kettuja on nosteltu häkeistä tai laskettu tarhan alueelle jalostustietojen sotkemiseksi ja jotta eläimet saisivat edes hetken jaloitella. Hennausten ohessa on usein aiheutettu muutakin taloudellista sabotaasia esimerkiksi välineistöä tuhomalla ja tarhaeläinten oloja on myös salakuvattu. Iskuja on kritisoitu esimerkiksi sillä, että väri aiheuttaisi ärsytystä eläinten ihoon ja tästä syystä eläin järsisi turkkiaan. Aiheesta ei ole tutkimuksia, ja aktivistit pääosin myöntävät, että jonkinlaista ärsytystä siitä voi seurata. Tosin he puolustautuvat sanomalla esimerkiksi, että väriä tipautetaan vain loraus eläimen paksuun turkkiin ja välttämällä sen joutumista silmiin. Stereotyyppistä turkin järsimistä voi esiintyä värin johdosta tai ilman sitäkin, stressaavien ja virikkeettömien olosuhteiden vuoksi häkkieläinten keskuudessa yleisemminkin.

11.4. Materiaalin sabotoiminen: ikkunoiden rikkomiset, lukkojen liimailut, tuhopoltot ja metsästyslavojen sabotoinnit

Määrällisesti eniten laittomina suoran toiminnan iskuina eläinteollisuutta vastaan on tehty pienempiä sabotaasi-iskuja lähinnä turkisliikkeitä vastaan, esimerkiksi hajoittamalla ikkunoita tai liimailemalla lukkoja.

”Ensimmäiseksi iskuksi suosittelimme turkisliikkeen ikkunan rikkomista. Toinen hyvä tapa on hirvenmetsästystornien rikkominen, mikä on riskittömämpää, mutta vaatii kulkuneuvon. Luonnollisesti mikä tahansa muukin toiminnan muoto voi tulla kyseeseen, mutta nämä kaksi ovat helppoja, suhteellisen riskittömiä eivätkä ne vaadi merkittävää suunnittelua. Niitä kannattaa harkita erityisesti silloin, jos ryhmässä ei ole ketään kokenutta suoran toiminnan aktivistia, joka osaisi opastaa muita...”

(Johdatus suoraan toimintaan eläinten puolesta -lentolehtinen)

Tämä kirjoitus kuvastaa kyseisenlaisen toiminnan aloittamista. Tosin kuten opaskin antaa ymmärtää, eivät ikkunoiden tai metsästyslavojen rikkomiset suinkaan kaikille ”ekotöoreille” eli ekotaasi-iskujen tekijöille ole ensimmäinen laittomien iskujen aloituskeino. Osa haastateltavistani ei maininnut, miten itse on aloittanut toiminnan laittomien keinojen puolella, enkä sitä tai mitään tarkempia tietoja haastateltavien tekemistä iskuista voinut kysyä. Yksi haastateltava mainitsi selvästi aloittaneensa kyseisenlaisten turkisliikkeisiin kohdistuneiden sabotaasi-iskujen kautta. Joni Purmonen kertoo aloittaneensa laittomuudet ikkunan rikkomisella (Tuomivaara&Purmonen, 1998, 224). Myös Lauri mainitsi, että joidenkin aktivistien on kenties helpompi aloittaa laittomien keinojen käyttäminen vaikkapa näyteikkunan hajoittamisella kuin vaikkapa turkistarhaiskulla:

Haastattelija: *”Eli tavallaa se kynnyks lähtee hajottaa näyteikkunaa ois pienempi?”*

Lauri: *”Joo, kyllä uskoisin tavallaan. Ehkä jotkut ihmiset aloittaa laittoman toiminnan just sillä, että tekee ensin sellaista, vaikka ei siinä tietysti ole mitään sellaista sinällään, etteikö voi lähtee vaikka suoraan tarhalle... tai minne tahansa.”*

Tällaisia pienempiä sabotaaseja lähinnä turkisliikkeitä kohtaan on sattunut Suomessa tietävästi ainakin vuodesta 1993 ja ne ovat jatkuneet näihin päiviin saakka (ks. kappale 7), kun taas isommat iskut esimerkiksi turkistarhoille ovat selvästi ja roimasti vähentyneet. Tarkkoja syitä en voi tietää tälle suuntaukselle, mutta päätellä voi, että pienet sabotaasi-iskut ovat toimintatavoiltaan sen verran helpompia, että niitä voi yksittäinen aktivistikin tehdä ja ne eivät välttämättä vaadi suurta suunnitelmallisuutta tai resursseja samalla tavalla kuin vaikkapa turkistarhaiskut. Niistä mahdollisesti seuraavat sanktiotkaan eivät yleensä ole yhtä suuria kuin vaikkapa tarhaiskusta. Ikkunoiden rikkomisten lisäksi tällaisia iskuja ovat myös esimerkiksi turkisliikkeiden lukkojen liimailut ja kiinteistön seinien tai ikkunoiden spraymaalaaminen esimerkiksi iskulauseilla. Ilmeisesti

pieniä turkisliikkeisiin kohdistuneita iskuja tehdäänkin usein yksin, mutta voi niihin ottaa osaa useampikin aktivisti. Lisäksi pienempää sabotaasia on tehty myös esimerkiksi turkistarhoilla ja koe-eläinlaitoksissa eläinten vapautusiskujen yhteydessä. Kaikki haastateltavani hyväksyivät tällaiset pienemmät sabotaasi-iskut.

Sabotaaseilla pyritään aiheuttamaan taloudellista haittaa eläimiä hyväksikäyttävälle yrityksille ja tuottajille sekä esimerkiksi metsästyslavojen sabotoimisen kohdalla myös eläimiä metsästäville kuluttajille ja riistalihaa eteenpäin myyville ihmisille. Nämä välineet, materia, koetaan epäoikeudenmukaisesti hankituiksi eläimiä hyödyntämällä ja eläimille kärsimystä aiheuttamalla, siksi niitä on haastateltavien mielestä oikeus tuhota. Samoin näillä iskuilla pyritään ehkäisemään eläinten hyödyntämistä ja eläimille kärsimyksen tuottamista ja eläinten tappamista jatkossa. Purmonen mieltää sabotaasi-iskut suoraksi vastaukseksi talouskeskeiselle yhteiskunnalle, *”jossa kaiken arvo ja hyvyys mitataan rahassa”* (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 291):

”Sabotaasin tullessa käyttöön on rahanhimo tullut eläinten hyväksikäyttäjille kalliiksi, sillä sabotaasin kohteena on lompakko, jota on eläinten selkänahoilla, lihoilla tai koko ruumiilla lihotettu. Taloudellinen sabotaasi viestii voimakkaasti sitä, että eläimiä riistämällä ei tule tehdä rahaa. Eläimiä hyväksikäyttämällä rakennettu omaisuus, laitokset, välineistö jne. ovat sabotööreille vapaata riistaa, sillä niiden lähtökohta on epäoikeudenmukainen.”

Samaa sanoi Pete:

”Tässä toimitaan tavallaan vähän kapitalismin lakien mukaan: yritetään nostattaa kuluja pikkuisen, että saataisi päät käännytettyä. Koska näemmä sillä etiikalla ei näytä olevan mitään merkitystä sinänsä. Jos kaikki argumentit on taloudellisia, että joo tää luo työpaikkoja, tuo rahaa Pohjanmaan alueelle, niin me käytetään sit taloudellisia argumentteja, miksi me tehdään tämä.”

Sabotaasi-iskujen tarkoituksena on vaikuttaa niin yksittäiseen kohteeseen eli esimerkiksi turkisliikkeeseen tai -tarhaajaan, kuin myös koko teollisuuden alaan laajemmin. Iskuilla pyritään asettamaan tarhaajia puolustuskannalle, tuomaan tuotantokeinot päivänvaloon ja julkiseen keskusteluun: elinkeinonharjoittajat joutuvat perustelemaan elinkeinotoimintaansa niin itselle kuin kansalaisyhteiskunnallekin. (ks. esim. Purmonen kirjassa Tuomivaara&Purmonen, 1998, s.291.)

Jutta painottaa myös iskujen merkitystä liikkeiden näkymisenä tai näkymättömyytenä katukuvassa: hän ajatteli turkisliikkeiden vähentyneen katukuvassa osaltaan iskujen vuoksi, vieden samalla alaa marginaalisempaan suuntaan. Toisaalta hän myöntää, että turkisten myynti oli siirtymässä tai siirtynyt enemmän isoihin tavarataloihin. Vastaava trendihän on joka tapauksessa yhteiskunnassa ollut yleisempikin pienten erikoisliikkeiden lopettaessa isojen tavaratalojen yleistymisen kustannuksella, mutta tätä Jutta tai kukaan muukaan haastateltavani ei maininnut.

Jutta: *”Siinä on yks tärkeä pointti, että kun joku turkisliike sulkeutuu, niin silloin ne erikoiskaupat käy vähiin... on käyny monilla paikkakunnilla, että niitä on ollut joku kymmenen ja sitten niitä on enää muutama jäljellä. Niitä on sulkeutunu monesta syystä, mut aika paljon sabotaasin ansiosta ja se tekee sitä alaa marginaalisemmaks. Että jos kaupungilla kun kävelee ja on turkisliike joka kulmassa, niin se on silleen hyväksyttävämpää, pystyy vaan kävelee sinne liikkeeseen. Mutta jos niitä on vaan muutama jossain sivukadulla, niin sitä ei nää kaupunkikuvassa ja siitä tulee sellainen marginaali ja joutuu just kävelee ja ettii sitä paikkaa, se ei oo vaan niin helppoa enää. Vaikka nythän niitä on siirtymässä tavarataloihin.”*

Aktivistit tunnustivat sabotaasi-iskuissa myös henkisen paineen luomisen. Janne myönsi sen olevan osaltaan tarkoituskin hänelle itselleen, luoda painetta niin turkisliikkeen omistajaan kuin liikkeissä mahdollisesti käyviin asiakkaisiinkin ja tuoda viestiä muutenkin julki. Samalla hän katsoi sabotaasin olevan hänen tapansa ilmaista mielipiteensä:

”No tämä spraymaalaaminen, totta kai no siis se aiheuttaa totta kai henkistä painetta sille liikkeenomistajalle, kun tulee aamulla töihin ja huomaa, että siihen on maalattu viesti niille, eikä pelkästään niille vaan myös mahdollisille asiakkaille ja muillekin ihmisille... Yhä edelleen se on tapa tuoda esille se mielipide ja tapa tuoda esille, että kaikki ihmiset ei hyväksy niitten toimintaa, eikä jää vain katsomaan sivusta. Kyllähän se aiheuttaa, vaikka ei suorasti taloudellista vahinkoa, se ikkunoiden rikkominen tai spraymaalaaminen, niin kyllähän se epäsuorasti aiheuttaa sitä kautta, että niitten jos vakuutus korvaa, niin kyllähän niitten vakuutusmaksut nousee. Ja jos on vaikka turkisliike vuokralla jossain ja sitä kohtaan tehdään usein iskuja, niin saattaa olla, että seuraavan kerran kun ajankohtaista, tai että jos vuokrasopimus on määräaikainen, niin kun ois aika tehdä uusi, niin taloyhtiön ihmiset saattaa toivoa, että se turkisliike ei jatka toimintaa niissä tiloissa.”

Suuremmat sabotaasi-iskut, lähinnä tuhopoltot, jakavat mielipiteitä niin yleisesti eläinoikeusaktivistien kuin osittain myös haastateltavienikin parissa. Eläinoikeusliikkeen

keskuudessa – niin laittomasti kuin laillisestikin toimivien piirissä – isommat sabotaasi-iskut kuten tuhopoltot nostattavat mielipiteitä laidasta laitaan eli osa hyväksyy ja osa ei:

”Erityisesti tuhopoltot ovat äärimmäisiä ja suurta vastuuta vaativia iskuja. Ne herättävät ekotöörrienkin keskuudessa ristiriitaisia tunteita ja monet näkevätkin tulen käyttämisen liian vaarallisena ja hallitsemattomana ja tukeutuvat mieluummin vähemmän rajuihin menetelmiin. Tuhopolttojen yhteydessä ekotöörit kantavat suurtakin suurempaa huolta siitä, ettei kukaan joudu teossa vaaratilanteeseen.”

(Muutoksen kevät -lehti, 1/1996, s. 21)

”Vaikka EVR:n taktiikat saattavat tuntua äärimmäisiltä, ovat aktivistit aina mieltäneet turkistarhaajat ja muut laillisin keinoin eläimille kärsimystä aiheuttavat eläinräökkääjät todellisiksi terroristeiksi. Usein laillisin keinoin toimivat aktivistit antavat mieluummin tukensa eläinten konkreettiselle vapauttamiselle kuin esimerkiksi tuhopoltoille, mutta eläinten kärsimyksille ei loppua näy, jos tarhat ja laboratoriot on vain tyhjennetty, mutta ei tuhottu.”

(Sudenhetki, nro 3, marraskuu 1998, s. 16)

Tuhopolttoja on kohdennettu sellaisiin rakennuksiin, jotka ovat tekemisissä eläinten teollisen hyötykäytön kanssa – esimerkiksi turkistarhaeläimille ruokaa valmistavat rehusekoittamot tai yrittäjien eläintuotantoon liittyvät kuljetusvälineet ja teurastamot. Niitä puolustellaan myös sillä, että yritysten vakuutusmaksut nousevat aina polttojen yhteydessä, jolloin yritys kävisi vähitellen taloudellisesti kannattamattommaksi. Jutta epäili, ettei kaikilla pienyrittäjillä välttämättä ole ollut kattavia vakuutuksia. Hänen mukaansa iskuilla voitaisiin myös aiheuttaa korvaamatonta vahinkoa tuhoamalla tutkimus- ja jalostusmateriaalia ja muita yrityksen tietoja ja välineitä. Heli ei itse käyttäisi tuhopolttojen taktiikkaa, mutta voi tapauskohtaisesti hyväksyä ne. Jutta sanoo tuhopolttoja jopa parhaimmaksi taktiikaksi, Pekka puolestaan kohdentaisi iskuja vain turkisteollisuuteen. Muut hyväksyisivät, mutta osa ei välttämättä itse tekisi niitä. Kaikille oli tärkeää, ettei iskuilla saa vahingoittaa ihmisiä tai eläimiä ja ettei seurauksena ole esimerkiksi metsäpalo. Kyseinen taktiikka vaatiikin haastateltujen mukaan aktivistilta paljon tietämystä, huolellisuutta ja suunnitelmallisuutta ja siitä on odotettavissa suuremmat sanktiot kuin pienemmistä sabotaaseista. Haastateltavat painottivat miettimään, mihin kannattaa keskittyä ja mihin ei: turkistuotannon vastustaminen tuhopoltoilla nähtiin järkevämmäksi kuin vaikkapa maito- tai liharekkojen.

Haastattelija: *”Miten suhtaudut tuhopolttoihin, poltettais esimerkiksi rehuntuottamoita?”*

Heli: *"Mä en lähtisi siihen itse mukaan. En tiedä oikein miten suhtaudun, ehkä joka juttu kerrallaan. Itse en lähtis tulen kanssa leikkimään, se on kuitenkin aika arvaamaton, et ei ikinä tiää, mitä sit tapahtuu."*

Jutta: *"Hyväksyn, täydellisesti. Koska se on varmasti paras taktiikka, mitä voi käyttää...Koska siinä aiheutetaan eniten vahinkoa ja helpolla tavalla sille eläinten hyväksikäyttäjälle... Se auttaa, tai tietenkin riippuu paikasta."*

Haastattelija: *"Mitä voisi polttaa ja ne riskit? Minkälaisia rajoja sä asetat?"*

Jutta: *"Yksittäiset rakennukset siis sellaset, missä ei ole asutusta, eikä siellä oo ihmisiä eikä eläimiä eikä puita, siis ei oo metsäpalovaaraa tai mitään, että se lähtisi leviämään. Tai ettei se leviäisi mihinkään asutukseen. Tai yleensäkin sellainen, että ei oo vaaraa vahingoittaa ketään."*

Haastattelija: *"Mites sitten joku liharekkojen polttaminen?"*

Lauri: *"No kyl mä sen hyväksyn, jos palaa niin palaa... mutta sitten siinä on sellainen taktinen kysymys on enemmänkin. Lihateollisuus, sitä ei kuitenkaan saada kaadettua niinkään, että joku turkisteollisuus ja sellaiset, niin ne voidaan saadakin ehkä. Tai niillä laittomilla iskuilla voidaan edesauttaa sen loppumista. Lihateollisuus on kuitenkin sellainen, että siihen kuitenkin vaikuttaa se, että ihmiset muuttaa tavallaan ruokailutottumuksiaan, että ne alkaa kasvissyöjiksi. Että se on paljon enemmän se,, mikä siinä painaa. Tavallaan se on niin iso bisnes, että siihen ei joku liharekan poltto sinällään vaikuta, mutta en mä sitä millään lailla, jos joku tekee sitä."*

Haastateltavilleni on tärkeää, ettei kukaan ihminen tai eläin voi loukkaantua iskuissa, eikä heidän mukaansa niin Suomessa kuin ulkomaillaakaan kukaan ole tietävästi loukkaantunut:

Lauri: *"Mun mielestä jos jotain tuollaista tekee, esimerkiksi tuhopolttoja, niin sitä pitää osata tehdä ne... kyllä mun mielestä on kumminki Suomessa ja muualla maailmassa yleensä tuhopoltot, mitä niistä on lukenut, että ne on tehty siihen tyyliin, että ei niissä ikinä kukaan oo kuollut eikä ole silleen suoranaista sellaista vaaraa. Niin joissaki tilanteissa on kyllä ollut, mutta ei Suomessa. Mun mielestä pitää olla sellainen vastuu, ettei tapahdu mitään ihmisille."*

Pekka: *"Pitää tietenkin varmistua, että mikään elollinen ei joudu vaaraan. ALF on tehnyt yli 260 tuhopolttoa ympäri maailmaa viimeisen kymmenen vuoden aikana ja niissä ei oo yksikään ihminen tai eläin joutunut vaaraan."*

Pete: *"Tämmösiä vahinkoja ei oo tapahtunu missään päin maailmaa ikinä, mut sellasia on tapahtunu kyllä, että joku liharekan kuski kun lähtee ajamaan autolla, niin sitten putoaa sellainen palopommi siihen tielle. Semmosii on tapahtunu."*

Haastattelija: *"Olen lukenut tuosta. Eikö se ollut niin, että se kuski pääsi pois siitä...?"*

Pete: *"Aivan. Ei ne räjähdä mitenkään silleen kuin leffoissa. Että kun ne on kuitenkin renkaan päälle yleensä, niin sitten ne vaan rupee siinä palamaan. Ja sit ku ei sitä löpöö oo kuitenkaan niin paljoo siinä."*

Haastattelija: *"Miten turvallisuus taataan?"*

Pete: *"Tarkistamalla vaan, tarkistamalla. Ja myöskin sillä, että ne ajastimet ei oo mitään hirveen pitkiä. Jos on mitään ajastinta. Kaikista parastahan on, jos se saman tien aloittaa. Mutta totta kai siinä on pieniä riskejä, joku jää suutariksi, sitten se jää sinne, ja sitten se yhtäkkiä meneekin, siinä voi olla riskejä. On epärehellistä, jos ei niitä tiedostais, on paljon parempi koko liikkeelle, jos ihmiset tiedostaa ne riskit, osaa olla sitä varovaisempia."*

Myös Pete asetti kriteerejä hyvälle kohteille:

Pete: *"Kaikki mikä liittyy turkisteollisuuteen, kaikki mikä liittyy Karttula-kasvattamoon, kaikki mikä liittyy teurastamoihin mun mielestä, kaikki mikä liittyy eläinkuljetuksiin, täs on jo aika pitkä lista. Mutta suunnilleen tässä järjestyksessäkin. Mut Englannissa on etanoiden kasvattamokin poltettu, mä en ehkä itte ois lähteny mukaan. Etanat oli viety sieltä, monta tuhatta eläintä oli pelastettu, oli viety pois."*

Tiivistääkseni kappaleen voidaan sanoa, että eläintuotannon talouteen tähtäävät sabotaasi-iskut pienemmässä muodossa eli esimerkiksi turkisliikkeiden ikkunoiden rikkomisina, lukkojen liimailuna tai seinien spraymaalaamisena ovat olleet usealle aktivistille ensimmäinen askel laittomiin keinoihin siirryttäessä. Kaikki haastateltavani hyväksyivät nämä taktiikat. Niitä onkin

tehty kaikkein eniten ainakin jo vuodesta 1993 näihin päiviin saakka. Pyrkimyksenä aktivisteilla on näissä iskuissa ollut liikkeiden tekeminen isku iskulta taloudellisesti kannattamattommaksi ja samalla vähentäen yleensäkin liikkeiden näkymistä katukuvassa. Osana iskuissa on myös ollut se, että liikkeenharjoittajat ja tavalliset kaduntallaajatkin on haluttu saada ajattelemaan eläinten hyödyntämisen oikeutusta. Osaltaan se on ollut myös keino tuoda aktivistin oma mielipide julki. Materiaalin sabotoimista on käytetty iskujen osana myös esimerkiksi eläintenvapautuksissa turkistarhoilla tai koe-eläinlaboratorioissa tai -kasvattamoissa tai kanakasvattamoissa. Sen sijaan isommat sabotaasi-iskut kuten tuhopoltot ovat jakaneet eläinoikeusaktivistien mielipiteitä. Yksi haastateltavistani piti tätä parhaimpana laittoman toiminnan keinona, yksi ei käyttäisi itse ja suurin osa piti niitä hyväksyttävänä, ainakin tapauskohtaisesti. Kaikille oli tärkeää, että iskuissa on oltava hyvin huolellinen, jotta ihmisiä ja eläimiä ei vaaranneta tai esimerkiksi aiheuteta vahingossa metsäpaloa. Iskuilla pyrittiin esimerkiksi korottamaan tilojen vakuutusmaksuja tai tuhoamaan korvaamattomia välineitä kuten jalostustietoja. Sabotaasi-iskut turkistuotantoa vastaan saivat eniten kannatusta tuhopolttojen kohteena, esimerkiksi rehusekoittamoiden tuhopolttojen kautta. Myös esimerkiksi teurastamotiloja ja eläinkuljetusautoja on sabotoitu Suomessa.

12. SUHTAUTUMINEN VÄKIVALTAAN – RAJANVETO KULKEE OMAISUUDEN JA IHMISTEN KOSKEMATTOMUUDEN VÄLILLÄ

Ympäristöprotestoinnin toinen aalto ja sen kohokohtana Kojjärviliike toivat suomalaisen mielenilmausperinteeseen avoimen, väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden, jossa ei vandalisoida omaisuutta. Neljännessä protestiaallossa kansalaistottelemattomuus hyväksyttiin jo muutenkin kuin viimeisenä oljenkortena. Toiminnan raja siirtyi omaisuuteen kohdistuvaan laittomaan suoraan toimintaan eli ekotaaseihin, joita ovat esimerkiksi turkistarhaajien rehusekoittamoiden vandalisointi, tarhakettujen hennavärjääminen ja toisaalta muunlaisen ympäristöaktiivisuuden puolella esimerkiksi tietyökoneiden tai McDonaldsin ikkunoiden sabotointi. Konttisen ja Peltokosken (2004, 157) mukaan *”uusi asenteellinen rajanveto kulkee omaisuuden ja ihmisen koskemattomuuden välillä. Ihmisen fyysistä koskemattomuutta pidetään yhä ylittämättömänä periaatteena.”*

Suomessa eläinten vapautusliikkeen radikaaleinkin siipi on noudattanut tätä ihmisten koskemattomuuden rajaa (ks. kappale 7 ja 10). Konttisen ja Peltokosken (2004, 157) tutkimuksen valossa useimmat neljännen aallon aktivistit tähdensivät ehdotonta väkivallattomuutta. Väkivallan he puolestaan näkivät tarkoittavan ihmiseen kohdistunutta fyysistä väkivaltaa. Täten ekotaasit kuten turkistarhaiskut nähtiin väkivallattomina, jos niissä ei vahingoitettu ihmisiä tai eläimiä. Myös aktivistien omakustannelehdistä voi lukea samanlaisia määrittelyitä. Esimerkiksi Anonyymi-lehti (1996, nro 1., s.3, tuntematon kirjoittaja) kertoo:

”Eläinten vapautusrintaman toiminta on aina väkivallatonta. Esineiden ja rakennusten vahingoittaminen ei ole väkivaltaa, sillä elämä on aina arvokkaampaa kuin esim. lihaliikkeen ikkuna. Väkivaltaista käyttäytymistä olisi se, että seuraisimme rauhallisesti vierestä kun eläinten riisto ja murhaaminen jatkuu.”

Myöskään haastattelemani laittomia keinoja käyttävät eläinoikeusaktivistit eivät kielenkäytössään miellä elottomaan omaisuuteen kohdistuvia sabotaaseja eli ekotaaseja väkivallaksi, vaan väkivalta tarkoittaa heille fyysisiä väkivallantekoja ihmisiä ja eläimiä kohtaan:

Haastattelija: *”Mikä sun mielestä sitten on väkivallatonta?”*

Jutta: *”Sellainen, mikä ei suoraan oo väkivallanteko ihmistä kohden. Eläinten vapautukset,*

sabotaasijutut, ihmisen omaisuuden hajottaminen, mutta ei välttämättä sellanen ihmisten kimppuun hyökkääminen, vaikka se onkin todettu erittäin tehokkaaksi keinoksi Englannissa. Tai siellähän ne kaikki kasvattamot ja muut on sulkenu sen jälkeen, kun niiden työntekijöiden tai omistajien kimppuun on oikeesti väkivaltaisesti käyty.”

Haastattelija: *”Minkä lasket väkivallaksi?”*

Matti: *”Ihmiseen tai eläimeen kohdistuva väkivalta, että niitä satutetaan huomattavasti, ja että se ois se päätarkoitus. Tietysti se väkivallan määrittely ei oo noin yksinkertainen, ja sekin että mikä on väärin, niin sekin on mutkallinen kysymys. Jos miettii noin niin kuin taktisesta näkökulmasta, niin en kannata sitä, että käytettäisiin väkivaltaa.”*

Englannissa ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa välttävien Animal Liberation Front -nimikettä käyttävien solujen rinnalle on noussut jo 1980-luvulta saakka fyysistä väkivaltaa kaihtamattomia ryhmittymiä kuten Animal Rights Militia (AMR) sekä Justice Department (JD) (ks. lisää kappaleessa 7.3). Näiden keinovalikoimiin ovat kuuluneet esimerkiksi kirjepommit. Taktiikoissa ei ole pyritty eikä ole tapettu ketään, vaan kyseessä ovat olleet suhteellisen pieniin henkilövahinkoihin tähtäävät keinot. Suomessa vastaaviin taktiikoihin ei ole menty, eikä haastateltavieni antamista kommenteista päätellen tulla menemäänkään, sillä sekä suomalaisen eläinoikeusliikkeen ja yleensäkin neljännen aallon aktivistien suhtautuminen ihmisiin kohdistuvan väkivallan käyttöön on ollut pääsääntöisesti kielteinen (Konttinen & Peltokoski, 2004, Tuomivaara & Purmonen, 1998, 168). Kuvaavaa on, että Oikeutta eläimille -yhdistyksen kannanotossa laittomiin suoran toiminnan iskuihin sanotaan: *”...emme voi tuomita väkivallattomia tekoja eläinten puolesta”* sekä *”selkeinä kriteereinämme ovat mm. väkivallattomuus ja eläinten oikeuksien edistäminen”* (Oikeutta eläimille -jäsenlehti 1/2002, 13). Mainittakoon kuitenkin, että Oikeutta eläimille -järjestö ei tee iskuja, vaikka jotkut sen riveissä näkyvästikin toimineet ihmiset, muun muassa useammat perustajajäsenet, ovat jääneet kiinni laittoman suoran toiminnan iskuista. Eläinliikkeen laillisella puolella toiminut Salla Tuomivaara on kirjoittanut Ulos häikeistä -kirjassa (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 168): *”Tähän mennessä tämänkaltaisten (ihmisiin kohdistuva väkivalta) toimien saama kannatus eläinliikkeen sisällä ei ole ollut kovin merkittävää, ja ainakin itse toivon tilanteen tässä mielessä jatkuvan entisellään. Näitä toimintamalleja useimmat eivät ole valmiita käyttämään niin strategisista kuin eettisistäkään syistä.”* Toisaalta Lundbomin (2001, 63) mukaan eläinliikkeen toimijoilla ei aina ole yhteistä näkemystä toiminnan rajoista, vaan mielipiteet uhkailun ja väkivallan käyttämisestä vaihtelevat huomattavasti liikkeen sisällä. Väkivaltaisiin keinoihin siirtymistä ehkäisee kuitenkin

yhtenä tekijänä oletettavasti sekin seikka, että suomalaisessa laittomassa suorassa toiminnassa ollaan otettu enemmän mallia ja arvostettu muutoinkin enemmän Yhdysvalloissa esiintynyttä laitonta toimintaa kuin brittiläistä vastaavaa, ja Yhdysvalloissa on pysytely pääasiassa ekotaasien kannalla eli ihmishenkiä vahingoittamattomalla linjalla (ks. kappale 7.3.).

Käyn seuraavissa alaluvuissa läpi haastateltavieni mielipiteitä väkivallan käytöstä. Yhteenvetona voidaan summata, että niin sanottujen neljännen aallon aktivistien tavoin myöskään haastateltavani eivät hyväksyneet väkivaltaa elollisia olentoja kohtaan – suurin osa heistä ei hyväksy Animal Rights Militian ja Justice Department -tyylisiä iskuja suoraan ihmisiä kohtaan. Rajan he vetävät omaisuuden ja ihmisten ja eläinten eli elollisten olentojen koskemattomuuden välille. He hyväksyvät väkivallan käytön ainoastaan itsepuolustuksena. Väkivallaksi he eivät mieltäneet materian sabotoimista tai esimerkiksi eläinten laskemista irralleen häkeistään. Toisaalta he saattoivat silti ymmärtää – hyväksymisen sijaan – miksi jotkut aktivistit ovat turvautuneet väkivallan käyttöön ihmisiä kohtaan. Väkivallalla uhkailut haastateltavani sen sijaan hyväksyivät pääsääntöisesti, kunhan uhkauksia ei yritetäkään toteuttaa. Kolme haastateltavaa kahdeksasta ei tuominut AMR:n ja JD:n taktiikoita. Silti hekään eivät uskoneet, että Suomessa siirryttäisiin käyttämään ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa – ainakaan joitain mahdollisia yksittäistapauksia lukuun ottamatta. Heidänkään mielestä väkivallan käyttö ei ole strategisesti hyvä taktiikka Suomessa, kuten ei toki viiden muunkaan vastaajan mielestä. Haastatteluista on kulunut jo useita vuosia – haastattelut tehty vuosina 2001 – 2004, eikä väkivaltaa ihmisiä kohtaan ole edelleenkään esiintynyt eläinoikeusliikhehdinnässä. Pikemminkin taktiikoissa on menty maltillisempaan eli eläintuotannon olojen salakuvaamiseen.

12.1. Väkiältä hyväksytään itsepuolustusmielessä

Anu Parikka tutki 1990-luvun loppupuoliskolla koulunuorison eläinsuojeluasenteita ja havaitsi tyttöjen näyttävän olevan asenteiltaan jonkin verran militantimpia kuin pojat suhtautumisessaan eläinten oikeuksien puolustamiseen väkiältäankin turvautuen (Parikka, 1998, 90). Samoin Konttinen ja Peltokoski (2004, 144) havaitsivat neljännen aallon aktivisteja tutkiessaan naisten ja nuorten olevan asenteiltaan radikaaleimpia. Oma aineistoni on liian pieni tehdäkseen yleistyksiä naisten ja miesten asenteiden välille, sillä vain kaksi haastattelemastani kahdeksasta vastaajasta on naisia. Todettakoon silti, että näiden kahden naisen suhtautuminen väkiältäan kulkee Konttisen ja Peltokosken rajanvedon mukaisesti, mutta hyväksyen itsepuolustuksen. Samoilla linjoilla kulkevat

myös kolmen kuudesta miespuolisen haastateltavan vastauksista eli yhteensä viiden kahdeksasta vastaajasta on samaa mieltä.

Haastattelija: *"Mut sit nää JD ja AMR- toiminta, sellasta ei oo ollu Suomessa."*

Matti: *"Ei oo ollu onneks Suomessa."*

Haastattelija: *"Sää et hyväksyis sellasta, jotain kirjepommeja?"*

Matti: *"Joo en, se on hirveen järjetöntä toimintaa. Se saattaa räjähtää missä tahansa, sen saattaa avata kuka tahansa sen kirjeen."*

Laurikaan ei lähtisi AMR:n tai JD:n linjoille, vaikka ymmärtää näiden taktiikkojen käyttäjiä. Hän korostaa väkivallattomien taktiikoiden kannattavuutta ja sitä, kuinka väkivalta saattaa näissä taktiikoissa vahingossa kohdistua sivullisiin ihmisiin:

Lauri: *"Sitä mitä en suoranaisesti hyväksy enkä itse lähtisi tekemään on ihmisten fyysinen vahingoittaminen. Että just mitä Suomessa ei oo ollu sinällään mitään kirjepommeja tai sellasia. Että sellasta en sinällään itse lähtisi tekemään, mutta kyllä tavallaan silti ymmärrän jollakin tavalla, että miks ihmiset tekee sitä ja ymmärrän silleen sen taustan. Mutta itse en lähtisi tekemään, eikä se oo mun mielestä niin sellasta kannattavaa toimintaa kuin sellainen, missä ei fyysisesti vahingoiteta ketään."*

Haastattelija: *"Miksi se ei sit sun mielestä oo kannattavaa?"*

Lauri: *"No sinällää että mun mielestä vaikka kirjepommit on sellasia, että siinä aiheutetaan niin paljon ulkopuolisille ihmisille vaaraa, eikä vain sille tietylle kohteelle. Että se on yksi syy, miksi mä en niitä sinällään hyväksy. Ja sit jotenki mä en vaan nää niillä niin suoranaista, mä nään enemmän että sellanen taloudellinen vahinko, henkinen painostus on paljon tehokkaampaa kuin ihmisten kimppuun käyminen suoraan."*

Väkivallan käyttö hyväksytään itsepuolustuksena tilanteessa, jossa esimerkiksi turkistarhaaja uhkaa ampua tai muuten pahoinpidellä tarhalleen tunkeutunutta aktivistia:

Haastattelija: *”Mikä on sun suhtautuminen väkivaltaan? Hyväksyisitkö, et tapettaisiin turkistarhaaja tai pahoinpidettäisiin se?”*

Heli: *”En hyväksyisi sellaista. Mutta jos mietin tilannetta, että jos joku yllättäs mut tarhalla tai jonkun muun, ni kyl mä varmaan kaikkeni tekisin, että pääsisin siitä pois, mutta en nyt ensimmäisenä ois tappamassa tarhaajaa. Itsepuolustukseksi ja kaverin puolustamiseksi, mutta mahdollisimman vähillä henkilövahingoilla...Karkuun juoksisin ensin. Mut jos se saisi kiinni, ni ensin löisin käteen enkä vaikka päähän.”*

Matti: *”Mutta noin niinkuin väkivalta, jos ei ihan tappamisesta puhuta, niin kyl mun mielestä siinä vaiheessa on ihan oikeutettua mättää turpaan sitä turkistarhaajaa. Tai et siis itsepuolustukseksi. Tai sit jos tulee vaik joku tilanne, että sä oot jäämässä kiinni, ja sua uhataan, niin mahdollisimman lievällä väkivallalla siinä voi olla oikeutettua, tilanteesta riippuen. Ei voi sanoa, että se on aina oikeutettua, mutta sellanen tilanne voi olla.”*

Jutta näkee itsepuolustuksen ja kaverin puolustamisen oikeutettuna esimerkiksi tilanteessa, jossa rasistinen skinhead hyökkää päälle tai poliisi pahoinpitelee mielenosoittajaa. Silti hän ei ole varma, kykenisikö siihenkään:

Haastattelija: *”Oisitko sä ite valmis tollaseen (AMR tai JD-taktiikkaan)?”*

Jutta: *”En, koska musta tuntuu pahalle. En haluis olla tossa tilanteessa valmis väkivaltaan, mutta mä haluaisin olla esimerkiksi valmis olemaan väkivaltainen, jos esimerkiksi jotkut natsit hyökkäisi mun kimppuuni. Mä haluisin pystyy puolustaa itteeni ja hakata niitä, mut musta tuntuu, et mä en pystyis siihen. Mä oon ollu sellasessa tilanteessa Englannissa, jossa on jotain ihmistä hakattu, eläinten hyväksikäyttäjää, ja se ei tuntunu hyvältä sillä lailla, että mä oisin pystyny siihen tai pystyny potkasee sitä tai yhtään mitään. Et en sit tiedä sellasessa jossain mielenosoitustilanteessa, jos siinä ois niin suuri sellanen adrenaliini sellanen, tai et jotain mun ystävää joku poliisi hakkais, ni sit en tiedä, ku ei siihen pysty reagoimaan. Tai kai jokainen ihminen pystyy reagoimaan väkivaltaisesti, mut en silleen, että itse lähtisin hyökkäämään johonkin tietoisesti, että nyt lähetään hakkaamaan se.”*

Haastattelija: *”Niin lähinnä tämmönen puolustautumistilanne..?”*

Jutta: ”Niin, mut ei sellasta suunnitelmallista, että aseiden kanssa. Tai muutenkaan.”

Janne tekee osaltaan selvää pesäeroa väkivallan hyväksymisen ja ymmärtämisen välille:

Janne: ”No sanotaan näin, et jos saisin tietää, että joku eläinaktivisti on vaikka räjäyttänyt tällaisen kokoustilan, johon on kokoontunut jotain huippuriistäjiä vaikka McDonaldsin toimitusjohtaja ja jotain tällasia, jos saisin tietää tämmösestä, niin en mä sitä tuomitsisi. En mä itse lähtisi ihmishenkiä vahingoittamaan, mutta mulla riittäisi myös ymmärrystä, jos joku tekis niin... Ihmisten tappaminen kuitenkin tietyssä mielessä on veganismin periaatteita vastaan ...Kyl mä haluan sanoa, että riittäisi ymmärrystä jos joku muu tekis, et on helppo kuvitella se turhautuminen sillä ihmisellä sille, että miten asiat maailmassa on, että on siihen tietyssä mielessä helppo samaistua. Mutta en hyväksyisi, ymmärtäminen ja hyväksyminen on eri asia.”

Miksi suurin osa haastateltavista ei sitten hyväksy väkivallan käyttöä taktiikkana? Jutta ja Matti näkevät asian näin:

Jutta: ”Niin kun ei voi sanoa, että se ihminen ois mitenkään paha tai et voihan se olla tosi hyvä tyyppi muuten, huolehtii lapsistaan ja olla todella sellanen, mutta se ei oo vaan itse sisäistänyt tai ajatellu sitä eläimen asemaa tai mitenkään pysty ymmärtää eläinaktivisteja. Et ei siit oo mitään hyötyä. Eikä se ois mitenkään oikein, koska ei mikään oikeuta tappamaan ketään ihmistä.”

Matti: ”Se eläinoikeusasia tarkoittaa mulle sitä, että myös ihmiset on eläimiä, ja sit toisekseen mä uskon, et kaikki tavallaan, tai tosi monet ongelmat on sillä tavalla, liittyy yhteen. Et ei pidä tavallaan taistella yhden vihollisen kanssa toista vihollista vastaan, vaan pitää olla kaikkia vihollisia vastaan samaan aikaan. Toisaalta voidaan tietysti ajatella, että jotain turkistarhaajia, että eipä tarhaisi enää ja kyllä tästä saa keskustelun, mutta voi sanoa... että taktisesti tappaminen ois tyhmin teko, mitä voisi tehdä... en kannata sellaista gandhilaistakaan ajattelua, että keinot pitäisi olla sen päämäärän kaltaisia, mun mielestä se edellyttäisi sitä, että sä katot, että me jo eletään sellasessa yhteiskunnassa, missä tavallaan ne oikeat keinot on mahdollisia. Eihän ne oo, koska turkistarhaajia on olemassa. Mutta voihan olla, että mä vaihdan mielipiteeni tän väitteen jälkeen.”

Jutta tekee asiassa vertausta Englannin ja Suomen välille. Suomen eläinoikeusliike ei ylipäänsä hyväksy väkivaltaa elollisia kohtaan, kun taas Englannissa tilanne on toinen. Samoin suomalainen

yhteiskunta on erilainen – Suomessa kansalaisyhteiskunta tuomitsee herkemmin myös materiaalin sabotoimisen:

Haastattelija: *”Miksi sun mielestä se (väkivaltainen taktiikka) ei sitten olisi strategisesti hyvä Suomessa?”*

Jutta: *”No ehkä lähinnä siksi, että suurin osa eläinoikeusaktivisteistakin tuomitsisi sen, kun taas Englannissa kaikki on että hyvähyvähyvä, hakataan joku eläinten hyväksikäyttäjä vaan. Mutta Suomessa se ois tuhoisaa eläinoikeusliikkeelle myös, koska suuri osa ei hyväksy edes jotain tuhopoltoja tai muita iskuja. Ja sitten muutenkin se julkisuus, että se varmasti kääntyis meitä vastaan, vaikka tietysti samoja argumentteja ois tietysti voinu käyttää jostain kettujen vapautuksista sillon 1995. Mut ei sitä pysty mitenkään niin helposti perustelevaan.”*

Itse Englannissa vuoden asuneena (1998 – 1999) ja sikäläiseen eläinoikeusliikkeeseen tutustuneena haluan Jutan kommenttia oikaista sen verran, että toki aivan kaikki englantilaiseltaan aktivistit eivät väkivaltaa hyväksy. Mutta allekirjoitan itsekkin kyllä sen, että väkivalta on selvästi hyväksytympää englantilaisten eläinoikeusaktivistien joukossa kuin suomalaisten. Suomessa ihmisiin kohdistuvan väkivallan hyväksyvät tuntuvat olevan hyvin pienessä marginaalissa eläinoikeusväen keskuudessa.

12.2. Kolme kahdeksasta hyväksyy väkivallan ihmistä kohtaan – mutta ei itse käyttäisi sitä

Mieshaastateltavista kolme – Pekka, Timo ja Pete – hyväksyisivät JD- tai AMR-tyylisen väkivallan ihmisiä kohtaan eläinoikeusliikkeen nimissä. Se ei silti ole strategisesti heidän mielestään hyvä keino Suomessa. Myöskään sivullisille ei saisi aiheutua vaaraa. Pekan mukaan eläinoikeusliikkeen marginaaliasemakin vaikuttaa asiaan. Pekka ei silti itse käyttäisi kyseisenlaisia taktiikoita, ja Pete ei käyttäisi niitä ainakaan Suomessa. Timokaan ei hieman ristiriitaisista kommentteistaan huolimatta itse käyttäisi väkivaltaa, koska ei tietäisi, olisiko siitä – esimerkiksi kirjepommista – todella hyötyä:

Timo: *”En itte oo väkivallan kannalla missään tilanteessa. Mutta se on toisaalta helppo sanoa, kun en itte tunne henkilökohtaisesti niitä ihmisiä, ketkä mahdollisesti ois sen väkivallan kohteena sen takia, mitä ne tekee. Et jotenkin mun ois vaan helppo ajatella, et no, se oli vaan ihan oikein sille...”*

Haastattelija: *”Hyväksytkö sä sit esim Justice Department tai Animal Rights Militia -tapaiset keinot,*

kuten kirjepommit tai partakoneenterien piilottamisen suklaapatukoihin tai mitä niitä nyt on ollu?”

Timo: ”No en tiää, en nyt kauheesti välttämättä lähtis tuomitsee sitä. Et jos se ois se toimintatapa, millä ois vaikutusta, niinku selkee vaikutus, ni ois sitäki vaikee tuomita. Kylhä se on tärkeä sääntö, se pelko, että mitä se aiheuttaa... Niin, ei se mun mielestä ois kauheen hienoo, että joku ihminen sais mahalaukkuunsa vaikka partakoneenterän, mutta eläinoikeusliikkeelle siitä vois olla hyötyä. No just sellanen pelkoefekti, tavallaan että jos joku taho, joku eläintenhyväksikäyttäjätaho kuulisi, että eläinoikeusliike alkaa nyt kampanjoimaan niitä vastaan selkeesti, ni ne ois siitä ihan paskat housussa. ...en niinku ajattele hirveesti yleisön mielipidettä siitä. En näe siinä kauheesti sellai loppupeleissä merkitystä, että mitä tavallaan kansa ajattelee.”

Haastattelija: ”Olisitko itse valmis lähettämään vaikkapa Nevalaiselle (Karttulan koe-eläinlaitoksen johtaja) kirjepommin?”

Timo: ”En ois.”

Haastattelija: Miksi?

Timo: ”No ehkä periaatteessa voisin lähettää, mut en mä sit, niin ku loppupeleis ei tietäis, et mikä hyöty siitä ois.”

Pekka ja Pete korostavat, ettei ketään ole päätetty päiviltä eläinten oikeuksia puolustettaessa, vaan vahingonteot ovat olleet suhteellisen pieniä. Heidän mielestään tärkeää on myös, ettei sivullisia ihmisiä saa vahingoittaa. Eivätkä he itse sanomansa mukaan olisi valmiita käyttämään kyseisiä keinoja:

Haastattelija: ”Eli kenen käsiin se (esimerkiksi kirjepommi) saisi räjähtää?”

Pekka: ”En mä tiedä, mä en tiedä kenelle se ois oikeutettua lähettää, mut en silti lähe tuomitsee Justice Departmentin tyyliä, mikäli niissä on varmistettu, että ne ei räjähdä sivullisten käsiin... Mun on vaikea nähdä, että itte käyttäisin mitään väkivaltaisia keinoja. Mut jos joku haluaa käyttää, niin en tuomitse...En halua lähteä määrittelee, mikä ois oikeutettu kohde (väkivallalle). Semmoinen yleisajatus, että jos mä hyväksyn väkivaltaisen toiminnan, vaikka mustien itsenäisyystoiminta Etelä-Afrikassa tai zapatistien toiminta Meksikossa, mitkä on itsepuolustuksellista väkivaltaa, niin en mä

usko, että eläinoikeustoiminnassa en löytäisi oikeutusta, että miksi ei voisi käyttää väkivaltaa jotain laboratoriotyöntekijää kohtaan. Tai että jotkut ketut varoisi satuttamasta jotain tarhaajaa. En sano, että lähtisin aktiivisesti tekemään, mutta en lähtisi aktiivisesti tuomitsemaan.”

Pete: *”Mä oon tosi paljon vastaan tollasia kirjepommeja, joissa on mahdollisuus satuttaa, jotka osotteettomia tavallaan, et sä et voi olla varma, et kuka siinä on. Mut sit taas joku Huntingdonin (yksityinen koe-eläinlaboratorio Huntingdon Life Sciences Englannissa) koe-eläinjohtajalle viesti, mun mielestä se on ihan ok. Jos joku sanoo, että tuhopoltot on ok ja minkkien vapautukset on jees, mut jonkun lyöminen ei, niin kysy joltain turkistarhaajalta, että kumman se ottais mieluummin, sen rehuvaraston polton vai sen kun joku lyö sitä naamaan. Se varmasti ottais mieluummin sen lyönnin naamaan. Et noitten iskujen niinko tuhopoltot ja vapautukset, niitten väkivallattomuus on vaan sitä fyysistä koskemattomuutta. Onhan se henkisesti tosi väkivaltaista.”*

Toisaalta Petekin korostaa, ettei lähtisi tieteen tahtoen esimerkiksi ”lätkimään turkistarhaajaa turpaan”, kun taas hän ymmärtää täysin väkivallan käytön esimerkiksi zapatistien toiminnassa tai vastaavassa myös länsimaissa, väkivallan suuntautuessa vaikkapa rasisteja ja fasisteja vastaan:

Pete: *”Mutta koska mä hyväksyn aseellisen vastarinnan, vaikka jotkut zapatistat tai muita tollaisia liikkeitä, ni millä moraalisisilla perusteilla voisin kiistää, että sellainen ois mahdollista läntisessä maailmassa? Vai onko se sillä tavalla, että kun meillä on niin paljon menetettävää ja meillä on niin paljon mukavimmat olosuhteet, että antaa niitten köyhien intiaanien vain turvautua tollaseen? Mut se on ennen kaikkea taktiikka, samalla lailla voisin nähdä, että joskus tulis aika väkivaltaisista tilanteista turkistarhaajan kanssa, että voisi joutua lätkii turpaan tai jotain muuta, mutta en mä sitä tieteen tahtoen lähtis tekemään. Sen sijaan fasistien kanssa voisin nähdä, että sitä lähetään tieteen tahtoen tekee, mut siinä taas on niin erilainen tilanne, että ne aktiivisesti tekee väkivaltaisia tekoja kadulla ja pelkällä läsnäolollansa. Ne bonarit (=natsiskinheadit) on täyttä väkivaltaa, vaikka ne vain istuis jossain pöydässä – se on se niitten symboliikka.”*

Englannin poliisilaitoksen mukaan ARM:ssä on samoja henkilöitä, jotka toimivat ALF:ssa (Vilka, 1996, 104). Samaa väittävät myös Animal Warfare -nimisen, ALF:a käsittelevän kirjan kirjoittanut David Henshaw sekä tutkija Robert Garner (Monaghan, 1997,111). Peten kommentit aiheesta antavat ymmärtää, että näin voi olla: ainakin hän voisi kuvitella toimivansa sekä väkivaltaa kaihtavassa ALF:ssä, että toisaalta myös käyttää väkivaltaa ja toimia tällöin jonkin muun nimekkeen alla:

Haastattelija: *"Eiks toi (väkivallan käytön hyväksyminen) tavallaan sodi ALF:n periaatteita vastaan?"*

Pete: *"Joo se fyysinen koskemattomuus on siinä tärkeätä."*

Haastattelija: *"Sä et sit allekirjoita niitä sääntöjä?"*

Pete: *"Jos mä teen jotain ALF-juttuja, niin mä allekirjoittaisin sen täysin. Ja sit jo tekisin jotain muuta, niin en tekis ALF-juttua - - Mä oon sitä mieltä et taktisesti ne ALF:n periaatejutut on täysin okei, kymmenen kymmenestä, mut sit taas jos ruvetaan puhuu jostain väkivallan oikeutuksesta ja tommosta, ni sit se menee jo harmaammaksi. Ja varsinkin jossain metsästyksen sabotoinnissa Englannissa, se on aika paljon väkivaltaa puolin ja toisin, ni siel ei sit kauheesti sillä väkivallattomuudella pärjää sit siinä vaiheessa kun homma menee rumaksi. Mut sillo voi sanoo jotain itsepuolustuksesta tai tollasesta, mut se menee aika semmoseks kiemurteluks. Sitä paitsi jos kuitenkin pasifisteja on tosi vähän ja joku kysyy, että mitä sä teet jos joku lyö sun pikkusiskoo, ni mä otan isoimman kepin mitä löytyy ja lyön sitä jätkää, suurin osa ihmisistä sanoo toleen."*

Miksi väkivallan periaatteessa hyväksyvät aktivistit eivät sitten käytä AMR:n tai JD:n tyyliä keinoja? Pekan ja Peten – kuten ei muidenkaan haastateltavien – mielestä väkivallan käyttö ei ole strategisesti hyvä taktiikka ainakaan ja nimenomaan Suomessa. Perusteina he käyttävät sitä, että se tekisi eläinoikeusliikkeestä vaikeammin lähestyttävän. Pekan mukaan eläinoikeusliikkeen marginaaliasema vaikuttaa myös asiaan:

Pekka: *"Mä näkisin sen (väkivallan) haitallisena eläinoikeustoiminnalle, ihmisten ois ehkä vaikeempi tulla mukaan eläinoikeustoimintaan, jos eläinoikeustoimintaa pidettäisiin väkivaltaisena toimintana... Toinen olisi se, että poliisin kostotoimet olisi varmaan melkoiset. Mut kyl mä nään sen omalla tavallaan perusteltuna olla käyttämättä väkivaltaa, koska me ollaan niin marginaalissa tällä hetkellä. Jos puolet Suomen ihmisistä ois voimakkaan eo-myönteisiä, niin mun mielestä väkivallan käyttö ois sit ihan toinen juttu."*

Vaikka Pekka ja Pete hyväksyvät väkivallan ihmistä kohden, ilmaisivat he haastattelussa olevansa tyytyväisiä siihen, että Suomen eläinoikeusliike on väkivaltaton:

Pekka: *"En mä nyt kannata sitä, et joku lähtis jollain kiväärillä räiskimään tarhaajia, ei se oo*

mikään mun sellanen ihannekuva, mut vähän se, etten halua lähtee tuomitsee sitä. Kyl mä oon tosi tyytyväinen, että Suomen eläinoikeusliike on väkivallaton.”

12.3. Uhkailu hyväksytään – kunhan uhkauksia ei toteuteta

Ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei olla Suomessa käytetty eläinoikeusliikkeen nimissä, mutta väkivallalla uhkailua sen sijaan on esiintynyt jonkun verran. Useimmat eläimiä hyväksikäyttävät henkilöt ovat saaneet uhkaussoittoja koteihinsa, ja Kuopion yliopiston koe-eläinlaitoksen johtajalle Timo Nevalaiselle on lähetetty kirjekuoressa luoteja. Samoin turkisliikkeisiin on lähetetty uhkaavan sävyisiä kirjeitä, jotka ovat sisältäneet patruunoita (Iltalehti, 28.6.1995). Eläinoikeusaktivisti Salla Tuomivaara on kirjoittanut (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 169): ”Eläinaktivistien piirissä tappouhkausten jakelu tunnutaankin kokevan jopa tuomittavampana kuin muun väestön joukossa”. Tässä valossa on mielenkiintoista, että omat haastateltavani tekivät selvän pesäeron väkivallalla uhkailun ja väkivallan fyysisen käytön välille. Jutta ei ottanut kantaa uhkailuasiaan. Muut haastateltavat eivät tunnistanee väkivallalla uhkailua omaksi toimintatavakseen, mutta kukaan ei myöskään tuominut uhkailuja:

Haastattelija: *”Minkälaisen henkisen painostuksen sä hyväksyt? Hyväksytkö sä tällasen, että lähetetään pari luotia eläinten hyväksikäyttäjälle tai soitetaan painostuspuheluita?”*

Lauri: *”No mä en itse tekisi niitäkään mutta, kyllä tavallaan, ei se mua myöskään haittaa, että jos joku niin tekee. Mut mun mielestä ne kuitenkin eroo ihan selkeesti siitä, et suoraan hyökätään kimppuun. Tai lähetetään joku pommi tai jotain tällaista, niillä on kuitenkin ihan selkee ero. Sillee et ne on kuitenkin henkistä ja niissä ei oo mitään fyysistä mukana.”*

Haastattelija: *”Mitenkäs sitten väkivallalla uhkailu, joku häirikkösoitto?”*

Matti: *”No se liikkuu sellasella harmaalla alueella sitte. En mä näkis sitä, en mä tiedä, en mä kokisi sellasta omaksi toimintatavakseni. Mut en mä pidä sitä niin tuomittavana, jos ei siinä oo varsinaista oikeeta väkivaltaa.”*

Haastattelija: *”Eiks henkinen väkivalta voi olla pahempaa kuin fyysinen väkivalta?”*

Pete: *”Joo, mutta kyllä must tuntuu, että pahin henkinen väkivalta tulee siinä, kun tulee joku isku, varsinkin jos tulee kaksi iskua, silloin pelkää, koko ajan. Että jos joku uhkaa tappaa, ni se on varmaan aika pieni lisä siihen.”*

Haastattelija. *”Mut useinhan henkinen väkivalta voi olla paljon pahempaakin (kuin fyysinen)?”*

Heli: *”Niin, se on ihan totta, mutta jotenkin mä vaan vedän sen rajan siihen, koska henkinen väkivalta on pitkäkestoisempaa ja musta niinku semmosta painostuksellisempaa, mutta fyysinen väkivalta on sellasta räjähtävää, hallitsemattomampaa.”*

12.4. Eläinoikeusliikkeen tulevaisuus väkivallan näkökulmasta

Mitä sitten tulevaisuus mahtaa tuoda tullessaan eläinoikeusliikkeen suhteessa ihmisiin kohdistuvaan fyysiseen väkivaltaan? Konttinen ja Peltokoski (2004, 106) muistuttavat osuvasti radikalismien suhdanneluontoisuudesta: jo muutamassa vuodessa asenteet voivat muuttua paljon. Heidän mukaansa protestiaallon laantuessa toiminnassa esiintyy siirtymistä takaisin perinteisempiin protestointimuotoihin, mutta toisaalta jotkut ryhmät saattavat pikemminkin siirtyä entistä radikaalimpaan militantismiin (ks. myös della Porta, 1995, luku 6 & Tarrow, 1998, 149-150).

Purmosen (Tuomivaara & Purmonen, 1998, 247-248) mukaan:

”...aktiivisesti kansalaisjärjestöissä toimivalle on tarjolla rajaton määrä sekä laillisia että laittomia, mutta väkivallattomia vaikutuskeinoja, joiden tehokkuuteen uskotaan tai näistä on hyviä kokemuksia. Tästä syystä eläinliike ei tule helposti suoraan väkivaltaan tarttumaan.”

Haastattelemiä aktivisteja uskoivat, ettei suomalaisessa eläinoikeusliikkehinnässä mennä Animal Rights Militian tai Justice Departmentin tapaisiin keinoihin, ainakaan joitain yksittäistapauksia lukuun ottamatta:

Pete: *”Mut mä uskon, että Suomessa ei perinteisessä mielessä sellaista väkivaltaa tuu. Tai saattaa jotain yksittäistapauksia tulla pianikin, mutta musta tuntuu, että ne tulee pysymään yksittäistapauksina.”*

Varsinkin ihmisten tappamisen haastateltavat tuntuvat näkevän mahdollisena keinona, ainakin Suomessa:

Jutta: ”Tappamisesta on ihan turha puhua, kun ei sitä tuu missään vaiheessa missään tapahtuu. Tai ehkä joskus jossain, mutta ei Suomessa.”

Ainoastaan Timon kommentteista olisi voinut päätellä, että hän olisi ehkä jossain tapauksessa saattanut käyttää väkivaltaisia taktiikoita Suomessa, jos olisi havainnut ne toimiviksi keinoiksi. Kyseisestä haastattelusta on nyt jo kulunut lähes viisi vuotta, eikä väkivaltaa ole ainakaan vielä esiintynyt – päin vastoin menetelmät ovat menneet maltillisemmiksi, lähinnä salakuvaamisen muodossa. En itse usko, että väkivaltaa tulee esiintymäänkään. Jo pelkästään suomalaisella eläinoikeusliikkeellä, muusta yhteiskunnan mielenosoitusperinteestä puhumattakaan, on niin suorasukaisen vastustava ilmapiiri väkivaltaa kohtaan. En täten usko Timonkaan – tai jos heidän kaltaisiaan sattuu olemaan enemmänkin suomalaisessa eläinoikeusliikkeessä – päätyvän käyttämään ihmisiin kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa muutoin kuin korkeintaan itsepuolustusmielessä. Mutta eihän sitä ikinä tiedä.

12. JOHTOPÄÄTÖKSET

Haluni tutkia laittoman suoran toiminnan keinoilla toimivien eläinoikeusaktivistien motiiveja taktiikoilleen lähti siitä, kuinka vuosien varrella olin itse nähnyt, kuinka eläinoikeusliikkeen ajamat teemat jäivät taka-alalle median paisutellessa isoja uutisia ”tarhaterroristeista” ja heidän tuomastaan suoranaisesta terrorismiuhasta suomalaiselle yhteiskunnalle. Kun ihminen ajaa jotain epäitsekkästä, toisen hyvinvointiin tähtäävää asiaa, ei sitä mielestäni tulisi vain sivuuttaa. Kaikkea ei tarvitse hyväksyä, mutta tekojen kuunteleminen ja motiivien ja keinojen muotojen ymmärtäminen avartaisi yhteiskunnallista keskustelua. Muutoin toinen osapuoli alkaa helposti huutaa, jos tavallista puhetta ei kuunnella ja asioista keskustella rakentavassa hengessä. Näin voisi sanoa, että eläinoikeusaktivismissakin on osaltaan käynyt haastateltavieni antamien vastausten perusteella. Laillisia keinoja ei koettu riittäviksi tavoiksi edistää eläinten asiaa entistä julmemmassa, eläimiä hyödyntävässä tehotuotannossa. Kun ihminen ”uhraa” oman tulevaisuutensa, mahdollisesti työn- ja lainansaantimahdollisuutensa, oman ajankäyttönsä, oman lompakkonsa sisällön ja vapautensa toisten hyvinvoinnin vuoksi – olivat nämä toiset sitten ihmisiä tai eläimiä – ei tätä tulisi mielestäni vain sivuuttaa. Kuten eläinten moraalista arvoa tutkinut Elisa Aaltola kertoi Voima-lehdessä (3/2005, <http://www.voima.fi/content/view/full/1115>): *"Kun puhutaan terrorismista, ei enää puhuta moraalista, vaan ideologiasta ja fanatismista. Huomio otetaan pois siitä, että toiminnan taustalla olisi moraalinen kysymys ja perusteltu argumentti, ja tilalle tulee näkemys sokeasta uskomuksesta ja fundamentalismista, joka vie ihmisen mukanaan. Se tyrehdyttää yhteiskunnallisen ongelman pohdinnan."* Eläinaktivismi kutistettiin Jupin mukaan rikollisuudeksi julkisuudessa (emt): *"Kun eläinaktivismista kirjoittelu on laittomien iskujen uutisointia, juttu sovitetaan rikosuutisen kehykseen. Teon moraalinen ulottuvuus häviää ja se muuttuu pelkäksi lakikysymykseksi. Tosin sama tapahtuu ei-rikollisenkin toiminnan kohdalla: turkistarhauksen eettisyys kuitataan vetoamalla lakiin."* Jos aina vedottaisiin asioiden oikeutusta perustellessa vain asian laillisuuteen, ei mikään laki voisi koskaan muuttua ja yhteiskunta kehittyä.

Valitsin tutkimusongelmakseni: *Laitonta suoraa toimintaa käyttävien eläinoikeusaktivistien kollektiivinen identiteetti toimintataktiikoiden näkökulmasta.* Tarkoitukseni ei ole sanoa, ovatko nämä laittomat keinot oikein vain väärin, vaan avata tätä yhteiskunnallista kysymystä hahmottamalla sitä iskujen tekijöiden kautta, tekijöiden, joita harvoin muualla kuunnellaan. Sillä kuten Juppikin väitöskirjassaan (2004) totesi, tarhaiskujen ansiosta eläinoikeusliike murtautui julkisuuden valokeilaan ja iskut ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että eläimiin liittyvät kulttuuriset

merkitykset ovat vuodesta 1995 saakka olleet jatkuvassa liikkeessä. Eläinoikeusliike on ollut osa vuosituhannen vaihteen laajempaa radikalismien aaltoa, joka on haastanut kulttuurisia arvojamme. Kulttuuriset muutokset vain etenevät yhteiskunnassa yleensä hitaasti.

Pohdimme haastateltavieni kanssa, miksi eläinoikeuksien protestiaalto syttyi juuri 1990-luvun puolivälissä. Haastateltavieni mukaan suuri syy on ollut eläintuotannon kehittyminen Suomessa esimerkiksi Iso-Britanniaa huomattavasti myöhemmin agraarista urbaaniksi, tehden eläimistä entistä enemmän taloudellisia hyödykkeitä, joista halutaan pienemmällä vaivalla ja kuluilla suurempia tuottoja. Lisäksi tiedonkulku oli tuohon mennessä helpottunut ja ihmiset saivat tietoa poliittisesta liikehdinnästä muualla maailmassa: eläinoikeusliikkeellä ja laittomilla suoran keinon taktiikoilla oli selvä esikuvansa varsinkin USA:ssa ja Iso-Britanniassa, joista varsinkin ensinmainitusta aktivistit tilasivat oppaita toimintaansa. Osaltaan kehitykseen on voinut vaikuttaa myös se, että aiempina vuosikymmeninä esimerkiksi Kojjärvi-aktivistien vanavedessä ympäristöliike oli 1990-luvun puoliväliin mennessä jo vakiintunut ja integroitunut osaksi poliittista järjestelmää. Toisaalta osansa on varmasti ollut myös sattumalla, tätä ei mielestäni myöskään pidä väheksyä. Osa haastateltavistanikin toi tämän tavallaan esiin: heidän luonteellaan he olisivat esimerkiksi parikymmentä vuotta aiemmin olleet omien sanojensa mukaan vaikkapa Kojjärvi-liikkeessä tai ay-lakoissa tai vieläkin aiemmin ja eri yhteiskunnassa eläneenä esimerkiksi auttamassa juutalaisia keskitysleireistä tai orjia pois plantaaseilta.

Olen haastatellut vuosina 2001–2004 kahdeksaa laitonta suoraa toimintaa taktiikkanaan käyttävää eläinoikeusaktivistia ja käyttänyt aineistonani myös aktivistien omaa tuotantoa kuten lehtiä, internetsivuja ja Ulos häkeistä! -kirjaa sekä jonkin verran valtamedian lähteitä. Osa haastateltavista oli jäänyt kiinni teoistaan, osa ei. Joukossa oli kaksi naista, kuusi miestä, eri puolilta Suomea pohjoisempaa maata lukuunottamatta ja haastatteluhetkillä he olivat iältään 22-30-vuotiaita. Joukossa oli niin opiskelijoita, työtätekeviä kuin työttömiäkin. Kaikkia yhdisti eläinaktiivisuuden lisäksi myös se, että he toimivat tai olivat toimineet myös muunlaisessa yhteiskunnallisessa liikehdinnässä kuten ihmisoikeuksien ja ympäristöasioiden parissa.

Millainen on sitten aineistoni laittoman suoran toiminnan eläinaktivistien kollektiivinen identiteetti keinojen diskurssista käsin? Voidaanko puhua kollektiivisesta identiteetistä? Enhän voinut udella juuri mitään aktivistien muista elämänalueista, jotta en paljastaisi haastateltavien henkilöyttä. Vaikka kyseessä ei ole täysin homogeeninen massa – mikä olisikin ollut pelottavaa paljastaen

joukkion roboteiksi ajattelevien ihmisten sijaan – tutkimukseni kautta paljastui aineistoni aktivistien kollektiivinen identiteetti toimintakeinojen näkökulmasta, keinojen perusteluista ja muodoista. Pelkkä toiminnan sisältö ei ole ollut eläinoikeusaktivisteille tärkeää, vaan myös toiminnan muoto. Tämä oli selvästi tunnistettavissa aineistoni aktivistien toiminnasta: he loivat uusia muotoja ja sisältöjä suomalaiselle poliittiselle toiminnalle niin sanotusti ruohonjuuritasolta käsin. Kuvailen seuraavassa tiivistelmänä aineistoni aktivistien kollektiivista identiteettiä toimintakeinoista käsin: miksi he tekevät, missä muodossa he tekevät, mitä he tavoittelevat, mitä he olettavat saavuttavansa ja miten he itse näkevät toimintansa onnistuneen? Mitkä ovat heidän toimintansa motiivit kollektiivisesti?

Haastattelemani aktivistit olivat kaikki vegaaneja, mutta he eivät olettaneet muuttavansa koko ihmiskuntaa vegaaneiksi. Heidän tähtäimessään on ollut se, että eläimiä kunnioitettaisiin yksilöinä ja annettaisiin eläimille mahdollisuus lajityypilliseen elämään ja kuolemaan: ihmisten tulisi elää eläinten kanssa vuorovaikutussuhteessa pelkän hyötynäkökulman sijaan. Eläinoikeuksiin he käyttivät suuren osan aikaansa useasta syystä. ”Heikompaa tulee puolustaa”, oli kyseessä sitten ihminen tai eläin. Vaikka ihmisoikeudet tai ympäristöasiat olivat heille yhtä lailla tärkeitä kuin eläinoikeudetkin, ovat eläinten olot sellaiset, jotka kaipaavat näiden aktivistien mielestä kaikkein eniten puolestapuhujia. Eläinten aseman he näkivät olevan vielä huonompi kuin ihmisten ja ihmiset yleisesti ottaen voivat heidän mukaansa itse puolustautua toisia ihmisiä vastaan, kun taas eläimet ovat alisteisessa asemassa eivätkä pysty ”puhumaan” puolestaan. Tosin haastateltavat eivät nähneet asiaa aivan näin mustavalkoisina, vaan kannattivat toki myös ihmisoikeuksien puolestapuhumisen tärkeyttä ja osa toimi tällaisissakin liikkeissä mukana. Lisäksi haastateltavat katsoivat, että on ollut pakko tehdä priorisointeja, kun aika ei riitä kaikkeen. Yksi syy valintaan oli myös se, että ihmisoikeuksien parissa koettiin olevan enemmän ihmisiä kuin eläinoikeuksien, joten eläinoikeusliikkeessä nähtiin olevan enemmän tarvetta aktivisteille kuin suuremmissa liikkeissä. Yksi haastateltu puhui sen puolesta, että on hyvä nostaa juuri se aihe esille, joka on muutenkin esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa, kuten eläinoikeudet tuolloin olivat. Myös liikkeen käyttämät toimintakeinot olivat yksi syy toimia juuri tässä liikkeessä. Tärkeää oli myös toiminnan konkreettisuus: tuloksen näki heti iskun jälkeen. Tärkeäksi asiaksi nousi myös yhden aktivistin suulla, että toiminta tuntui sydämessä hyvälle.

Suomalaisten eläintenvapauttajien esikuva ALF eli Animal Liberation Front aloitti toimintansa Britanniassa jo 1974 ja vuonna 1979 taktiikka oli levinnyt jo Yhdysvaltoihin, Ranskaan ja Hollantiin, 1985 myös Ruotsiin ja sitä tietä lähes jokaiseen maanosaan. Suomessa yksittäisiä

vandalisointeja esimerkiksi turkisliikkeitä kohtaa oli jo 1980-luvulla ja enenevässä määrin 1990-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Ensimmäiset turkistarhaiskut vuonna 1995 rysäyttivät eläintenvapauttajat ja taktiikan julkisuuteen ja mursivat toimijoiden kasvottomuudella ja toisen ihmisen omaisuutta sabotoimalla suomalaisen protestiperinteen. ”Kettutyöt” ja jo heitä edeltäneet pienten sabotaasi-iskujen tekijät kuten turkisliikkeiden ikkunoiden särkijät käyttivät laitonta suoraa toimintaa vastustamiensa eläintuotannon alojen materiaalin ja välineiden sabotoimiseen sekä viedäkseen eläimiä vankeudesta kotihoitoon tai laskeakseen niitä turkistarhojen häkeistä luontoon. Taktiikat ovat pysytelleet väkivallattomuuden periaatteessa muita eläviä olentoja kohtaan, jonka vuoksi kutsun niitä esimerkiksi Konttisen ja Peltokosken (2000), Jupin (2004) sekä iskujen tekijöiden itsensä mukaisesti ekotaaseiksi ekoterrorismin sijaan. Vastaavia ekotaasin keinoja on käytetty myös joissain esimerkiksi luontoa puolustavissa ryhmissä kuten Earth Liberation Front eli ELF sekä ihmisoikeuksien parissa Anarkistisen Suoran Toiminnan ja Anti Facist Action -toimintaryhmissä Suomessakin. Eläinoikeusaktivistit saivat ideoita Suomeen alkujaan ainakin yhdysvaltalaisista toimintaoppaista, mutta sittemmin niitä on sovellettu Suomen oloihin ja jatkokehitetty itse.

Vapautusiskuja on tehty yleensä soluissa eli noin kahdesta viiteen tai useammankin ihmisen toimintaryhmissä, joskus tosin myös yksin esimerkiksi ikkunoita rikottaessa. Johtajattomuus- ja konsensuspäättösten periaatteet ovat olleet iskujen tekijöille tärkeitä. Aluksi teoissa käytettiin ALF- tai EVR-signeerauksia, sittemmin toimintanimet ovat vaihdelleet tai iskuja on tehty ilman nimeä. Iskuista raportoiminen on tapahtunut lehdistötiedotteina ja aktivistien itsensä luomia väyliä pitkin esimerkiksi eläinoikeusväen omissa julkaisuissa ja internetsivuilla. Iskuista kiinnijääneitä aktivisteja varten on toiminut laillisin keinoin aktivistien tukiryhmä.

Laitonta suoraa toimintaa käyttäville aineistoni eläinoikeusaktivisteille laki ei tarkoita samaa kuin moraaliksi, ainakaan kaikissa asioissa. Aineistoni aktivistit pitävät velvollisuutena auttaa heikompaa, huonommassa asemassa olevaa. Vaikka suurin osa ihmisistä sanoisi olevansa esimerkiksi turkistarhauksen puolella, tämä ei silti välttämättä oikeuttaisi haastateltujeni mielestä turkistarhausta. Lain rikkominen ei silti ole heille tarkoitus itsessään, vaan lait ja yhteiskunta halutaan saada muutettua oikeudenmukaisemmaksi. Enemmistön mielipide ei välttämättä ole moraalisesti kestävin mielipide heidän mielestään, vaan enemmistön kantaan saattaa heidän mukaansa olla monta syytä, vaikkapa tottuminen siihen miten asiat jo ovat tai etteivät muut ihmiset ole ajatelleet eläinoikeusasioita arkipäivän askareidensa ikeessä. Lain epäkohdiksi haastateltavat nostivat myös sen, kuinka lainsäädäntömme sallii saman lajin yksilöiden kohtelun eri tavalla vain ihmisten eläimille luoman käyttötarkoituksen mukaan, esimerkiksi verrattuna koe-eläimeksi kasvatettua beaglea tai lemmikki-beaglea.

Laitonta suoraa toimintaa käyttävien aktivistien mielestä eläinten oikeuksien parantamiseksi tarvitaan niin laillisia kuin laittomiakin keinoja – joissain aihepiireissä lailliset voivat olla parempia, toisissa taas laittomat. Varsinkin turkistarhauksen vastustamisessa laittomat keinot nähtiin hyviksi, kun taas tehoeläintuotannossa kasvissyönnin edistäminen koettiin paremmaksi keinoksi kuin vaikkapa maitorekkojen polttaminen. Lailliset tiet ovat aineistoni aktivistien mielestä usein liian hitaita ja tehottomia väyliä, eikä niiden kautta aktivisti itse koe voivansa vaikuttaa yhtä lailla kuin suoralla toiminnalla, konkreettisesti. Moraalisena perusteena iskujen oikeutukselle käytettiin myös historian esimerkkejä: vapaustaisteluissa kautta aikojen on käytetty laittomia keinoja esimerkiksi naisten, tummaihoisten ja juutalaisten oikeuksia haettaessa. Omilla kasvoilla tapahtuvia laittomia eläintenvapautusiskuja kannattivat kaikki haastateltavani, mutta he eivät eri syistä olleet itse niihin valmiita, esimerkiksi koska ne eivät olisi tarpeeksi tehokkaita ja koska ne olisivat heidän mielestään epäoikeudenmukaisia tekijöilleen väistämättä koituvien sanktioiden vuoksi.

Median jakama huomio ei ole ollut iskujen itsetarkoitus, vaikka sen on toisaalta nähty pitävän aihe julkisuudessa – vaikkakin julkisuus on ollut lähinnä kielteistä. Muutaman haastateltavan mielestä eläinoikeusjärjestöjen aiheet olisivat iskujen ansiosta saaneet enemmän palstatilaa ja kannustavan laillisestikin toimivia aktivisteja toimintaan. Kahden haastateltavan mukaan julkisuus olisi todellakin toivottua eläinten pelastamisessa kotihoitoon, toisin kuin turkiseläinten vapautuksissa luontoon tai tuhopoltoissa. Niin median kautta kuin muutenkin haastateltavieni mukaan iskut voivat toimia myös pelotteen lailla, varsinkin turkistarhaiskujen kohdalla, vaikkakaan tarhaajien lapsia kukaan ei tieten tahtoen halunnut säikytellä.

Laittomien protestointikeinojen käyttämisellä oli haastateltavieni mukaan merkitystä myös heidän omille identiteeteilleen. Yhtä lukuunottamatta kaikki haastateltavani kokivat saaneensa metodien kautta sekä positiivisia että negatiivisia asioita elämälleen ja itsetunnolleen. Kukaan ei sanonut tekevänsä iskuja kavereiden saamisen tai jännityksen hakemisen vuoksi, enkä tällaisia johtopäätöksiä voinut vetää myöskään rivien välistä. Yksi haastateltavista korosti, että jännityksestä voi toki osaltaan nauttia, vaikka se ei ole itsetarkoitus ja toinen myönsi saaneensa joitain uusia kavereita iskujen kautta. Positiivisina asioina haastateltavat korostivat tunnetta, että on tehnyt iskuilla jotain merkityksellistä, mikä osaltaan paransi heidän mukaansa omaa identiteettiä, tekijänsä omissa silmissä. Yksi haastateltu koki hankkineensa toimintataktiikan kautta myös organisointikykyä ja elämänenergiaa. Miinuspuolina haastatellut mainitsivat erilaiset pelot kiinnijäämisestä, työn ja lainasaannin vaikeutumisesta ja velkavankeudesta sekä tunteen viranomaisseurannasta. Yksi kertoi myös pahalta elää kaksoiselämää läheistensä parissa laittomuuksien vuoksi.

Suomessa eläinten vapautukset kotihoitoon koe-eläinlaboratorioista ovat sammahtaneet vuoteen 1998 ilmeisesti iskujen teon vaikeuduttua parempien turvajärjestelyiden myötä ja varsinkin siitä syystä, että viedyille eläimille on ollut vaikeaa löytää kotihoitopaikkoja. Kanoja on vapautettu muutamia kertoja myöhemminkin. Iskuissa on ollut oleellista myös taloudellisen vahingon tekeminen ja usein iskuja on myös filmattu eläinten olojen paljastamiseksi. Eläinoikeusliikkeessä eläinten pelastaminen kotihoitoon on saanut eniten kannatusta laittomien keinojen joukossa periaatteella, että jokainen eläinyksilö on arvokas itsessään. Kaikki haastateltavanikin kannattivat kyseisiä keinoja lämpimästi, joskin muutama halusi priorisoida voimavaransa vain turkistarhauksen vastustamiseen. Aktivistien kokemukset pelastettujen eläinten pärjäämisessä kotihoidossa ovat olleet hyviä, samoin kuin omanikin – olen tavannut entisiä koe-eläinkissoja – jotka saatiin pois luvan kanssa – sekä turkistarhailta pelastettuja chinchilloja ja koe-eläimeksi kasvatetun kanin.

Eläimiä on laskettu turkistarhoilta vapauteen neljästä syystä:

- 1) taloudellisen vahingon aiheuttamiseksi tarhan tuottavuudelle
- 2) eläinyksilöt saivat **mahdollisuuden** vapaaseen elämään luonnossa
- 3) iskujen yhteydessä tarhaeläinten oloja on voitu myös salakuvata
- 4) pyrkimys herättää yhteiskunnallista keskustelua

Eläinten vapauttamisen ohella tarhoilla on sabotoitu omaisuutta ja laskettu eläimiä vapaaksi tarhan aitojen sisälle, jotta jalostustyö menisi sekaisin. Liian jalostettuja tai muutoin epämuodostuneita tarhakettuja aktivistit eivät ole halunneet vapauttaa luontoon, sen sijaan joitain nuorempia ja pienempiä kettueläimiä ja supikoiria kylläkin. Kettujen vapautukset ovat aineistoni aktivistien mukaan hankalampia toteuttaa kuin minkkien. Kettujen ja supikoirien vapautusten yhteydessä ei julkisuudessa ole yhtä lailla tuomittu vapautettujen eläinten vaikutusta luontoon kuin minkkien kohdalla. Aktivistit puolustavat minkki-iskuja muun muassa eläinyksilön oikeudella elämään ja sillä, että minkit ovat jo juurtuneet Suomeen alun perin tarhalta karanneiden minkkien muodostettua Suomeen psyvän kannan jo vuosia sitten. Haastateltavat tiedostavat petoeläinminkkien mahdollisesti aiheuttamat tuhot ympäristön pieneläinkannalle kuten linnuille, mutta heidän mielestään vapautteen ei jää lopulta montaa yksilöä.

Luonnollisella hennayrtillä on värjätty Suomessa vaaleampia turkistarhakettuja sekä joitain supeja, jotta niiden turkikset menettäisivät rahallisen arvonsa ja jotta samalla on voitu sabotoida tarhaajan omaisuutta ja mahdollisesti myös salakuvata eläinten oloja. Iskuja on kritisoitu esimerkiksi sillä, että väri aiheuttaisi ärsytystä eläinten ihoon ja tästä syystä eläin järsisi turkkiaan. Aiheesta ei ole tutkimuksia, ja aktivistit pääosin myöntävät, että jonkinlaista ärsytystä siitä voi seurata. Tosin he puolustautuvat esimerkiksi sanomalla, että väriä tipautetaan vain loraus eläimen paksuun turkkiin ja välttämällä sen joutumista silmiin. Stereotyyppistä turkin järsimistä voi ylipäänsä esiintyä pieniin ja virikkeettömiin oloihin tarhatuilla eläimillä värin johdosta tai ilman sitäkin.

Usealle aktivistille ikkunoiden rikkomiset, lukkojen liimailut ja muut pienet sabotaasit ovat olleet ensiaskeleita laittomiin suoriin toimintakeinoihin eläinoikeuksien parissa. Tarkoituksena on eläimiä hyväksikäyttävien yritysten tekeminen isku iskulta taloudellisesti kannattamattommaksi, samalla vähentämällä yleensäkin näiden liikkeiden näkymistä katukuvassa ja herättämällä keskustelua aiheesta. Isommat sabotaasi-iskut kuten tuhopoltot ovat jakaneet eläinoikeusaktivistien mielipiteitä. Yksi haastateltavistani piti tätä parhaimpana laittoman toiminnan keinona, yksi ei käyttäisi itse ja suurin osa piti niitä hyväksyttävänä ainakin tapauskohtaisesti. Kaikkien haastateltavieni mielestä iskuissa on oltava hyvin huolellinen, jotta ihmisiä ja eläimiä ei vaaranneta tai esimerkiksi aiheuteta vahingossa metsäpaloa. Sabotaasi-iskut turkistuotantoa vastaan saivat eniten kannatusta tuhopolttojen kohteena.

Neljännän aallon aktivistien tavoin myöskään haastateltavani eivät hyväksyneet väkivaltaa elollisia

olentoja kohtaan – suurin osa heistä ei hyväksy Animal Rights Militian ja Justice Department -tyylisiä iskuja suoraan ihmisiä kohtaan. Rajan he vetävät omaisuuden ja ihmisten ja eläinten eliellisten olentojen koskemattomuuden välille. Väkivalta on heidän mielestään hyväksyttävää itsepuolustuksena. Uhkailut haastateltavani sen sijaan hyväksyivät pääsääntöisesti, kunhan uhkauksia ei yritetäkään toteuttaa. Tässä kohden raja väkivallan ja väkivallattomuuden välillä onkin häilyvä. Kolme haastateltavaa kahdeksasta ei tuominut AMR:n ja JD:n taktiikoita, mutta ei käyttänyt niitä itse. Hekään eivät uskoneet, että Suomessa siirryttäisiin käyttämään ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa, koska väkivallan käyttö ei ole strategisesti hyvä taktiikka Suomessa heidän kuten muidenkaan haastateltavien mielestä. Eikä väkivaltaa eläinoikeusliikkeen taholta ole Suomessa näkynytkään haastattelujeni teon jälkeenkään (vuosina 2004–2008), joten ainakin tähän mennessä tämä periaate näyttäisi pitävän paikkaansa. Uskoisin itse vakaasti, että tilanne tulee säilymään väkivallan suhteen samanlaisena jatkossakin. Esimerkiksi Iso-Britannia on yhteiskuntana niin erilainen Suomeen verrattuna jo protestiliikkeiden historian ja keinojen osalta, että siellä väkivalta ei mielestäni ole yhtä lailla odottamatonta kuin Suomessa eläinoikeusaktivistienkaan taholta.

Suomalainen yhteiskunta ei selvästi ole ollut valmis myöskään ekotaasi-iskuihin, koska metodit ja sitä myöten koko eläinoikeusliike on lähinnä teiltu julkisessa keskustelussa. Sen sijaan taannoiset Kojjärvi-liikkeen väkivallattomat ja omilla kasvoilla tapahtuvat aktiot ja ympäristöliike on jo osa virallista poliittista systeemiämme ainakin jossain muodossa – esimerkiksi ilmastonmuutos on yksi puhutuimmista aiheista varsinkin näin lämpimänä talvena kuin mitä koimme 2007–2008. Eläinasioissa tilanne on toinen: esimerkiksi eläinsuojeluvaltuutetun virkaa ei useista vaateista huolimatta olla vieläkään toteutettu. Kynnys ilmoittaa mahdollisesta eläinsuojelurikoksesta on edelleen vielä olemassa ja sanktiot kyseisistä rikoksista ovat usein sanoisinko mitättömät. Esimerkiksi helmikuussa 2008 uutisoitiin, kuinka parhaillaan kootaan työryhmää pohtimaan, tulisiko lakiin lisätä törkeän eläinsuojelurikoksen kategoria ja miten eläintenpitokieltoja voitaisiin valvoa tehokkaammin (<http://www.yle.fi/uutiset/kotimaa/oikea/id83987.html>). Uutisessa kerrotaan, kuinka oikeusministeri Tuija Braxin mukaan useimmiten eläinsuojelurikoksesta selviää sakoilla tai maksimissaan muutaman kuukauden ehdollisella vankeustuomiolla. Näinkö halpa on eläimen henki? Eläimen, joka joutuu elämään täysin ihmisen armoilla yhteiskunnassamme.

Yhdyn Jupin (2004, 280) esittämiin toteamuksiin radikaalin eläinoikeusliikkeen merkityksestä: *”Eläinoikeusliikkeen voi katsoa jättäneen joitakin jälkiä yhteiskuntaan ja suomalaiseen poliittiseen kulttuuriin myös radikaalin toimintakulttuurinsa kautta, joka korostaa ei-hierarkkisesti*

järjestäytyntä ruohonjuuritason suoraa toimintaa – niin laillista kuin laitontakin.” Jupin mukaan radikaaleista taktiikoista tuskin tulee valtavirtaa ruohonjuuritason kansalaisaktivismissakaan, mutta niillä on silti ollut ”keskeinen rooli median, tutkijoiden ja suuren yleisön huomion suuntaamisessa kansalaisyhteiskunnan aktivoitumiseen ja siten uuden politiikan näkyväksi tekemisessä” (emt). Juppi painottaa, että ”eläinoikeusliikkeen voi ajatella toimineen eräänlaisena rajuna herättelijänä, joka on kärjistetysti tehnyt näkyväksi perinteisen poliittisen järjestelmän legitimititeettikriisin nuorten ja nuorten aikuistenn keskuudessa...” (emt.) Eikö tämä legitimititeettikriisi kannattaisi ottaa vakavasti sen sijaan, kuin että kaikkien ”kettutyttöjen ja -poikien” keinot ja vaateet vain liiskattaisiin terrorismi-leimalla maton alle piiloon, jossa ne eivät aktiivisuutensa vuoksi pysy kauaa.

Eläinoikeusaktivismi elää edelleen ja yhteiskunnassa puhutaan eläinasioista, tosin Elisa Aaltolan (<http://www.voima.fi/content/view/full/1115>) mukaan enemmän kulttuurin tasolla kuin vaikkapa lainsäädännön. Ulkomailta tupsahtaa enemmän ja vähemmän säännöllisesti uutisia eläinoikeusfoorumeille laittomista iskuista hyvin eripuolilla maailmaa Uusi-Seelannista Venäjälle tai Espanjaan. Vaikka Suomessa ei laittomia iskuja tapahdu enää samassa mittakaavassa kuin ennen vuosituhannen vaihdetta ja hieman sen jälkeen, aktivistit keksivät uusia keinoja. Vuoden 2007 lopulla jopa valtakunnanverkko uutisoi A-studiossa tehoeläintiloilla aktivistien salaa kuvaamaa materiaalia. Toki aktivistien keinot saivat jälleen haukkuryöppyäkin, mutta ei vastaavassa mittakaavassa kuin vaikkapa turkistarhaiskujen kohdalla. Syytteet jouduttiin ottamaan vakavasti ja tarkastamaan virallisia teitä elinkeinotuotannon oloja. Tuomiot rapsahanevat vain murto-osalle salakuvattujen kohteiden yrittäjistä, jos heillekään, mutta mitä tämä itse asiassa kertoo yhteiskunnastamme? Millaisen kohtelun oikein sallimme eläimille, jotka ovat meidän armoillamme? Kuvausmateriaalia voi katsoa sivulla www.tehotuotanto.net. Kuten haastateltavani Jutta toi asian osuvasti esiin, miksi eläimen arvo ja kohtelu riippuu saman lajin yksilöidenkin sisällä vain siitä, minkä statuksen me annamme sille: onko se vaikkapa koe-eläinkani, eläintarhassa elävä kani vai lemmikkikani?

Olen aiempina eläinaktivistiaikoinani saanut kettutyttöleimaa otsaani, vaikka olen toiminut laillisilla keinoilla kansalaistottelemattomuutta lukuun ottamatta. Tätä tutkimusta tehdessäni olen saanut kuulla samoja kommentteja – usein onneksi hymyssä suin – vain koska teen tutkimusta kyseisestä aiheesta. Jos median valokeila lankeaisi gradulleni, olettaisni saavani melko varmasti julkisuudessa laittoman aktivistin nimikyltin rintaani – vain koska olen tutkinut ”näin erikoista aihetta”, kuten omalla laitoksellani yliopistolla vasta tänä keväänä todettiin. Meidän ihmisten on niin helppo nähdä

asiat mustavalkoisesti ja lokeroida asiat omilla leimoillaan. Eläinaktivistien julkaisuissa näkee usein samanlaista vastakkainasettelua mutta eri laidalta kuin valtamedian terroristi versus ei-terroristi: on ”me” ja ”ne”. Esimerkiksi Vastarinta-lehden kansikuvassa vasemmanpuoleisessa kuvassa on eläintenvapauttaja maski naamallaan kahden vapautetun koiran kanssa ja oikeanpuoleisessa tehdään rotalle eläinkoetta. Teksti alla kysyy: ”Kummalla puolella sinä olet?” Näiden kahden kuvan väliin mahtuu – tai ainakin tulisi mahtua – paljon rakentavaa keskustelua. Mutta pelkkä puhekaan ei aina riitä. Tarvitaan myös konkreettisia tekoja.

LÄHTEET:

Aaltola, Elisa (2003): Eläinkokeiden etiikasta. Teoksessa Helena Telkänranta (toim.): Eläinkokeita ja vaihtoehtoja. Hakapaino Oy, Helsinki, s. 72 – 105. Animalia.

Aaltola, Elisa (2004): Eläinten moraalinen arvo. Vastapaino, Tampere.

Adams, Carol (1995): Caring about Suffering. A Feminist Exploration. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals. The Continuum Publishing Company, New York.

Adams, Carol J. (1995b): Neither Man nor Beast. Feminism and the Defense of Animals. The Continuum Publishing Company, New York.

Bentz, Valerie Malhotra ja Shapiro, Jeremy J. (1998): Mindful Inquiry in Social Research. SAGE Publications, London.

Curtin, Deane (1991): Toward an Ecological Ethic of Care. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals. The Continuum Publishing Company, New York.

della Porta, Donatella (1995): Social Movements, Political Violence and The State. A Comparative Analysis of Italy and Germany. Cambridge University Press, Cambridge.

della Porta, Donatella ja Diani, Mario (1999): Social Movements. An Introduction. Blackwell Publishers Inc, Oxford.

della Porta, Donatella: Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet. Poliitiikka 42:4, s. 234–248,

2000.

Donovan, Josephine (1990): *Animal Rights and Feminist Theory*. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): *Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals*. The Continuum Publishing Company, New York.

Donovan, Josephine (1994): *Attention to Suffering. Sympathy as a Basis for Ethical Treatment of Animals*. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): *Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals*. The Continuum Publishing Company, New York.

Eskola & Suoranta: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (2003). Vastapaino, Tampere.

Eyerman, Ron & Jamison, Andrew (1991): *Social Movements. A Cognitive Approach*. Polity Press, Cambridge.

Finsen, Lawrence & Finsen, Susan (1994): *The Animal Rights Movement in America. From Compassion to Respect*. Twayne Publishers, New York.

Francione, Gary (1996): *Rain Without Thunder: The Ideology of the Animal Rights Movement*. Temple University Press, Philadelphia.

Goffman, Erving (1986): *Frame Analysis. An Essay on on the Organization of Experience*. Northeastern University Press, Boston.

Haimi, Henri (2002): *Eläinoikeusliikkeen teoreettinen tausta ja kehitys*. Vegaia 1/2002, 12–13.

Hirsijärvi, Sirkka ja Hurme, Helena (1991): *Teemahaastattelu*. Yliopistopaino, Helsinki.

Hirsijärvi, Sinikka & Hurme, Helena (2000): Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Hyvärinen, Matti (1985): Alussa oli liike. Vastapaino, Tampere.

Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.) (1998): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere.

Ilmonen, Kaj (1998): Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Kaj Ilmonen ja Martti Siisiäinen (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere.

Jasper, James M. (1997): The Art of Moral Protest. Culture, Biography and Creativity in Social Movements. The University of Chicago Press, Chicago.

Jasper, James M. & Nelkin, Dorothy (1992): The Animal Rights Crusade. The Growth of a Moral Protest. The Free Press, New York

Jasper, James M & Poulsen, Jane D.: Recruiting Strangers and Friends: Moral Shocks and Social Networks in Animal Rights and Anti-Nuclear Protests. Social Problems (1995) Vol 42, No 4. 493 – 512.

Juppi, Pirita, Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.) (2003): Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhanen vaihteessa. SoPhi, Jyväskylä.

Juppi, Pirita (2002): Terroristeja, Disney-sukupolvea vai eettistä etujoukkoa? Eläinoikeusliike määrittelykamppailun ja marginalisoinnin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Julkaisematon lisensointityö. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Juppi, Pirita (2003): Eläinoikeusliike määrittelykamppailun ja marginalisoinnin kohteena. Teoksessa Juppi, Pirita, Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.) (2003): Liike-elämää.

Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa. SoPhi, Jyväskylä. Sivut!

Juppi, Pirita (2004): Keitä me olemme? Mitä me haluamme? Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities, numero 29. Jyväskylä. <http://dissertations.jyu.fi/studhum/9513920348.pdf>

Kalliala, Mari (1998): Yksi taistelu, monta rintamaa.

Kalliala, Mari (2005): Poliitikkaa toisaalla - poliittinen liike ja laitton toiminta. Väitöskirja. Valtiotieteen laitos, Helsingin yliopisto.

Konttinen, Esa (1998): Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet, 187-218. Tampere, Vastapaino.

Konttinen, Esa ja Peltokoski Jukka (2000): Ympäristöprotestin neljännen aallon sielunmaisema. Sosiologia -lehti nro 37, 2000:2, 111–129.

Konttinen, Esa (2003): Totuudet muutosten kourissa. Teoksessa Pirita Juppi, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.): Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa. Jyväskylä: SoPhi, 115–140.

Konttinen, Esa ja Peltokoski, Jukka (2004): Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Jyväskylä, SoPhi

Lehtonen, Mikko (1996): Merkitysten maailma. Kulttuurisen tutkimuksen lähtökohtia. Vastapaino, Tampere.

Lindholm, Arto (1998): Radikaali ympäristöaktivismi modernin murroksessa. Julkaisematon pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.

Luke, Brian (1992): Justice, Caring, and Animal Liberation. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals. The Continuum Publishing Company, New York.

Lundbom, Pia (1998): ”Mitä me haluamme? Oikeutta eläimille!” Sosiologisia silmäyksiä suomalaisen eläinoikeusliikkeeseen. Sosiologian pro gradu –tutkielma. Lapin yliopisto. (Julkaisematon)

Lundbom, Pia (2001): Yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta? Eläinoikeusliikkeen solidaarinen yhteisöllisyys. Teoksessa Minna Suutari (toim.): Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto. Löytyy osoitteesta: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=104

Luukka, Panu (1998): Ei ole oikeutta, on vain me! Radikaali eläinoikeusliike Suomessa. Julkaisematon pro gradu –työ, Helsingin yliopisto.

Melucci, Alberto (1989): Nomads of the Present. Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society. Anchor Press Ltd, Tiptree, Essex.

Midgley, Mary (1984): Animals and Why They Matter. The University of Georgia Press.

McLeod, Douglas M. & Hertog, James K. (1999): Social Control and the Mass Media's Role in the Regulation of Protest Groups. In David Demers & K. Viswanath (eds.) Mass Media, Social Control and Social Change. A Macrosocial Perspective. Ames: Iowa State University Press, 305–330.

Monaghan, Rachel (1997): Animal Rights and Violent Protest. Terrorism and Political Violence.

Volume 9, Number, 4, 106–116.

Parikka, Anu (1998): ”Voi eläinparat”. Tutkimus nuorten suhtautumisesta eläinsuojeluun ja eläinten oikeuksiin. Sosiologista keskustelua, B 31. Sosiologian laitos, Turun yliopisto.

Peltokoski, Jukka (1999): Käyn rehuilla. Veganismi kokemuksena ja kollektiivisena toimintana. Sosiaalipsykologian pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. (Julkaisematon)

Plotke, David (1995): What’s So New About New Social Movements? Teoksessa Lyman, Stanford M. (toim.): Social Movements. Critiques, Concepts, Case-Studies. Hampshire: MacMillan Press.

The Power is ours: A manual on saving the earth and the animals.

Purmonen, Joni & Tuomivaara, Salla (1998): Ulos häkeistä! Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä. Gummerus, Jyväskylä.

Pyykkönen, Miikka (2000): Identiteetti liikkeessä. Vastakulttuurinen identiteetti ja representaation politiikka. Julkaisematon pro gradu –tutkielma, Jyväskylän Yliopisto.

Rasmus, Ari (2003): 1990-luvun Suomi: Uuden liikkeen alkua? Teoksessa Juppi, Pirita, Peltokoski Jukka ja Pyykkönen, Miikka (toim.): Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa. SoPhi, Jyväskylä.

Regan, Tom (1997): Eläinten oikeuksien puolesta. Teoksessa Uurtimo, Yrjö & Jaaksi, Vesa (toim.): Ympäristöfilosofian polkuja, s. 5-20. Tampereen Yliopisto.

Siisiäinen, Martti (1990): Suomalainen protesti ja yhdistykset. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Shapiro, Kenneth (1994): *The Caring Sleuth. Portrait of an Animal Rights Activist*. Teoksessa Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (ed.) (1996): *Beyond Animal Rights. A feminist Caring Ethic for the Treatment of Animals*. The Continuum Publishing Company, New York.

Singer, Peter (1991): *Oikeutta eläimille*. WSOY, Juva

Singer, Peter (2009): *Oikeutta eläimille. Eläinten vapautuksen filosofiaa*. Päivittänyt Elisa Aaltola. Animalia ry.

Siisiäinen, Martti (1998): Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*, 219-244. Tampere, Vastapaino.

Streng, Joonia (1999): *Eläinsuojelu ja rikosoikeus*. Yliopistopaino, Helsinki.

Tarrow, Sidney (1987): *Between Moments of Madness and Ages of Contention. Cycles of Protest in Democratic States*. Prepared for Presentation at the Panel on "Dictatorships, Democracies and Opposition Movements" of the Conference on Political Economy. APSA Annual Meeting, Chicago, Illinois, September 3rd – 6th, 1987.

Tarrow, Sidney (1988a): *National Politics and Collective Action: Recent Theory and Research in Western Europe and the United States*. *Annual Review of Sociology* 14, 421-440.

Tarrow, Sidney (1988b): *Old Movements in New Cycles of Protest: The Career of an Italian Religious Community*. Teoksessa Bert Klndermans, Hanspeter Kriesi & Sidney Tarrow (toim.): *International Social Movement Research*, Vol. 1, 281–304. JAI Press.

Tarrow, Sydney (1998): *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*. 2. Painos. Cambridge University Press, Cambridge.

Toivanen, Hannu (1997): ”Do It Yourself” DIY vastarinnan sosio-kulttuurisia merkityksiä organisoivana periaatteena ja käytäntönä. Julkaisematon laudatur-tutkielma, Joensuun yliopisto.

Touraine, Alain (1977): The Self-Production of Society. University of Chicago Press. London.

Henri Haimi: artikkeli Oscar Hortan luennosta, Vegaia 1/2002

Vilkka, Leena (1996): Eläinten tietoisuus ja oikeudet. Kettutyttöfilosofiaa ja susietiikka. Yliopistopaino, Helsinki.

Vilkka, Leena (1999): Mustavihreä filosofia – Uutta yhteiskuntaa etsimässä. Elämänsuojelija –lehti, Tampere.

Lehdet:

Aamulehti, 29.12.1995. Kettutyötöt lupaavat palkkion tuhopolttojen selvittäjälle.

Anonyymi, nro 1, Eläinten vapautusrintaman nimissä tehty omakustannelehti, helmikuu 1996

Anonyymi, nro 2, anonyymi-toimituksen ja EVR:n nimissä tehty omakustannelehti, elokuu 1996

Bite Back -omakustannelehti, nro 12, <http://www.directaction.info/>

Eturintama, nro 1, 1995

Keskisuomalainen, 14.3.2004, s.10: Pertti Rönkkö/STT: Aktivistien rötöstely tuotti tulosta.

Helsingin Sanomat, 8.4.1998. Teuvo Arolainen: Aktivistien epäillyistä iskuista parisataa vielä selvittämättä

Helsingin Sanomat, 29.1.2004. Eeva Palm: Närpiön tarhaiskusta ehdollinen vankeustuomio.

Helsingin Sanomat, 8.10.2000

Helsingin Sanomat, 12.2.2004. Jaakko Pihlaja: Ehdollista vankeutta Taipalsaaren tarhaiskusta

Helsingin Sanomat, 21.4.2004. Jaakko Tahkolahti: Kauhajoen tarhaiskussa vapaaksi 300 minkkiä

Iltalehti, 28.6.1995. Poliisin tiedossa kymmenkunta tapausta. Turkisliikkeille lähetetty uhkaavia patruunakirjeitä.

Muutoksen kevät nro 1, huhtikuu 1996. Tuntematon kirjoittaja: Näkökulmia laittomaan suoraan toimintaan.

Muutoksen kevät nro 1, huhtikuu 1996. Tuntematon kirjoittaja: Mitä on ekotaasi?

Muutoksen kevät, nro 2, syyskuu 1996, 26 Joni Purmonen Metsän Menninkäisen kirjeen pohjalta: Turkistarhasabotaasista.

Muutoksen kevät, nro 5, toukokuu 1997, 3, kirjoittaja tuntematon: Tunnetta peliin!

Muutoksen kevät, nro 10, syyskuu 1998. Ville Lähde: Minkeistä ja Suomen luonnosta.

Muutoksen kevät, nro 11, joulukuu 1998, s.13. Ville Lähde: EVR-aktivistien haastattelu

Muutoksen kevät, nro 14, lokakuu 1999, s. 26. Angorakaneja vapauttaneen ryhmän tiedote.

Muutoksen kevät, nro 19, joulukuu 2000

Muutoksen kevät, nro 19, joulukuu 2000, 22-23. Pirita Juppi: Ääriradikaalit turkisterroristit tulevat taas.

Muutoksen kevät, nro 20, maaliskuu 2001. Kirsi Hietala: ”Suurissa moderneissa kissahäkeissä (65cm x 98 cm) on kolme kissaa” – Maria Wikströmin haastattelu

Muutoksen kevät nro 20, maaliskuu 2001. Mia Salli: Oodi aktivisteille

Pohjalainen, 10.10.

Pohjalainen, 23.12.2005, ”Tarhaiskua yrittäneet tuomittiin yhdyskuntapalveluun”

Sudenhetki – eläinten puolesta, nrot 1–3, omakustannelehti, ilmestyi 1997–1998

Vastarinta-omakustannelehti, tammikuu 1995

Voima-lehti, 3/2005. Tuomivaara, Salla: Kettutyttöjä, tutkijoita ja opettajien lapsia. Artikkelit löytyy sivulta: <http://www.voima.fi/content/view/full/1115>

Pamfletit:

Eläinten vapautus ja suora toiminta, ei kirjoittajia eikä vuosilukua tiedossa, ilmestynyt 1990-luvun jälkipuoliskolla

Johdatus suoraan toimintaan eläinten puolesta. Ohjeita ja vinkkejä alkuun pääsemiseksi. Tekijä tuntematon. Syksy 2002.

Vastalauseesta vastarintaan. Opas turkistarhauksen aktiiviseen vastustukseen. Tekijä ja vuosiluku tuntematon.

www-sivut:

www.helsinginsanomat.fi, 22.12.2005 ”Maalahden turkistarhaiskijat tuomittiin yhdyskuntapalveluun”

<http://www.yle.fi/uutiset/kotimaa/oikea/id83987.html>

<http://hsa.enviroweb.org/hsa.shtml> (Hunt Saboteurs Association)

<http://www.elaintenvapautus.net/>

www.tehotuotanto.net

www.oikeuttaelaimille.net

www.animalliberationpressoffice.org/history.htm

Videot:

Animal Liberation: the Movie. Brittiläisten ALF-aktivistien tekemä omakustanne. Julkaisuvuosi ei tarkemmin tiedossa, ennen 2000-lukua.